

ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՆԵՆԳԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՔՈՐՄԻՔԱՅԻ ՄԷՋ Ազրբայժանի հիպոթիտային պատերազմը

ՍՕՍԻ ԹԱԹԻԿԵԱՆ

Նախորդ յոդուածը ցոյց տուաւ Ֆրանսա-Հայաստան ընկերակցութեան ամրապնդումը իբրեւ Ֆրանսայի նկատմամբ Ազրբայժանի կողմէ թշնամութիւնը սրելու առանցքային գործօն եւ անդրադարձաւ այս առնչութեամբ Ազրբայժանի եւ Ռուսաստանի կեղծ պատումներու արշաւին: Այս թշնամութիւնը վերջ ի վերջոյ վերածուեցաւ Ազրբայժանի հիպոթիտային պատերազմին՝ Հարաւային Խաղաղական Օվկիանոսի ֆրանսական անդրծովեան տարածքներուն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի մայրցամաքի Քորսիքայի մէջ:

ՉՄԻՍՑԱԾ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՉԱՐՇԱՀՈՒՄԸ

Ազրբայժան երկարատեւ անդամակցութիւն ունի Չմիացած Երկիրներու Շարժումին (NAM - ՉՄՇ), հիմնուած չմիացած եւ հաւասար հեռաւորութեան իր արտաքին քաղաքականութեան վրայ: 2019-2023-ին ստանձնեց շարժումին նախագահութիւնը: Այս պաշտօնը զուգադիպեցաւ 2020-ի եւ 2023-ի ռազմական արշաւին Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն դէմ, որուն արդիւնքը եղաւ անոնց ամբողջական էթնիք գոտւմը: Ան գուցադիպեցաւ նաեւ Հայաստանի դէմ ռազմական յարձակումին եւ սահմանային տարածքներու աւելի քան 200 քառակուսի քիլոմէթր զրաւումին: 2023 Յուլիսին, Ազրբայժանի շրջափակումը Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն դիտաւորեալ սովահարութեամբ եւ կամայական կալանաւորումներով, գրաւեց միջազգային ուշադրութիւն: Իբրեւ ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդի (ԱԽ) մնայուն անդամ, Ֆրանսա առաջաւոր դեր խաղաց հրաւիրելու ԱԽ նիստեր՝ անդրադառնալու համար Լեռնային Ղարաբաղի կացութեան եւ ստիպելու Ազրբայժանին դադրեցնել շրջափակումը:

Ազրբայժան օգտագործեց 2023 Յուլիսին Պաքուի մէջ կայացած ՉՄՇ գագաթնաժողովը սպիտակելու շրջափակումը եւ անոր յաջորդած ռազմական յարձակումը՝ որ առաջնորդեց Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի Հանրապետութեան) կազմալուծումին իբրեւ տէ ֆաքթօ պետութիւն եւ անոր հայ բնակչութեան էթնիք գոտւմին: Ազրբայժանի նախագահ Իլիամ Ալիեւ իր ճառին մէջ հանդէս եկաւ ոչ միայն հակահայկական այլեւ աւելի քան 20 հակաֆրանսական վերագրումներով: Ան յատկապէս մեղադրեց Փարիզը Կովկասի մէջ «հակամարտութիւն հրահրելու» եւ «մարդկութեան գաղութատիրական պատմութեան ամենէն արիւնալի ոճիրները» գործադրելու մէջ:

Կառավարութեան հովանաւորած Միջազգային Յարաբերութիւններու Վերլուծութեան Կէդրոնը (AIR Center), զոր կը ղեկավարէ Ազրբայժանի նախկին դեսպան Ֆարիտ Շաֆիեւ յայտնի իր հակահայկական եւ հակաֆրանսական քարոզչութեամբ, ՉՄՇ գագաթնաժողովի ժամանակ կազմակերպեց կլոր սեղան՝ *Դէպի գաղութատիրութեան վերջնական վերացում*: Այս ձեռնարկի ընթացքին ընդունուեցաւ յայտարարութիւն եւ հիմնուեցաւ

Պաքուի Նախաձեռնող Խումբը (Baku Initiative Group)՝ «աջակցելու համար գաղութատիրութեան եւ նորգաղութատիրութեան դէմ պայքարին»: Ապա Սեպտեմբերին՝ ՄԱԿ-ի Նիւ Եորքի կեդրոնավայրին, եւ 2023 Դեկտեմբերին՝ ժընեւի ՄԱԿ-ի Գրասենեակին մէջ, ՊՆԽ կազմակերպեց հետեւող համաժողովներ «ապագաղութատիրութեան» նուիրում: Ֆրանսայի անդրծովեան տարածքներէն անկախութեան կողմնակից աքթիւսթներ մասնակցեցան այս համաժողովներուն «ֆրանսական գաղութատիրութեան» դէմ ելոյթներով: Իրադարձութեան ներկայ էին Նոր Քալետոնիայի, Ֆրանսական Փոլինեզիայի, Ֆրանսական Կուիանայի, Մարթինիքի եւ Կուատրլուփի ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ Melanesian Spearhead Group-ի ներկայացուցիչ մը: Ներկայ էին նաեւ խումբ մը ազրբայժանամէտ ֆրանսացի ազգայիններ Ֆրանսայի մայր երկիրէն՝ Ազրբայժանի նախագահի արտաքին քաղաքականութեան խորհրդատու Հիքմէթ Հաճիեւի հրաւերով: ՊՆԽ-ն նաեւ կազմակերպեց համաժողով *Ապագաղութացում՝ վերածնունդի զարթոնք* խորագիրով, որ կայացաւ Իսթանպուլի մէջ, 2024 Փետրուարին:

ՊՆԽ նաեւ կը ֆինանսաւորէ ֆրանսական տարածքներէ պատուիրակութիւններու այցելութիւններ եւ անոնց հետ կը կազմակերպէ առցանց սեմինարներ: Հակառակ իր ընդարձակ անուանումին, խումբը բացառապէս կեդրոնացած է ֆրանսական անդրծովեայ տարածքներու «ապագաղութատիրութեան» վրայ, ինչպէս Նոր Քալետոնիա, Ֆրանսական Կուիանա, Ֆրանսական Փոլինեզիա, Մարթինիք եւ Կուատրլուփ: Ան չի նշեր ԱՄՆ-ի, Մեծն Բրիտանիոյ, Տանիմարքայի եւ Հոլլանտայի անդրծովեայ տարածքներու կամ Եւրոպայի այլ տարածքներու եւ շրջաններու ինքնորոշումի ձգտումները: Անդրծովեան տարածքները կողմնէր են Ատլանտեանի, Անտարկտիկայի, Արկտիկի, Քարիպեանի եւ Խաղաղականի շրջաններուն մէջ: Ասոնք ինքնիշխան երկիրներ չեն եւ կախուած են մայր երկիրներէն՝ միաժամանակ ունենալով տարբեր աստիճանի ինքնավարութիւններ: ՊՆԽ կ'աջակցի նաեւ Քորսիքայի «ապագաղութատիրութեան», մեծապէս անտեսելով ուրիշ եւրոպական երկիրներու մէջ գտնուող միաւորներու ինքնորոշումի ձգտումները: ՊՆԽ նաեւ յաճախակի կը քննարկէ ֆրանսական գաղութատիրական ժառանգութիւնը Ալճերիոյ մէջ եւ ֆրանսական խաղաղութեան գործողութիւնները այլ ափրիկեան երկիրներու մէջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՅ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐ

2024 Մայիսին, Ֆրանսա արտակարգ դրութիւն յայտարարեց եւ պարետային ժամ պարտադրեց Նոր Քալետոնիայի մէջ, ի պատասխան անկախութեան խումբերու ապստամբութեան: Ապստամբութիւնը յառաջացաւ ընտրական բարեփոխումներուն պատճառով եւ սաստկացաւ արտաքին միջամտութեան Կ

ԱՄՆ

ՎԱՇԻՆԿՏՈՆՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔԵՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ԶԻՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱԼԻԵԻՒ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻՆ

ԱՄՆ պետքարտուղարութիւնից արձագանքել են Հայաստանին զինելու մասին Ադրբեյջանի նախագահի մեղադրանքներին՝ *Ազատութեանը* յայտնելով, որ Միացեալ Նահանգների անվտանգային աջակցութիւնը եւ Հայաստանին, եւ Ադրբեյջանին ուղղուած է ԱՄՆ-ի եւ ՆԱՏՕ-ի ուժերի հետ փոխգործակցութեան ամրապնդմանը բարելաւելու բանակի պրոֆէսիոնալիզմը, ինչպէս նաեւ Իրանի հետ երկու երկրների սահմանի ամրապնդմանը:

Ռուսական պետական հեռուստաալիքներին տուած իր վերջին հարցազրոյցում Իլիամ Ալիեւը պնդել էր, թէ Հայաստանին զէնքի մատակարարման հարցում առաջատարը Ֆրանսիան է, երկրորդ տեղում Հնդկաստանն է, երրորդում՝ ԱՄՆ-ը:

4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱՐԱՏ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԸ ՀԵՌԱՒՈՍԱԶՐՈՅՑ Է ՈՒՆԵՑԵԼ ԹՈՒՐԳԵԱՅԻ ԱԳ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՀԵՏ

Դեկտեմբերի 31-ին Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միրզոյեանը հեռախօսազրոյց է ունեցել Թուրքիայի Արտաքին Գործերի նախարար Հաքան Ֆիդանի հետ:

Ինչպէս *Արմէնպրէս*ի տեղեկացրին Հայաստանի Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնից, նախարարները քննարկել են փոխադարձ հետաքրքրութիւն ներկայացնող երկկողմ եւ միջազգային հարցեր:

ԱՌԱՋԻԿԱՅՈՒՄ ԿՈՒՆԵՆԱՆՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՆՈՒՍՄԲ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ. ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը կիսուել է իր կարծիքով *Հայոց պատմութեան* 7-րդ դասարանի նոր դասագրքի վերաբերեալ: *Արմէնպրէս*ի հաղորդմամբ՝ Ֆէյսբուքի իր էջում հրապարակուած տեսանիւթում Փաշինեանը նշել է, որ դասագիրքն աչքի է ընկնում իր նորամուծական մօտեցումներով՝ խթանելով աշակերտների վերլուծական եւ քննադատական մտածողութիւնը:

«Իհարկէ, ես պատմութեան փորձագէտ չեմ եւ պատմագիտական նրբութիւնների մէջ չեմ մտնի, բայց կարող եմ միանշանակ ասել, որ դասագիրքը յաջողուած է հետեւեալ իմաստով. այն երեխաներին հրաւիրում է քննադատական դիտանկիւնից ընկալել պատմութիւնը: Մի բան, որը մեր իրականութեան մէջ, կարծում եմ, շատ է պակասում: Բացի այդ, երեխաների համար ստեղծում է իրավիճակներ, նրանց հրաւիրում է խաղարկային իրադրութիւններ ստեղծել մեր պատմութեան կարեւորագոյն տարբեր դրուագների շուրջ եւ այդ խաղարկային բանավիճային իրավիճակներում ընկալել պատմութիւնը եւ փորձել այսօրուայ դիտանկիւնից նայել իրադարձութիւններին եւ այդ դիտանկիւնից քննարկել եւ ընկալել, ինչը, կարծում եմ, շատ կարեւոր նորամուծութիւն է», - նշել է Փաշինեանը:

Նիկոլ Փաշինեանը յոյս է յայտնել, որ 7-րդ դասարանի աշակերտներն ու ուսուցիչները լիարժէքօրէն կ'օգտուեն դասագրքի ընձեռած հնարաւորութիւններից՝ դարձնելով պատմութեան ուսուցումն առաւել հետաքրքիր եւ արդիւնաւէտ:

Վարչապետը յիշեցրել է, որ կառավարութիւնը որոշում է կայացրել առարկայի անուանումը փոխել՝ այն անուանելով *Հայաստանի պատմութիւն*:

«Այս դասագրքի ընթերցումը վերահաստատեց իմ համոզումունքը, որ առարկան, որը դասաւանդում է, պէտք է կոչուի *Հայաստանի պատմութիւն*, ինչի վերաբերեալ կառավարութիւնն արդէն իսկ որոշում կայացրել է: Առաջիկայում մենք հէնց այս վերնագրի ներքոյ դասագրքեր կ'ունենանք, որովհետեւ հէնց ինքնին վերնագրի դերակատարումը էական է որոշ տեղերում եւ որոշ նրբութիւնների համատեքստում, որովհետեւ այդ վերնագրի ներքոյ որոշ հարցերի դիտանկիւնը, ընկալման անկիւնը առաւել համապատասխան կը լինի Հայաստանի Հանրապետութեան պետական շահերին», - եզրափակել է Փաշինեանը:

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

6 Օգոստոս 1923

Նուագահանդէս:

Chicago Symphony Orchestra, նուագավար՝ Louis Hasselmans:

- Donizetti: *Lucia di lammermoor*, Sextet

Josephine Lucchese (սոփրանո), Marion Telva (մեծծո-սոփրանո), Armand Tokatyan (թենոր), Vincente Ballester (պարիթոն), Louis d'Angelo (պաս), Giordano Paltrinieri (թենոր):

- Verdi: *Rigoletto*, Quartet

Josephine Lucchese (սոփրանո), Marion Telva (մեծծո-սոփրանո), Armand Tokatyan (թենոր), Vincente Ballester (պարիթոն):

- Lalo: *Symphonie espagnole*, երկու մասեր

Jacques Gordon (ջութակ)(39):

13 Օգոստոս 1923

Նուագահանդէս:

Chicago Symphony Orchestra, նուագավար՝ Louis Hasselmans:

Ina Bourskaya (մեծծո-սոփրանո), Armand Tokatyan (թենոր) եւ Désiré Defrère (պարիթոն)(40):

24 Օգոստոս 1923

Offenbach: *Les contes d'Hoffmann* (Ա. արար) (ֆրանսերէն):

Armand Tokatyan (Hoffmann), Josephine Lucchese (Olympia), Margery Maxwell (Giulietta), Thalia Sabanieva (Antonia), Léon Rothier (Coppélius/Dr. Miracle), Ina Bourskaya (Nicklausse), Giordano Paltrinieri (Cochenille/Pitichinaccio/Frantz), Giuseppe Danise (Dapertutto), Désiré Defrère (Spalanzani), Louis D'Angelo (Schlémil/Crespel), Philine Falco (Une voix). նուագավար՝ Louis Hasselmans(41):

1924

1924 Յունիս 22-ին նախատեսուած էր Թօքաթեանի երկրորդ տարեշրջանի առաջին ելոյթը Ռաինիայի մէջ Alfredo-ի դերով (*La traviata*)(42): Կոկոր-դային բորբոքումի (Laryngitis) պատճառով չի կրնար ելոյթ ունենալ եւ *La traviata*-ի փոխարէն կը բեմադրուի *Lucia di lammermoor* ուրիշ երգիչներով(43):

Յունիս 26-ի համար նախ կը յայտարարուի Թօքաթեանի Edgardo-ն (*Lucia di lammermoor*)(44), որ յետոյ կը փոխուի նոյն երգիչի Alfredo-ին (*La traviata*)(45): Բայց բորբոքումը տակաւին չէ բուժուած եւ ներկայացումը վերջին պահուն կը փոխարինուի *Rigoletto*-ով, առանց Թօքաթեանի(46):

Յուլիս 4-ի համար դարձեալ յայտարարուած էր երգել Edgardo(47) բայց դերը կը ստանձնէ Forrest Lamont(48):

8 Յուլիս 1924

Verdi: *La traviata* (իտալերէն):

Graziella Pareto (Violetta), Armand Tokatyan (Alfredo), Mario Basiola (Germont), Minnie Egner (փոխարինելով Philine Falco-ի) (Flora), Anna Correnti (Annina), Giordano Paltrinieri (Gastone), Louis D'Angelo (Doup hol), Paolo Ananian (Grenvil), Max Toft (d'Obigny), Louis Derman (Giuseppe). նուագավար՝ Gennaro Papi(49):

Edward Moore - «Ունկնդիրը ողջունեց ոչ միայն վատառողջի մը կագդուրումը, այլ լաւ թենորի մը երեւումը: Պր. Թօքաթեան տակաւին ցոյց տուաւ անհանգստութեան որոշ նշաններ, բայց ասոնք իր առաջին ձայնանիշերն էին, զորս անմիջապէս յաղթահարեց: Իր ձայնը հաճոյքով կարելի է լսել»(50):

J. T. - «Յուլիս 8-ի Երեքշաբթի երեկոյեան Արման Թօքաթեան ունեցաւ Ռաինիա Զբօսավայրի Օփերայի առաջին ելոյթը *La traviata*-ի մէջ: Իր Alfredo Germont-ը հաճելի էր: Violetta-ի հետ սիրոյ երգերը մատուցանելու իր ջանասիրութիւնը «լուսնային» օրերը բերին ունկնդիրներուն՝ հազուադէպ երեւոյթ մը: [...]

«Վերտիի *La traviata*-ն պիտի կրկնուի Յուլիս 13-ի Կիրակի երեկոյեան: Մինչեւ այդ ժամանակ հաւանաբար Թօքաթեան աւելի կագդուրուած ըլլայ եւ անկասկած պիտի կարենայ հասնիլ քանի մը բարձր ձայնանիշերու՝ որոնք սայթաքեցան այս ներկայացումին»(51):

11 Յուլիս 1924

Gounod: *Roméo et Juliette* (ֆրանսերէն):

Armand Tokatyan (Roméo), Lucrezia Bori (Juliette),

Léon Rothier (Frère Laurent), Désiré Defrère (Mercutio), Philine Falco (Gertrude), Louis D'Angelo (Capulet), Giordano Paltrinieri (Tybalt), Louis Derman (Pâris), Paolo Ananian (Grégorio). նուագավար՝ Louis Hasselmans(52):

Edward Moore - «Արման Թօքաթեան տակաւին ցոյց տուաւ նշոյլներ անհանգստութենէն՝ որ երկու շաբաթ զինք հեռու պահած էր ընկերութենէն, եւ իր Roméo-ն, պատկերապէս գերազանց տիպար մը, ձայնական առումով անպայման չէ որ ունեցաւ ապահով եւ ողջամիտ դրսեւորում»(53):

Rene Devries - «Կունյի *Roméo et Juliette*-ի եղանակի առաջին ներկայացումը՝ որ կայացաւ Յուլիս 11-ի Ուրբաթ երեկոյեան, առաջ մղեց երկու սիրահարներ, որոնց նմանը քնարական բեմը հագուադէպ ակնանտես կ'ըլլայ Lucrezia Bori եւ Արման Թօքաթեան: Օր. Bori-ի մարմնաւորումը՝ քաջալայտնի Նիւ Եորքի ունկնդիրներուն, նորութիւն մըն էր այստեղ եւ ամբողջ օփերայի ընթացքին ան բարձր նիշեր վաստակեցաւ: Թօքաթեան գերազանց սիրահարն էր: Իւրաքանչիւր շաբժումէն ունէր իր սեփական իմաստը, Roméo-ի պատկերը դարձնելով նոյնքան ուշագրաւ որքան Bori-ի Juliette-ը: Ան նշանակալի յաջողութիւն արձանագրեց 'O Lève-toi soleil'-էն ետք»(54):

Florence M. Barhyte - «Հարուստ ձայնով Roméo»(55):

Chicago Journal of Commerce - «Անցեալ զիշեր գրեթէ նոյն Թօքաթեանն էր որուն ծանօթացած էինք անցեալ տարի՝ ազատահոս ձայն, մեծ մասամբ հիանալի հնչիւնային ազդեցութեամբ: Այս երիտասարդ թենորը լաւ դերասան է միշտ, եւ ստեղծեց խիզախ Roméo մը: Պատշգամի տեսարանին մէջ է որ կատարեց իր լաւագոյն աշխատանքը եւ ցոյց տուաւ որ իրմէ շատ բան կարելի է ակնկալել մինչեւ եղանակի աւարտը»(56):

13 Յուլիս 1924

Verdi: *La traviata* (իտալերէն):

Graziella Pareto (Violetta), Armand Tokatyan (Alfredo), Mario Basiola (Germont), Philine Falco (Flora), Anna Correnti (Annina), Giordano Paltrinieri (Gastone), Louis D'Angelo (Doup hol), Paolo Ananian (Grenvil), Max Toft (d'Obigny), Louis Derman (Giuseppe). նուագավար՝ Gennaro Papi(57):

Eugene Stinson - «Ընթացող ներկայացումներու ցանկին լաւագոյն յատկանշումներէն մէկն է Violetta-ի մարմնաւորումը Օր. Pareto-ի կողմէ, հակառակ որ Կիրակի օր ան չէր գտնուեր ձայնային լաւագոյն վիճակի մէջ: Ոչ ալ Պր. Թօքաթեան, որ տակաւին կը տառապի իր երկարաձգուած հիւանդութենէն: Բայց եւ այնպէս, իր ձայնը ընտիր է: Արդարեւ, իր ձայնի տարբերիչ առաւելութեան ոչ բոլոր թենորները կը տիրապետեն»(58):

16 Յուլիս 1924

Gounod: *Roméo et Juliette* (ֆրանսերէն):

Armand Tokatyan (Roméo), Lucrezia Bori (Juliette), Léon Rothier (Frère Laurent), Désiré Defrère (Mercutio), Philine Falco (Gertrude), Louis D'Angelo (Capulet), Giordano Paltrinieri (Tybalt), Louis Derman (Pâris), Paolo Ananian (Grégorio). նուագավար՝ Louis Hasselmans(59):

Rene Devries - «Շատ լաւ տնօրինուած Bori-ի եւ Թօքաթեանի կողմէ»(60):

Eugene Stinson - «Պր. Թօքաթեանի ձայնը զգալիօրէն բարելաւուեցաւ Կիրակիի ելոյթէն ի վեր: Ինչպէս անցեալ ամառ, այս Չորեքշաբթի եւս կը թուէր ըլլալ երկիրի ամենէն խոստմնալից ձայներէն մէկը: Իր Roméo-ն կրակոտ էր եւ կենսունակ, եւ որոշ տեսարաններու մէջ ունէր նրբագեղ վարքաձեւի գրաւչութիւն, միշտ հեղինակաւոր ներկայութեամբ»(61):

(Շար. 3)

ՄԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

39. 'Opera at Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 5 August 1923, part 7, page 5. 'Ravinia Concert,' *Chicago Daily Tribune*, 6 August 1923, p. 19. R. D., 'Ravinia Audiences Hears Seven Soloists at One Orchestra Concert,' *Musical Courier*, 16 August 1923, Vol. LXXXVII, No. 7, p. 8.

40. 'Opera at Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 12 August 1923, part 7, page 4. 'Ravinia Concert,' *Chicago*

Daily Tribune, 13 August 1923, p. 21.

41. 'Ravinia Opera,' *Chicago Daily Tribune*, 24 August 1923, p. 15. 'Ravinia Hears *Andrea Chénier* and Leroux's *Le Chemineau*,' *Musical Courier*, 30 August 1923, Vol. LXXXVII, No. 9, p. 8. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 86.

42. 'Ravinia,' *Chicago Daily Tribune*, 19 June 1924, p. 21. 'Ravinia Ready for Opera Era,' *Wilmette Life*, 20 June 1924, p. 5.

43. F. D., 'Theaters,' *Chicago Daily Tribune*, 21 June 1924, p. 13. Eugene Stinson, 'Summer Opera at Ravinia Opened with Striking Production of Double Bill by Artists of International Repute,' *Musical America*, 28 June 1924, Vol. XL., No. 10, p. 6. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 88.

44. 'Ravinia Ready for Opera Era,' *Wilmette Life*, 20 June 1924, p. 5.

45. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 22 June 1924, part 8, part 2. Edward Moore, '*Aux Italiens!* is Ravinia's Slogan,' *Chicago Sunday Tribune*, 22 June 1924, part 8, page 6.

46. Edward Moore, 'Thrills Put in *La Bohème* at Ravinia,' *Chicago Daily Tribune*, 26 June 1924, p. 19. Eugene Stinson, 'Brilliant Performances by Opera Stars in First Week of Season at Ravinia,' *Musical America*, 5 July 1924, Vol. XL., No. 11, p. 20.

47. 'Week at Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 29 June 1924, part 8, page 6.

48. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 88.

49. Edward Moore, 'Ravinia Ranks High in the World's Opera,' *Chicago Sunday Tribune*, 6 July 1924, part 7, pages 1, 6. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 6 July 1924, part 7, page 6. Edward Moore, 'Tokatyan Makes His First Appearance of Season at Ravinia,' *Chicago Daily Tribune*, 9 July 1924, p. 21. J. T., '*La Traviata* Scores Nicely: Tokatyan, Basiola and Pareto Applauded,' *Wilmette Life*, 11 July 1924, p. 6. Rene Devries, 'Chicago Critics Praise Ravinia,' *Musical Courier*, 17 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 3, p. 5. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 89.

50. Edward Moore, 'Tokatyan Makes His First Appearance of Season at Ravinia,' *Chicago Daily Tribune*, 9 July 1924, p. 21.

51. J. T., '*La Traviata* Scores Nicely: Tokatyan, Basiola and Pareto Applauded,' *Wilmette Life*, 11 July 1924, p. 6.

52. Edward Moore, 'Ravinia Ranks High in the World's Opera,' *Chicago Sunday Tribune*, 6 July 1924, part 7, page 6. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 6 July 1924, part 7, page 6.

'Amusements,' *Chicago Daily Tribune*, 10 July 1924, p. 21. Edward Moore, 'Calls Bori's Singing of Juliet Charming as the Role Deserves,' *Chicago Daily Tribune*, 12 July 1924, p. 13. Rene Devries, 'Chicago Critics Praise Ravinia,' *Musical Courier*, 17 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 3, p. 5. Florence M. Barhyte, 'Concerts are Feature of Ravinia Week,' *Musical America*, 19 July 1924, Vol. XL., No. 13, p. 20. 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 89.

53. Edward Moore, 'Calls Bori's Singing of Juliet Charming as the Role Deserves,' *Chicago Daily Tribune*, 12 July 1924, p. 13.

54. Rene Devries, 'Chicago Critics Praise Ravinia,' *Musical Courier*, 17 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 3, p. 17.

55. Florence M. Barhyte, 'Concerts are Feature of Ravinia Week,' *Musical America*, 19 July 1924, Vol. XL., No. 13, p. 20.

56. *Chicago Journal of Commerce*. Քաղուածքը կատարած եմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

ԳԱՀԻՐԷ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՏՆՕՐԷՆՆԵՐՈՒ ՊԱՐԳԵԻԱՏՐՈՒՄ

Չախէն աջ Անի Կապէեան (նախկին տնօրէնուհի), Հերմինէ Վարժապետեան (նախկին տնօրէնուհի), Մարտիրոս Պալաեան (նախկին տնօրէն), Վահէ Բլատեան (ատենապետ Քաղաքական Ժողովի), Գեորգ Երզնկացեան (ատենապետ Թեմական Ժողովի), Գեր. Տ. Աշոտ եպս. Մնացականեան (Առաջնորդ Եգիպտահայ Թեմի), Սիմոն Չամբէրթէնեան (ներկայ տնօրէն) եւ Ալիս Ճիգմէճեան (նախկին տնօրէնուհի):

Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 13-ին, Հելիոպոլսոյ Պրըքտանեան Սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Գալուստեան-Նուպարեան Ազգային Վարժարանի 2023-2024 տարեշրջանի շրջանաւարտներուն հանդէսը: Այս տարուայ հանդէսը կը զուգադիպէր Նուպարեան Ազգային Վարժարանի հիմնադրութեան 100-ամեակին եւ Գալուստեան Ազգային Վարժարանի 170-ամեակին:

Տեղի ունեցան արտասանութիւններ, պար, տեսաերիզի ցուցադրութիւն, խօսք, ուղերձ, ինչպէս նաեւ խմբերգներ՝ յաջորդաբար Գոհար եւ Միհրան Ղազէեաններու խմբավարութեամբ:

Չոյզ ամեակներուն առիթով Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը գեղեցիկ զաղափարը ունեցած էր պաշտօնապէս պարգևատրել Գալուստեանի եւ Նուպարեանի տնօրէններն ու տնօրէնուհիները: Պարգևատրութեան համար բեմ հրաւիրուեցան Մարտիրոս Պալաեան (Նուպարեան՝ 1988-1992), Ալիս Ճիգմէճեան (Նուպարեան՝ 1992-1997 եւ 2002-2005), Հերմինէ Վարժապետեան (Նուպարեան՝ 1998-2002), Անի Կապէեան (Նուպարեան՝ 2005-2010) եւ Սիմոն Չամբէրթէնեան (Գալուստեան՝ 1995-2010, Գալուստեան եւ Նուպարեան միաժամանակ՝ 2010-2012, եւ Գալուստեան-Նուպարեան՝ 2012-մինչեւ այսօր): Անհանգստութեան պատճառով կը բացակայէր Վարուժան Գազանճեան (Նուպարեան՝ 1997-1998):

Հանդէսը անցաւ ընդհանուր խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

ԽՈՂԵՐ

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԸ ԲԱՐՍԵՂ ԳԸԶԸԼԵԱՆԷ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Դեկտեմբերի սկիզբ Բարսեղ Գըզըլեանն ալ հեռացաւ այս աշխարհէն, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Գոհարավաճառ էր գործով: Նիւթական առումով՝ աւելի քան բաւարար:

Կը սիրէր մարդոց օգնել: Ուսումի եւ այլ նպատակներով պարբերաբար մեծ գումարներ կու տար կարօտեալներու: Չէր յայտարարէր տըւածը, կցկտուր տեղեկութիւններ ականջս հասած են պատահաբար:

Չորս-հինգ տարի առաջ էր երբ այցելեցի իր խանութը, որ տունէլ քալելով երկու վայրկեան հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի: Պատմեց որ վերջերս կին մը ուզած է իր գոհարներէն մէկը գնել 50 հազար եգիպտական ոսկիով (այսօրուայ արժէքով թերեւս 150 ոսկի): Հպարտութեամբ շեշտեց՝ որ կտրականապէս մերժեց վաճառել, որովհետեւ կինը անմակարդակ, տգէտ ու կոշտ անձնաւորութիւն մըն էր: Գոհարին մէջ կը փնտրէր գեղարուեստականը եւ անոր կիրարկութեան մէջ՝ գեղագիտականը: Շատ չեն այս տեսակ գոհարավաճառները: Քոլլէ-յաթ Ալ-Ֆընուն Ալ-Կամիլայի (Գեղարուեստից Համալսարանի) յարգարանքի բաժնիի շրջանաւարտ էր 1969-ին:

Այս գեղարուեստական-գեղագիտական զգացողութիւնը անմիջապէս կ'արտայայտուէր իր գորգասիրութեան մէջ: Գորգանկարիչ էր ան: Կը նկարէր գորգեր, յետոյ նկարները կու տար գորգագործներու: ասեղնագործութեան համար: Բանասէր Տիգրան Գեորգեան *Տեղեկատուի* մէջ հետաքրքրական յօդուած գրած է Գըզըլեանի գորգերուն մասին, հրատարակելով նաեւ անոնցմէ գեղեցիկ նմոշներ (Յունուար 2002, թիւ 22): Այնտեղ, ի միջի այլոց, կը գրէր. «Գորգի նկատմամբ Բարսեղ Գըզըլեանի բնատուր հակումը՝ պէտք է առհաւական նկատել, որովհետեւ, իր պապերը Բարսեղ, Յարութիւն, Գեորգ եւ Վահան, ԺԹ. դարու 90-ական թուականներուն, Կեսարիոյ մէջ եղած են ծանօթ գորգագործներ՝ ունենալով 60 թեզկեահ, թէւ ընկերովի՝ Գըլըճեանի հետ»:

Երբ երեք հատորներու մէջ ամփոփեցի Գեորգեանի երկերը, բնականաբար արտասպէցի նաեւ այդ յօդուածը (*Ջահակիր*, Յաւելուած ԼԳ., 2020): Գիրքէն օրինակ մը յանձնեցի Գըզըլեանին: Չէր սպասէր: Յուզուեցաւ եւ հազիւ կրցաւ զգալ լացը:

Այս առիթով ինծի ցոյց տուաւ իր բոլոր նկարած գորգերուն գունաւոր լուսանկարները: Չափազանց նուրբ ու գեղեցիկ էին: Հսի՝ պէտք է հրատարակէս: Նիւթական առումով կարող էր հրատարակել: Բայց չըրաւ: Միայն թերահաւատութիւն մը ունէր իր գեղարուեստական կարողութեան նկատմամբ: Կը սիրէր նկարել, առանց արժեւորելու իր իսկ արտադրածը:

Ունէր նաեւ գորգերու մասին ֆրանսերէն ծաւալուն ուսումնասիրութիւն մը, որ կը բովանդակէր հայկական գորգերու բաժին մը: Նորութիւն մը չէր ներկայացնէր գորգագիտութեան համար, բայց գուրգուրանքով կը պահէր աշխատանքը: Երկար Կ

1

ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՆԳԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՆԴՐՈՎԵԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՆ...

շնորհիւ: Նախագահ Մաքրոն զայն կոչեց «աննախադէպ ապստամբական շարժում»: Մայիս 23-ին Մաքրոն այցելեց տարածք եւ հանդիպեցաւ թէ՛ հաւատարիմ եւ թէ՛ անկախութեան կողմնակից առաջնորդներուն: Ան յայտարարեց՝ թէ ծրագրուած քուէարկային բարեփոխումը, որ պիտի աւելցնէր 10 տարի այնտեղ ապրած 25 հազար քուէարկողներ, պիտի չկիրարկուի: Փոխարէն, ընտրացուցականներու ձեւաւորումին համար պիտի մշակուի նոր ճանապարհային քարտեզ, ըստ կարելւոյն առաջնորդելով չորրորդ հանրաքուէի Նոր Քալետոնիայի մէջ:

Բնիկ Քանաք ժողովուրդը կը կազմէ տարածքի 270 հազար բնակչութեան 40%-ը: Այս տարածքը ֆրանսական դարձաւ 1863-ին Նափոլէոն Գ. կայսրի ժամանակ: Եւրոպական ծագումով բնակիչները բաժնուած են երկու խումբի՝ գաղութատերերու ժառանգորդներ եւ մայր ցամաքի Ֆրանսայէն եկած նորաբնակներ: Նոր Քալետոնիայի մէջ տասնամեակներ շարունակ լարուածութիւն գոյութիւն ունեցած է հաւատարիմներու եւ անկախութեան պաշտպաններու միջեւ: 1980-ականներու ճգնաժամը առաջնորդեց Մաթինիոնի (1988) եւ Նումէայի (1998) համաձայնութիւններուն: Այս համաձայնութիւնները նպատակ ունէին համայնքներուն համար ստեղծել հաւասար հասարակատնտեսական պայմաններ եւ տարածքին համար մշակել 10 տարուայ անցումային ինքնավար դրութիւն: 1987-ին, 2018-ին եւ 2020-2021-ին տեղի ունեցան ինքնորոշումի հանրաքուէներ՝ անկախութեան դէմ քուէարկութեամբ, իսկ 2021-ին՝ անկախութեան կողմնակից խումբերու պոյքոթով:

2024 Ապրիլ 29-ին, Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի Իրաւական Յանձնախումբի առջեւ ունեցած ելոյթին, Ներքին Գործոց Նախարար Ժերար Տարմանի դատապարտեց իր խօսքերով «չափազանց վնասակար միջամտութիւնը»: Հակառակ Ռուսաստանի, Չինաստանի եւ Թուրքիոյ ներգրաւուածութեան վերաբերեալ կասկածներու, փաստերուն գերակշռութիւնը կը վկայէ Ազըրպէյճանի համակարգուած միջամտութիւնը: Հեռատեսիլի հարցազրոյցի մը մէջ նախարարը նշեց՝ որ «փաստ է այլ ոչ երեւակայութիւն», որ տարածքին վրայ անկախութեան կողմնակից առաջնորդներէն քանի մը հոգի կապէր ունին Ազըրպէյճանի հետ:

Ազըրպէյճանի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը հերքեց այս մեղադրանքները իբրեւ «զրպարտութիւն», միաժամանակ արձագանգելով ազըրպէյճանցի իշխանութիւններուն կողմէ տարածուող հակաֆրանսական պատումներուն: Անոնք պնդեցին՝ որ անդրծովեան տարածքներուն նկատմամբ Ֆրանսայի «ձախողած քաղաքականութիւնն» է որ յանգեցուց ցոյցերուն:

Ամիսներ շարունակ ֆրանսական հետախուզութիւնը կը հաղորդէր երեւան հանուած Ազըրպէյճանի գործողութիւններ Նոր Քալետոնիայի մէջ: 2023 Դեկտեմբերին արգիլուեցաւ ազըրպէյճանական AZERTAC պետական լրատուական գործակալութեան երկու լրագրողներու մուտքը Նոր Քալետոնիա: Անոնք այնտեղ էին լուսաբանելու համար Ֆրանսայի Պաշտպանութեան Նախարար Սեպասթիէն Լըքորնուի այցելութեան ընթացքին տեղի ունեցած հանրահաւաքը, իբր «հակաֆրանսական տեսանկիւնէն»: AZERTAC դատապարտեց արգելումը իբրեւ խօսքի եւ արտայայտութեան ազատութեան սահմանափակում՝ «որ կը վերաբերի Նոր Քալետոնիայի եւ ուրիշ ֆրանսական գաղութներու մէջ ազատութեան եւ անկախութեան համար սրուող պայքարին»:

Բողոքի շարժումի Մարտ 28-ի հանրահաւաքին, խօսնակներու հարթակին վրայ ցուցադրուեցան ազըրպէյճանական դրօշակներ եւ Ազըրպէյճանի նախագահ Ալիեւի դիմանկարները: Ցուցարարները նաեւ հագուած էին հակագութատիրական կարգախօսներով շապիկներ (t-shirts)՝ Պաքուի Նախաձեռնող Խումբի լոկոյով: ՊՆՄ բացայայտօրէն ողջունեց ֆրանսական անդրծովեան տարածքներու շարժումները: ՊՆՄ-ի գործադիր տնօրէն Ապպաս Ապպասով նշեց՝ որ տեղական հասարակական կազմակերպութիւնները որոնց հետ կ'աշխատի ՊՆՄ, ազըրպէյճանական դրօշակները բարձրացուցած են իրենց սեփական նախաձեռնութեամբ:

Նոր Քալետոնիայի պատուիրակութեան անդամ եւ Քալետոնիական Միութեան Կուսակցութեան քարտուղարի տեղակալ Տալիտ Ուանապու մասնակցեցաւ ՊՆՄ-ի կազմակերպած ուրիշ համագումարի մը եւ 2023 Հոկտեմբերին հանդիպեցաւ Ազըրպէյճանի խորհրդարանի անդամներու: Ըստ *Azernews*-ի, Պաքուի մէջ Ուանապու յայտարարեց՝ որ «Ֆրանսան մարդու իրաւունքներու քօղին տակ կը հետապնդէ գաղութատիրական քաղաքականութիւն»:

Ապրիլ 18-ին, անկախութեան կողմնակից եւ Նոր Քալետոնիայի խորհրդարանի անդամ եւ Յանձնաժողովի պետ Օմայրա Նայսելի այցելեց Պաքու Ազըրպէյճանի հովանաւորութեամբ եւ հիւրընկալուեցաւ Ազըրպէյճանի խորհրդարանի խօսնակին կողմէ: Օրէնսդիրը յուշագիր ստորագրեց Ազըրպէյճանի խորհրդարանին հետ երկկողմանի յարաբերութիւններ հաստատելու վերաբերեալ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Պաքուին «դէպի անկախութեան ճանապարհին» ցուցաբերած աջակցութեան համար: Խորհրդարանի նախագահ Ռոշ Ուայթման պաշտպանեց զինքը Ֆրանսայի ներքին գործերուն օտար միջամտութիւնը կարողացնելու եւ դաւաճանութեան առնչուող գործողութիւններու մեղադրանքէն, յայտարարելով որ Ազըրպէյճան «կը պաշտպանէ միջազգային օրէնքը» եւ կ'օգնէ Նոր Քալետոնիայի համար կառուցել միջազգային ցանց:

Օտար թուային միջամտութեան եւ ապատեղեկատուութեան Կ

ՎԱՇԻՆԿՏՈՆՆ ԱՐԶԱԳԱՆՔԵՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ԶԻՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԱԼԻԵՏԻ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻՆ

«Ֆրանսիան ու Հնդկաստանը չեն թաքցնում, որ Հայաստանին մահաբեր գեղք են մատակարարում, ԱՄՆ-ը չի խոստովանում, բայց մենք հետեւել ենք [ամերիկեան] ռազմական բեռնատար ինքնաթիռներին, որոնք վայրէջք են կատարել հայկական օդանավակայաններում ու զինամթերք տարել», - ասել էր Ալիեւը:

Ո՛չ Երեւանը, ո՛չ Վաշինգտոնը երբեւէ չեն յայտարարել զինամթերքի մատակարարման մասին: Ի՞նչ զինամթերքի մասին է խօսում Ալիեւը, եւ արդեօք իրականությունը համապատասխանո՞ւմ է նրա պնդումը. *Ազատության* այս հարցին Պետդեպարտամենտի խօսնակն ուղիղ չի պատասխանել, միայն նշել է. - «Միացեալ Նահանգներն Հայաստանին ու Ադրբեջանին իր անվտանգային աջակցությունն այնպէս է հաշուարկում, որ պէտքի վստահ լինի, որ այն յարձակողական նպատակներով կիրառելի չէ ու չի խաթարում կամ խոչընդոտում կայուն եւ արժանապատիւ խաղաղության շուրջ բանակցությունների շարունակական ջանքերին»:

Մեթիւ Միլլերը նաեւ շեշտել է, որ Միացեալ Նահանգներն աջակցում է Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ շարունակական շփումներին՝ աշխատելու կոնֆլիկտի խաղաղ կարգաւորման ուղղությամբ:

Ազատություն ռադիոկայան

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԸ ԲԱՐՄԵՂ ԳԸԶԸԼԵԱՆԷ

տարիներու աշխատանք էր:

Եկեղեցի շինել տուած է Հայաստանի մէջ: Երբ դիմակայեցի՝ Հայաստան պէտք ունի՝ եկեղեցիի, եղածներէն աւելի: Ըսաւ՝ նպատակս է ծառայութիւն մատուցանել հայրենիքին եւ տուեալ համայնքի մը: Այդպէս ուզեց հասկնալ ծառայութիւնը: Անկեղծ էր: Փառքի կամ հոջակի ակնկալիք չունէր բնաւ եկեղեցիի կառուցումէն (Գագիկ Ծառուկեանի եւ նմաններու եկեղեցասիրութիւնը յիշեցի):

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի շրջանաւարտ՝ 12 տարեկան, երկու գողորիկ բանաստեղծութիւններ հրատարակած է Աղեքսանդրիոյ *Արաքս*ին մէջ՝ *Լեռներ հայրենեաց* (10 Օգոստոս 1957) եւ *Վարժարանս* (21 Դեկտեմբեր 1957): Անկեղծութեամբ կը սկսէր առաջինը. «Ո՛վ իմ լեռներս հայրենեաց, / Առտու կանուխ արեւ չէլած, / Գանգուր մագերս հովին տուած, / Կ'երթամ դաշտեր մեր հայրենեաց, / Սրանց դէմ Մասի՛ս, Արագա՛ծ»:

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ

Ռաիինիայի ամառնային օփերա

57. ‘Amusements,’ *Chicago Daily Tribune*, 10 July 1924, p. 21. ‘The Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 13 July 1924, part 8, page 4. Rene Devries, ‘Chénier and L’Amore Performances Features of the Week at Ravinia,’ *Musical Courier*, 24 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 4, p. 20. Eugene Stinson, ‘André Chénier and Love of the Three Kings are Added to Ravinia Program,’ *Musical America*, 26 July 1924, Vol. XL., No. 14, p. 18. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 89.

58. Eugene Stinson, ‘André Chénier and Love of the Three Kings are Added to Ravinia Program,’ *Musical America*, 26 July 1924, Vol. XL., No. 14, p. 18.

59. ‘The Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 13 July 1924, part 8, page 4. Rene Devries, ‘Chénier and L’Amore Performances Features of the Week at Ravinia,’ *Musical Courier*, 24 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 4, p. 20. Eugene Stinson, ‘André Chénier and Love of the Three Kings are Added to Ravinia Program,’ *Musical America*, 26 July 1924, Vol. XL., No. 14, p. 18. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 89.

60. Rene Devries, ‘Chénier and L’Amore Performances Features of the Week at Ravinia,’ *Musical Courier*, 24 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 4, p. 20.

61. Eugene Stinson, ‘André Chénier and Love of the Three Kings are Added to Ravinia Program,’ *Musical America*, 26 July 1924, Vol. XL., No. 14, p. 18.

ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՆԵՆԳԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՆԴՐՈՎԵԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՆ...

3

համար պատասխանատու VIGINUM ֆրանսական ծառայութեան տեղեկատուական թուղթ մը կը հաղորդէ Նոր Քալետոնիայի կառութեան նկատմամբ Ազրբայէճանի համակարգուած եւ լայնատարած ապատեղեկատուական արշար: Թուային միջամտութիւնը իրականացուած էր հանրային ցանցի միջոցով՝ Ազրբայէճանի նախագահութեան հետ կապուած օգտագործողներու կողմէ: Անոնք գործածեցին *Ֆրանսական ոստիկանութիւնը յանցաւոր է Նոր Քալետոնիայի ոճիրին համար* (French police guilty of murder in New Caledonia) խորագիրը եւ հետեւեալ հաշթակները՝ #NouvelleCalédonie #RecognizeNewCaledonia #EndFrenchColonialism #FrenchColonialism #BoycottParis2024 #Paris2024.

Ազրբայէճանական քարոզչական մեքենան արձագանգեց Նոր Քալետոնիայի «հակագաղութատիրական ապստամբութեան» նկատմամբ եղած կարգադրութեան, ֆրանսային մեղադրելով արտակարգ դրութիւն յայտարարելու, «բանակը տեղադրելու» եւ «Նոր Քալետոնիայի անկախութեան եւ ինքնաբաւութեան երկարատեւ ձգտումը ճնշելու մէջ»:

Նոր Քալետոնիայի արտակարգ դրութիւնը յայտարարուեցաւ չորս բնիկ ֆանաթներու եւ ֆրանսական յատուկ զօրքերու երկու անդամներու սպանութենէն ետք: Ուրիշ շատեր վիրաւորուեցան, գոյք եւ ենթակառուցուածք թաւանուեցան եւ ջարդուեցան, պատճառելով հարիւրաւոր միլիոն եւրոյի վնաս եւ զքօսաշրջիկներու պարպում: Այս ճգնաժամը վատագոյն էր տարածքին վրայ 1980-ականներէն ի վեր: Արտակարգ դրութեան յայտարարութիւնը համաչափ էր եւ համահունչ Ֆրանսայի սահմանադրութեան: Նմանատիպ միջոցներ կիրարկուած են Փարիզի 2015-ի ահաբեկչական յարձակումէն ետք եւ աւելի վաղ առիթներով՝ բուն Ֆրանսայի մէջ: Ֆրանսան չտեղադրեց բանակ այլ համալրում ուղարկեց տեղական ոստիկանութեան համար:

Ազրբայէճանի միջամտութիւնը կ'անցնի Նոր Քալետոնիայի սահմաններէն անդին՝ դէպի ուրիշ ֆրանսական անդրծովեայ տարածքներ: ՊՆՆ-ի հրաւերով Պաքու այցելած են Անթիլեան կղզիներու եւ Կուիանայի տեղական խորհրդարանի պատգամաւորներ: Մայիս 1-ին, Փոլինեզիայի անկախութեան Թաիինի Հուրիաաթիրա շարժումը յուշագիր ստորագրեց Ազրբայէճանի խորհրդարանի հետ եւ Մայիս 30-ին դիմաւորեց Փոլինեզիայի Խորհրդարանի Յանձնաժողովներու Նախագահներէ եւ իշխող կուսակցութեան անդամներէ բաղկացած պատուիրակութիւնը համաժողովի համար՝ *Ֆրանսական Փոլինեզիայի իրաւունքը ապագադրութատիրացումի համար* խորագիրով:

Ազրբայէճանի արմատական պատգամաւոր Թուրալ Կանժիլի՝ յայտնի իր հակահայկական քարոզչութեամբ եւ Խանկենտին (ազրբայէճանական անունը Ստեփանակերտի, նախկին Լեռնային Ղարաբաղի մայրաքաղաքը) ներկայացնելու յաւակնորդն ըլլալու, Թուրքիոյ վրայ գրեց՝ որ Մաօհի Նուի (Ֆրանսական Փոլինեզիայի բնիկ անունը), բոլոր բնիկ ժողովուրդներուն նման, իրաւունք ունի ինքնորոշելու իր սեփական ապագան եւ «ոչ թէ կախուած ըլլալու 16 հազար քիլոմէթր հեռու գտնուող մայրաքաղաքէ մը»:

Այցելութիւն մը կազմակերպուած էր դէպի Ազրբայէճանի Լրատուութեան Զարգացումի

Գործակալութիւն, որուն ընթացքին կուսակցութիւնները քննարկեցին համատեղ լրատուային ծրագիրներ եւ «կարողութիւններու զարգացում»-ի գործունէութիւններ: Այս իրադարձութիւններուն մասին հրապարակուած պաշտօնական մամուլի հաղորդագրութիւնները ազրբայէճանական լրատուամիջոցներուն մէջ տարածուեցան հետեւեալ պիտակներով՝ #decolonization, #politiquefrancaise, #politiquecolonialefrancaise եւ #frenchcolonialism.

Մաօհի Նուի (Ֆրանսական Փոլինեզիա), նախապէս Թաիթի, ֆրանսական խնամակալ (protectorate) դարձաւ 1842-ին եւ Ֆրանսայի Անդրծովեան Հաւաքականութիւն՝ 2004-ին: Բնակչութիւնն է 283 հազար, որուն 80.6%-ը փոլինեզցիներ, 13.3%-ը եւրոպացիներ եւ 5.4%-ը ասիացիներ: Ան կը պահպանէ որոշ քաղաքական ինքնավարութիւն Ֆրանսայի Հանրապետութեան մէջ, ունենալով սեփական կառավարութիւն եւ օրէնսդիր մարմին՝ որոնց այլեւս չի վերահսկեր ֆրանսական պետութիւնը:

Ազրբայէճանցի պատգամաւորները, կառավարութեան հովանաւորած վերլուծական կեդրոնները, մասնագէտները եւ լրատուամիջոցները ցուցադրական եղանակով իրենց համակցութիւնը կ'արտայայտեն Նոր Քալետոնիայի զարգացումներուն: Կառավարութեան հովանաւորած Թուփչուպաշով Կեդրոնի տնօրէն Ռուսիֆ Հուսէյնով խոստացաւ կանոնաւոր թարմացումներ տրամադրել Ազրբայէճանի «շրջադարձին» դէպի Խաղաղական, ինչպէս նաեւ անոր «շրջադարձին» Պալքաններու եւ Միջին Ասիոյ մէջ:

Ազրբայէճանական քարոզչութիւնը անոնց դիրքորոշումը կը ներկայացնէ կա՛մ իբրեւ ինքնորոշումի եւ հակագաղութատիրական շարժում, կա՛մ իբրեւ հաշուեյարդար Ֆրանսայի դէմ՝ Ղարաբաղի հայերուն եւ Հայաստանին աջակցելու համար: Անոնք կ'առարկեն՝ որ Ֆրանսա նեցուկ կանգնեցաւ Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն՝ զանոնք ճանաչելով իրենց օրէնսդիր մարմինին մէջ: Անոնք մատնանշեցին նաեւ ֆրանսացի օրէնսդիրներուն այցելութիւնները Լեռնային Ղարաբաղ 2020-ի պատերազմէն առաջ:

Ազրբայէճան կ'օգտագործէ ուրիշ պետականօրէն հովանաւորուած հասարակական կազմակերպութիւններ՝ աւելի ընդարձակ հակաֆրանսական պատումներ հնչեցնելու համար: Արեւմտեան Ազրբայէճանի Համայնք կազմակերպութիւնը՝ որ հիմնուած է հաստատելու Հայաստանի կեղծ պետութիւն եւ Արեւմտեան Ազրբայէճանի հանդիսանալը, հրապարակեց խիստ ձեւակերպուած յայտարարութիւն՝ ի պատասխան 2024 Յունուար 17-ին Ֆրանսայի Սենաթի ընդունած բանաձեւին: Այս յայտարարութիւնը բազմաթիւ հակաֆրանսական պատումներու համակուտումն է, Ֆրանսային մեղադրելով զանազան յանցանքներու մէջ: Գաղութատիրութեան սովորական մեղադրանքներէն անդին, ան նաեւ ֆրանսական Սենաթը կը մեղադրէ ցեղապաշտութեան, իսլամոֆոպիայի եւ ազրբայէճանաֆոպիայի մէջ: Ֆրանսացի պատգամաւորները կը պիտակէ իբրեւ «արդի խաչակիրներ» եւ կը պնդէ՝ որ «Ազրբայէճան պէտք չունի թոյլատրութեան իր ինքնիշխան տարածքին վրայ ռազմական գործողութիւններ վարելու»:

(Շար. 1)

چاهاکیر
جريدة أسبوعية
م.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.ع.م
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ-ԹԻԻ 1983 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՈՒԱՐ 2025

ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. ԴԻԼ.

عدد رقم ١٩٨٣ الخميس ١٦ يناير ٢٠٢٥

ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՆԵՆԳԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՆԴՐՈՎԵԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՔՈՐՄԻՔԱՅԻ ՄԷՋ Ազրբայժանի հիպոթիտային պատերազմը

ՍՕՍԻ ԹԱԹԻԿԵԱՆ

ՔՈՐՄԻՔԱ

Պաքու ընդգրկեց նաև Քորսիքան՝ ֆրանսական մայր երկիրին մօտ գտնուող կղզի մը, իբրեւ «ապագադուրստիքութեան» օրակարգ: Խորհրդարանական եւ քարոզչական խողովակներով կոչ ըրաւ Ֆրանսային անկախութիւն շնորհել Քորսիքային: 2023 Հոկտեմբերին, ազրբայժանական խորհրդարանը ստեղծեց Քորսիքայի ժողովուրդին աջակցող խումբ, 2024 Փետրուարին հրապարակելով հաղորդագրութիւն մը: Այս հաղորդագրութիւնը կ'աջակցի անոնց «անկախութեան պայքարին» եւ կը մեղադրէ «Մաքրոնի բռնապետութիւնը»:

Քորսիքայի Հաւաքականութիւնը մէկն է Ֆրանսայի 13 մեթրփոփոխ (այսինքն ոչ-անդրծովեայ) շրջաններէն, 355,528 բնակչութեամբ: Ան կը վայելէ ad hoc կարգավիճակ, որ կղզիին կու տայ աւելի ինքնավարութիւն քան ֆրանսական որեւէ ուրիշ մեթրփոփոխ շրջան: Անոր Գործադիր Խորհուրդը եւ խորհրդարանը ընդլայնեցին իրենց լիազօրութիւնները ուրիշ հաւաքականներու համեմատութեամբ: Քորսիքան ունի սեփական դրօշակ, զինանշան ու օրհներգ, եւ նոյնիսկ առանց պաշտօնական կարգավիճակի՝ տեղական հիմնարկներուն մէջ կը գործածուի քորսիքերէն լեզուն: Քորսիքայի մէջ կայ շարժում մը որ կը պաշտպանէ աւելի ընդարձակ ինքնավարութիւն, քորսիքերէն լեզուի պաշտօնական ճանաչում եւ ֆրանսական կեդրոնական պետութենէն յաւելեալ քաղաքական իշխանութեան փոխանցում: Ասկէ զատ, կայ անջատողական Քորսիքայի Ազգային Ազատագրութեան ճակատը որ անկախութիւն կը պահանջէ Ֆրանսայէն:

Ֆրանսայի կեդրոնական կառավարութեան եւ քորսիքական տեղական ներկայացուցիչներու միջեւ սկսած են քաղաքական խորհրդակցութիւններ, սահմանելու համար աւելի ընդարձակ քորսիքական ինքնավարութեան նոր շրջանակ: Այս վիճաբանութիւններուն արդիւնքը պէտք է համապատասխանէ Քորսիքայի շարժումի հիմնական ակնկալիքներուն աւելի ընդարձակ ինքնավարութեան համար:

Ներկայիս ֆրանսական կառավարութիւնը կ'աւարտէ Քորսիքային աւելի բարձր աստիճանի ինքնավարութիւն տալու կարգավիճակային ծրագիրը: Նախագահ Մաքրոն սահմանեց վեցամսեայ ժամկէտ գտնելու լուծում մը որ կղզիին շնորհէ «ինքնավարութեան ձեւ»: Ներքին Գործոց նախարար Տարմանին նշեց՝ որ ֆրանսական կառավարութիւնը եւ Քորսիքայի ընտրուած պաշտօնատարները համաձայնեցան Սահմանադրութեան մէջ աւելցնել նոր ձեւակերպում: Այս բարեփոխումը որ պէտք պիտի ունենայ վաւերացուելու ֆրանսական խորհրդարանի իւրաքանչիւր պալատի կողմէ եւ ապա ընդունուելու երկու պալատներուն կողմէ 60% մեծամասնութեամբ, կ'աւելնկալուի որ ճանաչէ Քորսիքայի ինքնավարութեան կարգավիճակը իբրեւ «պատմական, լեզուական եւ մշակութային համայնք»:

Տարակերպօրէն, Քորսիքայի Խորհրդարանը

բանաձեւ ընդունած է ճանաչելով Արցախի Հանրապետութիւնը (տէ ֆաքթօ Լեռնային Ղարաբաղի պետութեան հայկական անուանումը): Բանաձեւը կը դատապարտէ Ազրբայժանին իր ռազմական յարձակումին համար եւ անոր կը մեղադրէ 44-օրեայ պատերազմի վերջին շաբաթը՝ 2020 Նոյեմբեր 6-ին հայերուն նկատմամբ միջազգային մարդասիրական իրաւունքի լուրջ խախտումներու մէջ:

ԻՍՍՅԱԿԱՆ ՏԱՐԱՇՆՉԻՆՈՒԹԻՒՆ (COGNITIVE DISSONANCE) ԱԶԸՐՊԵՅՃԱՆԻ ԻՆՔՆՈՐՈՇՈՒՄԻ ԵՒ ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ազրբայժան կը շրջանակէ Ֆրանսան իբրեւ գաղութատիրական ուժ՝ որ կը ճնշէ իր անդրծովեան տարածքներու եւ Քորսիքայի բնիկ ժողովուրդներուն իղձերը ինքնորոշումի եւ անկախութեան:

Հակառակ հայերու ամբողջական էթնիք գտումին Լեռնային Ղարաբաղի մէջ, Ալիէ պիտակեց Ֆրանսան իբրեւ քաղաքականապէս երկերեսանի: Ան կ'ըսէ՝ որ մինչ Ֆրանսան «բռնութեամբ կը ճնշէ» ինքնորոշումի շարժումները անդրծովեայ տարածքներուն եւ Քորսիքայի մէջ, ան կ'աջակցի հայերու «ինքնորոշումին» Ղարաբաղի մէջ եւ նեցուկ կը կանգնի «անջատողական եւ ահաբեկիչ հայերուն Ազրբայժանի մէջ»: Ալիէ կ'երթայ աւելի հեռու, հեզնողաբար առաջարկելով որ Ղարաբաղի հայերը կրնան իրենց հանրապետութիւնը հիմնել Ֆրանսայի մէջ, օրինակ Մարսելի ուր կը բնակին բազմաթիւ հայեր:

Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան ակունքները կը գտնուին Բ. դարասկիզբը: Այդ ժամանակ, գերակշռաբար հայերով բնակուած Արցախի պատմականօրէն հայկական շրջանը, 1920-ին կը միացուի Խորհրդային Ազրբայժանին իբրեւ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզ: Խորհրդային շրջանի 70 տարիներու ընթացքին, Լեռնային Ղարաբաղը պահպանեց իր տեղական ինքնակառավարութեան հիմնարկները: Բայց Ազրբայժանի ԽՍՀ-ն ճնշող քաղաքականութիւն բանեցուց Հայաստանի բնակչութեան նկատմամբ:

Ազրբայժան կը պնդէ՝ որ տեղացի հայերը գոհ կ'ապրէին Խորհրդային Ազրբայժանի մէջ մինչեւ իրենց «անջատողական շարժում»-ի սկիզբը՝ քաղաքական վերնախաւերէն հրահրուած եւ Հայաստանէն խրախուսուած: Իրականութեան մէջ, ինչպէս ցոյց կու տայ Նիւ Եորք Թայմսի 1977-ի յօդուածը, Խորհրդային Ազրբայժանի վարչականութեան տակ հայերը ենթարկուեցան «մշակութային ճնշումի, տնտեսական խտրականութեան եւ այլ էթնիք աննպաստ պայմաններու», յանգեցնելով 1988-ի ազատագրական շարժումին: 1988-ի ինքնորոշումի շարժումն սկսելու գլխաւոր պատճառներէն մէկը, բացի իրաւունքներու ընկճումէն, հանդիսացաւ Ազրբայժանի իշխանութիւններուն փորձը փոխելու շրջանի ժողովրդագրութիւնը Խորհրդային շրջանի ազրբայժանցի նորաբնակներու միջոցով: Ինչպէս ազրբայժանցի հետագօտող Պահրուգ Սամատով Եւ

3

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԱՀԱԿԻՐ Ի ՅԱԻԵԼՈՒԱԾՆԵՐԸ՝ 2024-Ի ԼԱԻԱԳՈՅՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դեկտեմբեր 2-ին, Առնօ Բաբաջանեան համերգասրահին մէջ կը կայանայ Երեւանի *Երաժշտական Հայաստան* հանդէսին նուիրուած ձեռնարկը: Կը ցուցադրուի Դր. Հայկ Սրկ. Իւթիւճեանի (Փրակ) պատկերասիրքը՝ ուր *Ջահակիրի* 57-61-րդ Յաւելուածները (Սահակ Քիւյ. Շաքարեանի պատկանած երաժշտական ձեռագիրները) կը ներկայացնէ իբրեւ տարուայ ամենակարեւոր երաժշտական հրատարակութիւններ (սիրքը հասանելի է YouTube-ի վրայ <https://www.youtube.com/watch?v=C5FTVlwK5lc>):

Նոյն հեղինակը Դեկտեմբեր 27 թուակիր յօդուած հրապարակէ *Օրեր* հանդէսին մէջ՝ «2024 տարուայ ամենէն տպաւորիչ երաժշտագիտական իրագործումը Հայ իրականութեան մէջ», ուր, ի միջմի այլոց, կը գրէ. «Հսկայական հետազօտական ջանուց արգասիք կը հանդիսանան այս հատորները, իսկ անտարակոյս ներկայացուած աղբիւրները հիմնարար բնոյթ ունին» (<https://orer.eu/hy/2024/12/27/2024-erazhtagitakan-tpagrutuin-utijian/>):

Նախատեսուած է յօդուած *Երաժշտական Հայաստանի* մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԿԱՊԵՐ Է ՀԱՍՏԱՏԵԼ ՄԻՐԻԱՅԻ ՆՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏ. ԱԳ ՆԱԽԱՐԱՐ

Սիրիայում վերջին իրադարձութիւնների հետեւանքով Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնները կարճատեւ ընդմիջումից յետոյ վերսկսել են իրենց աշխատանքը: *Արմենայրէսի* հաղորդմամբ ամփոփիչ ասուլիսի ժամանակ այս մասին յայտարարեց Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միրզոյեանը:

«Սիրիայում վերջին իրադարձութիւնների ընթացքում մենք շատ կարճատեւ բացակայութիւն ունեցանք: Սկզբում Հալէպում մեր գլխաւոր հիւպատոսութիւնը, այնուհետեւ Դամասկոսում մեր դեսպանութեան անձնակազմը ստիպուած եղաւ մի քանի օրով բացակայել Դամասկոսից եւ Հալէպից, այնուհետեւ նրանք շարունակեցին իրենց աշխատանքը հիւրընկալ այս պետութիւնում: Հաստատուել են կապեր նոր իշխանութիւնների հետ եւ կը շարունակենք աշխատել», - ասաց ԱԳ նախարար Արարատ Միրզոյեանը:

ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐՆ Է ՆԵՐԿԱՅԱՅՐԵԼ՝ ՆՇԵԼՈՎ ՆԱԵԻ ԵԱՀԿ ՄԻ ԼՈՒԾԱՐՈՒՄԸ

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը տարածաշրջանում խաղաղութիւն հաստատելու Հայաստանի առաջարկներն է ներկայացրել, առաջին անգամ Երեւանի անունից առաջարկելով լուծարել դարաբաղեան կարգաւորմամբ զբաղուած ԵԱՀԿ Մինսկի Խումբը, ինչը եւ տեւական ժամանակ Բաքուն էր պահանջում, իսկ Երեւանից արձագանքում էին խաղաղութեան պայմանագրից յետոյ:

Պաշտօնական Երեւանը Բաքուին նաեւ առաջարկում է փոխադարձաբար հրաժարուել էսկալացնող խօսույթներից, Բերքաբեր-Ոսկեպար հատուածում իրականացուած սահմանազատման փորձի եւ երկու երկրների սահմանազատման յանձնաժողովների համատեղ աշխատանքի կանոնակարգի հիման վրայ շարունակել սահմանազատման գործընթացը, կնքել խաղաղութեան պայմանագիր, որը, ըստ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի, 90 տոկոսով պատրաստ է:

Փաշինեանը Բաքուին առաջարկները Ֆէյսբուքում է հրապարակել շեշտելով նաեւ *Խաղաղութեան խաչմերուկ* նախագծի իրագործման կարելորութիւնը, որը, ըստ գործադիրի ղեկավարի, կը լուծի նաեւ Ադրբեջան-Ադրբեջան կապի հարցը Հայաստանի տարածքով եւ Հայաստան-Հայաստան Եւ

3

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

20 Յուլիս 1924

Rossini: *Il barbiere di Siviglia* (իտալերեն):

Vincente Ballester (Figaro), Graziella Pareto (Rosina), Armand Tokatyan (Almaviva), Paolo Ananian (Bartolo), Léon Rothier (Basilio), Anna Correnti (Berta), Giordano Paltrinieri (Fiorello). նուագավար՝ Gennaro Papi(62):

Eugene Stinson - «Almaviva-ն խաղաց Արման Թօքաթեան, որ ուներ դերին համապատասխանող չարաճճի ոգի, բայց որուն ձայնային կացութիւնը, հիւանդութեան պատճառով, որոշ չափով անհաւասար էր խիստ զարդարուն դերի պահանջկոտ կարիքին»(63):

Chicago Journal of Commerce - «Այս երկու արուեստագէտներն ալ [Pareto եւ Թօքաթեան, Հ.Ա.] արժանի են անվերապահ դրուատանքի: Անոնք իրենց ունկընդիւրները ոգեւորեցին բարձրայոյզ խանդավառութեամբ»(64):

23 Յուլիս 1924

Massenet: *La Navarraise* (ֆրանսերեն):

Ina Bourskaya (Anita), Armand Tokatyan (Araquil), Léon Rothier (Garrido), Louis D'Angelo (Remigio), Giordano Paltrinieri (Ramon), Paolo Ananian (Bustamente), Louis Derman (Un soldat). նուագավար՝ Louis Hasselmans(65):

Rene Devries - «Արման Թօքաթեան, գործնականօրէն լիովին կազդուրուած իր վերջին անհանգրստութենէն, փառայեղօրէն երգեց Araquil-ի դերը, զոր խաղաց հիանալի կերպով»(66):

Chicago Evening Post - «Պր. Թօքաթեան իր դերը խաղաց խիզախ վարքագիծով եւ լաւ երգեց: Իր ձայնը արտաբերեց հաստատուն եւ հնչուն, ինչպէս նաեւ զօրութեամբ առողանեց արտասանական նախադասութիւնները: Այս տարուայ իր լաւագոյն կատարումը»(67):

Chicago Daily News - «Արման Թօքաթեան Araquil-ի դերը երգեց ընտիր երգչային արուեստով եւ խաղաց սքանչելի իրապաշտութեամբ, ապահովելով ունկնդիրի սրտազին ծափահարութիւնը: Այս եղանակի իր լաւագոյն ելոյթն էր ասիկա»(68):

30 Յուլիս 1924

Rossini: *Il barbiere di Siviglia* (իտալերեն):

Mario Basiola (Figaro), Graziella Pareto (Rosina), Armand Tokatyan (Almaviva), Paolo Ananian (Bartolo), Léon Rothier (Basilio), Anna Correnti (Berta), Giordano Paltrinieri (Fiorello). նուագավար՝ Gennaro Papi(69):

Eugene Stinson - «Զուարթ Almaviva մը»(70):

1 Օգոստոս 1924

Offenbach: *Les contes d'Hoffmann* (ֆրանսերեն):

Armand Tokatyan (Hoffmann), Thalia Sabanieva (Olympia/Antonia), Margery Maxwell (Giulietta), Paolo Ananian (Coppélus), Ina Bourskaya (Nicklausse), Giordano Paltrinieri (Cochenille/Pitichinaccio/Frantz), Vincente Ballester (Dapertutto), Léon Rothier (Dr. Miracle), Désiré Defrère (Spalanzani), Louis D'Angelo (Schlémil/Crespel), Merle Alcock (Une voix). նուագավար՝ Louis Hasselmans(71):

Edward Moore - «Կատարողներէն ուշագրաւ էր Արման Թօքաթեան անուանադերին մէջ, իր բարեկիրթ ձայնով եւ տեսքով»(72):

Rene Devries - «Երեկոյի ընթացքին Թօքաթեան երգեց գեղեցկօրէն եւ վաստակեցաւ ունկնդիրի հաւանութիւնը»(73):

Eugene Stinson - «Պր. Թօքաթեանի Hoffmann-ը քաջ յայտնի է Ռաինիայի մէջ, եւ իր վարքագիծն ու ընտիր ձայնը իրեն շնորհեցին բազմաթիւ առաւելութիւններ ոչ այնքան շնորհակալ յանձնարարութեան համար: Ան ձայնային շատ աւելի լաւ վիճակի մէջ է քան եղանակի սկիզբը՝ երբ կ'երգեր չնայած լուրջ հիւանդութեան, եւ արժանացաւ ունկնդիրներուն սրտազին հաւանութեան»(74):

Chicago American - «Hoffmann-ի իր երգեցողութիւնը յազեցած էր հմայքով, վայելչութեամբ եւ նրբագեղութեամբ, յատկանիշներ՝ որոնք կրկնապատկուած էին բեմական պահուածքով եւ կայուն վալս պարելու վճռական տաղանդով»(75):

Chicago Evening Post - «Իր ձայնը կը գտնուի գերազանց վիճակի մէջ»(76):

5 Օգոստոս 1924

Massenet: *Manon* (ֆրանսերեն):

Thalia Sabanieva (Manon), Armand Tokatyan (փոխարինելով Giacomo Lauri-Volpi-ի) (Le chevalier des Grieux), Désiré Defrère (Lescaut), Léon Rothier (Le comte des Grieux), Giordano Paltrinieri (Guillot), Louis D'Angelo (De Brétigny), Margery Maxwell (Poussette), Merle Alcock (Javotte), Philine Falco (Rosette), Paolo Ananian (L'hôtelier), Virgilia Grassi (La servante). նուագավար՝ Louis Hasselmans(77):

Rene Devries - «Chevalier des Grieux-ն ստանձնեց փառայեղ ձայնով Արման Թօքաթեանը: Ահաւասիկ երիտասարդ թենոր մը, որ, եթէ փափաքի, կրնայ միանալ ֆիլմի արուեստագէտներու Հոլլիուուտի խումբին: Բնորոշութեամբ կրելով իր վայելչագեղ զգեստները, ան ուներ ազնուականի տեսք եւ իր վարքը երիտասարդ des Grieux-ն վերածեց երիտասարդ սիրահարի՝ որուն մասին հաւանաբար երագեր Abbé Prevost: Չայնային առումով կը գտնուէր լաւագոյն վիճակի մէջ: Այսինքն, երգեց բաւական յստակութեամբ, հնչիւնի մաքրութեամբ, իսկ «Երագ»-ի մատուցումը եղաւ այնքան գեղարուեստական՝ կարծէք կ'ուզէր գրաւել ունկնդիրներուն երեւակայութիւնը, որոնք բարձրագոյ ծափահարեցին իրեն: Թօքաթեան լիովին կազդուրուած է իր անհանգստութենէն եւ յետայսու, մինչեւ եղանակին եզրափակումը, պէտք է տայ իր լաւագոյնը»(78):

Օգոստոս 7-ի համար յայտարարուած էր *Il barbiere di Siviglia*, Թօքաթեան Almaviva-ի դերով(79): Այդ օրը ներկայացում տեղի չունենար ընդհանրապէս(80):

11 Օգոստոս 1924

Նուագահանդէս:

Chicago Symphony Orchestra, նուագավար՝ Eric DeLamarter:

Margery Maxwell (սոփրանօ) եւ Armand Tokatyan (թենոր)(81):

(Շար. 4)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

62. Edward Moore, 'French Novelty to be Sung at Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 20 July 1924, part 7, page 6. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 20 July 1924, part 7, page 6. Rene Devries, 'Ravinia Presents American Premiere of Fourdrain's *La Légende du Pointe d'Argentan*,' *Musical Courier*, 31 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 5, p. 41. Eugene Stinson, 'Ravinia Hails First American Performance of Fourdrain Work,' *Musical America*, 2 August 1924, Vol. XL., No. 15, p. 22. 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armnad Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 90.

63. Eugene Stinson, 'Ravinia Hails First American Performance of Fourdrain Work,' *Musical America*, 2 August 1924, Vol. XL., No. 15, p. 22.

64. *Chicago Journal of Commerce*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

65. Edward Moore, 'French Novelty to be Sung at Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 20 July 1924, part 7, page 1. *Chicago Sunday Tribune*, 20 July 1924, part 7, page 6. Edward Moore, 'Bourskaya Gives Fine Characterization in New Opera at Ravinia,' *Chicago Daily Tribune*, 24 July 1924, p. 19. Rene Devries, 'Ravinia Presents American Premiere of Fourdrain's *La Légende du Pointe d'Argentan*,' *Musical Courier*, 31 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 5, p. 5. Eugene Stinson, 'Ravinia Hails First American Performance of Fourdrain Work,' *Musical America*, 2 August 1924, Vol. XL., No. 15, p. 22. 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 90.

66. Rene Devries, 'Ravinia Presents American

Premiere of Fourdrain's *La Légende du Pointe d'Argentan*,' *Musical Courier*, 31 July 1924, Vol. LXXXIX, No. 5, p. 5.

67. *Chicago Evening Post*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armnad Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

68. *Chicago Daily News*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

69. Edward Moore, 'Martinelli is Big Item in *Il Trovatore*,' *Chicago Daily Tribune*, 30 July 1924, p. 17. Eugene Stinson, 'Add More Works to Summer's Répertoire as Ravinia Opera Reaches Sixth Week,' *Musical America*, 9 August 1924, Vol. XL., No. 16, p. 29. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 90.

70. Eugene Stinson, 'Add More Works to Summer's Répertoire as Ravinia Opera Reaches Sixth Week,' *Musical America*, 9 August 1924, Vol. XL., No. 16, p. 29.

71. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 27 July 1924, part 7, page 4. Edward Moore, 'Hoffman of Tokatyan is Merry Lover,' *Chicago Daily Tribune*, 2 August 1924, p. 9. Rene Devries, 'Ravinia Hears Season's First Performances of *Tales of Hoffman*,' *Musical Courier*, 7 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 6, p. 19. Eugene Stinson, 'Add More Works to Summer's Répertoire as Ravinia Opera Reaches Sixth Week,' *Musical America*, 9 August 1924, Vol. XL., No. 16, p. 29. 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 90.

72. Edward Moore, 'Hoffman of Tokatyan is Merry Lover,' *Chicago Daily Tribune*, 2 August 1924, p. 9.

73. Rene Devries, 'Ravinia Hears Season's First Performances of *Tales of Hoffman*,' *Musical Courier*, 7 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 6, p. 19.

74. Eugene Stinson, 'Add More Works to Summer's Répertoire as Ravinia Opera Reaches Sixth Week,' *Musical America*, 9 August 1924, Vol. XL., No. 16, p. 29.

75. *Chicago American*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

76. *Chicago Evening Post*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

77. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 3 August 1924, part 7, page 8. Rene Devries, 'Ravinia Hears Martinelli as Gerald in *Lakmé*; Sabanieva and Tokatyan the Stars in *Manon*,' *Musical Courier*, 14 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 7, p. 39. Eugene Stinson, 'Ravinia's Eighth Week Brings Revivals,' *Musical America*, 23 August 1924, Vol. XL., No. 18, p. 21. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 91 (սխալմամբ Թօքաթեանի փոխարէն կը յիշատակէ Lauri-Volpi).

78. Rene Devries, 'Ravinia Hears Martinelli as Gerald in *Lakmé*; Sabanieva and Tokatyan the Stars in *Manon*,' *Musical Courier*, 14 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 7, p. 39.

79. 'Ravinia Offers Le Chemineau,' *Wilmette Life*, 1 August 1924, p. 8.

80. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 91.

81. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 10 August 1924, part 7, page 8. Rene Devries, 'Ravinia Presents Fine Cast in *Elixir of Love*,' *Musical Courier*, 21 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 8, p. 6.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՄՇՏԱԿԱՆ ԱՐԲԻՏՐԱԺԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՆԴԱՍ

Հաագայի կոնվենցիաների վաւերացմամբ Հայաստան կ'անդամակցի Մշտական Արբիտրաժային Դատարանին:

Արմենայի փոխանցմամբ՝ «1899 թուականի Յուլիսի 29-ին եւ 1907 թուականի Հոկտեմբերի 18-ին Հաագայում ընդունուած «Միջազգային վեճերի խաղաղ կարգաւորման մասին» կոնվենցիաները վաւերացնելու մասին օրէնքի նախագիծն Ազգային Ժողովի պետարական հարցերի յանձնաժողովում ներկայացրեց Միջազգային Իրաւական հարցերով ներկայացուցիչ Եղիշէ Գիրակոսեանը:

Գիրակոսեանը նշեց՝ երկու կոնվենցիաները սիմվոլիկ նշանակութիւն ունեն: Առաջին անգամ միջազգային իրաւունքի պատմութեան մէջ իրաւական առումով ձեւակերպուեց վեճերի խաղաղ կարգաւորման սկզբունքի բովանդակութիւնը եւ պետութիւնների համար յանձնառութիւն ստեղծուեց վեճերի կարգաւորումն իրականացնել բացառապէս խաղաղ միջոցներով: «Կոնվենցիաների վաւերացմամբ Հայաստանը նաեւ դառնում է Մշտական Արբիտրաժային Դատարանի անդամ պետու-

թիւն եւ դրանով իսկ հնարաւորութիւն է ստանում ներկայացնել արբիտրների թեկնածուներ, որոնք որպէս արբիտրներ կարող են հանդէս գալ պետութիւնների միջեւ վեճերի կամ ներդրումային արբիտրաժների դէպքում գործերի քննութեան ժամանակ», – ասաց Գիրակոսեանը: Ըստ Գիրակոսեանի՝ կոնվենցիաների վաւերացմամբ Հայաստանը արտաքին քաղաքական առումով կարելու է ուղարկում՝ վեճերի խաղաղ կարգաւորման, խաղաղութեան հաստատման, նաեւ ուժի կիրառման ու ուժի կիրառման սպառնալիքի արգելքի մասին:

Հայաստանի մասնակցութեամբ Մշտական Արբիտրաժային Դատարանում այս պահին ընթանում են մի քանի գործերի քննութիւններ: Ըստ Գիրակոսեանի՝ դա եւս լրացուցիչ խթան է հանդիսանում Հայաստանի համար՝ մասնակից դառնալու այդ ինստիտուտին:

Յանձնաժողովը հաւանութիւն տուեց կոնվենցիաների վաւերացմանը: Վաւերացման մասին նախագիծը կը քննարկուի ԱԺ լիազումար նիստում:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՆՑ ԵՄ-ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԴԱՍՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆԹԱՅ ՄԿՍԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻՆ

Կառավարութիւնը դրական դիրքորոշում ունի «Եւրոպական Միութեանը Հայաստանի Հանրապետութեան անդամակցութեան գործընթացի մեկնարկի մասին» օրէնքի նախագծի վերաբերեալ, որը Ազգային Ժողով է ներկայացրել Եւրաքուէ քաղաքացիական նախաձեռնութիւնը:

Կառավարութեան Յունուարի 9-ի նիստում այս մասին ասաց Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միրզոյեանը: Միրզոյեանն ընդգծեց Հայաստանի եւ Եւրոպական Միութեան միջեւ վերջին տարիների ինտենսիւ եւ բովանդակալից համագործակցութիւնը, որը ներառել է քաղաքական, տնտեսական, ժողովրդավարական եւ անվտանգային ոլորտները: «Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ Եւրոպական Միութիւնը բաւականին ինտենսիւ եւ դինամիկ յարաբերութիւններ են ունեցել, եւ այդ յարաբերութիւններն ունեցել են շատ հարուստ բովանդակութիւն եւ ընդգրկել են տարբեր ոլորտներ: Եւրոպական Միութիւնը տարբեր առիթներով ընդգծուած քաղաքական աջակցութիւն է յայտնել Հայաստանի ժողովրդավարութեանը: Եւրոպական Միութիւնը պատրաստակամու-

թիւն է յայտնել եւ, ըստ էութեան, ներգրաւուել է Հայաստանի Հանրապետութեան շուրջ անվտանգային միջավայրի ապահովմանը՝ նկատի ունեւ քաղաքացիական դիտորդական առաքելութեան տեղակայումը Հայաստանում: Եւրոպական Միութիւնը նաեւ պատրաստակամութիւն է յայտնել աջակցել Հայաստանի տնտեսական դիմակայունութեան ամրապնդմանը: Ակնյայտ է, որ Եւրոպական Միութիւնը եւ անդամ երկրները ունեն շատ հարուստ ժողովրդավարական աւանդոյթներ, ուժեղ ժողովրդավարական ինստիտուտներ, ազատ ու մրցակցային միջավայր, արդիական տնտեսութիւն, առաջադէմ եւ զարգացած գիտութիւն», – ընդգծեց Միրզոյեանը:

Կառավարութիւնը, բացի դրական դիրքորոշումից, առաջարկել է նախագծում կատարել որոշ փոփոխութիւններ՝ համապատասխանեցնելով այն «Նորմատիւ իրաւական ակտերի մասին» օրէնքի պահանջներին: Առաջարկում է նախագծի բովանդակային մասը ներկայացնել որպէս յօդուածներ, վերաշարադրել որոշ արտայայտութիւններ եւ յստակեցնել օրէնքի ուժի մէջ մտնելու ժամկէտը: «Պարոն վարչապետ, Դուք յայտարարել էիք, որ Զ

ՀԱՄԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՆԵՆԳԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՆԴՐՈՎԵԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՆ...

գրեց Թուրքիւի վրայ՝ «Ազըրպէյճանի Նոր Քալէտոնիայի համակուածութեան ախտանիշէն մէկը այն է՝ որ Նոր Քալէտոնիայի Քանաքները այժմ եւ Լեռնային Ղարաբաղի հայերը անցեալին կը կիսեն նոյն մտահոգութիւնները՝ կեղծութեան պետութեան կողմէ կազմակերպուած գաղթի յառաջացուցած ժողովրդագրական փոփոխութիւնները»:

1988-ին Լեռնային Ղարաբաղի հայերը՝ որոնք կը կազմէին բնակչութեան 86%-ը եւ կը հանդիսանան տարածքի բնիկները, սկսան իրենց ինքնորոշումի շարժումը, որուն Ազըրպէյճան պատասխանեց կոտորածներով, տեղահանութիւններով եւ ռազմական գործողութիւններով: Ազըրպէյճանական կառավարութիւնը ոչ միայն մերժեց անոնց անկախութեան ձգտումը այլեւ ջանաց ուղղակի վերահսկողութիւն բանեցնել տարածքին վրայ: 1988-ի շրջանային խորհրդարանի որոշումէն ետք, Ազըրպէյճան ընդունեց օրէնք ջնջելով Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը: Ատոր յաջորդեց 1991-ի հանրաքուէն, որուն միջոցով բնակչութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը քուէարկեց յօգուտ անկախութեան:

Փոխանակ ընդունելու՝ որ Խորհրդային Ռուսաստանի ղեկավարած կեղծութեան իշխանութեան ձեռքով հայ մեծամասնութիւն կազմող Լեռնային Ղարաբաղի բռնի յանձնումը Խորհրդային Ազըրպէյճանին կը հանդիսանայ գաղութատիրութեան ձեւ, Պաքու պնդեց՝ որ Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը Խորհրդային իշխանութիւններուն ստեղծած արհեստական միաւոր մըն էր:

Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան շուրջ կատարուած աւելի քան 70 տարուայ բանակցութիւններուն ընթացքին, Ազըրպէյճան մերժեց ԵԱՀԿ Մինսք Խումբի ծրագիրներուն մեծամասնութիւնը, որ կը պարփակէր միջանկեալ կարգավիճակի շնորհում տարածքին եւ հանրաքուէի կայացում վերջնական կարգավիճակը որոշելու համար:

2020-ի պատերազմի ռազմական յաղթանակէն ետք, Ազըրպէյճան մերժեց նկատի առնել Լեռնային Ղարաբաղի հայերու ինքնավարութեան կամ ինքնակառավարութեան որեւէ ձեւ, հրաժարեցաւ Լեռնային Ղարաբաղը ընդունիլ իբրեւ միաւոր եւ նոյնիսկ արգիլեց անոր անունին գործածութիւնը: Պաքու հաստատեց՝ Զ

ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹԵՄԷՆ ՆԵՐՍ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութեամբ եւ 10 Դեկտեմբեր 2024 թուականի թիւ 1267 Հայրապետական տնօրինութեամբ Արժ. Տ. Յովսէփ Աւագ Քահանայ Ալեքսանեան ծառայութեան կոչուած է Եգիպտոսի Հայոց Թեմ:

Թեմիս բարեխնամ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ Ս. Եպիսկոպոսի տնօրինութեամբ Արժ. Տէր Հայրը նշանակուած է Գահիրէի Հոգեւոր Հովիւ:

Տէր Յովսէփ (Արտակ) Աւագ Քահանայ Ալեքսանեան ծնած է 1976 Մարտ 19-ին, Էջմիածին: Միջնակարգ ուսումը ստացած է տեղի Ռաֆայէլ Պատկանեանի անուան թիւ 9 միջնակարգ դպրոցին մէջ:

1991-1997-ին ուսանած է Սուրբ Էջմիածինի Գեորգեան Հոգեւոր ճեմարանին մէջ:

1997-ին ձեռնադրուած է սարկաւագ, ապա՝ ամուսնացեալ քահանայ, ձեռամբ Տէր Ասողիկ Եպս. Արիստակէսեանի եւ ծառայութեան կոչուած Հայաստանի Արմաւիրի Հայոց Թեմ:

1998-ին երջանկայիշատակ Տ. Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի տնօրինութեամբ նշանակուած է Մայր Տաճարի ծիսակատար քահանայ, ապա՝ լուսարարապետի օգնական, Մայր Տաճարի Թանգարանի վարիչ եւ Գեորգեան Հոգեւոր ճեմարանի վերակացու:

Համատեղաբար, Գեորգեան Հոգեւոր ճեմարանին մէջ դասաւանդած է Տօնագիտութիւն եւ Հայ Եկեղեցւոյ Քրիստոնէական Վարդապետութիւն առարկաները: Նոյն շրջանին մասնակցած է Մայր Աթոռի Քրիստոնէական Դաստիարակութեան Կեդրոնի ուսուցիչներու պատրաստութեան՝ դասաւանդելով Հայ Եկեղեցւոյ Տօներ առարկան:

1998-ին Կաթողիկոսական Փոխանորդ Տ. Գարեգին Արք. Ներսիսեանի տնօրինութեամբ եռամսեայ ժամկէտով ծառայութեան կոչուած է Սուտանի հայ համայնք:

2000-2003-ին Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի տնօրինութեամբ ծառայած է Եգիպտոսի Հայոց Թեմէն ներս, իբրեւ Գահիրէի Հոգեւոր Հովիւ:

2003-2012-ին Վեհափառ Հայրապետի տնօրինութեամբ ծառայած է Երեւանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ: Այդ տարիներուն Երեւանի Պետական Համալսարանի Աստուածաբանութեան ֆաքուլթէթի մէջ դասաւանդած է Հայ Եկեղեցւոյ Օժեսի Աստուածաբանութիւն առարկան:

2012-ին Վեհափառ Հայրապետի տնօրինութեամբ ծառայութեան կոչուած է Կոտայքի Հայոց Թեմ:

2012-2017-ին Կոտայքի Թեմի Առաջնորդ Տ. Առաքել Արք.ի տնօրինութեամբ ծառայած է Կեչառիս վանական համալիրին մէջ, իսկ 2017-2023-ին՝ Եղվարդի Ս. Սարգիս եկեղեցին, ուր հիմնած է Սարգիս Պիծակի անուան մանրանկարչութեան դպրոցը:

2023 Մեպտեմբերէն մինչեւ 2024 ծառայած է Նոր Հաճըն համայնքի Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Արժանապատիւ Տէր Հայրը 2004-ին Վեհափառ Հայրապետի Սրբատառ Կոնդակով ստացած է քահանայական լանջախաչ եւ 2008-ին՝ ծաղկեայ փիլոն կրելու իրաւունք, իսկ 2023-ին արժանացած է Աւագ քահանայութեան պատուին:

Ունի երեք զաւակ եւ մէկ թոռնիկ:

ԴԻՒՄՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱ

«ՂԱԲԱՐԱԲԱՂՈՒՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՆ ԱԶԱԿՑԵՑ ԱՂԻԲԷՋԱՆԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ». ՄԱԿՐՈՆ

Ֆրանսիայի նախագահ Էմանուէլ Մակրոնը դիւանագէտների համաժողովում անդրադարձել է նաեւ ԼՂ խնդրին ու դրանում Ռուսաստանի դերակատարութեանը:

Նա յայտարարել է, թէ Ռուսաստանը «փոխել է իր դաշնակցին» եւ Ղարաբաղում աջակցել Ադրբեյջանի գործողութիւններին՝ «ագրեսիւ իրականացնելով Հայաստանի դէմ: Եւ դա տեղի է ունեցել այն պատճառով, որ հայերը չեն ենթարկուել իրեն», – ասել է նա:

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՍ**2024-Ի ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ****ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ****ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՄԱՅՆՔ**

Մկրտություն	2
Պատկադրություն	3
Թաղում	17

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐՈՅ ՀԱՄԱՅՆՔ

Թաղում	6
--------	---

ԴԻՒՄ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՍԻ**ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ****ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏՈՒԵՑ****ԵՍ-ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ...**

Հայաստանի Հանրապետությունը պատրաստ է մօտ լինել Եվրոպական Միությանն այնքան, որքան Եվրոպական Միությունը դա հնարավոր կը համարի: Մենք այդ հնարավոր համարելու նշաններն էլ ենք տեսել. նկատի ունեմ եւ վիզաների ազատականացման մեկնարկը, եւ մի շարք այլ գործիքներ, որոնք արդեն քննարկում են կամ կիրառում են մեր եւ Եվրոպական Միության միջեւ: Ելնելով այս հանգամանքներից մենք առաջարկում ենք դրական դիրքորոշում արտայայտել», - եզրափակեց Միքայելյանը:

Քաղաքական եւ հասարակական մի շարք նախաձեռնություններ ստորագրահաւաք են անցկացրել Հայաստանի կողմից Եւրամիությանն անդամակցելու գործընթաց սկսելու հարցով: Նրանց յաջողուել է հաւաքել 60 հազար ստորագրություն՝ անհրաժեշտ 50 հազարի փոխարէն, եւ հարցը ներկայացուել է խորհրդարանի քննարկմանը:

**ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐՆ Է ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԵԼ՝**

կապի հարցն Ադրբեյջանի տարածքով, համաձայն Կազանում տեղի ունեցած հանդիպման արդիւնքներով Հայաստանի կողմից Ադրբեյջանին ներկայացուած առաջարկների:

Երեւանը վերահաստատում է նաեւ հրադադարի ռեժիմի խախտումների հետաքննության համատեղ մեխանիզմ ներդնելու առաջարկը, որի մասին վարչապետի աշխատակազմը յայտարարել էր դեռ անցած Յունիսին, սակայն Բաքուն մինչ օրս չի արձագանքել:

Փաշինեանն առաջարկում է «ամբողջական կերպով լուծել պահույնը անձանց խնդիրը, ամբողջ ինտենսիվությամբ աշխատել գտնուելու վայրն անյայտ համարուող անձանց ճակատագրի պարզաբանման խնդրի լուծման վրայ, հրաժարուել միմեանց նկատմամբ առաջադրուած պահանջներից, ներառեալ բայց ոչ միայն միջազգային դատական ատեաններում, աշխատել խաղաղութեան պայմանագրի կէտերի ամբողջական եւ արդիւնաւէտ իրագործման վրայ, սպառազինութիւնների փոխադարձ վերահսկման, քվոտաւորման, կիրառման սահմանափակումների շուրջ բանակցելու մեխանիզմ ձեւաւորել, երկու երկրներից փախստականների հետ կապուած հարցերը քննարկել ամբողջութեան մէջ, խաղաղութեան հաստատումից յետոյ ձեւաւորելով համատեղ մասնագիտական, փորձագիտական յանձնաժողով:

Ադրբեյջանի նախագահ Բիլհամ Ալիեւը տարին սկսել է հայկական կողմին ուղղուած տարբեր սպառնալիքներով եւ կոշտ նախազգուշացումներով, թէ իրենց պահանջները չկատարելու դէպքում խաղաղութեան պայմանագիր չի ստորագրուի:

Մօտ երեք տարի Ադրբեյջանի հետ խաղաղութեան պայմանագրի շուրջ բանակցելուց յետոյ Հայաստանի վարչապետը յայտարարում է՝ Բաքուն փորձում է տարածաշրջանում էսկալացիայի «լեզիտիմութիւն» ձեւաւորել, սակայն Երեւանը չի գնալու այդ ճանապարհով:

Ազատութեան ռադիոկայան

3**ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹՅՈՒՆԻ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՆԵՆԳԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՆԴՐՈՎԵԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՆ...**

որ Ազրբայէճան մէկ պետութիւն է եւ հայերը պիտի չստանան որեւէ յատուկ կարգավիճակ, իսկ անոնց հետ վերաբերմունքը պիտի ըլլայ ռեւէ ազրբայէճանցի քաղաքացիի նման, համաձայն սահմանադրութեան: Ան որոշեց Լեռնային Ղարաբաղը լուծել աւելի ընդարձակ Ղարաբաղ տնտեսական շրջանի մէջ, նպատակ ունենալով տեղացի հայերը մեծամասնութենէ վերածել փոքրամասնութեան, կազմալուծելով անոնց ինքնակառավարութեան հիմնարկները եւ հաստատել լրիւ եւ ուղղակի վերահսկողութիւն անոնց վրայ: Լեռնային Ղարաբաղի համար Ազրբայէճան առաջարկեց ոչ մէկ կառավարումի ձեւ կամ քաղաքական իրաւունքներու եւ քաղաքական ազատութիւններու երաշխաւորանք: Այս քաղաքականութիւնը Պաքու պիտակեց իբրեւ «ամբողջարկում» (integration), իր մօտեցումը դրական լոյսի տակ արձակելով Արեւմտեան ժողովրդավարական երկիրներուն համար:

Սակայն Լեռնային Ղարաբաղի բնաբանին մէջ, «ամբողջարկում» եզրոյթը լաւագոյն պարագային կ'ենթադրէ հպատակութիւն եւ գրկում էթնիք ինքնութենէ: Ազրբայէճան մեծապէս ծանօթ է իբրեւ Եւրասիոյ ամենէն ինքնակալ երկիրներէն մէկը, մարդու իրաւունքներու ծայրայեղ ցուցանիշով, առանց քաղաքական կամ քաղաքացիական ազատութիւններու՝ նոյնիսկ էթնիք ազրբայէճանցիներուն համար, եւ պետական մակարդակով հրահրուած էթնիք ատելութեամբ հայերուն հանդէպ: Ազրբայէճանական քաղաքացիները կը կիրարկէր պատմական վերաբերմունքներին առարկելով որ հայերը, տարածքի բնիկ բնակչութիւնը, նորեկներ են, զանոնք պիտակելով անօրէն գաղթականներ, գրաւողներ եւ նոյնիսկ ահաբեկիչներ:

Աւելին. բոլոր ցուցումները կը յուշեն՝ որ Ազրբայէճանի իրական նպատակն էր Լեռնային Ղարաբաղի հայաթափումը եւ տարածքի գրաւումը առանց հայ բնակչութեան: Ասոր հասնելու համար, Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն Ազրբայէճան ենթարկեց հաւաքական պատիժի ինքնորոշումի իրենց ձգտումներուն համար: Ազրբայէճանի գործադրութիւնը լայնատարած կոշտ եւ հիպրիտային մարտավարութիւններու՝ ներառեալ ռազմական յարձակումներու, պատերազմական ուժերու, շրջափակումի, մարդասիրական օգնութեան շահագործումի, դիտաւորեալ սովորութեան եւ ուժանիւթի գրկումի, առաջնորդեցին Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավարարումի հիմնարկներու կատարեալ կազմաքանդումին եւ հայերու ամբողջական էթնիք գտումին իրենց բնիկ հողէն:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆրանսական անդրծովեայ տարածքներու եւ Քորսիքայի անկախութեան աքթիւիսթներու ինքնորոշումի ձգտումներուն շահագործումը Ազրբայէճանի կողմէ կը ներկայացնէ հիպրիտային պատերազմի մը մեթոդը եւ լիովին նենգափոխուած է: Նոր Քալէտոնիան եւ Քորսիքան ունին տարբեր աստիճաններու ինքնավարութիւն եւ ինքնակառավարում Ֆրանսայի մէջ, եւ Ֆրանսա համակարգուած կերպով յարմարցուցած է իր քաղաքականութիւնը՝ հասցեագրելու այս միաւորներուն մտահոգութիւնները: Ֆրանսա նկատի առած է ինքնավարութեան աւելի մեծ աստիճաններ շնորհելու հարցը՝ որ ներկայիս Քորսիքայի մէջ կը գտնուի վերջնական փուլի մէջ, ինչպէս նաեւ արտօնած է անկախութեան քուէարկութիւններու, որոնց արդիւնքը Նոր Քալէտոնիայի մէջ եղած է մնալ Ֆրանսայի իրաւասութեան տակ: Ազրբայէճան բացայայտօրէն մերժած է Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն ինքնորոշումի ձգտումները, ի պատասխան հայերուն՝ հակամարտութեան սկիզբը ջնջած անոնց ինքնավարութիւնը, մերժած անոնց շնորհել ինքնավարութեան որեւէ աստիճան՝ քանզի գիտակցած է որ վերահսկողութեան կրնայ հասնիլ ռազմական միջոցներով, վերացուցած անոնց ինքնակառավարումի հիմնարկները, եւ Լեռնարկած ռազմական յարձակումներ ու շրջափակում՝ իրագործելու համար անոնց լրիւ էթնիք գտումը:

Այսպէս, շահարկելով ֆրանսական անդրծովեան տարածքներու եւ Քորսիքայի ինքնորոշումի ձգտումները եւ այնտեղ հրահրելով հակազաղութատիրական զգացումներ, Ազրբայէճանի նպատակն է.

- Նեղել Ֆրանսային՝ ՄԱԿ Ապահովութեան Խորհուրդի մնայուն անդամ եւ ԵՄ-ի ու ՆԱԹՕ-ի կարելու երկիր մը, ձգտելով չեղփայնել թէ՛ անոր աջակցութիւնը Հայաստանին եւ թէ՛ Ազրբայէճանին ուղղած քննադատութիւնը՝ Լեռնային Ղարաբաղի հայերու ինքնորոշումի ձգտումներու դաժան ճնշումին համար, ինչպէս նաեւ անպատժութիւն ապահովել իր ռազմական յարձակումներուն, շրջափակումին եւ միջազգային մարդասիրական իրաւունքի խախտումներուն համար Լեռնային Ղարաբաղի մէջ:

- Պատասխանել Ֆրանսային՝ Հայաստանի աջակցութեան եւ Ազրբայէճանի քննադատութեան համար: Թէեւ Ազրբայէճան թիրախաւորեց նաեւ ԵՄ-ն եւ ԱՄՆ-ը, անոնք իրենց դիրքաւորումները ձեւաւորած են ներկայ իրականութեան լոյսին տակ՝ թէ Ազրբայէճան ապահոված է ռազմական յաղթանակ հայերուն դէմ, եւ հաշուի առած ուժի յարաբերութեան առաւելութիւնը ի նպաստ Ազրբայէճանին: Ֆրանսայի դիրքը եղած է աւելի զօրեղ եւ բարձրաձայն, հիմնուած նախագահ Մաքրոնի արտայայտած գաղափարին վրայ՝ կապուած ուժի գործադրութեան միջոցով իրենց նպատակները առաջ տանելու ինքնակալ պետութիւններու ներկայ փորձերուն. «Խաղաղութիւնը չի հանդիսանար յարձակումի ենթարկուողներուն անձնատուութիւնը, այլ միջազգային կարգի եւ Միաւորուած Ազգերու Կազմակերպութեան կանոնադրութեան յարգումը»:

- Ինքզինք դիրքաւորել իբրեւ միջին ուժ՝ որ կրնայ մարտահրաւեր նետել Ֆրանսայի նման մեծ պետութեան մը քաղաքականութեան եւ նոյնիսկ ինքնիշխանութեան:

- Ռուսաստանի, Թուրքիոյ եւ այլ անագատ խաղացողներու նման, կասկածի ենթարկել միջազգային կառավարումի համակարգը:

Այսպէսով չի սպառնալ Ֆրանսայի դէմ Ազրբայէճանի հիպրիտային պատերազմի լուսաբանութիւնը: Ազրբայէճան կը նենգափոխէ շարք մը ափրիկեան երկիրներու հակազաղութատիրական դժգոհութիւնը Ֆրանսայի դէմ, օգտագործելով այնպիսի մարտավարութիւն եւ պատումներ, որոնք նման են Ռուսաստանի կիրարկածին աւելցնելու համար իր ազդեցութիւնը Ենթա-Սահարեան (Sub-Saharan) Ափրիկէի մէջ: Այս ռազմավարութիւնը առաջ կը քաշէ Վակնէրի դերը Ֆրանսայի, ՄԱԿ-ի եւ թերեւս նաեւ ԵՄ-ի խաղաղապահ դերի փոխարէն: Ազրբայէճան կ'օգտագործէ նաեւ ֆրանսական-ալճերիական պատերազմի ժառանգութիւնը եւ կը քննադատէ Ֆրանսան իր ներքին քաղաքականութեան համար: Այն հարցերը պիտի հասցեագրուին յաջորդական յօդուածներով:

(Վերջ 2)

EVN Report

10 Յունիս 2024

<https://evnreport.com/politics/manipulation-of-anti-colonial-narratives-in-french-overseas-territories-and-corsica/>

Անգլերէնէ թարգմ.՝ Ա.

ՊԱՔՈՒԻ ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՆԹԱ-ՍԱՀԱՐԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

ՍՕՍԻ ԹԱԹԻԿԵԱՆ

2023-ին ի վեր Ազրբայժան սաստկացուց կեղծ պատումներու արշաւը Ֆրանսայի դէմ, 2024-ին աճելով հիպրիտային պատերազմի: Այս արշաւը պայմանաւորուած է Ֆրանսայի քննադատութեամբ Ազրբայժանի նուաճողական քաղաքականութեան եւ Հայաստանի դէմ գործողութիւններուն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի պաշտպանական համագործակցութեամբ Հայաստանի հետ: Ազրբայժանի հակաֆրանսական տեղեկատուական պատերազմը ունի տարբեր երեւոյթներ: Անոնցմէ երկուքը Ֆրանսա-Հայաստան ընկերակցութիւնը եւ Ֆրանսայի անդրծովեայ տարածքներու եւ Քորսիքայի հակազաղութատիրական պատումներուն մեքենայացումը, լուսաբանուեցան մեր նախորդ յօդուածներուն մէջ: Այս յօդուածը կ'ուսումնասիրէ երրորդ երեւոյթը՝ Ազրբայժանի շահագործումը Ֆրանսայի դէմ կիրարկելու հակազաղութատիրական պատումներուն Ենթա-Սահարեան Ափրիկէի երկիրներուն մէջ:

ԱԶԸՐԴԵՅՃԱՆԻ ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔԱՐՈՋՉՈՒԹԵԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐԸ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ափրիկէի հակաֆրանսական պատումներուն Ազրբայժանի մեքենայութեան ամենավերջին դրսեւորումն էր միջազգային համաժողովը *Ափրիկէի մէջ Ֆրանսայի նոր-զաղութատիրական քաղաքականութեան մասին*, կազմակերպութեամբ Պաքուի Նախաձեռնող Խումբին (ՊՆԽ), 2024 Հոկտեմբեր 3-ին: Սսիկա Պաքուի մէջ կայացած 16-րդ ձեռնարկն էր հակազաղութատիրական դրօշին տակ եւ առաջինը որ կը կեդրոնանար Ափրիկէի վրայ: Ըստ ՊՆԽ-ին, ձեռնարկին մասնակցեցան քաղաքական դէմքեր, դիւանագետներ, մասնագետներ, լրագրողներ եւ 11 ափրիկեան երկիրներու եւ Մայրթի (ֆրանսական անդրծովեայ տարածք Ափրիկէի մէջ) քաղաքացիական հասարակութեան ներկայացուցիչներ: Հակառակ ակնյայտօրէն ոչ աւելի քան 20 մասնակցողներու ներկայութեան, ազրբայժանական քարոզչական մեքենան եւ միջազգային լուսաբանութեան փորձեցիին զայն պիտակել իբրեւ համաժողով մը որ «կը բարձրացնէ Ափրիկէի մէջ ֆրանսական նոր-զաղութատիրութեան շուրջ երկխօսութեան նշանդը»:

ՊՆԽ կը հանդիսանայ պետական հովանաւորութեամբ ոչ-կառավարական կազմակերպութիւն մը, որ ստեղծուած է Ազրբայժանի մէջ 2023 Յուլիսին: Չմիացած Երկիրներու Շարժումին նախագահութիւնը իբրեւ դիւանագիտական գործիք օգտագործելէ ետք իր պատումները առաջ տանելու համար, պաշտօնավարութեան աւարտին Պաքու ստեղծեց ՊՆԽ-ն՝ պահպանելու եւ զարգացնելու համար այդ արշաւը: ՊՆԽ-ի կարգախօսն է՝ «Միութիւն, ազատութիւն եւ անկախութիւն», եւ յայտարարած նպատակն է՝ «աջակցիլ զաղութատիրական եւ նոր-զաղութատիրական իշխանութեան տակ ապրողներու ազատութեան եւ անկախութեան համար մղուող պայքարներուն՝ համերաշխութեան եւ գործնական օգնութեան յանձնառութեամբ»: Այնուամենայնիւ,

շուտով յստակ կը դառնայ որ ՊՆԽ-ն ի սկզբան ստեղծուեցաւ տեղեկատուական պատերազմ վարելու Ֆրանսայի եւ երբեմն նաեւ Ազրբայժանին քննադատող ուրիշ Արեւմտեան պետութիւններու դէմ: ՊՆԽ-ն հարթակ դարձաւ ֆրանսական անդրծովեան տարածքներու եւ Ափրիկէի ներկայացուցիչներուն խօսելու Ֆրանսայի քաղաքականութեան եւ ազդեցութեան դէմ, զորս անոնք կը համարեն գաղութատիրութեան մնացորդներ:

Յստակ չէ եթէ ժամանակը պատահական էր թէ դիտումնաւոր, բայց Պաքուի մէջ տեղի ունեցաւ Ափրիկէի նուիրում «հակազաղութային» համաժողով, այն նոյն շաբաթը երբ Հոկտեմբեր 4-5-ին կայացաւ Ֆրանքֆոնիի Միջազգային Կազմակերպութեան 19-րդ գագաթնաժողովը: Ֆրանքֆոնիի Խորհրդարանական Ժողովը ընդունեց «ֆրանքֆոն տարածքի ճգնաժամային իրավիճակներու, զանոնք յաղթահարելու եւ խաղաղութիւնը ամրապնդելու մասին բանաձեւ»: Այս բանաձեւը դատապարտեց Ազրբայժանի գործողութիւնները Լեռնային Դարաբաղի մէջ եւ աջակցութիւն յայտնեց Հայաստանի անկախութեան եւ ինքնիշխանութեան: Ազրբայժանի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը շուտով դատապարտեց բանաձեւը եւ ՊՆԽ արձագանգեց անոր: Անոնք կասկածի տակ դրին կազմակերպութեան հաւաստիութիւնը, նշելով որ ան քաղաքական գործիք մըն է զոր Ֆրանսա կը գործածէ ճնշելու ուրիշ ազգերու վրայ, եւ յանձնարարեցին «կեդրոնանալ ֆրանսական տիրապետութեան տակ գտնուող անդրծովեան տարածքներուն մէջ ֆրանսական կառավարութեան գործած ռճիրներուն վրայ»:

Թէ՛ Ազրբայժանի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը եւ թէ՛ ՊՆԽ-ն դատապարտեցին պենինցի հակազաղութատիրական քաղաքականութեան իրաւապահները իրեն մեղադրանք առաջադրեցին հակաֆրանսական եւ ցեղապաշտական ատելութիւն հրահրելու մէջ, ինչպէս նաեւ ռուսական ոչ-պաշտօնական ռազմական Վակներ խումբի հետ կապերու եւ Ֆրանսայի մէջ օտար միջամտութեան մէջ: Յայտնի իբրեւ հակաֆրանսական եւ հակաբեմադրական տրամադրութիւններ հրահրող «սեւերը գերադասող» մը, 2024 Յուլիսին Սեպա կը գրկուի ֆրանսական քաղաքացիութենէ:

ՊՆԽ միակ խողովակը չէ՝ որուն միջոցով Ազրբայժան իր հակաֆրանսական պատումները կը փոխանցէ ափրիկեան ազգերուն: Երբ 2024 Օգոստոս 5-ին, հաւատարմագիրներու յանձնումի համար Ազրբայժանի նախագահ Ալիեւ ընդունեց Պուրքիսա Ֆատիյի դեսպանին, հանդիպումին զգալի մասը նուիրեց բարձրաձայնելու հակաֆրանսական տրամադրութիւններ: Ալիեւ նշեց Ֆրանսայի կողմնակալ դիրքը Ազրբայժանի հանդէպ, հաստատելով որ «Ազրբայժանն իր հողերը ազատա-

3

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՐՁՈՅԵԱՆԻ՝ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԱՅՅԻ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ
ԲՈԼՈՐ ՀԱՐՅԵՐԸ ՔՆՆԱՐԿՈՒԵԼ ԵՆ ԿԱՌՈՒՑՈՂԱԿԱՆ
ՄԹՆՈԼՈՐՏՈՒՄ. ԱԳ ՓՈԽՆԱԽԱՐԱՐ

Հայաստանի Հանրապետութեան Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միրզոյեանի՝ Մոսկուա կատարած այցի շրջանակներում Ռուսաստանի ԱԳ նախարար Սերգէյ Լաւրովի հետ հանդիպման ժամանակ քննարկուել են բոլոր, այդ թւում՝ Հայաստան-ԵՄ եւ Հայաստան ԵԱՏՄ փոխյարաբերութիւններին վերաբերող հարցեր, որոնք անցել են կառուցողական մթնոլորտում, եւ չի եղել հարց, որի շուրջ չի ծաւալուել փոխըմբռնման մթնոլորտ: *Արմենպրէս*ի հաղորդմամբ՝ այս մասին Յունուարի 24-ին Ազգային Ժողովում Եւրոպական Բնտեգրման հարցերի մշտական յանձնաժողովի նիստում ընթացող «Եւրոպական Միութեանը Հայաստանի Հանրապետութեան անդամակցելու գործընթացի մեկնարկի մասին» օրէնքի նախագծի քննարկումների ընթացքում յայտարարեց նախագծի յարակից զեկուցող, Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարարի տեղակալ Պարոյր Յովհաննիսեանը:

Նա նշեց, որ Յունուարի 21-ին Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միրզոյեանի՝ Մոսկուա կատարած այցի շրջանակներում հնարաւորութիւն է ընձեռուել Ռուսաստանի ԱԳ նախարար Սերգէյ Լաւրովի հետ քննարկել Հայաստան-ԵՄ եւ Հայաստան-ԵԱՏՄ փոխյարաբերութիւններին վերաբերող հարցեր:

4

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՓՈՐՁՈՒՄ Է ԲԱԼԱՆՍ ՍԵՂԾԵԼ
ԵՄ-Ի, ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ
ՈՒԺԵՐԻ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՄ. ՓԱՇԻՆԵԱՆ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը յայտարարել է, որ Հայաստանը որդեգրել է բալանսաւորուած եւ բալանսաւորման արտաքին քաղաքականութիւն: Հայաստանի վարչապետն այդ մասին ասել է Դաւոսի համաշխարհային տնտեսական համաժողովի շրջանակներում կայացած պանէլային քննարկման ժամանակ: «Մենք որոշեցինք որդեգրել բալանսաւորուած եւ բալանսաւորման արտաքին քաղաքականութիւն, ինչը նշանակում է, որ մենք փորձելու ենք բալանս ստեղծել մեր յարաբերութիւններում Եւրամիութեան, Ռուսաստանի, տարածաշրջանային ուժերի հետ: Շատ կարեւոր են մեր յարաբերութիւնները Իրանի հետ: Մենք փորձում ենք դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել Թուրքիայի հետ, մենք փորձում ենք խաղաղութեան հասնել Ադրբեջանի հետ: Իհարկէ, դա հեշտ չէ, բայց միւս կողմից ես չեմ կարծում, որ դա անհնար է: Կարող է տարօրինակ թուալ, բայց մենք մեր մտադրութիւնների վերաբերեալ իսկապէս կասկածելիօրէն թափանցիկ ենք մեր բոլոր միջազգային գործընկերների հետ: Մենք մեր բոլոր գործընկերների հետ կիսում ենք, թէ ինչ ենք մենք անում մեր միւս գործընկերների հետ: Դուք խօսեցիք Եւրամիութեանն աւելի մօտ լինելու մեր որոշման մասին, բայց մենք շատ ինտենսիւօրէն փորձում ենք մեր դիրքորոշումը կիսել Իրանի հետ, մենք փորձում ենք ակտիւօրէն կիսել մեր դիրքորոշումը Ռուսաստանի եւ մեր բոլոր գործընկերների հետ», - ասել է Հայաստանի վարչապետը: Նիկոլ Փաշինեանը յաւելել է՝ այս մարտահրաւերներով լի ժամանակներում կան շատ-շատ մարտահրաւերներ եւ սպառնալիքներ, բայց միւս կողմից սա նաեւ հսկայական փոփոխութիւնների ժամանակ է: «Բնականաբար, փոփոխութիւնների ժամանակները հսկայական սպառնալիքներ են բերում եւ միւս կողմից՝ հսկայական հնարաւորութիւններ: Եւ մենք փորձում ենք կառավարել սպառնալիքները եւ օգտագործել հնարաւորութիւնները: Ես կարծում եմ, որ սա առաջ գնալու միակ պրագմատիկ ճանապարհն է՝ բայց չմոռանալով բալանսների մասին, որովհետեւ բալանսի կորուստը կարող է բերել շատ ծանր հետեւանքների անվտանգութեան, կայունութեան համար՝ ոչ միայն կոնկրետ որեւէ երկրի, այլ տարածաշրջանի եւ գլոբալ կայունութեան տեսանկիւնից», - մանրամասնել է վարչապետը:

4

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաիինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

13 Օգոստոս 1924

Mascagni: *L'amico Fritz* (իտալերեն):

Thalia Sabanieva (Suzel), Armand Tokatyan (Fritz), Merle Alcock (Beppe), Giuseppe Danise (David), Giordano Paltrinieri (Federico), Paolo Ananian (Hanezò), Flora Cingolani (Caterina). նուագալար՝ Gennaro Papi(82):

Edward Moore - «Այնտեղ էր նաև Արման Թօքաթեան, [...] որ մեծ դիրություններ էր զբաղեցրել իր ամենալավ ներկայացումներին մեկը՝ զոր ես լսած ըլլամ Ռաիինիայի երկու եղանակներուն»(83):

Rene Devries - «Լա տրամադրուած, Արման Թօքաթեան սքանչելի Fritz մըն էր: Այս երիտասարդ թենորը կը համարուի Ռաիինիայի ամենասիրուած երգիչներէն մէկը, եւ իր հմայիչ անձնատրուքիւնը շատ բան կ'աւելցնէ միւս յատկանիշներուն վրայ, որոնք կը բովանդակեն գեղեցիկ ձայն, յստակ առոգանութիւն, գերազանց դասութաւորում (phrasing) եւ ունկնդիրներու բարի կամքը վաստակելու կարողութիւն: Իբրեւ Fritz արձանագրեց հսկայ յաջողութիւն»(84):

Eugene Stinson - «Պր. Թօքաթեան, որուն նախորդելոյթը տեղի ունեցած էր նախորդ շաբաթուայ *Manon*-ի կրկնութեան մէջ՝ հապճեպ փոխարինելով Պր. Lauri-Volpi-ի, լիովին գոհացուցիչ Fritz մըն էր: Որոշ չափով դժուար էր պատկերացնել այս սիրուած եւ հրապուրիչ երիտասարդ թենորը իբրեւ գիւղական ազնուական որ տարիներ շարունակ խուսափած էր ամուսնութենէ, բայց հակառակ կացութեան ողջ պատշաճութեան, իր կատարումին մէջ չէր պակսեր անկեղծութիւնը կամ յատկանշական գեղեցկութիւնը»(85):

Chicago Journal of Commerce - «Պր. Թօքաթեան բարեհաճ տպաւորութիւն գործեց, իր ձայնը մեծ մասամբ դրսեւորելով այն հաճելի յատկանիշը՝ որուն շնորհիւ անցեալ տարի վաստակած էր Ռաիինիայի հովանաւորներուն հաւանութիւնը»(86):

Chicago Daily News - «Fritz-ի դերին մէջ Արման Թօքաթեան պաղարին եւ ապիկար էր, ինչպէս կը պահանջէր անուղղելի ամուրիի դերը: Հանդիսատեսը գնահատեց իր երգը, որ արտասովոր կերպով տպաւորիչ էր իր զօրութեամբ, մանաւանդ օփերայի վերջաւորութեան՝ երբ մեծաշուք երգի մէջ ընդունեց որ Կեանքը Սէր է»(87):

Chicago Evening American - «Թօքաթեան դարձեալ այն ջերմ ու արտայայտիչ թենորն է որուն միշտ զմայլած ենք: Շատ համակրելի եւ հրապուրիչ Fritz մըն է»(88):

Chicago Herald Examiner - «Թօքաթեան անուանադերին մէջ աւելի գոհացուցիչ էր քան որեւէ այլ դերի, զոր բախտը ունեցած էր դիտարկել այս ամառ»(89):

18 Օգոստոս 1924

Նուագահանդէս:

Chicago Symphony Orchestra, նուագալար՝ Eric DeLamarter:

Merle Alcock (մեծօ-սոփրանօ), Armand Tokatyan (թենոր) եւ Jacques Gordon (ջութակ)(90):

21 Օգոստոս 1924

Verdi: *La traviata* (իտալերեն):

Graziella Pareto (Violetta), Armand Tokatyan (Alfredo), Mario Basiola (Germont), Philine Falco (Flora), Anna Correnti (Annina), Giordano Paltrinieri (Gastone), Louis D'Angelo (Doughol), Paolo Ananian (Grenvil), Max Toft (d'Obigny), Louis Derman (Giuseppe). նուագալար՝ Gennaro Papi(91):

23 Օգոստոս 1924

Auber: *Fra Diavolo* (ֆրանսերեն):

Giacomo Lauri-Volpi (Fra Diavolo), Graziella Pareto (Zerline), Armand Tokatyan (Lorenzo), Ina Bourskaya (Pamela), Désiré Defrère (Lord Cockburn), Louis D'Angelo (Mathéo), Giordano Paltrinieri (Beppo), Virgilio Lazzari (Giacomo), Max Toft (Francesco), Louis Derman (Paysan). նուագալար՝ Gennaro Papi(92):

Rene Devries - «Արման Թօքաթեան գերազանց էր իր տաղանդին համար շատ փոքր դերի մէջ»(93):

29 Օգոստոս 1924

Auber: *Fra Diavolo* (ֆրանսերեն):

Giacomo Lauri-Volpi (Fra Diavolo), Graziella Pareto (Zerline), Armand Tokatyan (Lorenzo), Ina Bourskaya

(Pamela), Désiré Defrère (Lord Cockburn), Louis D'Angelo (Mathéo), Giordano Paltrinieri (Beppo), Virgilio Lazzari (Giacomo), Max Toft (Francesco), Louis Derman (Paysan). նուագալար՝ Gennaro Papi(94)

31 Օգոստոս 1924

Donizetti: *Lucia di lammermoor* (իտալերեն):

Graziella Pareto (Lucia), Mario Basiola (Enrico), Armand Tokatyan (Edgardo), Giordano Paltrinieri (Arturo), Virgilio Lazzari (Raimondo), Philine Falco (Alisa), Louis Derman (Normanno). նուագալար՝ Gennaro Papi(95):

Ռաիինիայի այս եղանակի յաջող երեւումին առիթով, *Musical America* երաժշտական հանդէսը 1924 Օգոստոս 2 թիւին կողքը կը տեղադրէ Թօքաթեանի լուսանկարը հետեւեալ մակագրութեամբ.

«Մերթոփոլիթըն Օփերայի հայ թենոր, որ կը գործադրէ իր երկրորդ յանձնառութիւնը իբրեւ Ռաիինիայի այս ամառուայ գլխաւոր արուեստագէտ: Պր. Թօքաթեան վաստակած է Նիւ Եորքի օփերա յաճախողներուն յարգանքը եւ յաջորդ եղանակին պիտի լսուի թէ՛ Մերթոփոլիթընի եւ թէ նուագահանդէսներու մէջ»(96):

Ասոր կը յաջորդէ յօդուած մը իր մասին.

«Արման Թօքաթեան առաւելութիւնն ունի ըլլալու Մերթոփոլիթըն Օփերայի ամենէն երիտասարդ գլխաւոր թենորը, որուն միանալէն ի վեր երկու եղանակ առաջ արագօրէն յայտնուեցաւ առաջին շարքերը: Ասկէ զատ, երիտասարդ հայ երգիչը այս ամառ կը գործադրէ Ռաիինիայի իր երկրորդ յանձնառութիւնը, հանդէս գալով գլխաւոր դերերու մէջ: Հակառակ որ Չիքակոյի մօտ գտնուող ժողովրդական բացօթեայ հանգստավայրին ելոյթը այս տարի որոշ ժամանակով ուշացաւ իր պաղաւթեան պատճառով, ասկէ ի վեր մեծ յաջողութեամբ երգեց Roméo-ի, Alfredo-ի (*La traviata*) եւ Almaviva-ի (*Il barbiere*) դերերը:

«Արուեստագէտը ունեցած է վիպապաշտական կեանք: Ան իր երաժշտական ասպարէզը սկսաւ երգելով թերեւ օփերաներ, Ադրեսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ կատարելով *The Merry Widow*-ի, *The Chocolate Soldier*-ի եւ այլ գործերու գլխաւոր թենորի դերերը: Միայն 1918-ի է որ սկսաւ ուսանիլ մեծ օփերայի համար: Գնաց Բուալիա եւ Միլանի մէջ երկու ու կէս տարի մարզուեցաւ Նինօ Քայրոնէի մօտ, իր առաջնէկ ելոյթը կատարելով 1921-ին, Սոսենա, Փուլչինիի *Manon Lescaut*-ի մէջ:

«Շուտով եկաւ Ամերիկա եւ առաջին անգամ լսուեցաւ Քալիֆորնիոյ մէջ մենահամերգներու շարքով: Առաջին ճանաչումը տեղի ունեցաւ՝ երբ Անթոնիօ Սքոթթի զինք ընդունեց սեփական շրջագայող օփերայի ընկերութեան մէջ: Այս կազմակերպութեան հետ արձանագրած յաջողութեան շնորհիւ 1922-ին ընդունուեցաւ Մերթոփոլիթըն:

«Այս հիմնարկին մէջ երգեց Վիթթասոնիի *Anima allegria*-ի Lucio-ի դերը, եւ Լափարրայի *La habanera*-ի Pedro-ն, երբ այս գործերը առաջին անգամ կը ներկայացուէին Նիւ Եորքի մէջ: Ասկէ զատ, 1924-1925 եղանակի բացումին զինք լսեցինք *Thaïs*-ի Nicias-ի մէջ: Իր ամենակարեւոր դերերը եղան՝ Pinkerton (*Butterfly*), Roméo (Կունյի օփերան), Alfredo (*La traviata*) եւ des Grieux (Մասընէ՝ *Manon*):

«Բացի Մերթոփոլիթընի զալիք տարուայ օփերայի բեմադրութիւններէն, Պր. Թօքաթեանին պիտի լսենք նուագահանդէսներու մէջ՝ R. E. Johnston-ի տնօրինութեամբ: Թենորը վերջերս վերցուց ամերիկեան քաղաքացիութեան առաջին փաստաթուղթերը եւ անցեալ տարուայ Ապրիլին ամուսնացաւ Նիւ Եորքէն Մարի Անթուանէթ Ապպելի հետ(97)»:

(Շար. 5)

ՏԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

82. Edward Moore, 'In Which Ravinia Points with Pride,' *Chicago Sunday Tribune*, 10 August 1924, part 7, page 8. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 10 August 1924, part 7, page 8. Edward Moore, 'Ravinia Opera Fans Welcome *L'Amico Fritz*,' *Chicago Daily Tribune*, 14 August 1924, p. 15. Rene Devries, 'Ravinia Presents Fine Cast in *Elixir of Love*,' *Musical Courier*, 21 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 8, p. 6. Eugene Stinson, 'Ravinia's Eighth Week Brings Revivals,' *Musical America*, 23

August 1924, Vol. XL., No. 18, pp. 1, 21. 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 91.

83. Edward Moore, 'Ravinia Opera Fans Welcome *L'Amico Fritz*,' *Chicago Daily Tribune*, 14 August 1924, p. 15.

84. Rene Devries, 'Ravinia Presents Fine Cast in *Elixir of Love*,' *Musical Courier*, 21 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 8, p. 6.

85. Eugene Stinson, 'Ravinia's Eighth Week Brings Revivals,' *Musical America*, 23 August 1924, Vol. XL., No. 18, p. 21.

86. *Chicago Journal of Commerce*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

87. *Chicago Daily News*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

88. *Chicago Evening American*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

89. *Chicago Herald Examiner*. Քաղուածքը կատարած էմ այստեղէն՝ 'Comments on the Second Ravinia Park Season of Armand Tokatyan,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 13.

90. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 17 August 1924, part 7, page 8. Eugene Stinson, 'Ravinia's Eighth Week Brings Revivals,' *Musical America*, 23 August 1924, Vol. XL., No. 18, p. 21. Rene Devries, 'Samson et Dalila, Given for the First Time at Ravinia, Proves a Genuine Success,' *Musical Courier*, 28 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 9, p. 26. 'Ravinia Forces Thrill Audience with Production of Biblical Work,' *Musical America*, 30 August 1924, Vol. XL., No. 19, p. 2.

91. 'Ravinia,' *Chicago Sunday Tribune*, 17 August 1924, part 7, page 8. Edward Moore, 'Lohengrin in English Wins at Ravinia,' *Chicago Daily Tribune*, 21 August 1921, p. 19. Rene Devries, 'Samson et Dalila, Given for the First Time at Ravinia, Proves a Genuine Success,' *Musical Courier*, 28 August 1924, Vol. LXXXIX, No. 9, p. 26. 'Ravinia Forces Thrill Audience with Production of Biblical Work,' *Musical America*, 30 August 1924, Vol. XL., No. 19, p. 2.

92. Rene Devries, 'After Lapse of Fifteen Years, Ravinians Again Hear *Fra Diavolo* as Season Closes,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 5. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 91.

93. Rene Devries, 'After Lapse of Fifteen Years, Ravinians Again Hear *Fra Diavolo* as Season Closes,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 5.

94. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 91.

95. Edward Moore, 'Wherein Ravinia Sings a Farewell,' *Chicago Sunday Tribune*, 31 August 1924, part 7, page 1. Rene Devries, 'After Lapse of Fifteen Years, Ravinians Again Hear *Fra Diavolo* as Season Closes,' *Musical Courier*, 4 September 1924, Vol. LXXXIX, No. 10, p. 5. Robert C. Marsh, 'The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,' *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 88.

96. 'Armand Tokatyan,' *Musical America*, 2 August 1924, Vol. XL., No. 15, p. 1.

97. 'Armand Tokatyan Heard in Second Year as a Leading Tenor in Ravinia Opera,' *Musical America*, 2 August 1924, Vol. XL., No. 15, p. 30.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱՐԱՏ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԵԻՈՐ ԲԱՂԱՂԻՉ Է ՀԱՄԱՐՈՒՄ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մոսկուայում Ռուսաստանի եւ Հայաստանի արտգործնախարարներ Սերգեյ Լավրովի եւ Արարատ Միրզոյեանի Յունուարի 21-ի հանդիպման ընթացքում կարեւորուել է երկու երկրների միջեւ քաղաքական երկխօսության ինտենսիվության պահպանումը բոլոր մակարդակներում:

Արմենյաբեւի հաղորդմամբ՝ այս մասին հանդիպմանը յաջորդած ասուլիսում յայտարարել է Արարատ Միրզոյեանը:

Հայաստանի ԱԳ նախարարը նախ յայտնեց, որ այս այցը պատրաստուել է շուրջ երեք ամիս եւ տեխնիկական պատճառներով անընդհատ յետաձգում էր: Նա յայտարարեց, որ հաճոյքով կը սպասի ռուսաստանցի գործընկերոջ այցին

Երեւան: Արարատ Միրզոյեանն արձանագրեց, որ հանդիպումն անցաւ իրապէս անկեղծ եւ կառուցողական մթնոլորտում: «Քննարկուած հարցերի շրջանակը բաւականին ընդգրկուն եւ բազմակողմանի էր: Դիտարկեցինք երկկողմ համագործակցութեան հարցեր եւ, բնականաբար, անդրադարձանք Հարաւային Կովկասում խաղաղութեան թեմային: Երկկողմ յարաբերութիւնների զարգացման համատեքստում նշուեց բոլոր մակարդակներում, այդ թւում՝ ԱԳՆ-երի միջեւ, քաղաքական երկխօսութեան ինտենսիվութեան պահպանման կարեւորութիւնը եւ փոխշահաւետ համագործակցութեան շարունակումը տարբեր ոլորտային ուղղութիւններով: Նշելով ԱԳՆ-երի միջեւ 4

ԱԺ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ ՀԱՒԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏՈՒՆՑ ԵՄ-ԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՄԵԿՆԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ ՆԱԽԱԳԾԻՆ

Հայաստանի Ազգային Ժողովի Եւրոպական Ինտեգրման հարցերի մշտական յանձնաժողովը դրական եզրակացութիւն տուեց «Եւրոպական Միութեանը Հայաստանի Հանրապետութեան անդամակցելու գործընթացի մեկնարկի մասին» օրէնքի նախագծին: Հարցը

կ'ընդգրկուի խորհրդարանի օրակարգ՝ Փետրուարի 11-14-ի նստաշրջանի ընթացքում: Քննարկմանը ներկայ գտնուող Հայաստան խմբակցութեան պատգամաւորները յայտարարեցին, որ չեն մասնակցում քուէարկութեանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐՀՆԵՐԳԸ Կ'ԱՒԱՐՏՈՒԻ՝

«ԹՈՂ ՄԻՇՏ ՊԱՆԾԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՏՈՂՈՎ.

ՆԱԽԱԳԻԾՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԵՑ ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑՄԱՍԲ

Ազգային Ժողովն առաջին ընթերցմամբ ընդունեց «Հայաստանի օրհներգի մասին» օրէնքում փոփոխութիւններ եւ լրացումներ կատարելու մասին նախագիծը: Կողմ քուէարկեց 64 պատգամաւոր, դէմ՝ 5:

Նախագիծն ուղղուած է Հայաստանի օրհներգի նկատմամբ միասնական ստանդարտ հաստատելուն՝ յստակեցնելով տեքստը, երաժշտութիւնը, տեւողութիւնն ու այլ մանրամասներ:

Հիմնական նպատակը օրհներգի նկատմամբ միասնական մօտեցում ապահովելն

է: «Մենք պետք է յստակ իմանանք, թէ որն է Հայաստանի օրհներգը, ինչ տեքստով, ինչ երաժշտութեամբ եւ ինչ նրբերանգներով», - նշեց Քաղաքացիական Պայմանագիր խմբակցութեան պատգամաւոր Միսակ Գաբրիէլեանը՝ ներկայացնելով նախագիծը: Նա ընդգծեց, որ տարբեր առիթներով օրհներգի տարբեր կատարումները հակասել են պաշտօնական տարբերակին:

Պատգամաւորը նաեւ ընդգծեց, որ նախորդ տարիներին օրհներգի պաշտօնական տարբերակը հրապարակուած չի եղել, ինչը 4

ԼՌՈՒԹՅՈՒՆ

Լուսինէ Նաւասարդեանի ցուցահանդէսը՝ *Լռութիւն*, բացուել է Յունուարի 21-ին՝ Երեւանի Ազգային Պատկերասրահում: Համադրող՝ Վիգէն Գալստեան:

Կոնցէպտը. «2020 թուականի 44-օրեայ պատերազմի ու դրան հետեւած Արցախի կորստի կործանարար հետեւանքը հաւաքական խոր տրամա է, որը դեռ լիովին չի ըմբռնուել կամ վերլուծութեան ենթարկուել հայ հասարակութեան կողմից: Այժմ, երբ փորձում ենք վերակառուցել կեանքը անցեալի մոխիրներից, նման ինքնահայեցումը դեռ չափից դուրս ծանր է թվում:

Կարո՞ղ է արդեօք արուեստը օգնել մեզ ընկալել այս ողբերգութեան աներեւակայելի ծաւալը եւ հետեւութիւններ անել, նախքան այն կը դառնայ պատմական յիշողութեան եւս մէկ բեռ: Երեւանաբնակ արուեստագէտ Լուսինէ Նաւասարդեանի *Լռութիւն* մուլտիմեդիա նախագիծը կենտրոնանում է հէնց այս խնդիրների վրայ: 2021-2024 թուականների ընթացքում իրականացուած աշխատանքը բաղկացած է չորս մետրանոց մոնումենտալ գծանկարից եւ դրա ստեղծման ընթացքը վաւերագրող վիդէօպրոէկցիայից: Վերացականութեան ու փաստագրութեան միջեւ տատանուող գծանկարի սեւագուշակ առարկան վկայակոչում է պատերազմի բնաջնջող ուժը: Սակայն ուշադիր ու երկար դիտելու դէպքում սկսում են ի յայտ գալ գոյներ եւ տարատեսակ ձևեր,

որոնք հետզհետէ ցրում են պատկերի մոայլութիւնը:

Դիրքաւորուելով մի կէտում, ուր լեզուն անգոր է, Նաւասարդեանի աշխատանքը օգտագործում է կրկնութիւնը, շարժումը եւ տեւողութիւնը՝ ընդգծելու համար այն, որ դատարկութիւնը երբեք բացարձակ չէ, այլ մշտապէս զուգակցում է կեանքի եւ հնարաւորութեան ուժերով: Ինչպէս ուղեկցուող տեսանիւթում ցոյց է տալիս նկարչի սեփական, փոփոխուող մարմինը, ողբերգական հետեւանքների հետ նման առերեսումն անխուսափելիօրէն ձեւախեղում է մեր կեցութիւնը: Միաժամանակ, դա դառնում է ապրեցնող գործողութիւն, որը կոտրում է խաւարը՝ փոխակերպելով այն յոյսի եւ դիմակայման էներգիաների:

Լռութիւն նախագծով մեկնարկում է Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահի՝ Ժամանակակից հայ արուեստագէտների նոր եւ նշանակալի ստեղծագործութիւնների ցուցադրութեանը նուիրուած *Հեռապատումներ* ծրագիրը:

Ցուցահանդէսը կազմակերպուել է Աշոտ Յովհաննիսեանի անուան հումանիտար հետազոտութիւնների ինստիտուտի, Ժամանակակից Արուեստի Ինստիտուտի եւ Միրանուշ Դիոյեանի աջակցութեամբ»:

epress.am

ԽՈՂՆԵՐ

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍ՝ ԿՐԱԿԻ ՏԱԿ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Աշխարհի առաջնային ուժանիւթի սպառումին աւելի քան 80%-ը եւ էլեկտրականութեան մատակարարութեան աւելի քան 60%-ը կու գան հանածոյ վառելիքէն, մեզի կը տեղեկացնէ անգլերէն *Ուիքիփետիան*: Հանածոյ վառելիքի լայնածաւալ գործածութիւնը կը յանգեցնէ շրջապատի աւերումի՝ կլիմայի տաքացում, օդի պղծում, եւլն.: Քարիւղը եւ իր տեսակները կամ անկէ քաղուած տարատեսակները, ինչպէս նաեւ ածուխն ու բնական կազը բաղկացուցիչներն են այս անվերանորոգելի ուժանիւթին:

Աւելի քան կէս դար է գիտակից մարդիկ եւ աքթիւսթներ կը խօսին կլիմայական վտանգի մասին: Բայց ընկերութենական լոպպիսթները իրենց դրամով գիտեն ազդել քաղաքական գործիչներու եւ պատասխանատու անձերու վրայ՝ արգելափակելու կլիմայի եւ մաքրութեան ի նպաստ սահմանուելիք օրէնքները եւ տարածելու կլիմայական ապատեղեկատուութիւն, միաժամանակ պարտադրելով ուրիշ օրէնքներ՝ ի նպաստ իրենց: Ընկերութենականները կը կեղծեն գիտութիւնը՝ արդարացնելու համար իրենց գործունէութեան մաքրութիւնը:

Հանածոյ վառելիքի փոխարէն կարելի էր մշակել բնական ուժանիւթ, անվերանորոգելի վառելիքը փոխարինելով վերանորոգելի ուժանիւթով: Բայց հսկայ ընկերութիւնները կը պայքարին մաքուր ուժանիւթի դէմ. անոնց տրամաբանութիւնը հիմնուած է արագ գերշահոյթի եւ սեփական դրամական կուտակումի վրայ: Կ'աւերեն իրենց իսկ շնչած օդը:

Լոս Անճելէս մայրաքաղաքն ու շրջակայքը՝ կրակի տակ: Կրակ 195 քառակուսի քիլոմէթրի վրայ, աւելի քան 200 հազար տարահանուած մարդիկ, աւելի քան 17 հազար կառոյցներու կործանում կամ աւերում, շուրջ 30 մահ: Հայերն ու հայկական կառոյցներ նոյնպէս անպակաս մնացին այս աղէտէն: Անասուններու եւ թռչուններու աշխարհ մըն ալ կործանեցաւ:

Կրակին պատճառը բնական է ըսուեցաւ ուժեղ Սանթա Անա քամի եւ չորութեան պայմաններ: Իսկ կլիմայական ջերմացումի հիմնական եւ գրեթէ միակ գործօնը: Գրեթէ լոռութիւն ասոր մասին:

Լոս Անճելէսը ինքը տունն է խումբ մը աշխարհի հզօրագոյն եւ ամենաշահութաբեր անդրազգային ընկերութիւններու: Ռոպըրթ Նարայ Յունուար 21-ին կը գրէ *Redflag*-ի մէջ. «Լոս Անճելէսի մայրաքաղաքային տարածքը կ'ապրին 53 միլիառտատէրեր, որոնց միացեալ հարստութիւնն է 222 միլիառ տոլլար: Այս գումարը կրնայ ծածկել նախատեսուած կրակներուն պատճառած 150 միլիառ տոլլարի վնասը եւ անմիջական օգնութիւն տրամադրել վնասուած մարդոց»:

Երեւակայութիւն, անկասկած: Այդ միլիառտարերերը՝ քանի մը այլ մեծահարուստներու հետ, դիւրութեամբ պիտի վերականգնեն *իրենց* ունեցուածքը, մինչ մեծ քանակութեամբ բնակիչներ պիտի դառնան տնագորկ եւ անօթեւան, ոչ-կառավարական բարեսիրական կազմակերպութիւններու հոգատարութեան տակ: Անոնք ձայն չունին խօսքի: Գոյութիւն չունեցող մասնակցողական ժողովրդավարութիւն մը միայն, ուր ձայնը տրուած ըլլայ ժողովուրդին, կրնայ միլիառտատէրերէն կորզել այդ 150 միլիառը, այլեւ թոյլ չտալ յետագայ գերհարուստներու կազմաւորումը:

Մասնակցողական ժողովրդավարութիւնը, վերջապէս, կրնայ ջնջել հանածոյ վառելիքի հանդէպ ընկերութիւններուն մենատիրութիւնը եւ ստեղծել վերանորոգուող ուժանիւթի արտադրութեան նոր, համագործակցական (cooperative) փոքր ընկերութիւններու անվերջանալի շարաններ: Ասիկա վերջ պիտի դնէ կլիմայական անկումին եւ կրակներուն, որոնք պիտի շարունակուին տեղի ունենալ այնքան ժամանակ՝ որ չեն վերացած անոնց յառաջացումին պատճառները:

Լոս Անճելէսի կրակը ոճիրն է դրամատիրութեան, ոճիրն է դրամական արքաներուն, արդիւնքն է մարդկային յոխորտանքին եւ ինքնահաւանութեան:

Ան մարդաստեղծ է նախ եւ առաջ:

ՊԱՔՈՒԻ ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՆԹԱ-ՍԱՀԱՐԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ...

1

գրել է ետք, Ֆրանսսան ցոյց տուաւ իր իրական գոյնը եւ ՄԱԿ-ի ու ԵՄ-ի մէջ անարդարօրէն գործեց Ազրբայէճանի դէմ»: Ան ըսաւ՝ որ Ազրբայէճան «իր ձայնը բարձրացուց Ֆրանսայի գաղութատիրական քաղաքականութեան դէմ» եւ «անկախութեան ու ազատութեան կոչ ըրաւ Ֆրանսայի կողմէ գաղութատիրական ճնշումի ենթարկուած ժողովուրդներուն համար»: Պէտք է նշել՝ որ 1960-էն ի վեր Պուրքինա Ֆասօ եղած է անկախ:

Ալիեւ Պուրքինա Ֆասոյի դեսպանին եւ այլ առիթներով շեշտած է ազրբայէճանական ոչ-կառավարական կազմակերպութիւններուն դերը միջազգային ոչ-կառավարական շարժումին մէջ, այսպէսով պատասխանատուութիւնը փոխանցելով «քաղաքացիական հասարակութեան»: Բայց Ազրբայէճանի մէջ կը գտնուի ոչ մէկ անկախ քաղաքացիական հասարակութիւն: Մարդու իրաւունքներու վերահսկիչները 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐՀՆԵՐԳԸ Կ'ԱՒԱՐՏՈՒՄ ԵՐ ԹՈՂ ՄԻՇՏ ՊԱՆԾԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՏՈՂՈՎ. ՆԱԽԱԳԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐՀՆԵՐԳԸ ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑՄԱՍԲ

Ինդիաներ է առաջացրել միջոցառումների ընթացքում: Գաբ-րիելեանը յաւելեց, որ առաջարկուող փոփոխութիւններով օրհներգի տեքստն ու երաժշտութիւնը կը լինեն յստակ եւ հաստատուած կանխելով ցանկացած շփոթութիւն:

Նախագծով նախատեսուում է օրհներգի տեքստում որոշ փո-փոխութիւններ. օրհներգը կը սկսուի եւ կ'աւարտուի Հայաս-տանի մասին խօսքերով:

ԱՐԱՐԱՏ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ...

Խորհրդակցութիւններին անհրաժեշտութիւնը՝ մենք քննար-կեցինք նաեւ մեղիադրատում ստեղծուած իրավիճակը եւ աւելի նպաստաւոր տեղեկատուական մթնոլորտի ձեւաւոր-ման ուղիները», - ասաց Արարատ Միրզոյեանը: Նրա խօսքով՝ դրական միտում է արձանագրուել հայ-ռուսական հումանի-տար երկխօսութեան ուղղութեամբ: Նախարարն ասաց, որ ի թիւս այլ միջոցառումների, այս տարի Ռուսաստանում նա-խատեսուում է անցկացնել *Հայաստանի մշակոյթի օրեր*:

«Իհարկէ, մեր համագործակցութեան կարեւոր բաղադրիչ է տնտեսութիւնը: Այստեղ, ինչպէս ասում են, թուերն իրենք են խօսում իրենց փոխարէն: Գիտէք, որ Դեկտեմբերին տեղի է ունեցել տնտեսական համագործակցութեան միջկառավա-րական յանձնաժողովի նիստ: Հայաստանի համար առեւտր-րատնտեսական շրջանառութիւնը (նաեւ ԵԱՏՄ շրջանակ-ներում) մնում է տնտեսական աճին անդրադարձող եւ արտաքին առեւտրական ներուժի իրացման գործօններից մէկը: Այս համատեքստում, կ'ուզենայի նշել անցեալ տարի Իրանի Իսլամական Հանրապետութեանը ԵԱՏՄ-ում դիտորդի կարգավիճակի շնորհումը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահութեան շրջանակում», - նշեց Միրզոյեանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՓՈՐՁՈՒՄ Է ԲԱԼԱՆՍ ՍՏԵՂԾԵԼ ԵՄ-Ի, ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՌԻԺԵՐԻ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՄ. ՓԱՇԽԵԱՆ

Փաշինեանի խօսքով՝ կարեւոր է որքան հնարաւոր է փոխ-կապակցուած լինելը, բայց միւս կողմից այս իրավիճակում իւրաքանչիւր անկայունութիւն աշխարհի իւրաքանչիւր տա-րածաշրջանում կարող է շղթայական պրոցէս սկսել ամբողջ աշխարհում, նոյնիսկ փոքր երկրներում եւ տարածա-շրջաններում: «Ահա թէ ինչու է բալանսաւորուած լինելը եւ այս բալանսաւորման մասին ամենօրեայ ռեժիմով յիշելն ամենակարեւորը», - եզրափակել է Նիկոլ Փաշինեանը:

ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԻ՝ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԱՅՑԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԲՈԼՈՐ ՀԱՐՑԵՐԸ ՔՆՆԱՐԿՈՒԵԼ ԵՆ...

«Հանդիպումներից յետոյ յատուկ նշուել էր, որ բոլոր հար-ցերը քննարկուել են կառուցողական մթնոլորտում, հարց չէր մնացել, որի շուրջ չէր ծաւալուել փոխըմբռնման մթնոլորտ», - նշեց Յովհաննիսեանն՝ ի պատասխան Հայաստան խմբակցու-թեան պատգամաւոր Արմէն Գեորգեանի հարցի:

Անդրադառնալով հարցին, թէ արդեօք ռուսական կողմն ամբողջութեամբ ըմբռնմա մը է մօտեցել Հայաստանի կողմից ԵՄ-ին անդամակցութեան գործընթաց սկսելու նախաձեռնու-թեանը եւ դիտարկուում են արդեօք նախագծի աշխարհաքա-ղաքական ռիսկերը՝ ԱԳ նախարարի տեղակալն արձանագրեց, որ նման քննարկումները կրում են մշտական բնոյթ: «Բոլոր հանգամանքները քննարկուել են եւ քննարկուում են: Ինչպէս Ռուսաստանի դէպքում էր, նման երկխօսութիւնը ծաւալում ենք մեր բոլոր կարեւորագոյն գործընկերների հետ: Արտաքին Գործերի նախարարի՝ Մոսկուա այցի օրերին Արտաքին Գոր-ծերի փոխնախարարը գտնուում էր Թեհրանում՝ նոյնպէս քննարկելու մեր ամբողջ օրակարգային հարցերը», - ասաց փոխնախարարը:

Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միրզոյեանը Յունուարի 21-ին աշխատանքային այցով Մոսկուա էր մեկնել, որտեղ հանդիպել էր Ռուսաստանի արտաքին գործերի նախարար Սերգէյ Լաւրովի հետ: Ռուսաս-տանի ԱԳՆ պաշտօնական ներկայացուցիչ Մարիա Զախարո-վան յայտնել էր, որ նախարարների հանդիպումը տեւել էր երեք ժամ:

ՊԱՔՈՒԻ ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՆԹԱ-ՄԱՀԱՐԵԱՆ ԱՓՐԻԿԵԻ ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍ

շեշտած են՝ որ Ազրբայէճանի իսկական աք-թիւիսթներուն մեծամասնութիւնը ենթար-կուած է կամայական կալանաւորումի եւ դատաւարութեան: Ալիեւի հանրային գնահա-տանք արտայայտեց ՊՆՖ-ի աշխատանքին Լրատուային Ֆորումի ընթացքին գոր Ազրբ-պէճան կազմակերպեց Շուշիի մէջ 2024 Յուլիս 24-ին:

2024 Հոկտեմբեր 24-ին, Եւրոպական Խոր-հրդարանը բանաձեւ ընդունեց Ազրբայէ-ճանի մէջ տիրող կացութեան, մարդու իրա-ւունքներու եւ միջազգային օրէնքի խախ-տումի եւ Հայաստանի հետ յարաբերութիւն-ներու մասին: Բանաձեւը կը դատապարտէ Ազրբայէճանի աջակցութիւնը «Ֆրանսան թիրախաւորող իրրետենթիսթական խում-բերուն եւ ապատեղեկատուական գործողու-թիւններուն», եւ «կ'ափսոսայ Ֆրանսայի վարկը վնասելու միտումը արատաւոր ար-շաւին համար»: Զանազան քաղաքական ուժերու պատկանող Եւրոպական Խոր-հրդարանի ֆրանսացի անդամները աշխոյժ դեր խաղացին բանաձեւի ընդունումին հա-մար: Ազրբայէճանի խորհրդարանը պատաս-խանեց բանաձեւին յայտարարելով՝ որ բա-նաձեւը «հիմնուած է Ֆրանսայի, Հայաստանի եւ հայկական լոպպիի կեղծ պատումներուն վրայ»: Ան նաեւ մեղադրեց Եւրոպական Խորհրդարանը «շովինիսթական, ցեղապաշ-տական եւ գաղութատիրական մտածողու-թեան համար», եւ յաւակնեցաւ՝ որ «գաղու-թատիրութեան դէմ պայքարող ժողովուրդ-ներուն պիտակաւորելով իրրետենթիսթ խումբեր, եւրոպական խորհրդարանական-ները կ'արդարացնեն Ֆրանսայի գաղութատի-րական քաղաքականութիւնը, զայն շրջանա-կելով իբրեւ եւրոպական քաղաքականու-թեան մաս»:

ԱՓՐԻԿԵԻ ՄԵՋ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆՈՐ-ԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԱԶԸՐՊԵՃԱՆԱԿԱՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ազրբայէճան նեցուկ կը կանգնի պատումի մը՝ որ համահունչ է Ֆրանսայի գաղութա-տիրական ժառանգութեան տեւական ազդե-ցութեան նկատմամբ գոյութիւն ունեցող ափ-րիկեան տրամադրութիւններուն: Պատումը կ'ենթադրէ՝ որ թէեւ ֆրանսական նախկին գաղութները ձեռք բերած են ձեւական անկա-խութիւն, Ֆրանսա կը շարունակէ քաղաքա-կանապէս միջամտել կամ այդ ազգերը են-թարկել գաղութատիրական տնտեսական շահագործումի: Ազրբայէճան կը յաւակնի աջակցիլ Ափրիկէի հակագաղութատիրա-կան շարժումներուն՝ որոնք կը դիմադրեն «արտաքին միջամտութիւնը», գոր կ'առնչէ Ֆրանսայի «նոր-գաղութատիրական կիրա-ռութիւններուն»:

Երկիրը կը քաջալերէ ափրիկեան ազգե-րուն վճռականօրէն պահանջել իրենց անկա-խութիւնը եւ ինքնիշխանութիւնը Ֆրանսայէն: ՊՆՖ իբրեւ օրինակելի նմոյշ մատնանիշ կ'ընէ Ազրբայէճանի ինքնիշխանութիւնը եւ այլ ազգերու ներքին գործերուն չմիջամտելու հասկացողութիւնը: Ինքնիշխանութեան այս հասկացողութիւնը բնորոշ է մենատիրական վարչակարգներուն:

ՊՆՖ-ի *Ֆրանսական նոր-գաղութատիրու-թիւնը Ափրիկէի մէջ* համաժողովի ընթացքին, կառավարութեան հովանաւորած Միջազ-գային Յարաբերութիւններու Վերլուծութեան Կենտրոնի (AIR Center) աշխարհաքաղաքա-կան փորձագէտ Վալիք Հոսէյնով քաղուածք կատարեց արդի Թուրքիոյ Հանրապետու-թեան հիմնադիր Մուսթաֆա Քէմալ Աթա-թուրքէն. «Ինքնիշխանութիւնը չի տրուիր, այլ կը վերցուի», յայտարարելով որ այս խօսքերը խոր հնչեղութիւն ունին այսօր, յատկապէս Ափրիկէի մէջ:

ԱՆՊԱՐԿԵՇՏ ՊԱՏՈՒՄ

Ապագաղութացումը ազգերը, յատկապէս Ափրիկէի մէջ, յաճախ տհաճութիւն կը պա-

հեն նախկին գաղութատիրական ուժերուն նկատմամբ եւ կը մտահոգուին անոնց նոր-գաղութատիրական գործողութիւններէն եւ շարունակուող ազդեցութենէն: Այս տհաճու-թեան մէկ մասը կրնայ արդարացի ըլլալ, նպաստելով ափրիկեան երկիրներու զարգա-ցումին եւ կառավարումի մարտահրաւերնե-րուն:

Այնուամենայնիւ, կեղծաւորութիւն մըն է Ազրբայէճանի յետգաղութատիրական դժգո-հութիւններուն շահագործումը իբրեւ հար-կադրիչ դիւանագիտական գործիք իր սեփա-կան քաղաքական օրակարգին համար: Ափ-րիկեան ազգերը անկախութիւն եւ ինքնիշ-խանութիւն ձեռք բերած են տասնամեակներ առաջ: Ազրբայէճան կը դատապարտէ Ֆրան-սային աւելի քան մէկ դար առաջ գաղութա-տիրական տէրութիւն եղած ըլլալու համար, մինչդեռ ինք ունի գաղութատիրութեան շատ աւելի վատ եւ բաւական նոր ցուցանիշ:

Մինչ Ազրբայէճան ինքզինք կը դիրքաւորէ իբրեւ նախկին Խորհրդային հանրապետու-թիւն՝ գաղութատիրական փորձով, Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութիւնը կարելի է դիտել Խորհրդային գաղութատիրութեան բնաբանին մէջ: Ազրբայէճան մեքենայացուց ինքնիշխանութեան եւ չմիջամտելու սկըզ-բունքները՝ մերժելով Լեռնային Ղարաբաղի հայերու ինքնակառավարումի որեւէ աստի-ճան եւ ձգտելով հպատակեցնել անոնց: Յա-ջորդական պատերազմներու եւ շրջափա-կումներու միջոցով, ան հասաւ Լեռնային Ղարաբաղի լրիւ կազմալուծումին եւ հայ բնակչութեան էթնիք գտումին: Մինչ Ազրբ-պէճան կը յաւակնի «ազատագրած ըլլալ իր հողերը» հայերէն, իրականութեան մէջ ան ճնշած է ազատագրական շարժումը եւ խա-փանաձ Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն ապագաղութացումը:

Ազրբայէճան, ինչպէս նաեւ Ռուսաստան, պաշտպանելով տարածաշրջանի չմիջա-մըտութիւնը, կը քննադատէ Ֆրանսայի, ԵՄ-ի եւ ԱՄՆ-ի դերերը իբրեւ հայ-ազրբայէճա-նական խաղաղութեան գործընթացի միջ-նորդներ եւ իբրեւ Հարաւային Կովկասի մէջ խաղաղութեան եւ ապահովութեան աջակ-ցողներ: Պաքու կ'ենթադրէ՝ որ Ֆրանսայի աջակցութիւնը Հայաստանին կը հանդի-սանայ նոր-գաղութատիրական միջամտու-թիւն, Ֆրանսան կապելով Ափրիկէի բացա-սական գաղութատիրական զուգորդութիւն-ներու: Սակայն Հայաստան-Ֆրանսա յարա-բերութիւնը պարզապէս յառաջացեալ ընկե-րակցութիւն մըն է:

Մինչ Ազրբայէճան ինքզինք կը ներկա-յացնէ իբրեւ արտաքին միջամտութիւնը մեր-ժող ինքնիշխան պետութիւն, ան սերտ յարա-բերութիւն կը պահպանէ Թուրքիոյ հետ՝ հիմնուած «Մէկ ազգ, երկու պետութիւն» հասկացողութեան վրայ: Օգտագործելով այս նոյն գաղափարը, Ազրբայէճան կը ներկա-յացնէ Աթաթուրքը իբրեւ ափրիկեան «չմի-ջամտելու» եւ «ազատագրութեան» օրինա-կելի տիպար հակառակ իր դերին Հայոց Յեղասպանութեան մէջ, ինչպէս նաեւ էթնիք խումբերու ջարդերուն եւ բռնի տեղահանու-թեան:

Հեզնաբար, Ազրբայէճան ինք դարձաւ ար-տաքին խաղացող Ափրիկէի մէջ միջամտե-լով անոր քաղաքականութեան, միաժամա-նակ յաւակնելով սատարել չմիջամտութեան: Մինչ Պաքու կը պայքարի Ափրիկէի մէջ ֆրանսական ազդեցութեան դէմ, ան աւելի ու աւելի կը գործադրէ իր սեփականը, ըստ հնա-րաւորին նոր կախուածութիւններ ստեղծելով ափրիկեան ազգերուն համար:

(Շար. 1)

ՊԱՔՈՒԻ ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՆԹԱ-ՍԱՀԱՐԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՍ ՍՕՍԻ ԹԱԹԻԿԵԱՆ

ԱԶԸՐՊԷՅՃԱՆԻ ՊԱՏՈՒՄԸ «ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՇՈՒՐՋ

Ազըրպեյձան նախ եւ առաջ թիրախաւորեց Ֆրանսան հակազաղութատիրական բնաբանի մէջ: Այնուամենայնիւ, 2024 Օգոստոսէն սկսեալ, Ազըրպեյձան սկսաւ նաեւ դատապարտել Նիտեռլանտներու զաղութատիրական քաղաքականութիւնը իր անդրծովեայ տարածքներուն մէջ, կեդրոնանալով Քարիպեանի Պոնէրի վրայ: Ազըրպեյձանի հակահոլանտան հռետորաբանութիւնը զօրացաւ 2024 Սեպտեմբերին, պնդելով որ Նիտեռլանտները կը շարունակեն ճնշել Քարիպեան վեց ազգերու (Հոլանտայի անդրծովեան տարածքները գտնուող) ազատութիւնը:

2024 Հոկտեմբեր 12-ին, Հոլանտայի Խորհրդարանի Արտաքին Յարաբերութիւններու Յանձնաժողովը ընդունեց երկու բանաձեւ՝ ստիպելով Ազըրպեյձանին պահպանել Լեռնային Ղարաբաղի հայկական մշակոյթը եւ արձակել հայ զերինները: Դատապարտելով այս բանաձեւերը, Ազըրպեյձան նշեց «Նիտեռլանտներուն զաղութատիրական անցեալը՝ զանազան ժողովուրդներու հպատակութեան եւ շահագործումի բազմաթիւ դէպքերով Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Ամերիկաներու մէջ», վկայակոչելով «անոնց դէմ գործուած ոճիրներ», «դաժան մարտավարութիւններ» եւ «զաղութատիրական իշխանութեան տակ գտնուող երկիրներու ազգային հարստութեան թալան»:

Հոլանտացիները զաղութներ պահած են ժամանակակից Ղանայի մէջ 1598-1872-ին, Հարաւային Ափրիկէի՝ 1652-1795 եւ 1803-1806, եւ կարճ ժամանակով այլ տարածքներու մէջ: 1872 թուականը կը նշանաւորէ Ափրիկէի մէջ հոլանտական զաղութատիրութեան աւարտը, երբ 1806 եւ 1872-ին Բրիտանիան յաջորդաբար գրաւեց թէ՛ Հարաւային Ափրիկէն եւ թէ՛ Ղանան:

Հետաքրքրական է, որ Ազըրպեյձան չէ քննադատած Միացեալ Թագաւորութիւնը՝ որուն հետ սերտ ընկերակցութիւն ունի, իր զաղութատիրական ժառանգութեան համար: Ասիկա ցոյց կու տայ, որ Ազըրպեյձան ընտրողաբար կը թիրախաւորէ այն պետութիւնները՝ որոնք կը քննադատեն իրեն եւ նեցուկ կը կանգնին հայերուն, նպատակ ունենալով շանթաժի ենթարկել անոնց՝ ապահովելու համար իր սեփական քաղաքականութեան եւ գործողութիւններուն անտպաժութիւնը:

ՄԱՅՈՒՆ ԽՆԴԻՐԸ

Նոր Քալետոնիայի եւ Մարթինիքի հետ միասին, Մայոթ դարձած է Ազըրպեյձանի հակաֆրանսական քարոզչութեան առաջնային թիրախը: 2024 Սեպտեմբերին, ՊՆՆ կազմակերպեց առանձին համաժողով Մայոթի ապազաղութացումի մասին, Քոմորեանի ներկայացուցիչներու աշխոյժ մասնակցութեամբ:

Մայոթ Հնդկական Օվկիանոսի կղզի մըն է, ռազմավարական դիրքով Մոզամպիք Նեղուցին եւ Քոմորեան կղզիախումբի մէկ մասին մէջ: Մինչ կղզիախումբի միւս երեքը 1974-ի հանրաքուէի միջոցով ընտրեցին անկախութիւն Ֆրանսայէն՝ որուն արդիւնքը եղաւ 1975-ին Քոմորեանի անկախութեան հռչակումը, 1974-ին Մայոթ ընտրեց մնալ ֆրանսական անդրծովեան տարածք: 1976-ին Մայոթի մէջ կայացած յետագայ հանրաքուէի

մը միջոցով բնակչութեան 99,4%-ը վերահաստատեց իր ցանկութիւնը մնալու ֆրանսական տարածք փոխանակ միանալու Քոմորեանին:

2000-ին, Մայոթի կարգավիճակը երրորդ անգամ ըլլալով դրուեցաւ քուէարկութեան եւ բնակչութիւնը քուէարկեց յօգուտ աւելի մեծ ամբողջարկումի (integration) Ֆրանսայի հետ, շարժելով դէպի Ֆրանսայի «նահանգ» (department) ըլլալու ուղղութեամբ: 2009-ի վերջին հանրաքուէին, Մայոթի բնակչութեան 95.2%-ը քուէարկեց յօգուտ Ֆրանսայի լիարժէք նահանգ դառնալու: Այլընտրանքները եղած են պահպանել ֆրանսական հաւաքականութիւնը կամ ըստ հնարաւորին ձգտիլ միաւորուիլ Քոմորեանի հետ: 2011-ին, Մայոթ պաշտօնապէս դարձաւ Ֆրանսայի 101-րդ նահանգը, ապահովելով աւելի մեծ մուտք ֆրանսական հասարակական ծառայութիւններուն եւ իրաւական համակարգերուն մէջ:

2023-ին, Մայոթի բնակչութիւնը կը կազմէր շուրջ 300 հազար մարդ: Բնակչութիւնը արագօրէն կ'աճէր՝ ծնելիութեան բարձր աստիճաններու եւ ներգաղթի շնորհիւ, գլխաւորապէս Քոմորեանէ եւ շրջապատող տարածքներէ, հրապուրելով աւելի լաւ ապրելակերպի պայմաններէն եւ կարելիութիւններէն: Այս աճը առաջնորդեց հասարակական երկպառակութիւններու, ներգաղթի ճնշումներու եւ տնտեսական մարտահրաւերներու՝ կապուած բնակարանի, առողջապահութեան, կրթութեան, աղքատութեան եւ քաղաքացիական անկարգութեան հետ:

Քոմորեանը պահանջեց Մայոթի ինքնիշխանութիւնը, կղզիի շարունակուող կարգավիճակը իբրեւ ֆրանսական տարածք համարելով զաղութատիրութիւն եւ իր տարածքային ամբողջականութեան խախտում: Ըստ Քոմորեանի իշխանութիւններուն, Մայոթը պէտք է միանայ կղզիախումբի մնացած մասերուն՝ կազմելով Քոմորեանի անկախ պետութիւնը, հիմնուած տարածքային միասնութեան սկզբունքին վրայ: Քոմորեան հարցը բարձրացուց ՄԱԿ-ի մէջ, որ 1975-ի ընդունած բանաձեւով կոչ կ'ուղղէր բնակչութեան: Ի պատասխան, Ֆրանսա վկայակոչեց Մայոթի ընտրութիւնը մնալու ֆրանսական տարածք: Ասիկա լարուածութիւն յառաջացուց Ֆրանսայի եւ Քոմորեանի միջեւ՝ վերջինի անկախութենէն ի վեր: Վերջերս Քոմորեան սկսաւ դիմել Ափրիկեան Միութեան, Չմիացած Շարժումին եւ Իսլամական Համաժողովի Կազմակերպութեան աջակցութիւն հայցելով Մայոթի հարցին համար:

Այս բարդ հարցի Ազըրպեյձանի մեքենայացումը անպարկէշտ է: Մինչ Ազըրպեյձան նեցուկ կը կանգնի Քոմորեանի ինքնիշխանութեան տարածքային պահանջին Մայոթի նկատմամբ, ան մեղադրած է Հայաստանը Լեռնային Ղարաբաղի տարածքային պահանջին ընդդէմ Ազըրպեյձանին: Ազըրպեյձան հաստատակամօրէն կը մերժէ թէ՛ Մայոթի եւ թէ՛ Լեռնային Ղարաբաղի հանրաքուէներու միջոցով կատարած ժողովրդավարական ընտրութիւնները: Մակայն այս երկու պարագաները կը տարբերին իրարմէ: Լեռնային Ղարաբաղի հայերը կ'ընտրեն անջատուիլ Ազըրպեյձանէն, մինչ Մայոթի բնակչութիւնը կը նախընտրէ մնալ ֆրանսական տարածք:

ԸՆԴՀԱՆՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Ազըրպեյձանի պատումները Ափրիկէի մէջ ֆրանսական ազդեցութեան մասին կը փ

ԱՄՆ

ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՀԱՆԴԻՊԵԼ Է ԱՄՆ ՄԵՆԱՏԻ ԵՒ ԿՈՆԳՐԵՍԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԵՏ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը Փետրուարի 3-7-ին աշխատանքային այցով գտնուում էր ԱՄՆ-ում: Այդ ընթացքում նա հանդիպել է ԱՄՆ Սենատի եւ Կոնգրէսի ներկայացուցիչներ՝ սենատոր Ռոջեր Ուիքերի (Հանրապետական Կուսակցութիւն), կոնգրէսական Էնդի Հարրիսի (Հանրապետական Կուսակցութիւն), կոնգրէսական Ֆրենկ Փալոնի (Դեմոկրատական Կուսակցութիւն) եւ կոնգրէսական Ռիչարդ Հադսոնի (Հանրապետական Կուսակցութիւն) հետ:

Հանդիպման ընթացքում, ըստ կառավարութեան տարածած հաղորդագրութեան, անդադարձ է կատարուել Հայաստան-Ադրբեյջան խաղաղութեան գործընթացին, տարածաշրջանային հաղորդակցութեան ուղիների պայաջրջափակման հնարաւորութիւններին, ինչպէս նաեւ ԱՄՆ-ի հետ երկկողմ եւ բազմակողմ ձեւաչափերով համագործակցութեան զարգացման հեռանկարներին:

Հանդիպման մասնակիցները կարելոք են տարածաշրջանում խաղաղութեան ու կայունութեան ապահովման անհրաժեշտութիւնը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի կառավարութեան *Խաղաղութեան խաչմերուկ* նախաձեռնութեան իրականացումը: Փաշինեանը վերահաստատել է Հայաստանի հաւատարմութիւնը խաղաղութեան օրակարգին եւ կարելոք ԱՄՆ դերակատարութիւնը Հարաւային Կովկասում կայունութեան ամրապնդման հարցում:

Հանդիպման ընթացքում քննարկուել են Հայաստանի եւ Միացեալ Նահանգների միջեւ ռազմավարական գործընկերութեան զարգացման հեռանկարները: Նիկոլ Փաշինեանը կարելոք է Հայաստանի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ ռազմավարական գործընկերութեան վերաբերեալ փաստաթղթի ստորագրումը՝ ընդգծելով Հայաստանի Կառավարութեան յանձնառութիւնը խորացնելու եւ ընդլայնելու համագործակցութիւնը ԱՄՆ-ի հետ բոլոր ուղղութիւններով:

Սենատորը եւ կոնգրէսականները վերահաստատել են իրենց աջակցութիւնը Հայաստան-ԱՄՆ յարաբերութիւնների զարգացմանը եւ ընդգծել ռազմավարական գործընկերութեան փաստաթղթով նախատեսուած ոլորտներում համագործակցութեան խորացման կարելոքութիւնը:

3

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ-ԱՂԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Է ՏԵՂԻ ՌԻՆԵՑԵԼ

Հայաստանի Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութիւնը հաստատել է, որ հայ-ադրբեյջանական սահմանին ռազմագերիների, անհետ կորածների հարցով քննարկում է տեղի ունեցել:

«Փետրուարի 7-ին Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ադրբեյջանի Հանրապետութեան սահմանին տեղի է ունեցել Հայաստանի Հանրապետութեան գերիների, պատանդների եւ անյայտ կորած (գտնուելու վայրն անյայտ) անձանց հարցերով զբաղուող միջգերատեսչական յանձնաժողովի եւ Ադրբեյջանի Հանրապետութեան ռազմագերիների, պատանդների եւ անյայտ կորած քաղաքացիների հարցերով պետական յանձնաժողովի հանդիպումը:

Հանդիպման ընթացքում կողմերը կարծիքներ են փոխանակել անյայտ կորած անձանց ճակատագրի պարզաբանման հարցերի վերաբերեալ եւ համաձայնութեան եկել, որ յանձնաժողովների միջեւ փոխադարձ համաձայնութեամբ քննարկումները կը շարունակուեն:

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

1925

7 Յուլիս 1925

Gounod: *Roméo et Juliette* (ֆրանսերեն):

Armand Tokatyan (Roméo), Lucrezia Bori (Juliette), Léon Rothier (Frère Laurent), Désiré Defrère (Mercutio), Anna Correnti (Gertrude), Louis D’Angelo (Capulet), Giordano Paltrinieri (Tybalt), Louis Derman (Pâris), Paolo Ananian (Grégorio). նուագավար՝ Hasselmans(98):

M. D. S. - «Անցեալ գիշերուայ Ռաինիայի *Roméo et Juliette* ներկայացումին մէջ կար առաջնակարգ մէկ արուեստագիտուհի Lucrezia Bori, մինչդեռ միւս դերակատարը՝ Արման Թօքաթեան, թէեւ նուազ բնորոշ էր հռչակաւոր բեմական դէմք դառնալու համար անհրաժեշտ շարժումներով եւ եղանակներով, իր ձայնի հօգործեան շնորհիւ պարտադրեց հետաքրքրութիւն եւ յարգանք: [...]

«Պր. Թօքաթեան իր լաւագոյն պահերը ունեցաւ երկրորդ արարի մեներգին, գոր երգեց ձայնի հարստութեամբ եւ տոկոն եռանդով, վաստակելով արժանի ծափահարութիւն»(99):

Eugene Stinson - «Պր. Թօքաթեանի ձայնը գեղեցիկ է, եւ զայն կը գործածէ շատ աւելի խոհեմութեամբ քան կարելի էր ակնկալել երգիչէ մը՝ որ իր կատարումները կը յազենէ տրամադրութեան այսքան բուռն թափով: Անոր վերադարձը ողջունուեցաւ մեծ հաճոյքով»(100):

14 Յուլիս 1925

Offenbach: *Les contes d’Hoffmann* (ֆրանսերեն):

Armand Tokatyan (Hoffmann), Helen Freund (Olympia), Lucrezia Bori (Giulietta/Antonia), Léon Rothier (Coppélius/Dr. Miracle), Ina Bourskaya (Nicklausse), Giordano Paltrinieri (Cochénille/ Piti-chinaccio/Frantz), Giuseppe Danise (Dapertutto), Désiré Defrère (Spalanzani), Louis D’Angelo (Schlémil/Crespel), Ada Paggi (Une voix). նուագավար՝ Louis Hasselmans(101):

Martin Stevers - «Վիպապաշտ Hoffmann-ի դերը՝ որուն սիրոյ երեք արկածախնդրութիւնները կը կազմեն օփերային ծանրութիւնը, բաժին ինկած էր Արման Թօքաթեանին: Սկիզբը իր կատարումը քիչ մը աւելի զուսպ էր քան հին խաղացողները, բայց մէջ մը որ առաջին աղիտալի արկածախնդրութիւնը վերջացած էր եւ իր լրբութիւնը արդարացուած, ան ճշգրիտօրէն յարմարեցաւ ներկայացումի ոգիին»(102):

Eugene Stinson - «Արման Թօքաթեան անուանադերը երգեց ձայնի շատ գեղեցիկ որակով, նշանակալից ձայնային պաշարով եւ այնքան վայելչագեղութեամբ՝ գոր հանդիսատեսին առջեւ ունէ երգիչ ներկայիս երբեւէ յաջողած ըլլար ներդնել այս մեծապէս խնդրայարոյց դերին: Ան լիովին հաճոյք պատճառեց ընդարձակ ունկնդիրին»(103):

19 Յուլիս 1925

Gounod: *Roméo et Juliette* (ֆրանսերեն):

Armand Tokatyan (Roméo), Lucrezia Bori (Juliette), Léon Rothier (Frère Laurent), Désiré Defrère (Mercutio), Anna Correnti (Gertrude), Louis D’Angelo (Capulet), Giordano Paltrinieri (Tybalt), Louis Derman (Pâris), Paolo Ananian (Grégorio). նուագավար՝ Hasselmans(104):

25 Յուլիս 1925

Halévy: *La juive* (ֆրանսերեն):

Rosa Raisa (Rachel), Giovanni Martinelli (Eléazar), Florence Macbeth (Eudoxie), Armand Tokatyan (Léopold), Léon Rothier (Cardinal de Brogni), Désiré Defrère (Ruggiero), Louis D’Angelo (Albert), Paolo Ananian (Herald). նուագավար՝ Louis Hasselmans(105):

Martin Stevers - «Արման Թօքաթեան մոլորեալ իշխան Léopold-ի դերին պարգեւեց ոչ միայն իր ձայնին հմայքը այլեւ կայտառ տրամաթիք ներկայացումը»(106):

Rene Devries - «Հաստատապէս Արման Թօքաթեան լաւագոյն Léopold-ն էր՝ գոր շրջակայքը երբեւէ լսած ըլլար: Թէեւ *La juive*-ը ներկայացուած է Չիքալոյի մէջ, եթէ յիշողութիւնս չի դաւաճաներ՝ քանի մը եղանակ առաջ Հալէվիի օփերայի վերականգնումէն ի վեր առաջին անգամ է որ Léopold-ի դերին մէջ կը լսենք առաջնակարգ թենոր մը: Թէ ինչու յայտագիրին մէջ յայտարարուած էր որ Թօքաթեան Léopold-ի

դերը կ’երգէ ի պատիւ վարչութեան՝ կը մնայ հանելուկ, առնուազն ոչ Թօքաթեանի համար: Գեղեցկօրէն զգեստաւորուած, բաւական նպաստաւոր տեսքով, ան լաւ ձայնին շնորհիւ մատուցեց դերին արժանի երգեցողութիւն: Այս դերակատարութեամբ ան աւելցուց ներկայացումին փայլքը»(107):

Eugene Stinson - «Պր. Թօքաթեանի կատարումը զգալիօրէն բարձրացուց ներկայացումին մակարդակը, նոյնիսկ եթէ ջնջուած էր առաջին արարի արիան»(108):

6 Օգոստոս 1925

Offenbach: *Les contes d’Hoffmann* (ֆրանսերեն):

Armand Tokatyan (Hoffmann), Helen Freund (Olympia), Lucrezia Bori (Giulietta/Antonia), Léon Rothier (Coppélius/Dr. Miracle), Ina Bourskaya (Nicklausse), Giordano Paltrinieri (Cochénille/Pitichinaccio/Frantz), Giuseppe Danise (Dapertutto), Désiré Defrère (Spalanzani), Louis D’Angelo (Schlémil/Crespel), Ada Paggi (Une voix). նուագավար՝ Louis Hasselmans(109):

Rene Devries - «Հոյակապ տրամադրութեամբ՝ Արման Թօքաթեան վայելուչ Hoffmann մըն էր, որ կրնար թէ՛ երգել եւ թէ՛ խաղալ: Ան եւս հանդիպեցաւ նշանակալի յաջողութեան խիստ գոհունակ հանդիսատեսի կողմէ»(110):

Eugene Stinson - «Արման Թօքաթեան անուանադերը կատարեց հիանալի ձայնով: Շրջիկ սիրահարի դերը երգեց եռանդով եւ բաւական զուարթարոյ տրամադրութեամբ»(111):

8 Օգոստոս 1925

Massenet: *La Navarraise* (ֆրանսերեն):

Ina Bourskaya (Anita), Armand Tokatyan (Araquil), Léon Rothier (Garrido), Louis D’Angelo (Remigio), Giordano Paltrinieri (Ramon), Paolo Ananian (Bustamente), Louis Derman (Un soldat). նուագավար՝ Louis Hasselmans(112):

Martin Stevens - «Արման Թօքաթեան եւս, իբրեւ անմիջապէս պատնէշի ընդմէջէն դիւրին մեղեդի հաղորդելու փորձութիւնը դիմադրող սիրահար, դերը դարձուց կենդանի»(113):

Eugene Stinson - «Արման Թօքաթեան բարձրօրէն ողջունուեցաւ Araquil-ի դերին մէջ, գոր երգեց հընչիւնի գեղեցկութեամբ եւ բարձր տրամադրութեամբ: Իր ելոյթները միշտ արժանի են ուշադրութեան»(114):

11 Օգոստոս 1925

Halévy: *La juive* (ֆրանսերեն):

Rosa Raisa (Rachel), Giovanni Martinelli (Eléazar), Florence Macbeth (Eudoxie), Armand Tokatyan (Léopold), Léon Rothier (Cardinal de Brogni), Désiré Defrère (Ruggiero), Louis D’Angelo (Albert), Paolo Ananian (Herald). նուագավար՝ Louis Hasselmans(115):

(Շար. 6)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

98. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 5 July 1925, part 7, page 2. Edward Moore, ‘Why Second Rate Fails at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 5 July 1925, part 7, page 4. M. D. S., ‘Lucrezia Bori and Armand Tokatyan Win Ravinia Honors,’ *Chicago Daily Tribune*, 8 July 1925, p. 21. Eugene Stinson, ‘Ravinia Adds Five Works in Second Week,’ *Musical America*, 18 July 1925, Vol. XLII, No. 13, pp. 1, 9. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 93.

99. M. D. S., ‘Lucrezia Bori and Armand Tokatyan Win Ravinia Honors,’ *Chicago Daily Tribune*, 8 July 1925, p. 21.

100. Eugene Stinson, ‘Ravinia Adds Five Works in Second Week,’ *Musical America*, 18 July 1925, Vol. XLII, No. 13, pp. 1, 9.

101. ‘The Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 12 July 1925, part 7, page 6. Martin Stevers, ‘Ravinia Opera Singers Win Plaudits with Chicago Symphony,’ *Chicago Daily Tribune*, 14 July 1925, p. 19. Martin Stevers, ‘Helen Freund Wins Plaudits in Opera Debut,’ *Chicago Daily Tribune*, 15 July 1925, p. 21. Eugene Stinson, ‘Ravinia Forces Revive *Hoffmann*,’ *Musical America*, 25 July 1925, Vol. XLII, No. 14, p. 14. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue

1, p. 94.

102. Martin Stevers, ‘Helen Freund Wins Plaudits in Opera Debut,’ *Chicago Daily Tribune*, 15 July 1925, p. 21.

103. Eugene Stinson, ‘Ravinia Forces Revive *Hoffmann*,’ *Musical America*, 25 July 1925, Vol. XLII, No. 14, p. 14.

104. Martin Stevers, ‘Martinelli Wins Way to Triumph in Epic *Samson*,’ *Chicago Sunday Tribune*, 19 July 1925, part 1, page 10. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 19 July 1925, part 7, page 2. Martin Stevers, ‘Evolution in the Ravinia Laboratory,’ *Chicago Sunday Tribune*, 19 July 1925, part 7, page 3. Rene Devries, ‘*Rigoletto* Finely Given at the Ravinia Opera,’ *Musical Courier*, 30 July 1925, Vol. XCI, No. 5, p. 5. Eugene Stinson, ‘Ravinia Cheers Favorite Singers in New Operas,’ *Musical America*, 1 August 1925, Vol. XLII, No. 15, p. 2. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 93.

105. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 19 July 1925, part 7, page 2. Martin Stevers, ‘Evolution in the Ravinia Laboratory,’ *Chicago Sunday Tribune*, 19 July 1925, part 7, page 3. Martin Stevers, ‘Raisa Thrills Ravinia Crowd in *La Juive*,’ *Chicago Sunday Tribune*, 26 July 1925, part 1, page 16. Rene Devries, ‘*Rigoletto* Finely Given at the Ravinia Opera,’ *Musical Courier*, 30 July 1925, Vol. XCI, No. 5, p. 5. Rene Devries, ‘*La Juive* Given for First Time at Ravinia,’ *Musical Courier*, 6 August 1925, Vol. XCI, No. 6, p. 5. Eugene Stinson, ‘Two Premieres Mark Ravinia’s Week,’ *Musical America*, 8 August 1925, Vol. XLII, No. 16, p. 11. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 94.

106. Martin Stevers, ‘Raisa Thrills Ravinia Crowd in *La Juive*,’ *Chicago Sunday Tribune*, part 1, page 16.

107. Rene Devries, ‘*La Juive* Given for First Time at Ravinia,’ *Musical Courier*, 6 August 1925, Vol. XCI, No. 6, p. 5.

108. Eugene Stinson, ‘Two Premieres Mark Ravinia’s Week,’ *Musical America*, 8 August 1925, Vol. XLII, No. 16, p. 11.

109. Martin Stevers, ‘Tracing Ravinia’s Success to Drama,’ *Chicago Sunday Tribune*, 2 August 1925, part 7, page 2. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 2 August 1925, part 7, page 2. Rene Devries, ‘Ravinia Hears *Fedora* for the First Time,’ *Musical Courier*, 13 August 1925, Vol. XCI, No. 7, p. 16. Eugene Stinson, ‘Great Resources of Ravinia Opera Triumph in Production of New Works,’ *Musical America*, 15 August 1925, Vol. XLII, No. 17, p. 4. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 94.

110. Rene Devries, ‘Ravinia Hears *Fedora* for the First Time,’ *Musical Courier*, 13 August 1925, Vol. XCI, No. 7, p. 17.

111. Eugene Stinson, ‘Great Resources of Ravinia Opera Triumph in Production of New Works,’ *Musical America*, 15 August 1925, Vol. XLII, No. 17, p. 4.

112. ‘Ravinia Alters Bill for Tomorrow Night,’ *Chicago Daily Tribune*, 7 August 1925, p. 17. Martin Stevers, ‘Chicago Gives Schipa Cordial Welcome Home,’ *Chicago Daily Tribune*, 8 August 1925, p. 9. Martin Stevers, ‘Real Soldiers Lend Zest to Warlike Opera,’ *Chicago Sunday Tribune*, , 9 August 1925, part 1, page 14. Rene Devries, ‘Ravinia Hears *Fedora* for the First Time,’ *Musical Courier*, 13 August 1925, Vol. XCI, No. 7, p. 17. Eugene Stinson, ‘Three Revivals are Features of Ravinia’s Opera,’ *Musical America*, 22 August 1925, Vol. XLII, No. 18, p. 1. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 95.

113. Martin Stevers, ‘Real Soldiers Lend Zest to Warlike Opera,’ *Chicago Sunday Tribune*, 9 August 1925, part 1, page 14.

114. Eugene Stinson, ‘Three Revivals are Features of Ravinia’s Opera,’ *Musical America*, 22 August 1925, Vol. XLII, No. 18, p. 1.

115. ‘The Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 9 August 1925, part 7, page 3. Eugene Stinson, ‘Three Revivals are Features of Ravinia’s Opera,’ *Musical America*, 22 August 1925, Vol. XLII, No. 18, p. 15. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 94.

ԻՐԱՆԸ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ ՄԻԱԿ ԵՐԿԻՐՆ Է, ՈՐ ԱՅՍՊԷՍ ԿՈՉՈՒԱԾ ՄԻԶԱՆՑՔԻ ՀԱՐՑՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՏ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆ ՈՒՆԻ. ՄԵՀԴԻ ՍՈՐՀԱՆԻ

Իրանը տարածաշրջանի միակ երկիրն է, որն այսպես կոչուած Զանգեզուրի Միջանցքի հարցում նոյն տեսակետն ունի, ինչ Հայաստանը։ Իրանն այս հարցում կանգնած է Հայաստանի կողքին, քանի որ դա վնաս է եւ Հայաստանին, եւ Իրանին։

Փետրուարի 6-ին կայացած մամուլի ասուլիսի ժամանակ այս մասին ասել է Հայաստանում Իրանի դեսպան Մեհդի Սոքհանին։ «Տարածաշրջանի երկրներից միայն Իրանն է, որ այս հարցում կանգնած է Հայաստանի կողքին։ Մենք Հայաստանի հետ այս հարցում տարաձայնություն չունենք եւ միատեսակ ենք մտածում։ Զանգեզուրի Միջանցքը վնաս է եւ Իրանին, եւ Հայաստանին», - ասել է դեսպանը։

Անդրադառնալով դիտարկմանը, թէ Ռուսաստանի յայտարարություններից բխում է, որ այդ երկիրը դեմ չէ միջանցքային տրամաբանությանը՝ Սոքհանին շեշտեց. «Մենք յստակօրէն եւ Ռուսաստանին, եւ միւս երկրներին յայտնել ենք մեր դիրքորոշումը։ Մենք դեմ ենք միջանցքային տրամաբանությանը, մենք դեմ

ենք որեւէ ճանապարհի, որը կը լինի միջազգային վերահսկողութեան ներքոյ, դեմ ենք նրան, ինչը կը բերի սահմանների փոփոխութեան։ Մենք այս մասին յստակ արտայայտուել ենք, եւ այս հարցում այլ երկրների նկատառումները մենք հաշուի չենք առնում։ Որոշ երկրներ փորձում են նման կասկած առաջացնել, որ Իրանն այս հարցում իր դիրքորոշումներից նահանջել է։ Այդ հարցը մեր անվտանգութեան հետ է շաղկապուած։ Մենք մեր երկրի ազգային անվտանգութեան հարցում հաստատական ենք։ Մա մեր դիրքորոշումն է, համեմատել միւս երկրների դիրքորոշումները մեր դիրքորոշման հետ, եթէ դրանք չեն համընկնի, ուրեմն մենք այդ երկրի հետ տարաձայնություններ ունենք։ Մեզ համար առաջնահերթը մեր երկրի շահերն են», - ասել է Սոքհանին։

Դեսպանը հաւաստիացրել է, որ այսպէս կոչուած Զանգեզուրի Միջանցքի հարցում Իրանը իր հաստատական դիրքորոշումից չի նահանջելու, այդ հարցով որեւէ գործարքի չի գնալու որեւէ մէկի հետ։

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՄԵՌԱՅԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԽԱՂԵՐՆ ԱԽԱՐՏՈՒԱԾ ԵՆ

Փետրուարի 7-ին մարուեց Համահայկական ձմեռային երկրորդ խաղերի կրակը. խաղերն աւարտուած են։

Մրմնապրէսի հաղորդմամբ՝ Ջերմուկ քաղաքում կայացաւ Համահայկական Խաղերի փակման պաշտօնական արարողութիւնը, որին ներկայ էին Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեանը, վարչապետի աշխատակազմի ղեկավար, Համահայկական Խաղերի կառավարական կազմկոմիտէի նախագահ Արայիկ Յարութիւնեանը, Համահայկական Խաղերի համաշխարհային խորհրդի նախագահ Իշխան Զաքարեանը եւ այլ պաշտօնեաներ։

Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեանի խօսքով՝ Համահայկական ձմեռային երկրորդ խաղերը կրկին մէկտեղեցին աշխարհի տարբեր անկիւններում ապրող հայրենակիցներին։

«Այս խաղերը ոչ միայն մարզական միջոցառում են, այլեւ խորհրդանիշ մեր համախմբուածութեան, հաւաքական ուժի ու անկոտրում կամքի։ Ցանկանում եմ շնորհաւորել խաղերի բոլոր յաղթողներին, մրցանակակիրներին ու մասնակիցներին, որոնց նուիրումով կայացաւ համահայկական այս տօնը։ Այս օրերին ականատես եղանք ոչ միայն մարզական մրցակցութեան, այլ եղբայրութեան, համագործակցութեան եւ միասնականութեան ոգու դրսեւորման։ Մասնակիցները ցոյց տուեցին, որ սպորտը սոսկ յաղթանակների ու մեդալների մասին չէ, այլ կամուրջ է, որը միաւորում է բոլորիս։ Մեր պետութեան համար այս բարդ ժամանակաշրջանում նման միջոցառումները հզօր ազդակ են, որ միասին կարող ենք յաղթահարել ցանկացած փորձութիւն։ Այս խաղերը եւս մէկ անգամ ապացուցեցին, որ մեր ժողովուրդը համախմբուելու, միասին արարելու եւ յաղթանակներ կերտելու ուժ ու կամք ունի», - ասաց նախագահը։

Հայաստանի վարչապետի աշխատակազմի ղեկավար, Համահայկական Խաղերի կառավարական կազմկոմիտէի նախագահ Արայիկ Յարութիւնեանը, դիմելով ներկաներին ու

մասնակիցներին, մասնաւորապէս ասաց.

«Ես չէի սպասում, որ Համահայկական Խաղերն այսքան լուսաւոր մի տօնի կը վերածուեն, որովհետեւ բացման իմ խօսքի ընթացքում ասացի, թէ որքան դժուար տրուեց մեզ այս խաղերն անցկացնելու որոշումը։ Կարծում եմ, երբ երկու տարի առաջ այդ որոշումը կայացնում էինք, մենք յաջողեցինք։ Յաջողեցինք, որովհետեւ բոլոր խաղերին մենք տեսանք մրցակցութիւն, տեսանք միասնութիւն, տեսանք եղբայրութիւն։ Իւրաքանչիւր այսպիսի միջոցառում մեզ համար կարողութիւնները զարգացնելու հնարաւորութիւն է։ Մեծ շնորհակալութիւն Վայոց Ձորի մեր հայրենակիցներին, յատկապէս Ջերմուկ քաղաքին՝ այս հիւրընկալութեան համար։ Ջերմուկն այսուհետ կը յիշուի նաեւ որպէս Համահայկական ձմեռային երկրորդ խաղերի մայրաքաղաք, ինչպէս Օլիմպիական Խաղերի դէպքում է», - ասաց Յարութիւնեանը։

Համահայկական Խաղերի համաշխարհային խորհրդի նախագահ Իշխան Զաքարեանը ձմեռային երկրորդ խաղերը կայացած է համարում։

«Մենք բոլորս յաղթեցինք, պարտուողները միայն չարականներն էին։ Մենք բոլորս յաղթեցինք, որովհետեւ Համահայկական Խաղերի գաղափարն այլեւս անշրջելի է, անփոխարինելի էւ հաստատուն։ Հայաստան-սփիւռք միասնութիւնը՝ սպորտով։ Շնորհակալ ենք հիւրընկալ Ջերմուկին, Վայոց Ձորի մարզին։ Մենք յաղթել ենք բոլորս իրար հետ», - ասաց Զաքարեանը։

Համահայկական ձմեռային երկրորդ խաղերի «Լաւագոյն պատուիրակութիւն» ճանաչեց Կոտայքի մարզի պատուիրակութիւնը։

«Արդար խաղի» մրցանակին արժանացաւ Սոնրէալի թիմը։

Համահայկական ձմեռային երկրորդ խաղերի յայտնութիւն ճանաչուեց Վոլգոգրադի թիմը։

Իսկ «Մարզական ոգի եւ արիութիւն» մրցանակին արժանացաւ Լիբանանի թիմը։

ՔՆՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԵՒ ԿԻՆ ԵՐԱԺՇՏԱՀԱՆՆԵՐԸ ՀԱՅԿ ԱԽԱԳԵԱՆ

Աւելի քան վեց ամիս է որ հրապարակ իջած է վաստակաւոր դաշնակահար Շահան Արծրունիի յաջորդական խտասալիկը, այս անգամ նուիրուած հայ կին երաժշտահաններու։

Բացի մեզի յայտնի Արծրունիի դաշնակահարական ճարտարաձեռն արուեստէն, ան միշտ նոր բան մը ունի ըսելիք ու ներկայացնելիք։ Ներկայացնելու ճիգ մը կայ իր մօտ։ Կը բաւէ ակնարկ մը նետել լոկ իր ամենավերջին ձայնագրութիւններուն վրայ։

Այան Յովհաննէս՝ երաժշտահան մը որ կարծեք միջազգայնօրէն յետքայլ կը կատարէ անտեղիօրէն, կրելով արդիականութեան (modernism) վերարդիականացումի հետեւանքները։ Քանզի արդիականութիւնը եւ արդիականացումը (երկու բառերը տարբեր իմասներ ունին) թէւեւ կարեւոր ազդակներն են մարդու յառաջդիմութեան, բայց արդիականութեան ֆթիշականացումը, գերարդիականացումը պուլտեան բացառականութեան օրինակով, կը գրկեն արդիականութիւնը իր ազատագրուած սլացքէ։ Եւ այս պայմաններուն մէջ Յովհաննէս կը վերահռչակուի խտասալիկով մը, պարունակելով դաշնակի մեծ մասամբ ձեռագիր ու անտիպ գործերու հոյակապ շարք մը (Kalan, 2019) (*Ջահակիրի* քննախօսականը՝ 12 Օգոստոս 2021, թիւ 1897)։

Անկէ առաջ՝ *Ընծայում* (Kalan, 2015), յարգանք մը հայ դաշնակահարական գրականութեան իր սաղմնաւորումի տարիներուն։ Քիչ նուագուող կամ բնաւ չնուագուող գործեր Յակոբ Ասատուրէ, Տիգրան Չուհաճեանէ, Յարութիւն Սինանեանէ, Էտկար Մանասէ, Ստեփան Բաբելեանէ, Օննիկ Պերպլեանէ, Քարոյ Միքայիլէ, Ալեքսանդր Մպենդիարեանէ, Մակար Եկմալեանէ, Նիկողայոս Տիգրանեանէ, Գենարիոս Ղորանեանէ եւ Ստեփան Էլմասէ։ Լաւ կատարում մը եւ ինքնուրոյն մեկնաբանութիւն մը բաւարար էին այս անտեսուած գործերը դարձնելու մէջ-մէկ չքնաղ գոհարներ։

Կոմիտաս Վարդապետ ամբողջական գործեր (Kalan, 2011)։ Աւելի գործեր քան Մարջան Միլիթարեանի (Մելոտիա, 1980) եւ Լուսինէ Գրիգորեանի (Նարեկացի Արուեստի Միաւորում, 2004) կոմիտասեան ձայնագրութիւնները, բայց նաեւ կատարում մը համակ ներհայեցողական խտութեամբ։

Ելւն, ելւն...

Եւ ահաւասիկ՝ կին երաժշտահաններ, Նիւ Եորքի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի հովանաւորութեամբ։ Խտասալիկին նախորդեց Արծրունիի մենահամերգները եւ դասախօսութիւնները այս նիւթին շուրջ Ամերիկա եւ Հայաստան։

Նախապէս եղած էր կին երաժշտահաններու ձայնագրութեան դաշնակահարական փորձ մը։ Ֆեմինիսթ տաւաղահարուհի, դաշնակահարուհի, երաժշտական թերափիսթ եւ արթիսթ Մարկօ Տիլպադանի ուներ խտասալիկի իր ոչ-առեւտրային ընկերութիւնը Celabration Recordings, գոր. հիմնած էր իր գաղափարներու մատակարարութեան համար՝ կին երաժշտահաններ, մտորումի (meditation) տրամադրութիւններ, ինչպէս նաեւ հասոյթի յատկացում ոչ-առեւտրային արթիսթական կազմակերպութիւններու։ Դարասկիզբին (անթուակիր) նուագած ու ձայնագրած էր չորս հայ կին երաժշտահաններու դաշնակի գործեր՝ Տայան Կուլքասեան-Ռահայի, Կլատիս Հէրպլեան, Ալիսիա Թէրզեան եւ Գոհարիկ Ղազարոսեան։ Ոչ-համերգային դաշնակահարուհի մը, ան կը նուագէր իր սիրածը, մտորածը, իրեն համար հոգեղէնը, արտայայտելով եւ փոխանցելով հետոնիսթական հաճոյք։

Լայնօրէն համերգային եւ ձայնագրող դաշնակահար, ինչպէս նաեւ երաժշտահան, երաժշտագէտ եւ մանկավարժ Շահան Արծրունի, իր վերջին խտասալիկին համար ընտրած է ուր կին երաժշտահաններ։ Շնորհիւ նրբահիւս-ասեղնագործային նուագածութեան՝ ի հարկին միախառնուած կորովալից վերելքով, հայ կիները ստացան ինքնուրոյն մեկնաբանութիւն։

Գեղունի Զթչեանի (ծն. 1929) երեք շարժումով Սոնաթինը կը կատարէ կատարելապէս յստակ առոգանութեամբ, առանց մեծ երանգային փոփոխութիւններու՝ սահուն եւ հարթ։

Նոյնի *Նախաբանը* (Պրելիւդ)՝ քիչ մը աւելի լայն զգացական կերպաւորումով։

Գոհարիկ Ղազարոսեան (1907-1967) ներկայացուած է երկու *Նախաբաններով* (Préludes) *Աղջի, մերդ մեռել ա*, եւ *Աղջի անունդ Շուշան*, երկուքն ալ հիմնուած Կոմիտաս Վարդապետի գրառած մեղեդիներուն վրայ, զորս երաժշտահանը յաջողած էր ընդօրինակել Կոմիտասի ինքնագիրէն՝ նախքան ձեռագիրին Երեւան առաքումը եւ տպագրութիւնը իբրեւ երկրորդ *Ազգագրական ժողովածու* (Գոհարիկ Ղազարոսեան, *Ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար*, Գահիրէ, 2005, էջ xiv)։ Կատարողական առումով, Արծրունի կ'արտայայտէ երգային մեղեդիի եւ զայն բարդացնող թռչող շրջագարդումներու միաժամանակեայ կրկնակի հնչերանգ։

Մարի Գոյումճեան (ծն. 1983) եւ իր 2020-ի գործը՝ *I Haven't the Words*. Գրուած համաճարակի դատարկութեան ժամանակ, հեղինակը ազդուած է Ճորձ Ֆլոյտի սպանութեան ու անոր շուրջ ծաւալուող ցոյցերու տրամադրութիւններէն, ոչ մէկ բառ գտնելով նկարագրելու կատարուածին սրտաբեկութիւնը, որ-մէ *Չունիմ բառերը*։ Գործին կրկնուող հնչիւնային կուտակումը՝ պարզօրէն արտայայտուած վերելք (բարձրակէտ)-վայրէջք յստակ գիծով, Արծրունիի մասններուն տակ յագեցաւ ձայնարձակ պերճութեամբ։

Արծրունիի մօրաքոյրն է Սիրվարդ Գարամանուկ (1912-2008), որուն *Պարերգը* մեկնաբանեց զուարթ եւ ուստոստուն կշռոյթով, վիրթիւոգական սլացքով։

Սիրվարդ Գազանճեան (1944-2020)՝ *Անիի զանգակները*։ Զանգակներու ղողանջ՝ ինչպէս կը յուշէ խորագիրը։ Կ

1 ՊԱՔՈՒԻ ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻԻՆԸ ԵՆԹԱ-ՍԱՀԱՐԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ...

նմանին Ռուսաստանի, Չինաստանի եւ Թուրքիոյ կիրարկածներուն՝ զարգացող երկիրներու վրայ եւրոպական գերիշխանութեան նկատմամբ։ Այս պատումները կ'առարկեն, որ Արեւմուտքը՝ ԵՄ-ի եւ ՄԱԿ-ի նման բազմակողմեայ կազմակերպութիւններու հետ, մարդու իրաւունքներու եւ ժողովրդավարութեան առնչուող նախապայմաններ կը դնեն ապահովութիւն եւ տնտեսական օգնութիւն մատակարարելու Ափրիկէին։

Ափրիկէի երկիրներու որոշ շրջանակներ ասիկա կ'ընկալեն իբրեւ իրենց ներքին գործերուն եւ ինքնիշխանութեան միջամտութիւն որուն նպատակն է պահպանել իրենց կախուածութիւնը։ Ի հակադրութիւն, Ռուսաստան, Չինաստան եւ Կ

1 ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՀԱՆԴԻՊԵԼ Է ...

Հայաստանը եւ Միացեալ Նահանգները Յունուարի 14-ին ստորագրեցին Ռազմավարական Գործընկերութեան կանոնադրութիւնը։ Փաստաթուղթը համագործակցութեան մի քանի բաժիններ է ներառում՝ պաշտպանութիւն, անվտանգութիւն, ժողովրդավարութիւն, արդարադատութիւն, տնտեսական, տրանսպորտային ու էներգետիկ ոլորտներ։

ՋԱՆԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԵՒ ԿԻՆ ԵՐԱԺՇՏԱՀԱՆՆԵՐԸ

Անհաւասար երկմասանի հակադրութեամբ գործ մը, իւրաքանչիւր մասի միօրինակ ընթացքով, միօրինակութիւն ի մտի ունենալով զանգակներուն յարատեւութիւնը եւ Անիի խորհրդաւոր հեռաւորութիւնը: Ոտնակի (փետալ) առատ գործածութեան շնորհիւ դաշնակահարին յառաջացուցած «երգեհոնային» հնչերանգը կը լրացնէ յօրինումը տեղավայրի վաղեմութեան եւ հանդիսաւորութեան զգացողութեամբ:

Գայեանէ Չէրոտարեանէն (1918-1998) վեց *Նախաբաններ* (Պրելիւդ)՝ մի պեմով մինոր, սոլ մինոր, սի պեմով մինոր, մի պեմով մինոր, սի պեմով մինոր եւ ֆա տիեզ մինոր: Մտերիմ քնարականութիւնը, նուաղուն ջերմութիւնը, չափաձեւուած արտայայտութիւնը, զսպուած զգայնութիւնը կը տիրեն նուագին՝ փոփոխուն տրամադրութիւններու հոսքին տակ:

Ալիսիա Թերզեանի (ծն. 1934) *Չօն առ Վահանին* գործը, դաշնակի եւ ձայնագրուած երկզի համար, գրուած է Արծրունիի պատուերով: Հիմք վերցուցած է *Զարմանալի է ինձ* շարականը: Տասը վայրկեան երկարութեամբ գործը այստեղ մեկնաբանուած է խորահունչ նրբութեամբ:

1913-ի *Ամէնուն տարեցոյցին* մէջ Թերթիկ կը հրատարակէր վաղամեղիկ Լիւսի (Լուսաբեր) Հազարապետեանի (1863-1881) *Սոխակ Հայաստանի* փոլքան դաշնակի համար, գոր յօրինած էր 16 տարեկանին: Գողտրիկ կտոր մը որ պիտի չբաւարարէ անսասան երաժշտագետի մը վերլուծողական տենչին, Արծրունիի մատներուն տակ ստացաւ քաղցրալուր հմայչութիւն: Երաժշտութիւնը կատարում-մեկնաբանութիւն է՝ նախ եւ առաջ:

Բացի Ղազարոսեանի *Աղջի, մերդ մեռել ա* եւ Չէրոտարեանի առաջին սի պեմով մինոր *Նախաբանէն*՝ գորս Արծրունի ձայնագրած էր նախապէս, միւս բոլոր գործերը կը ձայնագրուին առաջին անգամ:

Այսպէս, դաշնակահարը յաջողած է ընտրել երկար ժամանակաշրջան մը՝ Հազարապետեանի *Սոխակէն* (1879) մինչեւ Գույումճեանի *Words*-ը (2020), ինչպէս նաեւ տարածական այլազանութիւն՝ Հայաստան (Չթչեան եւ Չէրոտարեան), Թուրքիա (Հազարապետեան եւ Գարամանուկ), Թուրքիա-Ֆրանսա (Ղազարոսեան), ԱՄՆ (Գույումճեան), Արժանթին (Թերզեան) եւ Եթովպիա-Զուիցերիա (Գազանճեան):

Եզիպտահայ ընթերցողներուն կ'ուզէի յիշեցնել՝ որ Շահան Արծրունի երեք անգամ այցելած է Գահիրէ, միշտ Գահիրէի Հ.Բ.Ը. Միութեան հովանաւորութեամբ: Երեքին ալ ներկայ եղած եմ:

Առաջին անգամ եկած է 1978-ին եւ մենահամերգ-բանախօսութեամբ ելոյթ ունեցած Հոկտեմբեր 29-ին, Հելիոպոլսոյ Պրլքտանեան սրահին մէջ: Սրահը համերգային դաշնակ չունէր եւ յատուկ վարձուած է երկար դաշնակ մը (piano à queue): Նուագեց միայն հայ երաժշտահաններու գործեր, գորս բոլորն ալ յաջորդ տարի պիտի ձայնագրէր *An Anthology of Armenian Piano Music* խորագիրով երեք յաջորդական սկաւառակներու վրայ: 14 տարեկան էի, եւ մեծապէս տպաւորուած մնացի երիտասարդ Ալիսիա Թերզեանի բոցավառ *Թոքաթայով* եւ Տիգրան Չուհաճեանի փայլուն *Էմփրովթիով*:

Երկրորդ մենահամերգը Քոլէժ տը լա Սալ սրահին մէջ էր, 1982 Յունուար 17-ին, հայկական եւ եւրոպական գործերով: Լուրջ համերգներու սրահ չէր ան, հայերը երբեմն կը դիմէին այնտեղ ներքին ձեռնարկներու համար, եւ դաշնակահարը կը յայտնուի կոտրած-թափած մեծ դաշնակի մը առջեւ, կիսագործ ձայնաւոր ոտնակով: Չի նեղուիր, չի զայրանար, այլ իր սովորական երգիծանքով մեզի «կը բացատրէ» տուեալ դաշնակին թերութիւնները եւ կը նուագէ ամբողջ յայտագիրը, ջնջելով ընդամենը երկու կտոր Էտկար Մանասի *Petite Suite*-ը եւ Շոփէնի *Տանթեզին* (երկ 49): Կը նուագէ Պէթովէնի *Լուսնալուսային* Սոնաթը ամբողջութեամբ՝ ցոյց տալով առաջին շարժումին (ան)կարելի հնչողութիւնը փճացած ոտնակով, եւ Շոփէնէն երկու *Փոլոնէզ* ու *Օփօր* (Berceuse): Հայ հեղինակներէն կը հնչեցնէ Լեւոն Աստուածատրեան, Կոմիտաս Վարդապետ, Արամ Խաչատրեան եւ սեփական յօրինումները:

Արծրունիի վերջին մենահամերգը եղաւ 2004 Փետրուար 29-ին, Գահիրէի Օփերայի Կոմիտայի սրահը, ամբողջութեամբ նուիրուած Արամ Խաչատրեանին՝ անոր ծննդեան 100-ամեակին առիթով: *Թոքաթա*, *Փոլոն*, Սոնաթին, *Մանկական տեսարաններէն* ընտրանի մը եւ Սոնաթի երկրորդ տարբերակը՝ հեղինակային անհրաժեշտ կրճատումներով: Ապա իր կողմէ գտնուած եւ վերականգնուած վաւերագրական ֆիլմ մը Խաչատրեանի մասին:

81-ամեայ երաժիշտը տակաւին շատ բան ունի տալիք: Ժամանակն է որ մենք ալ բան մը տանք իրեն եւ գիրքով մը վաւերագրենք իր կենսագրութիւնն ու գործունէութիւնը:

ՊԱՔՈՒԻ ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՆԹԱ-ՄԱՀԱՐԵԱՆ ԱՓՐԻԿԵԻ ՀԱԿԱԳԱՂՈՒԹԱՏԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՄ

Թուրքիա կը յաւակնին՝ որ իրենք կը մասնակցին Ափրիկէի երկիրներու զարգացումին, առանց նման նախապայմաններու: Ասիկա կը պարփակէ Չինաստանի եւ Թուրքիոյ տնտեսական աջակցութիւնը, եւ ռուսական Վակների ենթադրեալ ապահովութեան ծառայութիւնները Ափրիկէի մէջ: Արդարեւ, Մոսկուայի գործողութիւնները Ափրիկէի մէջ յաճախ կը ձախողին ընդառաջ երթալ ցամաքամասի զարգացումի նպատակներուն, եւ Վակներ սկսած է լուրջ փորձութիւններու հանդիպիլ Սահէլի մէջ: Ռուսաստան կը պնդէ՝ որ Ֆրանսան պահպանած է իր ներկայութիւնը Ափրիկէի մէջ բնական ակունքները շահագործելու համար: Արդարեւ, 2022-էն ի վեր, տեղեկութիւններ յայտնուած են Ափրիկէի մէջ հանքանիւթերու շահագործումի մէջ Վակների սեփական ներգրաւուածութեան մասին: Բայց եւ այնպէս, ռուսական ապատեղեկատուական արշաւը նշանակալի դեր խաղաց տարածաշրջանի մէջ գրգռելու հակաֆրանսական հասարակական կարծիք:

Ֆրանսական միջամտութեան քաղաքականութիւնը Սահէլի մէջ կը համարուի մեծապէս ձախողած: Ըստ մասնագէտներու, Սահէլի մէջ ֆրանսական հակաճիւղատական գործողութեան ձախողութեան պատճառները բարդ են: Անոնք գլխաւորապէս կը բխին նոյնինքը սպառնալիքի բարդութենէն եւ, հետեւաբար, ներգրաւուած ռազմավարութիւններէն: 2013-ին տեղակայուած ֆրանսական հակաճիւղատիւրական Պարիսի Գործողութիւնը 2022-ին կը նահանջէ Մալիէն եւ 2023-ին՝ Պուրքինա Ֆասոյէն եւ Նիժերէն: Այս նահանջը հետեւանքն է տեղական ղեկավարութիւններու պահանջներուն, որոնք իշխանութեան եկած են ռազմական յեղաշրջումներու միջոցով: Այս նոր վարչակարգները 2021-ին սկսան համագործակցիլ Վակների հետ իբրեւ այլընտրանքային ապահովութեան հայթայթողներ, ֆրանսացիներուն մեղադրելով ճիւղատիւրներու դէմ արդիւնաւէտ պայքարի ձախողութեան մէջ: 2023-ին Մալի նաեւ պահանջեց դուրս բերել ՄԱԿ-ի խաղաղապահ առաքելութիւնը՝ MINUSMA: Իբրեւ հետեւանք, Խաղաղութեան Եւրոպական Գործիքը (European Peace Facility) կը դադրեցնէ իր օգնութիւնը, դուրս կու գան նաեւ Ընդհանուր Ապահովութեան եւ Պաշտպանութեան Քաղաքականութեան ծիրէն ներս հաստատուած ԵՄ առաքելութիւնները: Մինչ այս երկիրներու իշխանութիւնները վստահեցան Վակներ խումբին, 2024 Յուլիսէն սկսեալ խումբը սկսաւ նշանակալի պարտութիւններու ենթարկուիլ ճիւղատիւրներու ձեռքով:

Ասոր հետ կապուած զարգացումով, Ռուսաստան եւ Ազրբայճան կը փորձեն անուանարկել Ֆրանսան արգիլելու համար իր աջակցութիւնը Հայաստանի պաշտպանական հատուածին: 2024 Մարտին, Ռուսաստանի Արտաքին Գործոց Նախարարութեան խօսնակ Մարիա Զախարովա յայտարարեց՝ որ Ֆրանսա Հարաւային Կովկասի մէջ կը փոխհատուցէ «Ափրիկէի իր ձախողանքները»: Ասոր հակառակ, Մոսկուա կը պնդէ թէ իրագործեց իր խաղաղապահ դերը Հարաւային Կովկասի մէջ: Ռուսական եւ ֆրանսական խաղաղապահներու համեմատութիւնը ցոյց կու տայ անոնց միջեւ նշանակալի տարբերութիւններ. արդարեւ, ասիկա ի նպաստ չէ Ռուսաստանին:

Ֆրանսա նպաստեց Ափրիկէի ապահովութեան նախաձեռնելով ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւեր՝ հակամարտութենէ տուժած զանազան երկիրներու մէջ խաղաղապահութեան համար: Օրինակ, 2013 Դեկտեմբերին, Ֆրանսա հանդէս եկաւ ի նպաստ ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդի

բանաձեւի ընդունումին՝ արտօնելու համար խաղաղապահութեան տեղակայումը Կեդրոնական Ափրիկէի Հանրապետութեան մէջ: ՄԱԿ խաղաղապահ առաքելութեան տեղակայումը կարօտ է ժամանակի եւ նախքան անոր ստեղծումը Ֆրանսա անմիջապէս տեղակայեց Սանկարիս Գործողութիւնը: Երբ Ափրիկէի Միութեան, Եւրոպական Միութեան եւ ՄԱԿ-ի խաղաղապահ գործողութիւնները սկսան գործել 2014-ին, Սանկարիս սկսաւ իր գործառնութիւնները յանձնել անոնց եւ նահանջեց 2016-ին:

Ի հակադրութիւն, 2020-2023-ին Ռուսաստան խափանեց ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւերը Լեոնային Ղարաբաղի կացութեան վերաբերեալ եւ տեղակայեց առաքելութիւն առանց միջազգային լիազօրութեան: Ռուսաստան վերցուց Լեոնային Ղարաբաղի խաղաղապահութեան մենաշնորհը, արգիլելով որեւէ միջազգային կազմակերպութեան ներկայութիւնը այնտեղ, ըլլալ ան ԵԱՀԿ, ՄԱԿ կամ ԵՄ: Հետեւաբար, Ռուսաստան մեղսակից դարձաւ Ազրբայճանի կողմէ հայերու էթնիք գտումին:

ԱՓՐԻԿԵԻ ՄԵՋ ԱԶԸՐՊԵՅՃԱՆԻ ՀԱԿԱ-ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱԻՒ ԱԻԵԼԻ ԼԱՅՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Այս արշաւը համահունչ է Ազրբայճանի աւելի լայն հարկադիր դիւանագիտական ռազմավարութեան եւ կը ձգտի իրականացնել հետեւեալները.

- Մարտահրաւեր նետել Ֆրանսայի համաշխարհային ազդեցութեան՝ ուժեղացնելով հակազաղութատիրական պատումները միջազգային ատենաներուն մէջ: Իբրեւ ՆԱԹՕ-ի, ԵՄ-ի եւ ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդներու մնայուն անդամ, Ֆրանսա քննադատեց Ազրբայճանին եւ նեցուկ կանգնեցաւ Հայաստանին: Ազրբայճան յոյս ունի որ հրահրելով Նոր Քալէտոնիայի եւ Ափրիկէի հակաֆրանսական շարժումները, կրնայ հեռացնել Ֆրանսան Հարաւային Կովկասէն, որուն շնորհիւ ապահովել սեփական գործողութիւններուն անպատժելութիւնը եւ խափանել Ֆրանսայի կարելորդ աջակցութիւնը Հայաստանին:

- Օգտագործել նոր-զաղութատիրական մեղադրանքները իբրեւ հակապատումներ Ֆրանսայի եւ այլ եւրոպական ազգերու դէմ, ի պատասխան Եւրոպական Խորհրդարանի Ազրբայճանին քննադատող եւ Հայաստանին աջակցող բանաձեւերուն:

- Աւելցնել իր ազդեցութիւնը Ափրիկէի մէջ եւ ապահովել քուէները եւ ձայները Ափրիկէի ազգերուն՝ որոնք նշանակալի ներկայացուցչութիւն ունին ՄԱԿ-ի մարմիններու մէջ, յատկապէս Ապահովութեան Խորհուրդի: Այս ռազմավարութիւնը նաեւ կը ձգտի հակալքել Ֆրանքոֆոնիի Միջազգային Կազմակերպութեան մէջ Ազրբայճանի մասնակցութիւն չունենալը:

- Օգտուիլ Չմիացած Շարժումի չորս տարուայ վերջերս վարած նախագահութենէն դաշինքներ ստեղծելու Ընդհանուր Հարաւի մէջ եւ ընդարձակելու իր ազդեցութիւնը Ափրիկէի մէջ: Ազրբայճան ինքզինք կը դիրքաւորէ իբրեւ ախոյեան ընդդէմ «արեւմտեան զաղութատիրութեան եւ նոր-զաղութատիրութեան» եւ «պաշտպան պատմական արդարութեան, հաւասարութեան եւ ինքնիշխանութեան յարգումին»: Այս մօտեցումը նաեւ զօրավիգ կը կանգնի Ազրբայճանի յաւակնութիւններուն իբրեւ միջին ուժ:

(Վերջ 2)

EVN Report

25 Հոկտեմբեր 2024

<https://evnreport.com/politics/bakus-manipulation-of-anti-colonial-narratives-against-france/> Անգլերէնէ թարգմ.՝ Ա.

Ա. Բ. ԵՎՆ ՐԵՊՈՐՏ - ԵՎՆ ՐԵՊՈՐՏ

ԶԶՈՒՇԱՑԷՔ ԻՆՔՆԻՐԱԻՉՈՒԹԵՆԷՆ. ԱՇԽԱՏԱԻՈՐԱԿԱՆ ԼԱՐՈՒՄ ՔԱԶԱՐԱՆԻ ՄԷՋ ԿԱՐԷՆ ՃԱՆՄԷԶԵԱՆ

Երևանէն երեք հարիւր քիլոմէթր հեռու գտնուող խաղաղ Քաջարան քաղաքին մէջ սկսաւ Զանգեզուրի Պղնձամոլիբդէնային Կոմբինատի (ԶՊՄԿ) հանքագործներուն եւ արհեստավարժներուն ինքնիրաւչական (wildcat) գործադուլը: Գործադուլի աւելի քան 2000 մասնակցողները պահանջեցին աւելի բարձր վճարում նշելով աշխատանքային վտանգաւոր պայմանները եւ վերջերս Երևանի գրասենեակի աշխատողներուն հոսքը, որոնց վարձքը, ըստ տեղեկութիւններու, կը գերազանցէ հանքագործներուն վարձքը: Ի պատասխան, ԶՊՄԿ Փակ Բաժնետիրական Ընկերութիւնը եւ ղեկավարութիւնը հանդէս եկան համատեղ յայտարարութեամբ՝ գործողութիւնը քննադատելով իբրեւ «անօրէն», եւ վիճարկելի կերպով Ֆէյսպուքի վրայ դնելով աշխատաւորներուն նախատուրքային ամսականները, դուրս ձգելով առողջապահութեան ապահովագրութեան պահումները կամ արհմիութեան ամսական վճարումները: Հայաստանի Հանքագործների եւ Մետալուրգների Միութիւնը տարածեց համեմատաբար չափաւոր յայտարարութիւն՝ ընդունելով գործադուլներուն բողոքելու իրաւունքը, միաժամանակ զգուշացնելով հանքին ընթացքը խաթարող գործողութիւններէ:

Զանգեզուրի Պղնձամոլիբդէնային Կոմբինատը կը հանդիսանայ Հայաստանի ամենէն ընդարձակ հանքարդիւնաբերական ձեռնարկութիւնը եւ երկրի տուրքային եկամուտի ամենամեծ ներդրողը: Հայաստանի կառավարութիւնը ունի ընկերութեան բաժնետոմսերուն շուրջ 22%-ը եւ, ըստ տեղեկութիւններու, իր փոքրամասնային մասնաբաժինին միջոցով ստացած է աւելի քան 80 միլիոն տոլլար: Գործադուլը եւս մէկ գրանցում մըն է հանքի գործողութիւններուն առնչուող հակասութիւններու աճող ցանկին մէջ, որ կը պարունակէ միջավայրի վատթարացում եւ 1,2 միլիառ տոլլարի իրաւարարութիւն՝ սեփականատէրերու մշուշապատ ցանցի միջեւ վճի պատճառով, ներառեալ Ռուման Թրոցենքոյի յայտնի օլիկարքը, որուն պիզնէսները տկարացան Ռուսաստանի Ուքրաինա ներխուժումէն ետք ԱՄՆ Պետական Բաժանմունքի գործադրած պատժամիջոցներուն պատճառով: Անցեալ տարի, հանքի գլխաւոր տնօրէնը կը պարծենար հանքի արտադրութեան ակնկալուող աճով: Մինչ երկարատեւ աշխատաւորական վէճը կը սպառնայ մեծածախս գործառնութիւն մը ըլլալ բաժնետէրերուն համար, Հայաստանի օրէնքը մեծապէս նպաստաւոր է ձեռնակատէրերուն:

Օրինականութեան սահմանները

Հայաստանի Աշխատանքային Օրէնսգիրքի վերջերս կատարուած լրացումը, գործադուլի համար կը պահանջէ բոլոր պաշտօնէաներու 50%-ի համաձայնութիւնը (նախկին երկու երրորդի փոխարէն): Գրութեանս ժամանակ [5 Փետրուար] աշխատաւորները կազմակերպեցին գաղտնի քուէարկութիւն ապահովելու համար օրէնքով պահանջուած 50%-ը, եւ մինչեւ այսօր աւելի քան 2,000 աշխատաւորներ իրենց համաձայնութիւնը տուին

գործադուլի գործողութեան: Աշխատանքային Օրէնսգիրքը արհմիութիւններուն կը պարտաւորեցնէ գործադուլի գրաւոր ծանուցում ներկայացնել գործադուլէն առնուազն եօթը օր առաջ: Այս օրէնքը կը թուի գոյութիւն ունենալ պարզապէս քրեականացնելու համար աշխատաւորները եւ ճնշելու աշխատաւորական ինքնաբոլի գործողութիւնները, ինչպէս ինքնիրաւչական գործադուլերը կամ բողոքի լքումները, որոնք կարելոք գործիքներ են միջավայրի մը մէջ՝ ուր լուրջ ուժային անհաւասարակշռութիւնները կը ձեւաւորեն պաշտօնավար-պաշտօնէայի յարաբերութիւնները: Մինչ աւանդական գործադուլերը հանդէս կու գան իբրեւ համակարգուած հակազդեցութիւններ աշխատանքի անտանելի պայմաններուն եւ ղեկավարական անտեսումին, ինքնիրաւչական գործադուլերը կը յառաջանան ինքնաբոլի կերպով՝ առանց արհմիութեան հաւանութեան կամ ծաւալուն ծրագրաւորումի: Հետեւաբար, եթէ օրէնքը կը սպառնայ սանձել աշխատաւորներուն ինքնակազմակերպուած գործողութիւնը, կամ եթէ արհմիութեան ներկայացուցչութիւնը կը մերժէ աջակցիլ անոնց գործողութեան (ինչպէս ցոյց տրուեցաւ ԶՊՄԿ արհմիութեան վերոյիշեալ յայտարարութեան մէջ), ապա նման օրէնքի խախտումը կը դառնայ ոչ թէ պարզապէս անհնազանդութիւն, այլ անհրաժեշտութիւն՝ պայքարելու աշխատանքային արդար իրաւունքներու համար:

Արդարեւ, նոյն շահագործուող օրինական շրջանակը օգտագործուեցաւ անցեալ Դեկտեմբերին՝ հանրակառքերու վարորդներու ինքընիրաւչական գործադուլը սանձելու համար: Գործադուլը՝ որ մարմին առաւ Երևանի լայնօրէն քննադատուող երթելեկային վճարումի վերանայումի նախօրեակին, սանձուեցաւ արագօրէն. 39 վարորդներ վտարուեցան աշխատանքէ եւ ենթարկուեցան քրեական պատասխանատուութիւններու (որոնք ջնջուեցան): Գործադուլի սկզբնաւորութեան, քաղաքի պաշտօնատարները անմիջապէս վարորդներուն մեղադրեցին «շանթած»-ի մէջ, գործադուլաւորներուն պիտակեցին «խափանաբարներ», եւ ակնարկեցին որ անոնց գործողութիւնները իրական մտահոգութիւն կը ներկայացնեն վճարումի նոր բարեփոխումներուն համար (որ կը պայմանադրէ վարորդներուն չգործածել ի ձեռքէ (cash) դրամ վերացնելու համար դրամի ենթադրեալ իւրացումը): Գործադուլին արագ պարտութիւնը եւ քաղաքապետին ծանրաբարոյ պատասխանը աշխատաւորական վէճերը լուծելու համար, կ'ընդգծեն Հայաստանի Հանրապետութեան աշխատաւորական պաշտպանութեան փրկիւրուն վիճակը եւ պայքարող հասարակական շարժումներու ընդհանուր բացակայութիւնը: Աշխատանքային վէճերու նկատմամբ քաղաքի պաշտօնատարներուն զսպուածութեան բացակայութիւնը կրնայ դժուարութիւններ յառաջացնել Քաջարանի հանքագործներուն, մեքենագործներուն եւ արհեստավարժներուն համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՔԱԶԱՐԱՆՑԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԱԻՈՐԸ ՀԱԻԱՏՈՒՄ Է, ՈՐ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Զանգեզուրի Պղնձամոլիբդէնային Կոմբինատում գործադուլի մասնակից Շաւարշ Մարգարեանը ուղիղ եթերով անդրադարձել է դժգոհութիւններին, թէ ինչու գործադուլը դադարեց եւ բողոքող բանուորները համաձայնեցին հաշտութեան գնալ՝ չնայած ԶՊՄԿ ղեկավարութիւնը, որպէս պատիժ գործադուլի համար, աշխատանքից ազատեց իրենց 8 ընկերներին:

«Առաջնային խնդիրը մեր աշխատանքային պայմաններն են ու աշխատավարձը: Հաւատացե՛ք՝ այդ ամէնը լուծելուն գուճահեռ այդ ութ հոգին կը վերադառնան: Դա կը լինի դատական կարգով՝ այլ տարբերակ չունենք: Պէտք չէ խուճապի մատնուել, դրա մէջ գտնել պարտութեան նշոյլներ: Ժամանակ է պէտք: Մենք ունենք ճանապարհային քարտէզ: Պարապուրդի մատնուած այդ մարդիկ կը ստանան գումար յետագայում», - ասել է Մարգարեանը:

Նա անդրադարձել է նաեւ քրեական գործին, որ յարուցուել է գործադուլից յետոյ «ինքնիրաւչութեան» յօդուածով: Նա յոյս ունի, որ գործը կարճուելու է, իսկ դրա ընթացքը լինելու Մարդու Իրաւունքների Պաշտպանի ուշադրութեան ներքոյ:

«Ինձ համար այդ 11 օրը աննկարագրելի երեւոյթ էր: Նման ապրումներ չեմ ունեցել երբեք: Ես ինձ պարտաւորուած եմ զգում մարդկանց առջեւ, որոնք իմ խօսքերին արձագանքել են: Մենք խօսում էինք ոչ միայն ԶՊՄԿ-ի առողջացման մասին, այլ մեր հասարակութեան: Ձեզ պարզ օրինակ բերեմ: Պատահական չի, որ 2025 թուին եղաւ այս գործադուլը, մինչդեռ խնդիրները նախկինում էլ կային: Պատճառը, որ նախկինում չէր եղել, այն է, որ մարդիկ վախենում էին խօսել: Հիմա նոյնիսկ այդ ճնշումներն են թուլացել: Մենք արդիւնքները կը տեսնենք: Ամէն ինչ կախարդական փայտիկով մի օրում չի լուծուում»:

Շաւարշի խօսքով՝ այս պահին ընդամենը պէտք է հետեւել, որ ԶՊՄԿ-ն կատարի իր խոստումները եւ որ 20 տոկոս աշխատավարձի բարձրացումը արուի արդար՝ բարձրացուի նրանց աշխատավարձը, ովքեր քիչ են ստանում:

«Միւս հարցերը 1-1,5 ամսուայ ընթացքում կը լուծուեն: Մենք հետամուտ ենք լինելու, որ աշխատավարձերի վերանայման ընթացքում բոլոր տեղամասերից լինեն ներկայացուցիչներ, որպէսզի չլինի դժգոհութիւն», - վստահեցրել է նա:

Epress.am, 14 Փետրուար

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԱՊԱՇՐՋԱՓԱԿՄԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԸ ՊԱՏԿԵՐԱՑՆՈՒՄ ԵՆՔ ՓՈՒՍԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔՈՎ. ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Տարածաշրջանային ապաշրջափակման համատեքստում՝ Հայաստանի ինքնիշխանութիւնը, իրաւագործութիւնը, տարածքային ամբողջականութիւնը չի կարող որբել ձեւով նսեմացուել կամ սահմանափակուել: Այս մասին Փետրուարի 26-ին լրագրողների հետ ճեպագրոյցում ասել է Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը:

«Հայաստանի Հանրապետութիւնը երբեք ոչ գրաւոր, ոչ բանաւոր չի պարտաւորուել, չի համաձայնուել, չի ընդունել, որ տարածաշրջանային ապաշրջափակման համատեքստում Հայաստանի ինքնիշխանութիւնը, իրաւագործութիւնը, տարածքային ամբողջականութիւնը կարող է որբել ձեւով նսեմացուել կամ սահմանափակուել: Մա ուզում եմ մենք յստակ արձանագրենք: Այն լուծումները, որոնք առաջարկել ենք, մենք այդ լուծումները պատկերացնում ենք փոխադարձութեան սկզբունքով: Ուզում եմ յիշենք՝ Հայաստանի երկաթուղային ցանցի ամբողջականութիւնը ապահովում է Նախիջևանի տարածքով: Այսինքն՝ այս համատեքստում պէտք է ամբողջն ընկալենք», - ասել է Փաշինեանը:

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

23 Օգոստոս 1925

Donizetti: *Lucia di lammermoor* (իտալերեն):

Elvira de Hildago (Lucia), Mario Basiola (Enrico), Armand Tokatyan (Edgardo), Giordano Paltrinieri (Arturo), Virgilio Lazzari (Raimondo), Philine Falco (Alisa), Louis Derman (Normanno). նուագալար՝ Gennaro Papi(116):

Martin Stevers - «Անցեալ գիշեր Ռաինիան կրկնեց *Lucia di lammermoor*-ը, զլխաւոր պատասխանատուութիւնները յանձնելով Elvira de Hidalgo-ին եւ Արման Թօքաթեանին: Եւ անոնք իրենց դերերը կատարեցին հմայքով եւ աւիւնով, մեղեդիաշատ գործի իւրաքանչիւր հատուածէն քաղելով լիառատ արժէք: [...]

«Edgar-ին յատկացուած կարեկիւրութիւնները զարգացնելու առումով Թօքաթեան ետ չէր մնար անկէ [Elvira de Hidalgo-էն, Հ.Ա.]: Նուրբ տրամաբիք ոգին զուգորդուած էր ամենափարթամ երգեցողութեան հետ, երգեցողութիւն՝ որուն մէջ ան բացայայտեց դերի հայթայթած ողջ հմայքը»(117):

Rene Devries - «Elvira de Hidalgo եւ Արման Թօքաթեան ներկայացումը հասցուցին ողբերգական բայց ուրախ աւարտի: [...]

«Փառաւոր կերպարանքով, Թօքաթեան իր երգը կրկին ուղղեց դէպի ունկնդիրներուն սիրտերը: Edgardo-ն դեր մըն է՝ որ լայն հնարաւորութիւններ կու տայ բացայայտելու իր ձայնի զօրութիւնը եւ սքանչելի թատերական ընդունակութիւնը»(118):

Eugene Stinson - «Պր. Թօքաթեան մատուցեց կրքոտ Edgardo մը»(119):

Ռոպըրթ Մարշ Օգոստոս 26-ի *La traviata*-ի համար Alfredo-ի դերը կը վերագրէ Թօքաթեանին(120), մինչդեռ աղբիւրները կը յուշեն որ զայն երգած է Tito Schipa(121):

29 Օգոստոս 1925

Halévy: *La juive* (ֆրանսերէն):

Rosa Raisa (Rachel), Giovanni Martinelli (Eléazar), Florence Macbeth (Eudoxie), Armand Tokatyan (Léopold), Léon Rothier (Cardinal de Brogni), Désiré Defrère (Ruggiero), Louis D’Angelo (Albert), Paolo Ananian (Herald). նուագալար՝ Louis Hasselmans(122):

2 Սեպտեմբեր 1925

Offenbach: *Les contes d’Hoffmann* (Ս. արար) (ֆրանսերէն):

Armand Tokatyan (Hoffmann), Helen Freund (Olympia), Lucrezia Bori (Giulietta/Antonia), Léon Rothier (Coppélius/Dr. Miracle), Ina Bourskaya (Nicklausse), Giordano Paltrinieri (Cochenille/-Pitichinaccio/Frantz), Giuseppe Danise (Dapertutto), Désiré Defrère (Spalanzani), Louis D’Angelo (Schlémil/Crespel), Ada Paggi (Une voix). նուագալար՝ Louis Hasselmans(123):

Rene Devries - «Արման Թօքաթեան հոյակապ էր իբրեւ Hoffmann»(124):

6 Սեպտեմբեր 1925

Bizet: *Carmen* (ֆրանսերէն):

Ina Bourskaya (Carmen), Armand Tokatyan (Don José), Marie Sundelius (Micaëla), Giacomo Rimini (Escamillo), Margery Maxwell (Frasquita), Philine Falco (Mercédès), Giordano Paltrinieri (Le Remendado), Louis D’Angelo (Le Dancaïre), Paolo Ananian (Zuniga). նուագալար՝ Louis Hasselmans(125):

Rene Devries - «Լաւ ձայնով Don José»(126):

Eugene Stinson - «Ազդեցիկ Don José մը»(127):

1928

Ամերիկեան մամուլը կ’ողջունէ Թօքաթեանի վերադարձը երեք եղանակներու բացակայութենէ ետք.

Wilmette Life - «Արման Թօքաթեան, որ Պր. Schipa-ի նման որոշ ժամանակ բացակայ էր Ռաինիայէն, կը վերադառնայ նոր եղանակին համար: Ան երիտասարդ երգիչ մըն է որ բաւական յաջողութիւն ունեցաւ օփերայի աշխարհին մէջ»(128):

Edward Moore - «Պր. Թօքաթեան քանի մը ամառ բացակայ էր Հիւսիսային Ափի զբօսավայրէն եւ իր վերադարձը կը թուի ըլլալ այս եղանակի կարեւոր

յաւելումներէն մէկը: Ան կը դասուի իբրեւ հաճելի ձայնով եւ բարեհաճոյ պահուածքով քնարական թէնոր, առաջին արարի [*La bohème*, Հ.Ա.] հանրածանօթ արիայի բարձր ձայնանիշի վարպետ տիրապետութեամբ: Ան լաւ էր եւ արդարօրէն սիրուած»(129):

12 Յուլիս 1928

Puccini: *La bohème* (իտալերէն):

Elisabeth Rethberg (Mimi), Armand Tokatyan (Rodolfo), Margery Maxwell (Musetta), Giuseppe Danise (Marcello), Désiré Defrère, Virgilio Lazzari, Paolo Ananian. նուագալար՝ Gennaro Papi(130):

Albert Goldberg - «Պր. Թօքաթեան կը վերադառնայ իբրեւ աւելի լաւ եւ հասուն երգիչ, համեմատութեամբ Ռաինիայի նախորդ այցելութիւններուն: Ամենալաւն էին գործին եռանդուն պահերը: Այնտեղ, իր ձայնի թարմութիւնն ու հնչեղութիւնը, ինչպէս նաեւ զայն հանդէս բերելու իր խանդավառութիւնը, երգիչին արժէքը թելադրեցին Պր. Էքսթայնի փայլուն կազմակերպութեան: Իր շարժու-ձեւերը եւս ձեռք բերած են հեղինակութիւն եւ անհատականութիւն»(131):

21 Յուլիս 1928

Halévy: *La juive* (ֆրանսերէն):

Elisabeth Rethberg (Rachel), Giovanni Martinelli (Eléazar), Florence Macbeth (Princess Eudoxie), Armand Tokatyan (Léopold), Léon Rothier (Cardinal de Brogni), George Cehanovsky, Carl Coscia, Paolo Ananian. նուագալար՝ Louis Hasselmans(132):

29 Յուլիս 1928

Mascagni: *Cavalleria rusticana* (իտալերէն):

Elisabeth Rethberg (Santuzza), Armand Tokatyan (Turiddu), Désiré Defrère (Alfio), Gladys Swarthout (Lola), Philine Falco (Mama Lucia). նուագալար՝ Gennaro Papi(133):

5 Օգոստոս 1928

Bizet: *Carmen* (ֆրանսերէն):

Ina Bourskaya (Carmen), Armand Tokatyan (Don José), Margery Maxwell (Micaëla), Désiré Defrère (Escamillo), Philine Falco (Frasquita), Gladys Swarthout (Mercédès), Jose Mojica (Le Remendado), George Cehanovsky (Le Dancaïre). նուագալար՝ Louis Hasselmans(134):

Wilmette Life - «Կարելի է ըսել՝ որ այդ դերի երաժշտութիւնը չափազանց կը պատշաճի այս շատ սիրուած թենորի ձայնին»(135):

Edward Moore - «Լիովին հաճոյական էր քնարական անցքերուն մէջ եւ ամբողջապէս համոզիչ աւելի տրամաբիք պահերուն»(136):

Rene Devries - «Արման Թօքաթեան մեծապէս համոզիչ էր Don José-ի դերին մէջ: Թօքաթեան ունի գեղեցիկ բնական ձայն եւ մեծ յաջողութիւն նուաճեց «Օադիկի երգ»-ին մէջ»(137):

Farnsworth Wright - «Ան տուաւ «Օադիկի երգ»-ի աւարտուն մեկնաբանութիւն, եւ հատուցուեցաւ ուժեղ ծափահարութեամբ: Վերջին արարին միացաւ Տիկ. Bourskaya-ին՝ ստեղծելով տրամաբիք ներգործութեամբ լարուած զագաթնակէտ»(138):

(Շար. 7)

ՄԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

116. Martin Stevers, ‘Rosa Triumphs in *Il Ballo in Maschera* role,’ *Chicago Sunday Tribune*, 23 August 1925, part 1, page 26. Martin Stevers, ‘Hidalgo and Tokatyan are Heard in Revival of *Lucia* at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*, 24 August 1925, p. 17. Rene Devries, ‘Masked Ball a Big Ravinia Drawing Card,’ *Musical America*, 3 September 1925, Vol. XCI, No. 10, p. 13. Eugene Stinson, ‘Première of *Masked Ball* at Ravinia Heads List of Artistic Performances,’ *Musical America*, 5 September 1925, Vol. XLII, No. 20, p. 4. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 95 (սխալմամբ Edgardo-ի դերակատարը նշած է Mario Chamlee, որ նախապէս յայտարարուած էր անունը).

117. Martin Stevers, ‘Hidalgo and Tokatyan are Heard in Revival of *Lucia* at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*,

24 August 1925, p. 17.

118. Rene Devries, ‘Masked Ball a Big Ravinia Drawing Card,’ *Musical Courier*, 3 September 1925, Vol. XCI, No. 10, p. 13.

119. Eugene Stinson, ‘Première of *Masked Ball* at Ravinia Heads List of Artistic Performances,’ *Musical America*, 5 September 1925, Vol. XLII, No. 20, p. 4.

120. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 94.

121. ‘Ravinia Program for the Week,’ *Chicago Sunday Trribune*, 23 August 1925, part 7, page 9. Rene Devries, ‘Masked Ball a Big Ravinia Drawing Card,’ *Musical Courier*, 3 September 1925, Vol. XCI, No.10, p. 13. Eugene Stinson, ‘Première of *Masked Ball* at Ravinia Heads List of Artistic Performances,’ *Musical America*, 5 September 1925, Vol. XLII, No. 20, p. 4.

122. ‘Ravinia Program for the Week,’ *Chicago Sunday Tribune*, 23 August 1925, part 7, page 9. Rene Devries, ‘Masked Ball a Big Ravinia Drawing Card,’ *Musical Courier*, 3 September 1925, Vol. XCI, No. 10, p. 13. Eugene Stinson, ‘Ravinia Season Ends Brilliantly with Mixed Bill,’ *Musical America*, 12 September 1925, Vol. XLII, No. 21, p. 1.

123. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 30 August 1925, part 7, page 2. Martin Stevers, ‘Ravinia’s Finale a Nine Days’ Wonder,’ *Chicago Sunday Tribune*, 30 August 1925, part 7, page 6. Martin Stevers, ‘Ravinia Swings Into its Final Week; Gala Performance Tonight,’ *Chicago Daily Tribune*, 2 September 1925, p. 21. Martin Stevers, ‘Ravinia has First of Two Gala Nights,’ *Chicago Daily Tribune*, 3 September 1925, p. 17. Rene Devries, ‘Ravinia Opera Ends,’ *Musical Courier*, 10 September 1925, Vol. XCI, No. 11, p. 24. Eugene Stinson, ‘Ravinia Season Ends Brilliantly with Mixed Bill,’ *Musical America*, 12 September 1925, Vol. XLII, No. 21, p. 18. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 94.

124. Rene Devries, ‘Ravinia Opera Ends,’ *Musical Courier*, 10 September 1925, Vol. XCI, No. 11, p. 24.

125. ‘Ravinia Schedule for Final Week,’ *Chicago Sunday Tribune*, 30 August 1925, part 7, page 6. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 6 September 1925, part 7, page 2. Martin Stevers, ‘*Carmen* is Sung in Next to Final Bill of Ravinia Season,’ *Chicago Daily Tribune*, 7 September 1925, p. 13. Rene Devries, ‘Ravinia Opera Ends,’ *Musical Courier*, Vol. XCI, No. 11, 10 September 1925, p. 24. Eugene Stinson, ‘Ravinia Season Ends Brilliantly with Mixed Bill,’ *Musical America*, 12 September 1925, Vol. XLII, No. 21, p. 18. Robert C. Marsh, ‘The Annals of the Ravinia Opera: Part 3: 1922-1926,’ *Opera Quarterly*, January 1997, Volume 14, issue 1, p. 96.

126. Rene Devries, ‘Ravinia Opera Ends,’ *Musical Courier*, 10 September 1925, Vol. XCI, No. 11, p. 24.

127. Eugene Stinson, ‘Ravinia Season Ends Brilliantly with Mixed Bill,’ *Musical America*, 12 September 1925, Vol. XLII, No. 21, p. 18.

128. ‘1928 Ravinia Opera Begins on June 23,’ *Wilmette Life*, 11 May 1928, p. 52.

129. E. M., ‘New Voices Heard in *La bohème* Repetition,’ *Chicago Daily Tribune*, 13 July 1938, p. 25.

130. Edward Moore, ‘Sunday Concerts will Play National Music,’ *Chicago Sunday Tribune*, 8 July 1928, part 7, page 1. ‘The Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 8 July 1928, part 7, page 3. E. M., ‘New Voices Heard in *La bohème* Repetition,’ *Chicago Daily Tribune*, 13 July 1938, p. 25. Rene Devries, ‘Magnificent Performances Continue the Rule at Ravinia Summer Opera,’ *Musical Courier*, 19 July 1928, Vol. XCVII, No. 3, p. 25. Albert Goldberg, ‘Eckstein Resurrects Halévy at Ravinia,’ *Musical America*, 28 July 1928, Vol. 48, No. 15, p. 10.

131. Albert Goldberg, ‘Eckstein Resurrects Halévy at Ravinia,’ *Musical America*, 28 July 1928, Vol. 48, No. 15, p. 10.

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻ ՌԻԹԱ ԳԵՈՐԳԵԱՆԻ Ս. ՄԻՆԱՍ ԵԳԻՊՏԱՅԻ ՍՐԲԱՊԱՏԿԵՐԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Յունուար 19-ի առաւօտեան ժամը 10-ին, Ռամսէս փողոցի հայոց առաքելական Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ երիտասարդ արուեստագիտուհի Ռիթա Գեորգեանի Ս. Մինաս սրբապատկերին օծումը, ձեռամբ Եգիպտահայ Թեմի Առաջնորդ Գեր. Ս. Աշոտ եպս. Մնացականեանի: Վեհաշուք հանդիսութեան ներկայ էին քահանայական կազմը, եգիպտահայ գաղութի ստուար բազմութիւն մը, եկեղեցիի վարչութեան անդամները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հիւրեր եւ Ռիթային ընտանիքը:

Արարողութեան ընթացքին Ս. Աշոտ Մնացականեան սրբապատկերը օծեց սուրբ իւղով, իբրեւ հոգեւոր խոր աւանդոյթ՝ որ ցոյց կու տայ այս գեղարուեստական գործին կարեւորութիւնը եկեղեցիին եւ հայ գաղութին համար:

Գեր. Սրբազանը արտասանեց իր խօսքը դրուատելով սրբապատկերին գեղեցկութիւնը եւ մանրամասնութիւններուն ճշգրտութիւնը, իր երախտագիտութիւնը յայտնելով երիտասարդ արուեստագիտուհիին այս իւրայատուկ գործին համար:

Սրբազանը շեշտեց որ այս սրբապատկերը հրատապ անհրաժեշտութիւն մըն էր եկեղեցիին համար եւ կը հանդիսանայ տուեալ եկեղեցիի Ս. Մինասի առաջին սրբապատկերը:

Նախատեսուած է սրբապատկերը տեղադրել Հին Եգիպտոսի շրջանը գտնուող Ազգային Գերեզմանատան Ս. Մինաս եկեղեցիին մէջ, ի պատիւ այս սուրբին՝ որ մեծ տեղ կը գրաւէ հայ թէ եգիպտացի քրիստոնէաներուն մօտ:

Իր խօսքին մէջ Ռիթա Գեորգեան նշեց՝ որ 2024-ի սկիզբը եկեղեցին իրեն յանձնարարեց այս գործը: Սրբապատկերին գաղափարը յղացաւ Ս. Մինաս Եգիպտացիի կենսագրութեան ընթերցանութեամբ եւ խոր ուսումնասիրութեամբ, որուն շնորհիւ յղացքը կազմեց Ս. Մինասի աւանդական սրբապատկերէն բաւական տարբեր մօտեցումով: «Սրբապատկերը ձեւաւորեցի երեւակայութենէն ըստ սուրբի կենսագրութեան եւ պատմութեան», ըսաւ ան, որուն շնորհիւ նկարը ստացաւ եզակի եւ իւրայատուկ նկարագիր:

Անդրադառնալով սրբապատկերի մանրամասնութիւններուն, Ռիթա բացատրեց որ ինք ընտրած է նկարչութեան դասական ոճը, քանի որ ան մեզի կը յիշեցնէ Լեօնարտո տա Վինչիի եւ Միքելանջելոյի նման հին արուեստագետներու մեծութիւնը, ինչպէս նաեւ օգտագործած է նուրբ թեքնիքներ եւ կենսունակ իւղաներկ-

ներ՝ մարմնաւորելու համար սուրբին տիպարը իր հոգեւոր եւ գեղագիտական մանրամասնութիւններով:

Իւղաներկը նկարւած է կտաւի վրայ, չափ՝ 100 x 70 սմ.:

Սրբապատկերը կը յատկանշուի գեղեցիկ կառուցումով եւ ճշգրիտ մանրամասնութիւններով: Կեղրունական տարրը սուրբի կենսագրութեան ներկայացումն է գեղարուեստական ամբողջական պատկերի մէջ՝ որ կը միաձուլէ ստեղծագործական ու հոգեւորը:

Հանդիսութիւնը վերջացաւ ուրախութեան եւ հոգեղէնութեան մթնոլորտի մէջ, ուր ներկաները յայտնեցին իրենց սքանչացումը սրբապատկերին եւ անոր պարունակած խոր պատմական ու հոգեւոր իմաստներուն նկատմամբ: Այս գործը նոր քայլ մըն է ամրացնելու եգիպտահայ եւ կրօնական աւանդութիւնը, եւ կը մարմնաւորէ հաւատքի ու արուեստի սերտ յարաբերութիւնը սերունդներու ընդմէջէն:

Կ'ուզենք նշել՝ որ ասիկա Ռիթայի առաջին կրօնական սրբապատկերը չէ: 2022-ին նկարած էր Ս. Յակոբ հայուն սրբապատկերը, որ դրկուած էր Գանատա եւ կախուած այնտեղի հայկական եկեղեցիին մէջ, սուրբ իւղով օծուելէ ետք:

Հայկական ծագումով եգիպտացի երիտասարդ արուեստագիտուհի Ռիթա Գեորգեան ծնած է Գահիրէ, 2003-ին: Ան կը հանդիսանայ կերպարուեստի բնագաւառի եգիպտահայ ամենափայլուն տաղանդներէն մէկը, որ շնորհիւ իր իւրայատուկ ու նորարար ոճին յաջողած է կարճ ժամանակի մէջ իր դրոշմը թողել կրօնական սրբապատկերներու վրայ: 4

Ս. Մինասի սրբապատկերը, գործ՝ Ռիթա Գեորգեան

Նկարչուհի Ռիթա Գեորգեան

ՄԱՍԲՐԷ ԱՐՔ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (ձեռագրական ակնարկ)

Հ. ԱԻՍԳԵԱՆ

1918 Յուլիսին (թերեւս անկէ քիչ մը առաջ), Մամբրէ արեղայ Սիրունեան (ծն. 1891, Կարին) Գահիրէի մէջ կը սկսէր պահել օրագրութիւն: Աստիճանաւոր բարձրացում, 1918՝ վարդապետ եւ ապա Փոր-Սայիտի վրանաքաղաքի Առաջնորդական Փոխանորդ, 1920՝ ծայրագոյն վարդապետ (Մերսինի մէջ), 1923՝ Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական Փոխանորդ, 1931՝ Եգիպտահայոց Առաջնորդական Փոխանորդ, 1933՝ եպիսկոպոս, 1945՝ Եգիպտահայոց Առաջնորդ, 1951-1954՝ Յունահայոց Առաջնորդ, 1954՝ արքեպիսկոպոս: Հակառակ պատասխանատու եկեղեցականի եւ ապա Առաջնորդի մը սովորական բազմազբադութեան, ան ամենօրեայ յարատեւութեամբ անխափան կը շարունակէ օրագրութիւնը մինչեւ իր վախճանը Գահիրէի մէջ՝ 1966 Հոկտեմբեր 8-ին:

Մամբրէ Սրբազանէն առաջ, 1914-1922-ին օրագրութիւն պահած էր իր նախորդը Թորգոմ արք. Գուշակեան: Արշակ Ալաօյաճեան, հաղորդելէ ետք այս տեղեկութիւնը, կ'աւելցնէ. «Այս օրագրութիւնը բոլորովին անհատական քմայք մըն էր անշուշտ, որ շատերու պէս ինքն ալ ունեցած էր, սակայն տրուած ըլլալով Թորգոմ եպ.ի դիտելու արտասովոր կարողութիւնը եւ սուր թափանցողութիւնը, շատ բնական է խորհիլ թէ պէտք է ունենայ մեծ շահեկանութիւն, մասնաւորապէս Եգիպտոսի հայոց համար, վասնզի անոր մէջ պարզուած պէտք է ըլլան շատ մը անցքերու ներքին ծալքերը եւ ինչպէս նաեւ ներկայացումը՝ իրեն գործակից հանդիսացող բազմաթիւ անձնաւորութիւններու յատկանշական կողմերը, դիտուած իր իսկ կողմէ՝ իր սեփական տեսութիւններով եւ հեզմական ու զուարթ դիտողութիւններով»(1):

Օրագրութիւնը, իր այլ գրութիւններու հետ, Թորգոմ Սրբազան 1931-ին կը տանէր Երուսաղէմ, երբ կ'ընտրուէր Պատրիարք: Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի արխիւին մէջ Գուշակեանի օրագրութիւն չի գտնուիր: Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ Տէրտէրեանի 1968 թուականի պատասխան նամակ մը Մինաս Թէօլէօլեանին պիտի բացայայտէր տիտուր իրականութիւն մը: Տէրտէրեանի նամակի բովանդակութեան իրազեկ Սարգիս Սարունի մեծ վրդովմունքով պիտի արձագանգէր. «Թորգոմ Պատրիարքին ամբողջ արխիւը հրոյ ճարակ եղած է վանքին մէջ պատահած հրդեհի մը հետեւանքով»(2):

Ըստ երեւոյթին, ճարակէն փրկուէր է օրագրութեան Ա. հատորը՝ որ կը բովանդակէ 17 Դեկտեմբեր 1914 – 17 Օգոստոս 1916 շրջանը, քանի որ ան այսօր կը պահուի Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Վանքի Ձեռագրաց Մատենադարանին մէջ (ձեռագիր թիւ 3777)(3): Չկան մնացած շրջանները:

Ինչպէս տեսանք, տակաւին Թորգոմ Սրբազանի օրագրութիւնները ընթացքի մէջ, Մամբրէ Սրբազան պիտի սկսէր իր սեփականը: Այսպէս, երկու եգիպտահայ եկեղեցականները պահած կ'ըլլան օրագրութիւն, հայկական օրագրութեան մշակոյթի ընդհանուր սակաւութեան պայմաններուն մէջ: Իրապէս շատ քիչ են հայերէն օրագրութիւնները:

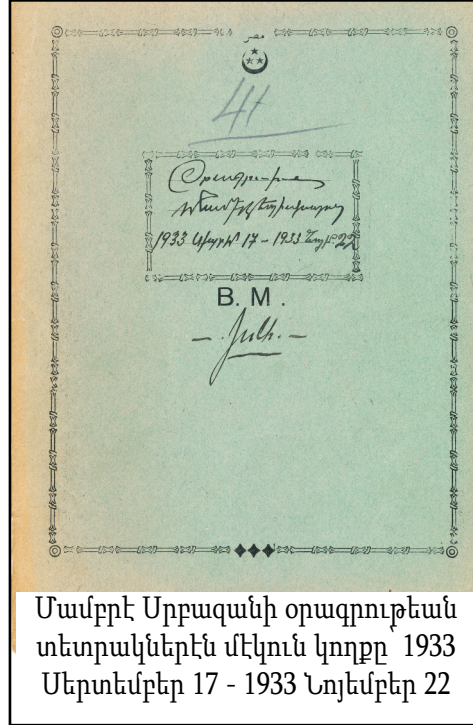
Մամբրէ Սրբազան թէւ մտաւորական նուազ նկրտումներով եւ նուազ «թափանցող» քան իր նախորդը Թորգոմ Սրբազան, բացառիկ կիրք ցուցաբերեց արձանագրելու առօրեան, յաւերժացնելու պահը:

Լաւ թէ գէշ, անձնական կողմնորոշումներով թէ ոչ, գրական յղուածութեամբ թէ ոչ, անոր օրագրութիւնները կը պարունակեն տեղեկութիւններու թաքուն պաշար մը, որ մատչելի է ՄԻԱՅՆ այնտեղ: Տեղեկութիւններ, որոնք բնականաբար կրնան ուղղակիօրէն սնել եգիպտահայ պատմութիւնը, ցոյց տալ կուսակցական պայքարները՝ որոնց մէջ ակամայաբար յայտնուեցաւ եւ բաւական տուեց օրագրողը, բայց նաեւ բացայայտել այդ ժամանակուայ առաջնորդի մը առօրեան, գործելակերպը, տրամաբանութիւնը, դասակարգային նախասիրութիւնները:

Յետմահու, Մամբրէ Սրբազանի օրագրութիւններու ձեռագիրներուն ճակատագիրը եղաւ քիչ մը ողբերգական, անոնք տարածուեցան քիչ մը ամէն տեղ, կրելով նշանակալի կորուստներ: Ահաւասիկ անոնց ներկայ պատկերը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԱՐԽԻՒ

Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի արխիւին մէջ թուագրուած կը պահուին Մամբրէ Սրբազանի օրագրութիւնն 6 4

Մամբրէ Սրբազանի օրագրութեան տեսարկներէն մէկուն կողքը 1933 Սեպտեմբեր 17 - 1933 Նոյեմբեր 22

2025 ԹՈՒՄԿԱՆԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՌԱԽԵԼ ՀԱՏ ԱՅՅԵԼԵԼ ԵՆ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՑ, ՎՐԱՍՏԱՆԻՑ ԵՒ ԻՐԱՆԻՑ

Հայաստանի Զբօսաշրջութեան Կոմիտէն հրապարակել է 2025 թուականի Յունուարին դէպի Հայաստան զբօսաշրջային այցելութիւնների թիւը:

Հրապարակման համաձայն՝ 2025 թ.ի Յունուարին Հայաստան այցելած զբօսաշրջիկների

թիւը պակասել է. 2025 թուականի Յունուարին այցելել է 139,482, 2024 թուականին՝ 154,319 զբօսաշրջիկ: 2025 թուականի Յունուար ամսին դէպի Հայաստան առաւել շատ զբօսաշրջային այցելութիւններ գրանցուել են Ռուսաստանից (39.5 %), Վրաստանից (13%) եւ Իրանից (9.4%):

ԶԱՐԵՀ ՄԻՆԱՆԵԱՆԸ ԲԵԼԳԻՍՅԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԻ ՀԵՏ ՔՆՆԱՐԿԵԼ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓԻՐՈՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ ԱՌՆՈՒՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

Հայաստանի Սփիւռքի Գործերի գլխաւոր յանձնակատար Զարեհ Մինանեանը Բելգիա կատարած աշխատանքային այցի շրջանակում հանդիպումներ է ունեցել Պօղոսեան եւ Արալանեան Հիմնադրամների ղեկավարների, ինչպէս նաեւ Նարեկ կրթամշակութային կենտրոնի ղեկավարութեան եւ համայնքի հայ երիտասարդների հետ: Այս ամսին տեղեկանում ենք Մինանեանի Փետրուարի 16-ի Ֆէյսբուքի էջից:

ԱԼԵՔՍԷՅ ՆԱԻԱԼՆԻԻ ՄՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Փետրուար 16-ին լրացաւ ռուս ընդդիմադիր առաջնորդ, աքթիւսք եւ քաղաքական բանտարկեալ Ալեքսէյ Նաւալնիի մահուան մէկ տարին: Մէկ տարի առաջ, Ռուսաստանի բանտերէն մէկուն մէջ, Վլատիմիր Փութինի հովա-

նաւորութեամբ կը սպանուէր Նաւալնի:

Երեւանի մէջ՝ Ռուսաստանի դեսպանատան մօտ, եւ աշխարհի տասնեակ քաղաքներ տեղի ունեցան քաղաքական գործիչի յիշատակին նուիրուած հաւաքացոյցեր:

ՄԱՍԲԸ ԱՐՔ. ՄԻՐՈՒՆԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

3

տետրակներ, որոնք կը վերաբերին 1957-1966 թուականներուն (ցանկը ստորեւ):

ՎԱՀՐԱՄ ԲՐՈՒՏԵԱՆ/ԷԶՄԻԱՍԻՆ

1970-1980-ականներուն, ինծի անյայտ ուղիով, ողբ. Վահրամ Բրուտեան իր մօտ կը վերցնէ Մամբրէ Սրբազանի օրագրութիւններու տետրակներէն մաս մը:

2019 Նոյեմբերին, ներկայութեամբ իր զաւակին Վազգէն Բրուտեանի, Վահրամ Բրուտեան զանոնք ձեռամբ կը յանձնէ այդ ժամանակ հովուական պաշտօնով Գահիրէ գտնուող Հայր Դերենիկին(4), որ անմիջապէս իրազեկ կը պահէ Եգիպտահայ Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ եպս. Մնացականեանին: Համաձայն Սրբազան Առաջնորդին ինծի յայտնած տեղեկութեան, Բրուտեանի խնդրանքն էր զանոնք փոխադրել Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինի արխիւը(5): Առաջին պատեհ առիթով, Սրբազան Առաջնորդի հսկողութեամբ եւ հրամանով, Հայր Դերենիկ զանոնք կը փոխադրէ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, Վեհափառ Հայրապետի անմիջական գիտութեամբ(6):

2024 Սեպտեմբերի երկրորդ կէսին, Վեհափառ Հայրապետը տետրակները կը փոխանցէ Էջմիածինի թանգարաններու եւ մատենադարանի ու արխիւի տնօրէն Տէր Ասողիկ վարդապետ Կարապետեանին, վերջնական ցուցակագրութեան եւ պահպանութեան համար, ինչպէս ինծի շնորհակալութեամբ հաղորդած է բանասէր Միհրան Մինասեան(7):

Այս տետրակները անձամբ չեմ տեսած, ոչ Բրուտեանի մօտ գտնուած ժամանակ, ոչ ալ անկէ ետք:

Կը մնար ձեռք բերել առաքուած տետրակներուն ցանկը: Ասիկա կ'իրականանայ շնորհիւ Գերշ. Տ. Աշոտ եպս. Մնացականեանի ուղղակի միջնորդութեան, այլեւ կրկնակի հետապնդումին, որուն ընդառաջելով Տէր Ասողիկ կը պատրաստէ եւ ել-նամակով կը դրկէ ամբողջական ցանկը: Երկուքին կը յայտնեմ երախտագիտական անկեղծ զգացումներս:

Ըստ այս ցուցակին, դրկուած են 36 տետրակներ՝ որոնք կը ներկայացնեն 1918-1921, 1923-1926, 1932-1933, 1942-1944 տարիները (ցանկը՝ ստորեւ):

ԷԶՄԻԱՍԻՆԻ ՀՆԱՎԱՃԱՌ/ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ

2000-ականներու սկիզբը, Գահիրէի Էզպէիէի գրավաճառ-ինավաճառէ մը մեծ գումարով կը գնեմ Մամբրէ Սրբազանի օրագրութեան 9 տետրակներ, որոնք կը բովանդակեն 1952, 1955-1960 տարիները:

Պատճենահանելէ ետք, 2024 Մայիս 29-ին զանոնք կը նուիրեմ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին եւ անձամբ կը յանձնեմ Եգիպտահայ Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ եպս. Մնացականեանին՝ Առաջնորդարանի իր գրասենեակին մէջ, որ անմիջապէս զանոնք կը փոխադրէ Առաջնորդարանի արխիւը՝ վերջնական ապաստան ստանալու այնտեղ գտնուող Մամբրէ Սրբազանի միւս 6 տետրակներուն քով (ցանկը՝ ստորեւ):

ԳԱՀԻՐԵԻ Հ.Բ.Ը.Մ.

Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Միութեան գրադարանին մէջ 2023-ին կը գտնեմ եւ կը պատճենահանեմ Մամբրէ Սրբազանի օրագրութեան 9 տետրակներ, որոնք կը բովանդակեն 1933-1935, 1940 եւ 1962-1963 տարիները (ցանկը՝ ստորեւ):

Անոնք թուագրուած ու ցանկագրուած չեն: Մաս չեն կազմեր Հ.Բ.Ը.Մ.ի պաշտօնական արխիւին: Հաւանաբար եկած ըլլան գրող, *Արեւի* խմագրապետ Յովհաննէս Տէր Պետրոսեանի գիրքերուն հետ, որոնք յետմահու փոխադրուած են Հ.Բ.Ը.Մ.ի Գահիրէի Մասնաճիւղ:

(Շար. 1)

ՄԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. Արշակ Ա. Ալպոյաճեան, *Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան*, Գահիրէ, Հրատարակութիւն Մտաւորական Սպասարկութեան Գրասենեակի, 1940, էջ 540:

2. *Գեղամ Գուշակեան 1894-1915 (ցայտք մը՝ ոսկեճամուկ Պարտիզակէն)*, հաւաքեց Սարգիս Սարունի, Լոս Անճելէս, 1969, էջ 12:

3. *Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց*, հատոր տասնմէկերորդ, կազմեց Նորայր արքեպս. Պողարեան, Երուսաղէմ, Հայկական Մատենաշար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան, 1991, էջ 217-218:

4. Վազգէն Բրուտեանի ել-նամակը Մարուշ Երամեանին, 15 Մայիս 2024, գոր Երամեան շնորհակալութեամբ փոխանցած է ինծի:

5. Գերշ. Տ. Աշոտ եպս. Մնացականեանի ինծի հասցեագրած ել-նամակ, 29 Մայիս 2024:

6. Նոյն տեղը:

7. Իմ խնդրանքովս Միհրան Մինասեան անձամբ դիմած է Տէր Ասողիկին, որմէ ստանալով վերոյիշեալ տեղեկութիւնը ինծի փոխանցած ել-նամակով, 6 Հոկտեմբեր 2024:

ԶԶՈՒՇԱՑԷՔ ԻՆՔՆԻՐԱԻՉՈՒԹԵՆԷՆ. ԱՇԽԱՏԱԻՈՐԱԿԱՆ ԼԱՐՈՒՄ ՔԱԶԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

1

Մէկ հոգիի վնասուածքը բոլորի վնասուածքն է

Եթէ նկատի առնենք հանրակառքի վարորդներու Դեկտեմբերի գործադուլին «Բանաձեւը», զանգուածային հեռացումները աշխատանքէ (հետեւաբար՝ անօթեւանութեան եւ չքաւորութեան վտանգը) ուղիղ արտայայտութիւնն են մէկ դասակարգի գերշխանութեան միւսի վրայ: Ուրիշ խօսքով, «ձեռնարկատիրութեան» եւ «նորարարութեան» նման եզրոյթները, զորս թեքնոլոգիի աւետարանիչները եւ քաղքենի տնտեսագէտները անտանելիօրէն կը յանկերգեն տնտեսական զարգացումի իւրաքանչիւր քննարկութեան ընթացքին, խորհրդաւորութեամբ կը պատեն ուժի գործածութիւնը հարստութեան կուտակումի եւ առաջատար թեքնոլոգիներու արտադրութեան մէջ: Օրինակ, Քաջարանի աշխատատեղերը արդէն դիմակայեցին փոխարինուելու սպառնալիքը: Այս սպառնալիքները պարզապէս բռնակալ տնօրէնի կամ անտարբեր բաժնետիրոջ փքուն նկատողութիւնները չեն: Անոնք մաս կը կազմեն հասարակական բռնութեան աւելի ընդարձակ եւ նորից շրջագիծի, որոնք կ'օգտագործուին ապահովելու աշխատավայրի այնպիսի կարգապահութիւն՝ որ անհրաժեշտ է արտադրութեան ցուցանշային մակարդակներու եւ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող անհաւասար հասարակական յարաբերութիւններու պահպանութեան համար:

Ոմանց համար հանքագործներուն գործադուլը կրնայ թուիլ ժամանակավրէպ, անցեալ ժամանակաշրջանին պատկանող մնացորդ մը՝ երբ երեխաները կը խեղուէին գործարանի մեքենաներուն կողմէ եւ վարձկան անպիտաններ կը հարուածէին խիզախօրէն արտայայտուող աշխատատեղերուն զլուխները: Ըլլալով Քաջարանի 70 տարուայ ամենէն ընդարձակ գործադուլը, այս շարժումը կը պահանջէ աւելի սերտ ուշադրու-

թիւն: Բացի շրջանի տնտեսութեան համար մեծ բարօրութիւն ըլլալէ, Զանգեզուրի Պղնձամոլիբդէնային Կոմբինատը կը ներկայացնէ հայերուն առջեւ ծառացած լուրջ սպառնալիքներու միախառնութիւն մը, մասնաւորապէս միջավայրի ծանր աւերումի տեսանկիւնէն: Գործադուլը կրնայ բռնկումի հիմք հանդիսանալ երկիրի մը մէջ՝ ուր աշխատատեղական պաշտպանութիւնները տկար են իսկ ընկերութեանական ու կառավարական զանցանքներուն դէմ կարգաւորող երաշխիքները կը մնան անբաւարար:

Բայց եւ այնպէս, այս հակասութիւնները պիտի պահանջեն աւելին՝ քան խստապահանջ կանոնները կամ ընկերութիւններուն դէմ երբեմն զանձուող տուգանքները: Թերեւս Քաջարանի հանքագործները, գտնուելով աշխարհի ընդերքը, գտած են Ազգային Ժողովի խոժոռ սրահներուն եւ ոչ-առեւտրային ժողովաւարահներուն մէջ անգտանելի տարր մը՝ համերաշխութիւնը (solidarity): Ամէն պարագայի, Քաջարանի իրադարձութիւնները պէտք չէ առեւանգուիլ ծառայելու համար ընդդիմութեան մեքենայութիւններուն կամ սփիւռքահայ մեկնաբաններու շահերուն: Փոխարէնը, գործադուլը կրնայ խթան հանդիսանալ անկախ քաղաքական գործունէութեան՝ որ գտնուի իշխող հիմնարկներու հաստողութենէն դուրս, եւ յիշեցում մը ըլլայ զանգուածային հաւաքական գործունէութեան կարողութեան՝ իրականացնելու կերպարանափոխուած հասարակական փոփոխութիւն:

EVN Report, 5 Փետրուար 2025

<https://evnreport.com/opinion/labor-tensions-in-kajaran/>

Անգլերէնէ թարգմ.՝ Ա.

Յ. Գ. Պղնձամոլիբդէնային Կոմբինատի գործադուլը տեւեց 11 օր՝ Յունուար 31 - Փետրուար 10, եւ աւարտեցաւ կառավարութեան կողմէ տրուած խոստումներով: Ա.

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաւինիայի ամառնային օփերա

2

132. ‘National Concerts Feature at Ravinia,’ *Wilmette Life*, 13 July 1928, p. 35. ‘Ravinia Opera,’ *Chicago Daily Tribune*, 21 July 1928, p. 15. Albert Goldberg, ‘The Cobbler of Cairo Draws Many Shoes to Ravinia,’ *Musical America*, 11 August 1928, Vol. 48, No. 17, p. 10.

133. ‘Treats on Program for Opera Patrons,’ *Wilmette Life*, 27 July 1928, p. 56. Edward Moore, ‘Tito Schipa will Join Opera Cast this Week,’ *Chicago Sunday Tribune*, 29 July 1928, part 7, page 1.

134. ‘Treats on Program for Opera Patrons,’ *Wilmette Life*, 27 July 1928, p. 56. Music Critic, ‘Four Inaugurals at Ravinia Next Week,’ *Wilmette Life*, 3 August 1928, p. 24. Edward Moore, ‘Marouf’s Popularity Demands an Encore,’ *Chicago Sunday Tribune*, 5 August 1928, part 7, page 1. Edward Moore, ‘Ina Bourskaya

Sings as Climax to Polish Program at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*, 6 August 1928, p. 31. Farnsworth Wright, ‘Ravinia Shines with New Stars,’ *Musical America*, 18 August 1928, Vol. 48, No. 18, p. 8. Rene Devries, ‘Another Brilliant Week of Opera at Ravinia,’ *Musical Courier*, 16 August 1928, Vol. XCVII, No. 7, p. 9.

135. Music Critic, ‘Four Inaugurals at Ravinia Next Week,’ *Wilmette Life*, 3 August 1928, p. 24.

136. Edward Moore, ‘Ina Bourskaya Sings as Climax to Polish Program at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*, 6 August 1928, p. 31.

137. Rene Devries, ‘Another Brilliant Week of Opera at Ravinia,’ *Musical Courier*, 16 August 1928, Vol. XCVII, No. 7, p. 9.

138. Farnsworth Wright, ‘Ravinia Shines with New Stars,’ *Musical America*, 18 August 1928, Vol. 48, No. 18, p. 8.

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՇԻ ՌԻԹՍ ԳԵՈՐԳԵԱՆԻ Ս. ՄԻՆԱՍ ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՍՐԲԱՊԱՏԿԵՐԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

3

նկարչութեան մէջ:

Փոքր տարիքէն հանդէս բերած է նկարչական հմտութիւն, մասնակցած բազմաթիւ մրցոյթներու Եգիպտոսի մէջ եւ արտասահման, ինչպէս նաեւ արժանացած տեղական եւ միջազգային բազմաթիւ մրցանակներու եւ մեծարանքներու: Գործերը կը յատկանշուին գեղարուեստական-ստեղծագործական հայեացքով՝ որ կը միաձուլէ դասական եւ նորա-

բար ոճերը:

Սրբապատկերներու միջոցով Ռիթա կը ձգտի վերականգնել կրօնական եւ մշակութային աւանդոյթը՝ անոնց աւելցնելով արդիական հպում, որոնք գործերը կը դարձնեն եզակի եւ իւրայատուկ:

Կարիտաթ Ալ-Օսրա Ալ-Արապէյա, 20 Յունուար

Արաբերէնէ թարգմ.՝ Ա.

ԴԱԻԱՆԱՊԱՇՏԱԿԱՆ ԱՅԼԱՍԵՐՈՒԱԾՔ

ՍԼԱԽՈՅ ԺԻԺԷՔ

European Graduate School-ի փիլիսոփայության փրոֆեսոր, Լոնտոնի Համալսարանի հասարակական գիտություններու Birkbeck Institute-ի միջազգային տնօրեն, սլովենիացի մարքսիստ փիլիսոփայ, մշակութաբան եւ հանրային մտաւորական՝ Սլաոյ ժիժէք, հեղինակն է աւելի քան 50 գիրքերու եւ անթիւ յօդուածներու, համահեղինակն ու խմբագիրն է բազմաթիւ հատորներու: Իր վերջին գիրքն է՝ Քրիստոնեական աթէիզմ. ինչպէ՞ս ըլլալ իսկական մաթերիալիստ:

Մտաւորապէս ներգրաւուած առօրեայ քաղաքականութեամբ, անոր ուշադրութեան կեդրոնն է ժամանակակից քաղաքական իրադարձութիւնները: Վլատիմիր Փութինի դիմագիծի մեկնաբանութեան յատկացուած սոյն յօդուածը կարելո՞ր է մեզի հայերոս համար, փորձելու համար հասկնալ ինչ տեսակ անձնաւորութիւն մըն է Հայաստանի գործնականօրէն ամենադաշնակից քաղաքական գործընկերը:

Ս.

Իսլամական ծայրայեղականներուն նման, Ռուսաստանի նախագահ Վլատիմիր Փութին ինքզինք կը զգեստաւորէ կրօնական ուղղափառութեան տարազով, ներկայանալու համար իբրեւ աւանդական արժէքներու վաւերական կրող: Այնուամենայնիւ, հասկնալու համար թէ իրականութեան մէջ ինչ բան է այդ խորամանկութիւնը, ընդամենը պէտք է տեսնել իրական հոգեւոր դաւանապաշտներուն (fundamentalists) կեանքը:

Ռուս-ուքրաինական պատերազմի օրինաչափ մեկնաբանութիւնն այն է որ ան «մշակոյթներու բախումն» է Արեւմտեան լիպերալիզմի ընդդէմ ռուսական աւանդական բռնապետութեան: Բայց ասիկա խոր մոլորութիւն է: Աւանդապաշտ ըլլալէ շատ հեռու, Վլատիմիր Փութին պարզապէս արդիականացնող ոճրագործներու շարքի ամենավերջինն է, սկսեալ Իւան Ահեղէն եւ Մեծն Պետրոսէն մինչեւ Մեծն Եքսթերինա եւ Սթալին:

Երբ 1920-ականներու վերջերը Սթալինին խնդրեցին սահմանել Պոլշեւիզմը, զայն նկարագրեց իբրեւ Դատի մը հանդէպ ռուսական նուիրումութեան եւ ամերիկեան գործնապաշտութեան (pragmatism) համադրութիւն: Երբ եկաւ իշխանութեան, փորձեց ամերիկացի արդիւնաբերող շէնրի Ֆորտի նուաճումները նմանակել ողջ Խորհրդային Միութեան մէջ, դաժանօրէն ջնջելով ռուսական աւանդոյթի բոլոր հետքերը՝ գլխաւորաբար հողագործութեան կատաղի հաւաքականացումի (collectivization) միջոցով:

Սթալին եւս մեծ հիացող մըն էր Մեծն Պետրոսի, որ Պալթիք Ծովուն վրայ Ռուսաստանի համար կառուցեց նոր մայրաքաղաք (Մենթ Փեթերսպուրկ), ուղիղ կապ հաստատելու Արեւմտեան Եւրոպայի հետ: Պետրոսի բարեփոխումները հանդիպեցան դիմադրութեան այսպէս կոչուած Հնադաւաններուն կողմէ՝ արեւելեան ուղղափառ քրիստոնեաներ, որոնց կրօնական եւ ծիսական արարողութիւնները կը նախորդէին Մոսկուայի Նիկոն Պատրիարքի 1652-66-ի բարեփոխումներուն: Հնադաւաններէն շատեր հիմնականապէս նախընտրեցին մեռնիլ քան հրաժարիլ իրենց հաւատքէն: 17-19-րդ դարերուն հազարաւոր մարդիկ մահա-

ցան ինքնահրկիզումով:

Ռուսաստանի վիճակը իրապէս փոխուեցաւ միայն Հոկտեմբերեան Յեղափոխութենէն ետք, եւ նոյնիսկ այդ ժամանակ, առաջին Խորհրդային կառավարութեան կազմին մէջ կային Հնադաւան անցեալով քանի մը ականաւոր դէմքեր: Պոլշեւիքները նման աղանդաւորները արդարացիօրէն կը համարէին ցարական վարչակարգի դէմ երկարատեւ հասարակական պայքարի ներկայացուցիչներ: Հնադաւանները միշտ կասկածանքով մօտեցած էին եկեղեցիի եւ պետութեան միասնութեան (որ իրականութեան մէջ կը նշանակէր առաջինին ենթարկուածութիւնը վերջինին), պնդելով որ կրօնական համայնքը պէտք է մնայ հասարակ մարդոց ինքնակազմակերպում:

Զարմանալի չէ, որ հաւատացեալներուն դէմ հալածանքը խստացաւ Սթալինի ժամանակ, իսկ Ուղղափառ Եկեղեցիին ենթակայութիւնը պետութեան կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Իրօք, Փութին զօրաշարժեց եկեղեցին իր սեփական քաղաքական նպատակներուն համար:

Համաձայն Մոսկուայի Քիրիլ Պատրիարքին, ռուսերը պէտք չէ վախնան միջուկային պատերազմէ, որովհետեւ քրիստոնեաները պէտք է ողջունեն աշխարհի աւարտը: «Մենք կը սպասենք Յիսուս Քրիստոսին, որ պիտի գայ մեծ փառքով, խորտակէ Չարը եւ դատէ բոլոր ազգերը», ըսաւ անցեալ տարուայ վերջը: Այսպէս, ինչ որ կը թուի յետադիմական քայլ մը ըլլալ վերադարձ դէպի հին ուղղափառութիւն, իրականութեան մէջ տիրապետութիւնը եւ շահագործումը մերժելու այլասերուած արտայայտութիւն մը կրնայ ըլլալ, որ հանդէս կու գայ անցաւոր աշխարհի «արդիականացումի» քողին տակ:

Այսպիսի դիմադրութեան բաւական տարբեր բայց պատկերաւոր օրինակ մըն է Քանուտոսը, պրագիլեան Պահիայի խորքերը գտնուող 19-րդ դարու անօրինական համայնքը, որ տուն դարձաւ պոռնիկներու, մուրացկաններու, աւազակներու, վտարանդիներու եւ աղքատներու, յայտնութեանական (apocalyptic) մարգարէ Անթոնիօ Քոնսելիէյրոյի առաջնորդութեամբ: Ըստ Պրագիլի Աշխատաւորական Կուսակցութեան հիմնադիր Էտուարտօ Մաթարաձօ Մուփիլսիի.

«Այս համայնքը զարգացուց «փոխադարձութեան, համագործակցութեան եւ համերաշխութեան վրայ հիմնուած աշխատանքային յղացք», ... տեսակ մը հասարակական-խորհրդաւոր, կրօնական, աջակցող, համայնքային ուժ՝ ներշնչուած «նախնական քրիստոնեական համայնականութեան հաւասար եղբայրութեան» գաղափարէն, ուր չկայ այլեւս քաղց: «Բոլորն ալ կ'աշխատէին միասին: Ոչ ոք ունէր որեւէ բան: Ամէն ոք հող կը մշակէր, ամէն ոք կ'աշխատէր: Աշխատանքը աւարտած... Ասիկա քեզի... Ասիկա ալ քեզի: Ոչ ոք կը ստանար աւելի կամ պակաս»: Քոնսելիէյրօ կարդացած էր Թոմաս Մոր եւ իր փորձառութիւնները շատ նման էին ութփիական ընկերվարականներ Շարլ Ֆուրիէի եւ Ռոպերթ Օուրնի: Պրագիլական բանակը վերացուց Քանուտոսը իսկ Քոնսելիէյրօ գլխատուեցաւ 1897-ին»: (Արդէն մահացած էր հիւանդութենէ):

Դրամէ, սեփականութենէ, տուրքերէ եւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՐԱՑԱԻ ՄԱՐՏԻՄԷԿԵԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ 17-ՐԴ ՏԱՐԻՆ

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը եւ Ազգային Ժողովի նախագահ Ալէն Սիմոնեանը ծաղիկներ են խոնարհել Երեւանի Գրիգոր Լուսաւորիչ փողոցին յարակից այգում կանգնեցուած «Ազդեցութիւն եւ հակազդեցութիւն» յուշարձանին՝ յարգանքի տուրք մատուցելով 2008 թուականի Մարտի 1-ի զոհերի յիշատակին:

Լրացաւ մարտիմէկեան արիւնալի իրադարձութիւնների 17-րդ տարին:

2008 թուականի Մարտի 1-ին վաղ առաւօտեան ոստիկանները յարձակուեցին Երեւանի Ազատութեան Հրապարակում գիշերող ընդդիմադիր ցուցարարների վրայ, ովքեր բողոքում էին նախագահական ընտրութիւնների պաշտօնական արդիւնքների դէմ:

Նոյն օրն աւելի ուշ Ալեքսանդր Միասնիկեանի արձանին յարող հրապարակում եւ դրա մերձակայքում ցուցարարների եւ ուժայինների միջեւ սկիզբ առած բախումների հետեւանքով տասը մարդ զոհուեց, հարիւրաւոր մարդիկ վիրաւորուեցին:

ԻՆՉ ԿԸ ԼԻՆԻ, ԵԹԷ ԵՐԵՒԱՆԸ ԶԿՍԱՐԻ ՀԱՊԿ-ՈՒՄ ԻՐ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Եթէ Հայաստանը մինչեւ 2025-ի աւարտը ՀԱՊԿ բիւջէ չվճարի իր բաժին ֆինանսաւորումը, ապա կազմակերպութեան անդամ երկրները «կարող են տարբեր սցենարներ դիտարկել», ՌԻՄ Նովոսոսիին ասել է Ռուսաստանի փոխարտգործնախարար Ալեքսանդր Պանկինը, միեւնոյն ժամանակ շեշտելով՝ «բայց, հաւանաբար, ՀԱՊԿ-ից ոչ ոք նրան չի վտարի»:

Իսկ, թէ ինչ այլ սցենարների մասին է խօսքը, Ռուսաստանի փոխարտգործնախարարը չի մանրամասնել: Նա միայն այլ երկրների օրինակն է բերել նշելով, որ «եղել են դէպքեր, երբ այլ երկրներ տեխնիկական, ֆինանսական եւ այլ պատճառներով պարտքեր են ունեցել»:

Հայաստանը 2024-ի Փետրուարին յայտարարեց, որ սառեցրնում է իր մասնակցութիւնը ՀԱՊԿ-ի միջոցառումներին, ապա հրաժարուեց իր բաժին ֆինանսաւորումը յատկացնել այդ կառոյցին, տեւական ժամանակ չի մասնակցում համատեղ զօրավարժութիւններին, հանդիպումներին, բայց պաշտօնապէս չի դիմել ՀԱՊԿ-ից դուրս գալու գործընթաց սկսելու համար:

Երեւանը խստօրէն քննադատում է ՀԱՊԿ-ին յատկապէս 2022 թուականին Հայաստանի ինքնիշխան տարածք ադրբեջանական ուժերի ներխուժումից յետոյ, երբ այդ կառոյցը ոչ միայն չպաշտպանեց իր անդամին, այլեւ նոյնիսկ պատշաճ չարձագանքեց Ադրբեջանի ագրեսիային:

2024-ի Մեպտեմբերին վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը յայտարարեց, որ ՀԱՊԿ-ը սպառնալիքներ է ստեղծում Հայաստանի անվտանգութեան համար, յաւելելով՝ դրա համար է Երեւանը սառեցրել իր անդամակցութիւնն այդ կառոյցում:

Հայաստանի արտգործնախարար Արարատ Միրզոյեանն էլ Հոկտեմբերին Վարշաւայում, անվտանգութեան միջազգային ֆորումի ժամանակ, ասաց, որ Երեւանը հաշուարկում է ՀԱՊԿ-ից դուրս գալու բոլոր ռիսկերը:

ԱԶԸՐՊԷՃԱՆ

ԱԴՐԲԷՋԱՆԸ ՓԱԿՈՒՄ Է...

Ադրբեջանը փակում է ՄԱԿ-ի բոլոր ներկայացուցչութիւնները, Միջազգային Կարմիր Խաչը, Transparency International-ը: Արդէն փակել է BBC-ի ադրբեջանական գրասենեակը եւ օտարերկրեայ աջակցութեամբ գործող ԶԼՄ-ները: Յայտարարել է, որ մամուլը չի կարող ֆինանսաւորուել դրսից: Տասնեակ անկախ լրագրողներ հիմա բանտերում են (նրանց դրամական մաքսանենգութիւնից մինչեւ պետական դաւաճանութիւն եւ թմրավաճառք են մեղսագրում): Ադրբեջանը, որը 2020-ից փակ է պահում իր բոլոր ցամաքային սահմանները, շարժում է նաեւ դէպի տեղեկատուական ինքնամեկուսացում:

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաիինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

12 Օգոստոս 1928

Verdi: *Rigoletto* (իտալերեն):

Giuseppe Danise (Rigoletto), Queena Mario (Gilda), Armand Tokatyan (Il Duca di Mantova), Virgilio Lazzari (Sparafucile), Ina Bourskaya (Maddalena). նուագավար՝ Gennaro Papi(139):

Edward Moore – «Արման Թօքաթեան կատարեց իր սակաւադէպ ելոյթներէն մէկը Դուքսի դերով, որ դարձաւ մարմնապէս զարդարուն եւ ձայնապէս խիստ հաճելի տիպար մը»(140):

Farnsworth Wright - «Իբրեւ Դուքս, Արման Թօքաթեան երեսան բերաւ տրամաթիք զօրութեամբ եւ գերազանց որակով սահուն, հնչեղ ձայն մը: Դերի տրամաթիք ներկայացումը հիանալի էր»(141):

19 Օգոստոս 1928

Puccini: *La bohème* (իտալերեն):

Elisabeth Rethberg (Mimi), Armand Tokatyan (Rodolfo), Margery Maxwell (Musetta), Mario Basiola (Marcello), Virgilio Lazzari (Colline), Désiré Defrère (Schaunard), Paolo Ananian (Alcindoro/Benoît), Giordano Paltrinieri (Parpignol). նուագավար՝ Gennaro Papi(142):

Wilmette Life - «Արման Թօքաթեան, որ պիտի երգէ Rodolfo, քանի մը շաբաթ առաջ նուաճած էր մեծ յաջողութիւն»(143):

Rene Devries - «Թօքաթեան փառաւորապէս երգեց Rodolfo-ի դերը: Այս տարուայ Ռաիինիային ան վերադարձաւ իր բնական վիճակին: Քանի մը տարի առաջ հիւանդացաւ Ռաիինիայի մէջ, բայց հիմա կ'երգէ երիտասարդական լիութեամբ եւ գեղեցիկ որակ ունեցող ձայնով»(144):

1929

Wilmette Life - «Արման Թօքաթեան՝ որ բազմաթիւ առիթներով հոյակապ տպաւորութիւն թողած էր Ռաիինիայի մէջ, կը գտնուի այս տարուայ ցանկին մէջ: Պր. Թօքաթեան յատկանշական յաջողութիւն նուաճած է բազմաթիւ դերերու մէջ»(145):

16 Յուլիս 1929

Puccini: *La rondine* (իտալերեն):

Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette), Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier), Louis D'Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud), Giordano Paltrinieri (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon), Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle), Gladys Swarthout (Suzy/Lolette). նուագավար՝ Gennaro Papi(146):

Edward Moore - «Արման Թօքաթեան կատարեց այս եղանակի առաջին ելոյթը իբրեւ փոքր բանաստեղծ, բայց ան անհուն էր դերին մէջ»(147):

Edward Moore - «Սպասուիիի դերին մէջ Florence Macbeth վերածուած է կատակերգութեան սրանչե-լիքի՝ արթուն, նրբաճաշակ եւ անսպասօրէն զուար-ճալի, իսկ Արման Թօքաթեան՝ նոյնքան ազդեցիկ գործակիցի»(148):

Rene Devries - «Արման Թօքաթեան այս տարի իր առաջին խոնարհումը կատարեց Ռաիինիայի հանդիսատեսին առջեւ իբրեւ Prunier, դեր մը զոր խաղացած էր Մեթրոփոլիթընի մէջ եւ որուն միջոցով այստեղ կատարեց ամենայայտնի վերամուտք: Իր կատակերգութիւնը լաւագոյն էր, նոյնպէս երգե-ցողութիւնը: Ան արդարօրէն նուաճեց մեծ յաջո-ղութիւն»(149):

Albert Goldberg - «Բանաստեղծ Prunier-ի դերին համար Արման Թօքաթեան հաղորդեց ճիշդ արտա-յայտութիւն»(150):

19 Յուլիս 1929

Puccini: *La bohème* (իտալերեն):

Lucrezia Bori (Mimi), Margery Maxwell (Musetta), Armand Tokatyan (Rodolfo), Mario Basiola (Marcello), Virgilio Lazzari (Colline), Désiré Defrère (Schaunard), Paolo Ananian (Alcindoro/Benoît). նուագավար՝ Gennaro Papi(151):

Edward Moore - «Արման Թօքաթեան երբեք այնքան զմայլելի չէր երգած՝ ինչքան այս ներկայացումի Rodolfo-ն»(152):

Albert Goldberg - «Պր. Թօքաթեան Ռաիինիա կը վերադառնայ շատ աւելի հասուն արուեստագէտ

դարձած քան նախորդ եղանակները: Ան այժմ տէրն է թարմ եւ գեղեցիկ ձայնի, եւ դերասան մը հարազատ միջոցներու եւ կոչումի»(153):

Rene Devries - «Իբրեւ Rodolfo, Արման Թօքաթեան արդարացիօրէն նուաճեց մեծ յաջողութիւն: Լաւ տրամադրութեան տակ, ան դերը հնչեցուց փառայեղ կերպով, եւ ամբողջ երեկոյեան Bori-ի հետ կիսեց հանրութեան, ինչպէս նաեւ մասնագէտներուն գնա-հատանքը: Իր երգեցողութիւնը նրբամաքուր էր, հնչիւնները կը փափկեցնէին ականջը: Ան նոյնքան յաջող էր բեմականօրէն: Իր ամբողջութեան մէջ կատարումը վեր էր կշտամբանքէ: Կարելի է ըսել՝ որ Թօքաթեանի նախորդ եղանակներու Ռաիինիայի ելոյթներուն մէջ հազուադէպ կարելի էր նման առաւելութեան հանդիպիլ: Մեծ գիշեր մը երիտա-սարդ հայ թենորին համար»(154):

22 Յուլիս 1929

Puccini: *La rondine* (իտալերեն):

Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette), Mario Chamlee (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier), Louis D'Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud), Giordano Paltrinieri (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon), Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle), Gladys Swarthout (Suzy/Lolette). նուագավար՝ Gennaro Papi(155):

Leonard Liebling - «Ռաիինիայի մէջ կը կրկնօրինակուի Փուլչինիի մեղեդային *La rondine*-ն, որ բացառիկ յաջողութիւն գտած էր Մեթրոփոլիթընի մէջ: Lucrezia Bori եւ Արման Թօքաթեան նոյն գրաւչութեամբ կ'աջակցին այս ուղղութեամբ այս-տեղ, ինչպէս ըրած էին օփերայի Նիւ Եորքի ունկնդրութեան ժամանակ»(156):

27 Յուլիս 1929

Puccini: *La bohème* (իտալերեն): 4

Lucrezia Bori (Mimi), Margery Maxwell (Musetta), Armand Tokatyan (Rodolfo), Mario Basiola (Marcello), Désiré Defrère, Paolo Ananian. նուագավար՝ Gennaro Papi(157):

30 Յուլիս 1929

Puccini: *La rondine* (իտալերեն):

Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette), Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier), Louis D'Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud), Giordano Paltrinieri (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon), Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle), Gladys Swarthout (Suzy/Lolette), Carlo Coscia (Majordomo). նուագավար՝ Gennaro Papi(158):

(Շար. 8)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

139. ‘Present *Marouf* at Ravinia next Monday,’ *Wilmette Life*, 10 August 1928, pp. 15, 21. Edward Moore, ‘Ravinia Hears New Opera this Week,’ *Chicago Sunday Tribune*, 12 August 1928, part 7, page 1. Edward Moore, ‘Dance is Exalted in Sunday Afternoon Program at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*, 13 August 1928, p. 19. Farnsworth Wright, ‘Ravel at Ravinia,’ *Musical America*, 25 August 1928, Vol. 48, No. 19, p. 10.

140. Edward Moore, ‘Dance is Exalted in Sunday Afternoon Program at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*, 13 August 1928, p. 19.

141. Farnsworth Wright, ‘Ravel at Ravinia,’ *Musical America*, 25 August 1928, Vol. 48, No. 19, p. 10.

142. *Ravinia 1928* [booklet]. ‘Amusements,’ *Chicago Daily Tribune*, 16 August 1928, p. 15.

‘Schipa will Appear in *Don Pasquale*,’ *Wilmette Life*, 17 August 1928, pp. 19-20. ‘The Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 19 August 1928, part 7, page 2. Edward Moore, ‘Ravinia Devotes Sunday Program to Bohemian Music,’ *Chicago Daily Tribune*, 20 August 1928, p. 19. Rene Devries, ‘Enthusiasm Still Rampant at Ravinia,’ *Musical Courier*, 30 August 1928, Vol. XCVII, No. 9, p. 16. Farnsworth Wright, ‘Ravinia Chorus Wins Encore,’ *Musical America*, Vol. 48, No. 20, 1 September 1928, p. 15.

143. ‘Schipa will Appear in *Don Pasquale*,’ *Wilmette Life*, 17 August 1928, p. 20.

144. Rene Devries, ‘Enthusiasm Still Rampant at

Ravinia,’ *Musical Courier*, 30 August 1928, Vol. XCVII, No. 9, p. 16.

145. ‘Great Operatic Stars Await Ravinia Season,’ *Wilmette Life*, 10 May 1929, p. 76.

146. ‘Ravinia Enjoys Gala Season,’ *Musical America*, 10 July 1929, Vol. XLIX, No. 16, pp. 12-13. ‘North Shore Music Pulse Quickens as *La Rondine* Beckons at Ravinia,’ *Wilmette Life*, 12 July 1929, p. 8. Edward Moore, ‘Puccini’s *La Rondine* Makes Debut at Ravinia Tuesday,’ *Chicago Sunday Tribune*, 14 July 1929, part 7, page 1. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Helps Success of *La Rondine*,’ *Chicago Daily Tribune*, 17 July 1929, p. 29. Edward Moore, ‘Reading ’Tween the Lines Makes Role Memorable,’ *Chicago Sunday Tribune*, 21 July 1929, part 7, page 2. Rene Devries, ‘Splendid Singing and Acting Continue to Thrill Capacity Audiences at Ravinia,’ *Musical Courier*, 27 July 1929, Vol. XCIX, No. 4, p. 20. Albert Goldberg, ‘*La Rondine* Enjoys Chicago Premiere,’ *Musical America*, August 1929, Vol. XLIX, No. 17, p. 8. *Edward Johnson Chronology*, <https://www.therecordcollector.org/articles/edwardjohnson/edwardjohnsoncha.html>

147. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Helps Success of *La Rondine*,’ *Chicago Daily Tribune*, 17 July 1929, p. 29.

148. Edward Moore, ‘Reading ’Tween the Lines Makes Role Memorable,’ *Chicago Sunday Tribune*, 21 July 1929, part 7, page 2.

149. Rene Devries, ‘Splendid Singing and Acting Continue to Thrill Capacity Audiences at Ravinia,’ *Musical Courier*, 27 July 1929, Vol. XCIX, No. 4, p. 20.

150. Albert Goldberg, ‘*La Rondine* Enjoys Chicago Premiere,’ *Musical America*, August 1929, Vol. XLIX, No. 17, p. 8.

151. Edward Moore, ‘Bastille Day Gives Ravinia Parisian Airs,’ *Chicago Daily Tribune*, 15 July 1929, p. 29. Edward Moore, ‘Latin Quartier Gayety Revives with This Opera,’ *Chicago Daily Tribune*, 20 July 1929, p. 11. Albert Goldberg, ‘*The Sunken Bell* is Given at Ravinia Park,’ *Musical America*, August 1929, Vol. XLIX, No. 17, p. 33. Rene Devries, ‘*Bohème, Faust, Traviata* and *Butterfly* Given at Ravinia,’ *Musical Courier*, 3 August 1929, Vol. XCIX, No. 5, p. 20.

152. Edward Moore, ‘Latin Quartier Gayety Revives with This Opera,’ *Chicago Daily Tribune*, 20 July 1929, p. 11.

153. Albert Goldberg, ‘*The Sunken Bell* is Given at Ravinia Park,’ *Musical America*, August 1929, Vol. XLIX, No. 17, p. 33.

154. Rene Devries, ‘*Bohème, Faust, Traviata* and *Butterfly* Given at Ravinia,’ *Musical Courier*, 3 August 1929, Vol. XCIX, No. 5, p. 20.

155. Edward Moore, ‘Reading ’Tween the Lines Makes Role Memorable,’ *Chicago Sunday Tribune*, 21 July 1929, part 7, pages 1-2. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 21 July 1929, part 7, page 2. Leonard Liebling, ‘Variations by the Editor-in-Chief,’ *Musical Courier*, 27 July 1929, Vol. XCIX, No. 4, p. 23. Rene Devries, ‘*Bohème, Faust, Traviata* and *Butterfly* Given at Ravinia,’ *Musical Courier*, 3 August 1929, Vol. XCIX, No. 5, p. 20.

156. Leonard Liebling, ‘Variations by the Editor-in-Chief,’ *Musical Courier*, 27 July 1929, Vol. XCIX, No. 4, p. 23.

157. Rene Devries, ‘*Bohème, Faust, Traviata* and *Butterfly* Given at Ravinia,’ *Musical Courier*, 3 August 1929, Vol. XCIX, No. 5, p. 20.

158. ‘Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 28 July 1929, part 7, page 8. *Ravinia 1929* [booklet]. *Edward Johnson Chronology* <https://www.therecordcollector.org/articles/edwardjohnson/edwardjohnsoncha.html>

ՄԱԿ

ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ 10 ԸՈՊԷՆ ՄԷԿ ԿԻՆ ԿԱՍ ԱՂՋԻԿ Է ՄՊԱՆԻՈՒՄ ՁՈՒԳԸՆԿԵՐՈՋ ԿԱՍ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՆԴԱՄԻ ԿՈՂՄԻՑ. ՄԱԿ-Ի ՁԵԿՈՅՑ

Կանանց Միջազգային Օրուայ՝ Մարտի 8-ի կապակցությամբ ՄԱԿ-ը հրապարակել է զեկոյց, որը ներկայացնում է կանանց իրաւունքների ոլորտում վերջին 30 տարուայ զարգացումները, ինչպէս նաեւ առկայ մարտահրաւերներն ու բացասական միտումները:

ՄԱԿ-ի տուեալներով՝ 2022 թուականից ռազմական հակամարտութիւնների գոտիներում սեռականացուած բռնութեան դէպքերի թիւն աճել է 50 տոկոսով: Տուժածների 95 տոկոսը կանայք եւ աղջիկներ են:

Կազմակերպութիւնը զգուշացնում է, որ ամբողջ աշխարհում կանանց իրա-

ւունքների նկատմամբ աննախադէպ սպառնալիքներ են առաջացել՝ աճում է խտրականութիւնը, թուլանում է իրական պաշտպանութիւնը, կրճատում է կանանց աջակցող ծրագրերի եւ ինստիտուտների ֆինանսաւորումը:

ՄԱԿ-ի զեկոյցում նշում է, որ աշխարհի կառավարութիւնների մէկ քառորդը յայտարարել է կանանց իրաւունքների առաջխաղացմանը դիմադրելու մասին, իսկ աշխարհի 195 երկրներից միայն 87-ն է երբեւէ կին ղեկավարել:

Իւրաքանչիւր 10 րոպէն մէկ մէկ կին կամ աղջիկ սպանւում զուգընկերոջ կամ ընտանիքի անդամի կողմից, իսկ ԵՊ

ԱՄՆ

ԱՄՆ-ԻՑ ԱՐՏԱՔՍՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐԻ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐԸ ՅԱՅՏՆԻ ԵՆ

Սփիւրքի Գործերի գլխաւոր յանձնակատար Զարեհ Մինանեանը հաստատել է, որ Միացեալ Նահանգներից արտաքըսման ենթակայ աւելի քան 2,000 հայաստանցու տուեալ կայ:

«Մեր տուեալներով, ԱՄՆ-ից արտաքըսման ենթակայ է առնուազն 2,000 Հայաստանի քաղաքացի, սակայն իրական թիւը կարող է զգալիօրէն աւելի բարձր լինել», - նշել է Մինանեանը եւ յաւելել, որ «դեռեւս յստակեցուած չէ, թէ քանիսն են արդէն արտաքսուել»:

Նախագահ Դոնալդ Թրամփի՝ ոչ օրինական ներգաղթելների նկատմամբ

խստացուած քաղաքականութեան շրջանակներում, ԱՄՆ Ներգաղթի եւ Մաքսային Օտաւոյութիւնը (ICE) 2025-ի Յունւարի վերջին հրապարակած զեկոյցում 2,808 հայաստանցիների հնարաւոր արտաքսման մասին էր նշել:

Մինանեանը նաեւ յստակեցրել է, որ արտաքսուած անձինք չեն դիտարկոււմ որպէս սփիւրքի անդամներ, քանի որ ԱՄՆ-ում գտնուել են ապօրինի կարգավիճակով: Արտաքսման գործընթացներով զբաղւում են այլ պետական կառոյցներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԲԵՍԹՅԵԼԷՐ». ՓԱՍՏԱՎԱԻՐԱԳՐԱԿԱՆ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2025

Արմենայրէս լրատուական գործակալութեան «Երեսանեան բեաթսելէր» հեղինակային նախագիծն Մարտի 7-ին ներկայացնում է փաստավաւերագրական ստեղծագործութիւնների լաւագոյն տասնեակն՝ ըստ Յունուարի վաճառքների:

Առաջին տեղում է Ջօ Նաւարոյի *Ես կարդում եմ ձեր մտքերը* գիրքը: Այս գրքում դուք կ'իմանաք, թէ որ նախնադարեան բնագոյներն են կառավարում մեր մարմնի լեզուն, ինչու չի կարելի վստահել մարդու դէմքի արտայայտութիւններին, որն է մարմնի «ամենաանկեղծ» մասը, ինչպէս կարդալ դիմացինի իրական մտքերը նրա ձեռքերի, ոտքերի, իրանի եւ շուրթերի միջոցով եւ ինչպէս կիրառել այս գիտելիքները աւելի վստահ ու անկեղծ տպաւորութիւն թողնելու համար: Գրքում ներկայացուած են ոչ միայն համոզիչ օրինակներ FBI-ի գործակալի իրական պրակտիկայից, այլեւ առկայ են յղումներ ոչ վերբալ հաղորդակցութեան ոլորտում ամենայայտի հետազօտողների աշխատութիւններին: Գրքում կը գտնէք նաեւ պատկերներ, որոնք է՛լ աւելի ընկալելի եւ հետաքրքիր կը դարձնեն ընթերցանութիւնը:

Բոդօ Շեֆէրի *Յաղթողների 30 օրէնքները* գիրքը երկրորդ տեղում է: Այն կը սովորեցնի լիարժէք վերահսկողութիւն հաստատել սեփական կեանքի նկատմամբ, փոխել վերաբերմունքը ինքներդ ձեր եւ շրջապատի հանդէպ, միշտ առաջ շարժուել ու զարգանալ, հասնել ֆինանսական անկախութեան, լինել «արծիւ», այլ ոչ թէ «բադ»:

Հեկտոր Գարսիայի եւ Ֆրանսեսկ Միւրալէսի *Իկիզաի. երկար ու երջանիկ կեանքի ճապոնական գաղտնիքը* երրորդ տեղում է: Այն իւրայատուկ լրագրողական հետաքննութիւն-հետազօ-

տութիւն է՝ պարզելու, թէ որն է ճապոնիայի Օկինաւա կղզու բնակիչների երկարակեցութեան գաղտնիքը եւ ինչ է իրականում նշանակում իկիզաիը: Շնորհիւ այս գրքի դուք բազմաթիւ տեղեկութիւններ կը ստանաք երկարակեցութեան գաղտնիքների եւ իրենց կեանքում թէկուզ փոքրիկ, բայց կարեւոր նպատակներ ունեցող ճապոնացիների մասին: Այն կ'օգնի ձեզ գտնել ձեր սեփական իկիզաիը ու լիցքաւորուել թարմ էներգիայով պատրաստ ապրելու երկար ու երջանիկ:

Ջէյմս Քլիբրի *Ատոմային սովորութիւններ* գիրքը չորրորդ տեղում է: Գիրքը բացայայտում է այն փոքրիկ փոփոխութիւնները, որոնցումմեծ ուժ է թաքնւած: Պատահէ՛լ է՝ փորձէք ինչ-որ նոր սովորութիւն ձեռք բերել եւ չյաջողէք: Այս ուղեցոյցը կարդալով կը հասկանաք, որ խնդիրը ձեր մէջ չէ, այլ համակարգի: Հիմնուելով գիտական տուեալների, սեփական փորձի եւ ուրիշ յաջողակ մարդկանց պատմութիւնների վրայ Ջէյմս Քլիբրը ցոյց է տալիս, որ իւրաքանչիւր սովորութեան հիմքում որոշակի համակարգ է գործում, ինչը ստոյգ վերլուծելով՝ կարող ենք վատ սովորութիւններից ազատուել, իսկ լաւերը դարձրնել անխուսափելի:

Հինգերորդ տեղում է Էրիկ Բեռնի *Խաղեր, որոնք խաղում են մարդիկ* գիրքը: Գիրք մարդկային յարաբերութիւնների հոգեբանութեան մասին: Մա պարզ ու երբեմն նոյնիսկ զուարճալի եղանակով ներկայացուած գիտական տեսութիւն է, որը նոյնքան օգտակար եւ կիրառելի է նաեւ սովորական մարդկանց համար, որոնք ցանկանում են հասկանալ, թէ ինչ է կատարւում իրենց շուրջը: Հեղինակը պնդում է, որ իւրաքանչիւրիս ներսում երեք ԵՍ կայ՝ Մեծահասակ, Օնոդ ու ԵՊ

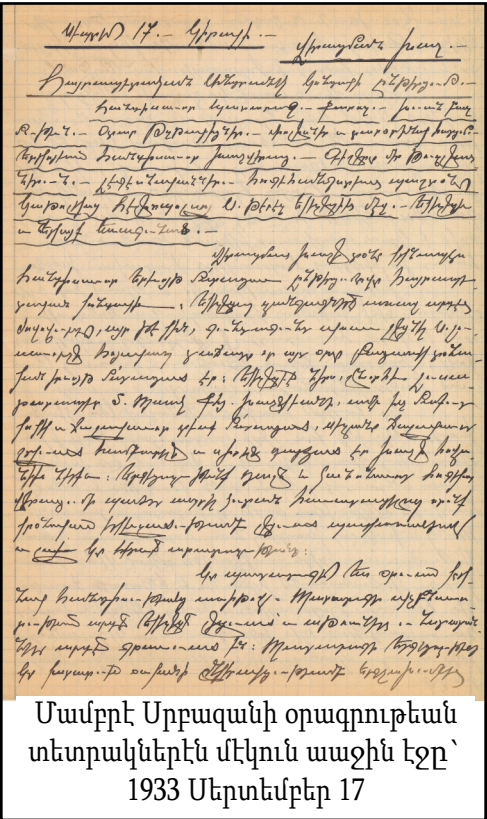
ՄԱՍԲՐԷ ԱՐՔ. ՄԻՐՈՒՆԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (ձեռագրական ակնարկ)

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑԱՆԿ

Արդ, օրագրութիւններու ներկայիս յայտնաբերուած տետրակներուն ընդհանուր թիւն է 60, որոնք տարածուած են Գահիրէի Առաջնորդարանի արխիւի, Գահիրէի Բարեգործականի եւ Էջմիածինի մատենադարանի միջեւ.

- 30 Յուլիս 1918 – 30 Նոյեմբեր 1918 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 1 Դեկտեմբեր 1918 – Ապրիլ 1919 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 1 Նոյեմբեր 1919 – 23 Մարտ 1920 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 24 Մարտ 1920 – 19 Յուլիս 1920 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 20 Յուլիս 1920 – 25 Յունիս 1921 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 26 Յունիս 1921 – 1 Դեկտեմբեր 1921 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 2 Դեկտեմբեր 1921 – 16 Մարտ 1922 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 3 Հոկտեմբեր 1923 – 27 Դեկտեմբեր 1923 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 14 Մայիս 1924 – 30 Յուլիս 1924 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 31 Յուլիս 1924 – 20 Հոկտեմբեր 1924 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 7 Մայիս 1925 – 27 Յուլիս 1925 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 28 Յուլիս 1925 – 18 Հոկտեմբեր 1925 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 21 Դեկտեմբեր 1925 – 2 Մարտ 1926 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 2 Մարտ 1926 – 19 Ապրիլ 1926 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 19 Ապրիլ 1926 – 21 Յունիս 1926 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 22 Յունիս 1926 – 31 Օգոստոս 1926 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 1 Սեպտեմբեր 1926 – 29 Սեպտեմբեր 1926 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 1 Յունուար 1932 – 26 Մարտ 1932 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 4 Հոկտեմբեր 1932 – 12 Նոյեմբեր 1932 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 13 – 24 Նոյեմբեր 1932 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 6 Փետրուար 1933 – 23 Ապրիլ 1933 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 17 Սեպտեմբեր 1933 – 22 Նոյեմբեր 1933, Մամբրէ Ս.ի կողմէ թուագրուած՝ 41 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 23 Նոյեմբեր 1933 – 4 Փետրուար 1934, նոյնը՝ 42 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 5 Փետրուար 1934 – 5 Մայիս 1934, նոյնը՝ 43 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 28 Յուլիս 1934 – 30 Սեպտեմբեր 1934, նոյնը՝ 45 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 1 Հոկտեմբեր 1934 – 8 Դեկտեմբեր 1934, նոյնը՝ 46 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 9 Դեկտեմբեր 1934 – 2 Փետրուար 1935, նոյնը՝ 47 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 7 Մարտ 1940 – 23 Յունիս 1940, նոյնը՝ 70 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 18 Սեպտեմբեր 1940 – 30 Նոյեմբեր 1940, նոյնը՝ 72 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 1 Յունիս 1942 – 3 Սեպտեմբեր 1942 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 3 Սեպտեմբեր 1942 – 7 Նոյեմբեր 1942 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 7 Նոյեմբեր 1942 – 31 Դեկտեմբեր 1942 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 1 Յունուար 1943 – 24 Փետրուար 1943 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 25 Փետրուար 1943 – 23 Ապրիլ 1943 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 24 Ապրիլ 1943 – 5 Յուլիս 1943 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 5 Յուլիս 1943 – 21 Սեպտեմբեր 1943 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 22 Սեպտեմբեր 1943 – 6 Դեկտեմբեր 1943 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 6 Դեկտեմբեր 1943 – 17 Յունուար 1944 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 18 Յունուար 1944 – 24 Փետրուար 1944 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 25 Փետրուար 1944 – 10 Մայիս 1944 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 11 Մայիս 1944 – 6 Յուլիս 1944 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 7 Յուլիս 1944 – 30 Օգոստոս 1944 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 30 Օգոստոս 1944 – 10 Նոյեմբեր 1944 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 11 Նոյեմբեր 1944 – 31 Դեկտեմբեր 1944 (Բրուտեան/Էջմիածին):
- 8 Փետրուար 1952 – 16 Օգոստոս 1952 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 28 Յունուար 1955 – 16 Յուլիս 1955 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 17 Յուլիս 1955 – 22 Փետրուար 1956 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 23 Փետրուար 1956 – 5 Սեպտեմբեր 1956 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 6 Սեպտեմբեր 1956 – 25 Փետրուար 1957 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 26 Փետրուար 1957 – 27 Յուլիս 1957 (Առաջնորդարան, թիւ 40 – 221):
- 28 Յուլիս 1957 – 13 Մարտ 1958 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 14 Մարտ 1958 – 16 Նոյեմբեր 1958 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 16 Նոյեմբեր 1958 – 10 Յունիս 1959 (Առաջնորդարան, թիւ 40 – 222):
- 11 Յունիս 1959 – 30 Սեպտեմբեր 1959 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 1 Հոկտեմբեր 1959 – 27 Ապրիլ 1960 (հնավաճառ/Առաջնորդարան):
- 16 Սեպտեմբեր 1961 – 22 Մարտ 1962 (Առաջնորդարան, թիւ 40 – 223):
- 23 Մարտ 1962 – 21 Հոկտեմբեր 1963 (Հ.Բ.Ը.Մ.):
- 1 Յունուար 1964 – 31 Մայիս 1964 (Առաջնորդարան, թիւ 40 – 224):
- 1965 (Առաջնորդարան, թիւ 40 – 225):
- 1966 (Առաջնորդարան, թիւ 40 – 226):

Ինչպէս կը տեսնենք, անոնք պակասաւոր են:

3ՉՍՄԱԲՐԷ ԱՐՔ. ՄԻՐՈՒՆԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1933-1940-ի Բարեգործականի տետրակները (22-29), գորս տեսած եմ, թուագրուած են Մամբրէ Սրբազանի կողմէ եւ կը սկսին թիւ 41-էն: Անոնցմէ առաջ գրուած 40 տետրակներէն 21-ը (1-21), ինչպէս կ'երեւի վերի ցանկէն, հասած են Էջմիածին: Ուրեմն, 1918-էն մինչեւ 1933 Սեպտեմբեր անյայտ կը մնան 19 տետրակներ:

1933-1940-ի Բարեգործականի 8 տետրակները (22-29) Մամբրէ թուագրած է՝ 41-72, այսինքն, այստեղ կը պակսին 24 տետրակներ:

1940 Նոյեմբեր 30-ի եւ 1942 Յունիս 1-ի միջեւ (29-30) կարելի է հաշուել շուրջ 5 պակաս տետրակներ:

Էջմիածինի 1942 Յունիս 1 – 1944 Դեկտեմբեր 31-ի տետրակները (30-44) ամբողջ են:

1944 Դեկտեմբեր 31-ի եւ 1952 Փետրուար 8-ի միջեւ (44-45) տետրակները չկան: Միայն մօտաւոր հաշուարկ մը կրնայ ցոյց տալ այս շրջանի պակասներուն քանակը:

Այսպէս, մինչեւ 1944 Դեկտեմբերի տետրակները (1-44) փոքրածաւալ են: Բարեգործականի տետրակներուն (22-29) իւրաքանչիւրը բաղկացած է միջին հաշուով 60 թերթէ, բովանդակելով միջին հաշուով երկու ու կէս ամիս: 1952 թուականէն սկսեալ բոլոր տետրակները (45-60) հաստափոր են՝ 190-200 թերթ: Չենք կրնար ըսել՝ թէ 1945-1952-ի ընթացքին երբ փոխուած է տետրակին ծաւալը, բայց, եթէ միջին ճամբայ մը ընդունինք, այստեղ կարելի է հաշուել շուրջ 25-30 պակաս տետրակներ:

1952 Փետրուար 8-էն մինչեւ վերջ (45-60) կը պակսին շուրջ 10 տետրակներ:

Բոլորը գումարելով կ'ունենանք շուրջ 80-90 պակաս տետրակներ: Պատկառելի քանակ մը:

Անհրաժեշտութիւն մըն է գոնէ Գահիրէ գտնուող տետրակներուն խմբագրուած ամբողջական հրատարակութիւնը:

ՔԱՐՈՉՆԵՐ ԵՒ ԻՆՔՆԱԿՆԵՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մամբրէ Սրբազան նաեւ կը սիրէր արձանագրել իր արտասանած քարոզները, որոնց հատորները կը պահուին Ազգային Առաջնորդարանի արխիւը:

Վերջապէս, այնտեղ կը պահուի հետաքրքրական ինքնակենսագրութիւնը, գոր պիտի սկսինք հրատարակել յաջորդ թիւէն սկսեալ:

(Վերջ 2)

3ՉԱՇԽԱՐՀՈՒՄ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ 10 ՐՈՊԷՆ ՄԷԿ ԿԻՆ...

ամբողջ աշխարհում իւրաքանչիւր 3-րդ կին (736 միլիոն) ենթարկուել է ֆիզիկական կամ սեռական բռնութեան: Չնայած այն հանգամանքին, որ երկրների 90 տոկոսն ընդունել կամ ուժեղացրել է նման բռնութեան դէմ օրէնքներ, դրանց գործնական կիրառումը դեռեւս շատ թոյլ է:

Զեկոյցը շեշտում է, որ թուային տեխնոլոգիաները եւ արհեստական բանականութիւնը յաճախ ուժեղացնում են վնասակար կարծրատիպերը, ինչը նեղացնում է կանանց հնարաւորութիւնները կրթութեան եւ կարիերայի ոլորտում:

Եւրոպայում եւ Կենտրոնական Ասիայում կանանց 53 տոկոսը թուային միջավայրում ենթարկուել է բռնութեան:

ՄԱԿ-ի գնահատականներով՝ անցած տարի 393 միլիոն կին ապրել է ծայրայեղ աղքատութեան պայմաններում, իսկ հակամարտութիւնների գօտիներում նրանք 7,7 անգամ աւելի խոցելի են եղել, քան կայուն երկրներում ապրող կանայք:

ՄԱԿ-ը զգուշացնում է, որ եթէ կրթութեան, առողջապահութեան եւ սոցիալական պաշտպանութեան ոլորտներում էական ներդրումներ չկատարուեն, ապա կանանց շրջանում ծայրայեղ աղքատութեան վերացումը կարող է տեւել եւս 137 տարի:

1Չ

ԴԱԻԱՆԱՊԱՇՏԱԿԱՆ ԱՅԼԱՍԵՐՈՒԱԾՔ

ամուսնութենէ՝ զերծ այս ապաստարանը քայքայուեցաւ ոչ իր ներքին լարումներուն պատճառով. զայն կործանեցին Պրազիլի «յառաջադէմ» եւ աշխարհիկ կառավարութեան զինուած ուժերը: Քանուտոս վայր մըն էր՝ ուր պատմական յառաջդիմութեան զոհերը ձեռք բերած էին իրենց սեփական տարածքը: Ութովիան իսկապէս գոյութիւն ունեցաւ կարճ ժամանակ եւ ասիկա չափազանց շատ էր արդիականացնողներուն համար: Ուրիշ ինչպէ՞ս կարելի է բացատրել Քանուտոսի բոլոր բնակիչներուն սպանողը, ներառեալ կիներն ու երեխաները: Պէտք է ջընջուէր նոյնիքը ազատութեան յիշողութիւնը:

Քանուտոսի պաշտպանութեան ակնյայտ հակափաստարկը այն է՝ որ կրօնական դաւանապաշտական ծրագիրները, ինչպէս Իսլամական Պետութիւնը, ոչ մէկ տարբերութիւն ունին: Բայց երկուքը իրարմէ կը բաժնուին յստակ գիծով: Մինչ Քանուտոս բացայայտօրէն կ'ողջունէ Այլը, Իսլամական Պետութիւնը, բոլոր կրօնական դաւանապաշտներուն նման, կը մերժէ զայն:

Եթէ այսօրուայ «դաւանապաշտները» անկեղծօրէն կը հաւատան գտած ըլլալ իրենց ճանապարհը դէպի Ճշմարտութիւն, ինչո՞ւ այդքան սպառնացած կը զգան անհաւատներէն: Ի վերջոյ, երբ պուտտիսթը կը հանդիպի արեւմտեան հետոնիսթներու, ան չի բորբոքիր կամ չի զգար զիրենք դատապարտելու կարիքը, այլ պարզապէս կը շարժէ գլուխը՝ ի տես երջանկութեան իրենց ինքնակործան որոնումին:

Բայց կեղծ դաւանապաշտները համակուած են անհաւատներու մեղաւոր կեանքով որովհետեւ այդ մեղքերը կ'արտացոլեն իրենց իսկ սեփական փորձութիւնները: Ի տարբերութիւն իսկական հաւատացեալէն, անոնք կը նախանձին սեփական ախորժակները գոհացնող մարդոց, փոխանակ խղճալու անոնց վրայ:

Մինչ թիպէթեան վանականները Թիպէթը կը նկատեն «աշխարհի կեղոռնը, քաղաքակրթութեան սիրտը», եւրոպական քաղաքակրթութիւնը հաստատապէս ապակեղորնացած է: Մեր գլխաւոր ցանկութիւնն է

3Չ

«ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԲԵՍԹՍԵԼԷՐ». ՓԱՍՏԱՎԱԻԵՐԱԳՐԱԿԱՆ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2025

Երեխայ, ու ցանկացած պահի մեր վարքը պայմանաւորուած է նրանով, թէ դրանցից որն է արձագանքում իրավիճակին:

Ռոբին Շարմայի *Առօրեական ոգեշնչում* գիրքը վեցերորդ տեղում է: Գիրքը ներառում է ամէնօրեայ ոգեշնչման վերաբերեալ գաղափարներ, որոնք օգնում են մարդկանց գտնել իրենց իրական նպատակը եւ լինել աւելի արդիւնաւէտ, երջանիկ եւ յաջողակ: Շարման մանրամասն նկարագրում է, թէ ինչպէս փոքր, բայց խելացի քայլերը կարող են փոխել մարդկանց կեանքը՝ զարգացնելով հաւատարմութիւն, սեփական արժանիքների գիտակցում եւ կեանքը քաջաբար ապրելու կարողութիւն: Այս գիրքը պարունակում է նաեւ շատ արժեքաւոր խորհուրդներ այն մարդկանց համար, ովքեր ցանկանում են դիմակայել դժուարութիւններին եւ կեանքի ընթացքում գտնել խորքային եւ իրական երջանկութիւն:

Եօթերորդ տեղում է Ռոբերտ Կիյոսակիի *Հարուստ հայրիկ*, աղքատ հայրիկ գիրքը: Այն անձնական ֆինանսների կառավարում ուսուցանող թիւ մէկ գիրքն է ամբողջ աշխարհում: Այն պատմում է Ռոբերտ Կիյոսակիի եւ նրա երկու հայրիկների հարազատ հօր եւ լաւագոյն ընկերոջ հօր հարուստ հայրիկի պատմութիւնը, այն մասին, թէ ինչպէս են այդ երկու տարբեր մարդիկ ձեւաւորում ներդրումների եւ փողի մասին իր գաղափարներն ու ընկալումները: Գիրքը յօդս է ցնդեցնում այն առասպելը, թէ հարուստ լինելու համար պէտք է ունենալ բարձր եկամուտ, եւ բացատրում է փողի համար աշխատելու

վերագտնել շատոնց կորսնցուցած Ճշմարտութեան սիւնը, գաղտնի պաշտամունքը, կամ հոգեւոր գանձը: Գաղութատիրութիւնը լոկ արեւմտեան արժէքները ուրիշներուն պարտադրելու միջոց չէր եղած երբեք. ան նաեւ որոնում մըն էր կորսուած հոգեւոր մաքրութեան: Այս պատմութիւնը նոյնքան հին է որքան արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը: Հին յոյներուն համար Եգիպտոսը հին իմաստութեան առասպելական պահեստանոցն էր:

Մեր սեփական հասարակութիւններուն մէջ, իսկական եւ այլասերուած դաւանապաշտներուն միջեւ տարբերութիւնը այն է՝ որ առաջինները (ինչպէս ամերիկեան ամիշները) կը համակերպին դրացիներուն որովհետեւ մտահոգուած են սեփական աշխատանքով, այլ ոչ թէ ուրիշներու ըրածով: Ընդհակառակը, այլասերուած դաւանապաշտներուն կը հետապնդէ երկակիութիւնը, անոնք կը շարժին մեղաւորներու նկատմամբ միաժամանակեայ սարսափով եւ նախանձով, ահաւոր խառնուրդ մը՝ որ կը մղէ զանոնք բռնի գործողութիւններու, ըլլան ահաբեկչական ռմբակոծութիւններ կամ դաժան արշաւանքներ:

Փութինի վարչակարգը ոչ մէկ ընդհանրութիւն ունի եւրոպական արդիականացումը մերժող վաւերական ռուսական հոգեւորութեան հետ: Իր երեւակայած «Եւրասիա»-ն պարզապէս եզրոյթ մըն է՝ օրինականացնելու սեփական վատահամբաւ արդիականացումի ծրագիրը: Այս է պատճառը որ պէտք չէ անտեսենք Ռուսաստանը իբրեւ խորապէս պահպանողական եւ աւանդապաշտ երկիր՝ որ յաւէտ կորսուած է արդիականութեան համար: Վերջապէս, Հնադարաներուն մարմնաւորած ռուսական հոգեւորութիւնը կը մերժէ բռնատիրական պետական իշխանութիւնը: Յաղթելու համար Քրեմլինի մէջ այժմ իշխող այլասերուածներուն, պէտք է վերստին արթնցնել զանոնք:

Project Syndicate, 9 Յունուար

<https://www.project-syndicate.org/commentary/putin-islamic-state-inauthentic-conservative-fundamentalists-by-slavoj-zizek-2025-01>

Անգլերէնէ թարգմ.՝ Ա.

եւ փողը քեզ համար աշխատեցնելու տարբերութիւնը:

Ութերորդ հորիզոնականում է Նապոլէոն Հիլի *Մտածի՛ր եւ հարստացի՛ր* գիրքը: Ամերիկացի հեղինակի հանրայայտ գրքում ներկայացուած են հարստանալու, դրամ ստեղծելու քայլերն ու միջոցները, որոնք հիմնուած են ինչպէս հեղինակի սեփական, այնպէս էլ շատ մեծահարուստների փորձի վերլուծութեան վրայ, կիրառուել եւ օգտակար են եղել բազմաթիւ մարդկանց յաջողակ դառնալու համար:

Դանիէլ Քանեմանի *Մտածողութիւն. արագըն ու դանդաղը* իններորդ տեղում է: Հոգեբան եւ Նոբէլեան մրցանակի դափնեկիր Դանիէլ Քանեմանի հանրայայտ գիրքը մէկընդմիջտ կը փոխի մարդկային մտածողութեան մասին ձեր պատկերացումները: Հեղինակը ծանօթացնում է մեզ մտածողութեան երկու «կերպարներին»՝ արագ ու ինտուիտիւ Համակարգ 1-ին եւ դանդաղ ու տրամաբանական Համակարգ 2-ին, որոնք, միմեանց փոխլրացնելով, ձեւաւորում են մեր դատողութիւնները եւ ազդում մեր գործնական ու անձնական որոշումների վրայ:

Ջոն Քեհոյի *Մտքի ուժը. առաջ դէպի 21-րդ դար* գիրքը տասներորդ տեղում է: Հեղինակը, երեք տարի մեկուսանալով, կենտրոնացած մտածել է մարդու ուղեղի գործունէութեան մասին: Ուղեղի անսահման հնարաւորութիւնների ակտիւացման Ջոն Քեհոյի մշակած եւ համակցած մեթոդները կարող են բարելաւել մարդու կեանքը, այն լցնել երջանկութեամբ ու յաջողութեամբ:

Ա. Ք. Քեհոյի «Մտքի ուժը» - Երեւան, 2025

«ՊԱՔՈՒԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՈՒՆ ՏԱԿ ԹԱՔՆՈՒԱԾ ՌՈՒՄԲ ԿԱՅ». ԿԱՐԾԻՔ ԵՐԵՒԱՆԷՆ

JAMnews

«Նոր գործելաճ չէ: Անցեալում էլ հէնց ունեցել ենք քայլ առաջ, միշտ այն կողմից [ազրբայէճանական] եղել են բարդութիւններ, պրովոկացիաներ», ըսաւ Հայաստանի արտաքին գործոց փոխ-նախարար Պարոյր Յովհան-նիսեան, անդրադառնալով խաղաղութեան փաստաթուղթի համաձայնեցումէն ետք Պաքուի առաջադրած պայմաններուն:

Ան արձանագրեց՝ որ համաձայնագիրի ստորագրութեամբ կը նուազին Ազրբայէճանի յարձակումին վտանգները, քանի որ կայ նաեւ միջազգային հասարակութեան ուշադրութիւնը: Ըստ Յովհաննիսեանի՝ 10 միջազգային կառոյցներ եւ 58 երկիրներ ողջունեցին Հայաստանի եւ Ազրբայէճանի միջեւ պայմանագիրի բանակցութիւններուն աւարտը: Անոնց մէջ կը գտնուին նաեւ ՄԱԿ Ապահովութեան Խորհուրդի մնայուն անդամներ՝ ԱՄՆ, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Չինաստան եւ Ռուսաստան:

Լրագրողները փոխ-նախարարին հարցոցին արդեօք այդ երկիրներէն որեւէ մէկը ունի միջնորդական դեր ստանձնելու ցանկութիւն: Ան նշեց՝ որ այս պահուն այդ հարցումին չի կրնար պատասխանել:

Քաղաքագէտ Նարեկ Սուքիասեան *Ազատութեան* հեռատեսիլէն նկատեց, որ աշխարհի տարբեր երկիրներու արձագանգը կը վկայէ՝ որ անոնք խնդիրի էութեան «անհաղորդ» են, զայն չեն դիտեր իբրեւ առաջնահերթութիւն, միայն կը մտածեն «գլխացաւանքէ» ազատելու մասին:

«Արեւմուտքը զբաղուած է իր խնդիրներով՝ ճգնաժամ եւրատլանտեան յարաբերութիւններում, Ուկրաինայում ճգնաժամի յաղթահարման փորձեր, ներքին խնդիրներ եւ այլն: Կարծում եմ՝ նրանց համար թեթեւութիւն էր իմանալ, որ հնարաւոր է՝ այլեւս օրակարգային չլինի իրենց համար մի հեռաւոր ու անկարելորդ կոնֆլիկտ», - շեշտեց քաղաքագէտը:

«Երրորդ երկրի ուժը ենթադրում է ռազմական ներկայութիւն». արտաքին գործոց փոխ-նախարար

Լրագրողներու հետ զրոյցին, Հայաստանի արտաքին գործոց փոխ-նախարար Պարոյր Յովհաննիսեան յաջորդական անգամ շեշտեց՝ որ Երեւանը պատրաստ է քննարկել խաղաղութեան համաձայնագիրի ստորագրութեան հարցը, բայց Պաքուէն տակաւին արձագանգ չէ ստացած: Յովհաննիսեան ըսաւ՝ որ հայկական կողմը կը շարունակէ շարժիլ խաղաղութեան օրակարգով եւ այդ ուղղութեամբ աշխատանքներ կը տանի նաեւ միջազգային ասպարէզէն ներս:

Գալով սահմանին երրորդ ուժերու ներկայութեան շուրջ Երեւանի եւ Պաքուի ձեռք բերած համաձայնութեան, ըստ իրեն ան պէտք է բացառուի երկուստեք, ներառեալ ապագային.

«Երրորդ երկրի ուժեր ասելով՝ սովորաբար խօսք է գնում ռազմական ներկայութեան մասին: Ինչքանով է Եւրամիութեան դիտորդական առաքելութիւնը համարոււմ [ռազմական]»:

Փոխ-նախարարին հարցուցին՝ կա՞յ վստա-

հուրիւն, որ Պաքուն պիտի չպահանջէ դիտորդներուն դուրս բերումը:

«Այժմ ոչ մի բանի մէջ լիարժէք վստահութիւն չենք կարող ունենալ: Տրամաբանութիւնը յուշում է, որ չպէտք է լինեն նման պահանջներ, բայց վստահ լինելու մասին շատ բարդ է ասել», - նկատել է նա:

Ըստ Յովհաննիսեանի՝ տակաւին կարիք չկայ քննարկել դիտորդները դուրս բերելու տարբերակը, քանի որ խաղաղութեան գործընթացը «այնքան էլ արագ չի շարժոււմ», իսկ անոնց ժամկետը երկու տարի է.

«Իհարկէ, եթէ յետագայում համաձայնագիրը ստորագրենք, վաւերացնենք, իսկապէս խաղաղութեան նշաններ լինեն, կարող ենք քննարկել ԵՄ դիտորդների մանդատի հարցը: Պարտադիր չէ սահմանափակուել սահմանագծով: Մանդատի մէջ է նաեւ վստահութեան միջոցառումների ստեղծումը»:

Ըստ իրեն՝ ամենադրական տարբերակի պարագային կարելի կ'ըլլայ գտնել «ճիշտ մոդէլ», որպէսզի եւրոպացի դիտորդներուն հետ աշխատանքը շարունակուի:

Ան չանդրադարձաւ համաձայնագիրի միւս կէտերուն, բայց վստահեցուց՝ որ վիճելի հարցերը քննարկելու համար փաստաթուղթին մէջ նախատեսուած են նաեւ երկկողմանի մեքանիզմներ:

Փորձագիտական կարծիք

Ըստ քաղաքագէտ Նարեկ Սուքիասեանի՝ հայ-ազրբայէճանական բանակցային գործընթացը կը շարունակուի նոյն տրամաբանութեամբ՝ ինչ վերջին 4-5 տարիներուն:

«Ադրբեջանը պնդում է իր առաւելապաշտական պահանջները: Իսկ Հայաստանն փորձում է հնարաւորինս ժամանակ ձգել՝ հասկանալով, որ այդ պահանջներին խիստ ընդդիմացումը կարող է յանգեցնել էսկալացիայի: Գնում է զիջումների այն պարագայում, երբ դիմադրութիւնը՝ ժամանակ ձգելու իմաստով անհնար է թոււմ: Ամէն մի փուլի եւս մի զիջում անելով փորձում է յետաձգել ահագնացող էսկալացիան», - պարզաբանում է նա:

Սուքիասեանի խօսքով՝ գրանցուած որեւէ յառաջընթաց լաւ է, բայց պէտք է հասկնալ թէ ուր կը գտնուի յառաջընթացը, երբ Պաքուէն կը յայտարարեն՝ «այդ թուղթը լրիւ մենք գրած ենք»: Կը յիշեցնեն՝ որ իրավիճակը գրեթէ նոյնն էր սահմանագատումի պարագային: Տաւուշ-Ղազախ հատուածի սահմանագատումը իրականացուելէ ետք, ազրբայէճանական կողմը ասիկա ալ «յաղթանակ» որակեց եւ նշեց՝ որ կատարուեցաւ ճիշդ իր ուզածը.

«Դա չի ապահովում պոզիտիւ խաղաղութիւն, որտեղ բացակայում է հարցերը ռազմական միջոցով լուծելը, այնպիսի հարցերի քաղաքականացումը, որոնք չեն հետապնդում այլ նպատակ, քան դիմացինի ստորացումը, զարգացումը կանխելը: Եթէ քեզ **4**

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ Է՝ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՍՏՈՐԱԳՐՄԱՆ

Հայաստանի ԱԳ նախարարութիւնը յայտարարում է՝ դիւանագիտական խողովակներով Ադրբեջանի ԱԳ նախարարութեանը փոխանցել է, որ «Հայաստանի Հանրապետութիւնն ընդունում է «Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ադրբեջանական Հանրապետութեան միջեւ խաղաղութեան եւ միջպետական յարաբերութիւնների հաստատման մասին համաձայնագրի» նախագծի չհամաձայնեցուած երկու յօդուածների վերաբերեալ Ադրբեջանի առաջարկութիւնները եւ առաջարկել է հանդէս գալ համատեղ յայտարարութեամբ՝ Խաղաղութեան Համաձայնագրի նախագծի տեքստի համաձայնեցուած լինելու եւ նախագծի համաձայնեցման շուրջ բանակցութիւնների աւարտի մասին»:

«Պաշտօնական Բաքուն նախընտրել է հանդէս գալ միակողմանի յայտարարութեամբ», - նշում է պաշտօնական Երեւանը:

Հայաստանի Հանրապետութեան ԱԳ նախարարութիւնը հաստատում է «Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ադրբեջանական Հանրապետութեան միջեւ խաղաղութեան եւ միջպետական յարաբերութիւնների հաստատման մասին» համաձայնագրի նախագծի համաձայնեցուած լինելու եւ նախագծի համաձայնեցման շուրջ բանակցութիւնների աւարտի փաստը:

«Այսպիսով, Խաղաղութեան Համաձայնագիրը պատրաստ է ստորագրման: Հայաստանի Հանրապետութիւնը պատրաստ է Ադրբեջանական Հանրապետութեան հետ սկսել խորհրդակցութիւններ Համաձայնագրի ստորագրման ժամկետների եւ տեղի շուրջ», - ասում է Հայաստանի ԱԳՆ յայտարարութիւնում:

Մարտի 13-ին Ադրբեջանի ատգործնախարարն էր յայտարարել, որ «Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ խաղաղութեան պայմանագրի տեքստի վրայ տարուող աշխատանքներն աւարտուել են, Երեւանը ընդունել է բաց մնացած վերջին երկու կէտերը»: Ըստ Բայրամովի՝ յաջորդ փուլում «Հայաստանի Սահմանադրութիւնից պէտք է հեռացուեն Ադրբեջանին ուղղուած տարածքային պահանջները: Բացի այդ պէտք է լուծարուեն Մինսկի խումբն ու դրա մնացորդները»:

ԱՂԲԵՋԱՆԻ ՀԵՏ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՏԵՔՍԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՅՆԷԼԸ ՀԵՇՏ ՉԻ ԵՂԷԼ. ԱՐՄԱՆ ԵՂՈՅԵԱՆ

Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ խաղաղութեան համաձայնագրի ստորագրումը խաղաղութեան գործընթացի փուլերից մէկն է լինելու:

Արմենպրեսի հաղորդմամբ՝ այս մասին Մարտի 28-ի խորհրդարանական ճեպագրոյցում ընդգծեց իշխող Քաղաքացիական Պայմանագիր խմբակցութեան պատգամաւոր Արման Եղոյեանը: «Խաղաղութեան համաձայնագիրը խաղաղութեան գործընթացի մասերից մէկն է, առաջնային, անհրաժեշտ մասերից մէկն է: Արդէն փաստ է, որ խաղաղութեան համաձայնագրի տեքստը համաձայնեցուած է, երկու կողմերն էլ ընդունում են: Եւ միայն այս փաստն արդէն իսկ մեզ համար դիւանագիտական ձեռքբերում է: Ադրբեջանի մօտեցումները, իհարկէ, կառուցողական չեն այս փուլում: Բայց դրանք չեն նսեմացնում մեր ջանքերը, մեր ձեռքբերումները խաղաղութեան համաձայնագրի բանակցութիւններում», - ասաց նա:

Պատգամաւորն ընդգծեց, որ համաձայնագրի տեքստը համաձայնեցնելը հեշտ չի եղել: Բանակցութիւնները տեւել են 3 տարի: «Այդ տեքստում ամէն ստորակէտի շուրջ շատ տեւական քննարկումներ են եղել Հայաստանի համապատասխան մարմիններում: Եւ բոլոր հնարաւոր կողմերից մենք բոլոր տողերը եւ բառերը վերլուծել ենք՝ համեմատելով **4**

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաիինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

3 Օգոստոս 1929

- Wolf-Ferrari: *Il segreto di Susanna* (իտալերէն):
Lucrezia Bori (Susanna), Armand Tokatyan (Gil),
Giordano Paltrinieri (Sante). նուագավար՝ Gennaro Papi:
- Falla: *La vida breve* (սպաներէն):

Lucrezia Bori (Salud), Ina Bourskaya (La abuela),
Philine Falco (Carmela), Louis D’Angelo (El tío Sarvaor),
Armand Tokatyan (Paco), Désiré Defrère (El cantaor),
George Cehanovsky (Manuel), Giordano Paltrinieri (Una voz),
Flora Cingolani (Una voz), Lavinia Puglioli (Una voz). նուագավար՝ Louis Hasselmans(159):

Edward Moore - «Պր. Թօքաթեան կատարեց առաջին կարգի կատակերգական մարմնաւորում»(160):
Albert Goldberg [*Il segreto di Susanna*] - «Երիտասարդ թենորը վերածուեցաւ արտասովոր լաւ դերասանի»(161):

Albert Goldberg [*La vida breve*] - «Թօքաթեան դժուար առաջադրանք ունէր խաղալու այս կանացի հրաքուխին [Lucrezia Bori, Հ.Ա.] սիրահարի դերը, առաջադրանք՝ զոր կատարեց մասնակի յաջողութեամբ»(162):

9 Օգոստոս 1929

- Wolf-Ferrari: *Il segreto di Susanna* (իտալերէն):
Lucrezia Bori (Susanna), Armand Tokatyan (Gil),
Giordano Paltrinieri (Sante). նուագավար՝ Gennaro Papi:
- Falla: *La vida breve* (սպաներէն):

Lucrezia Bori (Salud), Ina Bourskaya (La abuela),
Louis D’Angelo (El tío Sarvaor), Armand Tokatyan (Paco),
Désiré Defrère (El cantaor), George Cehanovsky (Manuel),
Giordano Paltrinieri (Una voz). նուագավար՝ Louis Hasselmans(163):

11 Օգոստոս 1929

Verdi: *Rigoletto* (իտալերէն):
Mario Basiola (Rigoletto), Florence Macbeth (Gilda),
Armand Tokatyan (Il Duca di Mantova), Ina Bourskaya,
Virgilio Lazzari (Sparafucile), Louis D’Angelo, Anna Correnti,
Philine Falco, Paolo Ananian, Lodovico Oliviero, George Cehanovsky,
Margarete Belleri. նուագավար՝ Gennaro Papi(164):

Rene Devries - «Գերպաւնց էր Դուքսը, զոր ներկայացուց այդ բարձրորակ թենորը՝ Արման Թօքաթեան: Վայելուչ, գեղեցկօրէն զգեստաւորուած, վարպետօրէն դիմայարդարուած, իր Դուքսը նրբագեղ էր եւ ազնուական: Չայնական առումով, հայ թենորը բազմաթիւ հնարաւորութիւններ ունէր բացայայտելու իր փառաւոր ձայնին լաւագոյն յատկանիշները, որուն գործադրութեան կերպը ցնծութիւն պատճառեց ունկնդիրներուն: Թօքաթեան մեծարժէք ներդրում մը եղաւ Ռաիինիայի այս եղանակի առաջնակարգ արուեստագէտներու շարքին»(165):

12 Օգոստոս 1929

Puccini: *La rondine* (իտալերէն):
Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette),
Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier),
Louis D’Angelo (Rambaldo), Geroge Cehanovsky (Périchaud),
Giordano Paltrinieri (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon),
Margery Maxwell (Yvette/ Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle),
Gladys Swarthout (Suzy/Lolette). նուագավար՝ Gennaro Papi(166):

22 Օգոստոս 1929

Puccini: *La rondine* (իտալերէն):
Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette),
Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier),
Louis D’Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud),
Giordano Paltrinieri (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon),
Margery Maxwell (Yvette/-Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle),
Gladys Swarthout (Suzy/Lolette). նուագավար՝ Gennaro Papi(167):

24 Օգոստոս 1929

- Wolf-Ferrari: *Il segreto di Susanna* (իտալերէն):
Lucrezia Bori (Susanna), Armand Tokatyan (Gil),
Giordano Paltrinieri (Sante). նուագավար՝ Gennaro Papi:
- Falla: *La vida breve* (սպաներէն):
Lucrezia Bori (Salud), Ina Bourskaya (La abuela),
Louis D’Angelo (El tío Sarvaor), Armand Tokatyan (Paco),
Désiré Defrère (El cantaor), George Cehanovsky

(Manuel), Giordano Paltrinieri (Una voz). նուագավար՝ Louis Hasselmans(168):

31 Օգոստոս 1929

Puccini: *La rondine* (իտալերէն):
Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette),
Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier),
Louis D’Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud),
Giordano Paltrinieri (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon),
Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle),
Gladys Swarthout (Suzy/Lolette). նուագավար՝ Gennaro Papi(169):

1930

24 Յունիս 1930

Puccini: *Madama Butterfly* (իտալերէն):
Elizabeth Rethberg (Cio-Cio-San), Armand Tokatyan (Pinkerton),
Ina Bourskaya (Suzuki), Mario Basiola (Sharpless),
Lodovico Oliviero (Goro), Paolo Ananian (Bonze),
Giuseppe Cavadore (Yamadori), Philine Falco (Kate Pinkerton),
George Cehanovsky (Commissario). նուագավար՝ Gennaro Papi(170):

Edward Moore - «Ասիկա Արման Թօքաթեանի այս եղանակի առաջին ելոյթն էր, ուր ժողովուրդին առջեւ յայտնուեցաւ ծովային սպայ Pinkerton-ի յատուկ գլխարկով: Անցեալ ամառէն ի վեր ան բաւական կերպարանափոխած է ինքզինքը՝ գլխաւորապէս աւելի լաւ երգեցողութեան ուղղութեամբ: Անցեալ զիշեր ան ամենալաւերէն մէկն էր՝ անմիջական, շիտակ, հնչուն, ընտիր որակով ձայն ու կեցուածք. ծովային սպայի կատարեալ նմոյշ մը հեռաւոր արեւելքի մէջ: Ճիշդ է որ ան չուներ անբողջապէս ամերիկացիի տեսք, բայց Տիկ. Rethberg եւս չուներ լիովին ճարնուոհիի տեսք, որով երկու հանգամանքները թերեւս հաւասարակշռեն եւ ջնջեն զիրար»(171):

30 Յունիս 1930

Puccini: *La rondine* (իտալերէն):
Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette),
Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier),
Louis D’Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud),
Marek Windheim (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon),
Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle),
Ada Paggi (Suzy/-Lolette), Carlo Coscia (Major domo). նուագավար՝ Gennaro Papi(172):

Edward Moore - «Lucrezia Bori եւ Edward Johnson՝ երկու ոսկի ձայներ՝ ուղիղ բայց համեմատաբար թեթեւ դերերու մէջ, Florence Macbeth եւ Արման Թօքաթեան՝ ալ աւելի ոսկի, որուն կ’աւելնայ նկատելիօրէն ճարտար եւ վարպետ կատակերգութիւն, կը ներկայացնէին այն քառերգը՝ որ սաւառնեցաւ երգի թելերով եւ պատճառ հանդիսացաւ որ ուրախանայ ունկնդիրը՝ թէ նման կոկորդը եւ նման հետեւանքները պէտք է կազմած ըլլային բնական պատմութեան յաւելում զլուխ մը»(173):

9 Յուլիս 1930

Puccini: *La bohème* (իտալերէն):
Queena Mario (Mimi), Armand Tokatyan (Rodolfo),
Margery Maxwell (Musetta), Mario Basiola (Marcello),
Désiré Defrère (Shaunard), Virgilio Lazzari (Colline),
Paolo Ananian (Alcindoro/Benoît). նուագավար՝ Gennaro Papi(174):

Edward Moore - «Այս եղանակի սկիզբը պատճառներ կային հաւատալու՝ որ Արման Թօքաթեան միացած է հռչակաւորներուն: Անցեալ զիշերուայ Rodolfo-ն հաստատեց ասիկա, քանի որ առաջին կարգի ներկայացում մըն էր: Առաջին արարի արիայի վերջաւորութեան եղած ծափահարութիւնները եղանակի ամենաուժեղն էին: Ամբողջ օփերայի ընթացքին ան շարունակեց առիթներ ստեղծել յետագայ ծափահարութիւններու»(175):

Rene Devries - «Քանի մը տարի առաջ, հայ թենոր Արման Թօքաթեան իր առաջին խոնարհումը ըրաւ Ռաիինիայի մէջ, եւ այդ ժամանակ մենք զովաբանեցինք իր արժանիքները: Մէկ կամ երկու եղանակ ետք ան երգեց դժուար պայմաններու տակ, բայց անցեալ եղանակին կրկին փառաւորապէս փայլեցաւ բազմաթիւ դերերու մէջ: Այս տարի, իր տարբեր ելոյթներուն մէջ ինքզինք դրսեւորեց իբրեւ մեծ

արժանիքով թենոր, որ տէրն է քաղցրահամ ու մեծածաւալ ձայնի, մեծ դիրութեամբ կը հասնի բարձր տարածութիւններու եւ ունի պարիթոնի հնչեղութիւն: Raconteur-ը երգելէն ետք Թօքաթեան տառացիօրէն դադրեցուց ցուցադրութիւնը եւ ամբողջ ներկայացումի ընթացքին իր աշխատանքը մնաց միեւնոյն բարձր հարթութեան վրայ»(176):

Albert Goldberg - «Արման Թօքաթեան յառաջացուց գրեթէ զգայացունց ծափահարութիւններ իր թարմ ու կենդանի երգեցողութեան շնորհիւ, որ անվիճելիօրէն զինք դասեց թենորներու առաջին կարգը»(177):

(Շար. 9)

ՇԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ

159. ‘Week at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 28 July 1929, part 7, page 8. *Ravinia 1929* [booklet]. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Sings a Double Bill at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 4 August 1929, part 1, page 24. Albert Goldberg, ‘*The Sunken Bell* is Given at Ravinia Park,’ *Musical America*, August 1929, Vol. XLIX, No. 17, p. 34.

160. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Sings a Double Bill at Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 4 August 1929, part 1, page 24.

161. Albert Goldberg, ‘*The Sunken Bell* is Given at Ravinia Park,’ *Musical America*, August 1929, Vol. XLIX, No. 17, p. 34.

162. Albert Goldberg, ‘*The Sunken Bell* is Given at Ravinia Park,’ *Musical America*, August 1929, Vol. XLIX, No. 17, p. 34.

163. ‘*Sunken Bell* Next Big Ravinia Novelty,’ *Wilmette Life*, 2 August 1929, p. 32. ‘Ravinia Opera,’ *Chicago Daily Tribune*, 3 August 1929, p. 12.

164. ‘Ravinia Offers Big Eight Week Program,’ *Wilmette Life*, 9 August 1929, p. 12. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, part 7, page 2. Rene Devries, ‘Gala Nights the Rule at the Ravinia Opera,’ *Musical Courier*, 24 August 1929, Vol. XCIX, No. 8, p. 21.

165. Rene Devries, ‘Gala Nights the Rule at the Ravinia Opera,’ *Musical Courier*, 24 August 1929, Vol. XCIX, No. 8, p. 21.

166. ‘Ravinia Offers Big Eight Week Program,’ *Wilmette Life*, 9 August 1929, p. 12. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 11 August 1929, part 7, page 2. Rene Devries, ‘Gala Nights the Rule at the Ravinia Opera,’ *Musical Courier*, 24 August 1929, Vol. XCIX, No. 8, p. 26. *Edward Johnson Chronology*,
<https://www.therecordcollector.org/articles/edward-johnson/edwardjohnsoncha.html>

167. Edward Moore, ‘Operas Cover Wide Range of Foreign Nations,’ *Chicago Sunday Tribune*, 18 August 1929, part 7, page 1. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 18 August 1929, part 7, page 2. *Edward Johnson Chronology*,
<https://www.therecordcollector.org/articles/edward-johnson/edwardjohnsoncha.html>

168. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 18 August 1929, part 7, page 2.

169. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 25 August 1929, part 7, page 2. *Edward Johnson Chronology*,
<https://www.therecordcollector.org/articles/edward-johnson/edwardjohnsoncha.html>

170. Edward Moore, ‘Gilbert and Sullivan in Merry Revival,’ *Chicago Sunday Tribune*, 1 June 1930, part 7, page 1. *Ravinia Season 1930* [booklet]. Edward Moore, ‘Ravinia Wins Fresh Laurels for *Butterfly*,’ *Chicago Daily Tribune*, 25 June 1930, p. 15.

171. Edward Moore, ‘Ravinia Wins Fresh Laurels for *Butterfly*,’ *Chicago Daily Tribune*, 25 June 1930, p. 15.

172. Edward Moore, ‘Three Comedies in Repertoire at Ravinia Park,’ *Chicago Sunday Tribune*, 29 June 1930, page 7, page 1. Edward Moore, ‘*La Rondine* Acquires Praise as Puccini’s Music at its Best,’ *Chicago Daily Tribune*, 1 July 1930, p. 37. Rene Devries, ‘Splendid Singing and Acting Thrill Ravinia Audiences,’ *Musical Courier*, 12 July 1930, Vol. CI, No. 2, p. 5. *Edward Johnson Chronology*,
<https://www.therecordcollector.org/articles/edward-johnson/edwardjohnsoncha.html>

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՄԿԱՆՈՒՄ ԵՆՔ, ՈՐ ԴԷՊԻ ԵՒՐԱՄԻՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆՈՂ
ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ ԵՐԿԱՐ Է. ՎԱՀԱԳՆ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ

Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեանն անդրադարձել է Եւրամիութեանն անդամակցելու գործընթաց սկսելու մասին Հայաստանի Ազգային ժողովի ընդունած օրէնքին:

Հայաստանի նախագահը թեմային անդրադարձել է Մարտի 31-ին Գերմանիայի նախագահ Ֆրանկ-Վալտեր Շտայնմայերի հետ համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ:

«Մենք հասկանում ենք, որ դէպի Եւրամիութիւն տանող ճանապարհը երկար է, եւ այնպէս չէ, որ մեր օրակարգում այդ հարցը հէնց հիմա պէտք է կատարուի, որովհետեւ մենք տեսել ենք եւ այն երկրների փորձը, որոնք այդ ճանապարհն անցել են. դա տարիներ է տեւում եւ նոյնիսկ կան երկրներ, որոնք դեռեւս սպասում են այդ անդամակցութեանը: Այստեղ գաղափարական հարց կայ. եթէ դուք ծանօթանաք Հայաստանի Սահմանադրութեանը, որն ընդունուել է 1995 թուականին, ապա այնտեղ սահմանում է, որ մենք ուզում ենք ազատ, ժողովրդավարական երկիր լինել, որտեղ իշխանութիւնը պատկանում է ժողովրդին», - ընդգծել է Վահագն Խաչատուրեանը:

Հանրապետութեան նախագահը շեշտել է, որ Հայաստանը ժողովրդավարական ճանապարհով դէպի առաջ գնալու սկզբունքները կրող երկիր է, եւ դա իրականութիւն դարձնելու ձեւերից մէկը Եւրոպական Միութիւնն է: «Մենք լսել ենք, տեսել ենք դրա հետ կապուած այն տարբեր գնահատականներն ու ընկալումները, որոնք վախ առաջացնելու միտումներ ունեն: Բայց դրանք ընդհանուր ոչինչ չունեն այն ամէնի հետ, ինչին մենք ձգտում ենք: Թէ է րբ կ'աւարտուի այդ գործընթացը, ես չեմ կարող ասել եւ չեմ կարծում՝ այստեղ ներկաներից որեւէ մէկը կը կարողանայ ասել, բայց այն, որ մենք ունենք աջակցութեան կարիք այդ թուում նաեւ Գերմանիայի Դաշնութեան կողմից, դա միանշանակ է», -

նշել է Վահագն Խաչատուրեանը՝ ցանկութիւն յայտնելով, որ այդ ամէնը Հայաստանի հասարակութեան համար աւելի հեշտ լինի, քանց ցնցումների:

Հայաստանի նախագահը կարեւոր է համարել, որ այս հարցում չկայ որեւէ պարտադրանք, այլ ընդամենը կայ ընկալում, գործընկերութիւն եւ առաջ շարժուելու ցանկութիւն:

Խաչատուրեանը վստահութիւն է յայտնել, որ Հայաստանի եւ ԵՄ-ի միջեւ վիզաների ազատականացման շուրջ գործընթացը դրական առաջընթաց կ'ունենայ, իսկ ինչ վերաբերում է անելիքներին, ապա դրանք պէտք է կատարուեն Հայաստանի կողմից:

Հանրապետութեան նախագահը նաեւ յիշեցրել է, որ Հայաստանի եւ ԵՄ-ի միջեւ արդէն իսկ կայ շատ կարեւոր փաստաթուղթ՝ Համապարփակ եւ Ընդլայնուած Գործընկերութեան մասին 2017 թուականին ստորագրուած փաստաթուղթը, որի շուրջ կողմերը մշտապէս քննարկումների մէջ են գտնուում, եւ որի շրջանակներում Հայաստանը շարունակում է իրականացնել իր վրայ վերցրած պարտաւորութիւնները:

Հայաստանի Ազգային Ժողովը Մարտի 26-ին երկրորդ ընթերցմամբ եւ ամբողջութեամբ ընդունել է «Եւրոպական Միութեանը Հայաստանի Հանրապետութեան անդամակցելու գործընթացի մեկնարկի մասին» օրէնքի նախագիծը:

Նախագծի փոփոխուած վերջնական ձեւակերպմամբ սահմանում է. «Հայաստանի Հանրապետութիւնը, նպատակ ունենալով զարգացնել ժողովրդավարական ինստիտուտները, բարձրացնել հասարակութեան բարեկեցութիւնը, ամրապնդել երկրի անվտանգութիւնը, դիմակայունութիւնը եւ իրաւունքի գերակայութիւնը, յայտարարում է Եւրոպական Միութեանը Հայաստանի Հանրապետութեան անդամակցելու գործընթացի մեկնարկը»:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԵՒ ԱՄԲՈՂՋ ԵՒՐՈՊԱՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ
ԽԱԶՄԵՐՈՒԿ ՆԱԽԱԳԾԻ ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՐՅՈՒՄ. ՇՏԱՅՆՄԱՅԷՐ

Գերմանիան եւ ամբողջ Եւրոպան մեծ հետաքրքրութիւն ունեն, որպէսզի Հայաստանը կարողանայ իր Խաղաղութեան Խաչմերուկ յաւակնոտ ծրագիրը յաջորդող տարիներին զարգացնել եւ իրագործել, որով նաեւ նոր հաղորդակցային ուղիներ կը ստեղծուեն Եւրոպայի եւ Արեւելեան Ասիայի միջեւ:

Արմենայրէսի հաղորդմամբ այս մասին Գերմանիայի նախագահ Ֆրանկ-Վալտեր Շտայնմայերը յայտարարել է Մարտի 31-ին Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեանի հետ համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ անդրադառնալով Հարաւային Կովկասում հաղորդակցային ուղիների ապաշրջափակմանը մասնաւորապէս Հայաստանի կառավարութեան կողմից ներկայացուած Խաղաղութեան Խաչմերուկ նախագծին: «Ոչ միայն Գերմանիան, այլեւ ամբողջ Եւրոպան մեծ հետաքրքրութիւն ունեն, որպէսզի

Հայաստանն այդ յաւակնոտ Խաղաղութեան Խաչմերուկ ծրագիրը յաջորդող տարիներին կարողանայ զարգացնել եւ իրագործել, որով կը ստեղծուեն կոմունիկացիաներ Եւրոպայի եւ Արեւելեան Ասիայի միջեւ մերձեցնելով այս տարածաշրջանները: Այս ամէնը կապուած է խաղաղութեան համաձայնագրի եւ դրա հնարաւորինս շուտ ստորագրման հետ», - շեշտել է Գերմանիայի նախագահը:

Նա յաւելել է՝ երբ խօսք է գնում ենթակառուցումների զարգացման մասին, անհրաժեշտ են միջազգային ներդրողներ, որոնք պատրաստ են ներդրումներ կատարել այդ ենթակառուցումների ստեղծման մէջ: «Այս հարցում փոխադարձ կապ կայ. ինչքան մեծ է կայունութիւնը այս տարածաշրջանում, այնքան աւելի մեծ կը լինի հաւանականութիւնը այդպիսի ներդրողներ գտնելու հարցում», - ընդգծել է Շտայնմայերը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԵՄ ԴԻՏՈՐԴԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ 5000-ԸՊ
ՊԱՐԵԿՈՒԹԻՒՆՆ Է ԻՐԱԿԱՆԱՑՐԵԼ

Հայաստանում Եւրամիութեան դիտորդական առաքելութիւնը Ապրիլի 2-ին հաղորդում է իր 5000-րդ պարեկութիւնն իրականացնելու մասին:

«Հայաստանում ԵՄ դիտորդական առաքելութիւնն այսօր հպարտութեամբ նշում է մի կարեւոր հանգրուան՝ մենք իրականացրինք մեր 5000-րդ պարեկութիւնը առաքելութեան հաստատումից ի վեր», - ասում է առաքելութեան ֆէյքընքեան էջում արուած գրառման մէջ:

«Մեր նուիրումութիւնը տարածաշրջանում խաղաղութեանն աջակցելուն մնում է անսասան: Երախտապարտ ենք վստահութեան համար, որ Հայաստանը ցուցաբերում է

մեր նկատմամբ», - յայտարարում է ԵՄ դիտորդական առաքելութիւնը:

ԵՄ դիտորդները Հայաստան են ժամանել երկու տարի առաջ 2023-ի Փետրուարի 20-ին: Այս տարուայ Յունուարին որոշում ընդունուեց, ըստ որի եւրոպացի դիտորդները կը մնան Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում եւս երկու տարի՝ մինչեւ 2027-ի Փետրուարի 19-ը:

Բաքուից Հայաստանում ԵՄ առաքելութեանը մեղադրում են «լրտեսական գործունէութիւն», «հետադիտակային դիւանագիտութիւն» իրականացնելու մէջ: Եւրամիութեան առաքելութիւնը կտրականապէս հերքում է այդ մեղադրանքները:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ՄԱՍԲՐԷ
ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի արխիւը (թիւ 39 – 461) կը գտնուի փոքր տետրակ մը որ կը բովանդակէ Եգիպտահայ Թեմի Առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեանի (Յունուար 1891, Կարին – 8 Հոկտեմբեր 1966, Գահիրէ) ինքնագիր ինքնակենսագրութիւնը: Անուանաթերթին վրայ Սրբազանը գրած է խորագիրը՝ Կենսագրական գիծեր Մամբրէ Արքեպիս. Սիրունեանի:

Ինքնակենսագրութիւնը կը հասնի մինչեւ 1962 թուական, որ պէտք է հանդիսանայ գրութեան թուականը:

Ստորեւ առաջին անգամ ըլլալով կը հրատարակուի ձեռագիրը:

Հ. Ա.

Կենսագրութիւն

Ծնած եմ 1891-ի Յունուարին Կարին քաղաքի մէջ օրինաւոր ամուսնութենէ:

Հօրս անունը Սուրէն Սիրունեան, բաղիշեցի: Մօրս անունը Վարդուի ծնեալ Սարաճեան, կարնեցի:

Սկրտուած եմ Կարնոյ Ս. Աստուածածին եկեղեցիին կից փոքրիկ մատրան մէջ գոր կարնեցիք Տաճար կ'անուանէին ձեռամբ Տ. Համազասպ քիյ. Ֆրոյեանի եւ կնքահայ[ր]ութեամբ Յակոբ Էֆ. Համամճեանի անուանակոչուելով Արշամ:

Անդրանիկն եմ ծնողացս, ունեցած եմ երեք եղբայրներ Վահէ, Լեւոն եւ Գեղամ:

Մահացած են Վահէն եւ Գեղամը, կ'ապրինք ես եւ Լեւոնը: Նախնական կրթութիւնս առած եմ Կարնոյ Այծնեան Ազգ. Վարժարանին մէջ որուն շրջանը չեմ կրցած բոլորել ծնողացս նիւթական անկարողութեան պատճառաւ եւ մատաղ տարիքես իջած եմ շուկայ օգնելու համար ծնողացս նիւթապէս:

Ծառայած եմ 3 տարի ժամագործ եւ ժամացոյցի վաճառական Պ. Ասատուր Իփեկճեանի մօտ եւ ապա 3 տարի եւս Կարնոյ յայտնի վաճառականներէն Պ. Անդրանիկ Տիգրանեանի մօտ:

Ի տղայ տիոց սիրած եմ եկեղեցիս եւ ամէն առտու անխափան մասնակցած եմ եկեղեցական արարողութեանց սիրով եւ մեծ հաճոյքով:

Եկեղեցական դառնալու բաղձանքներս քաջալերած է մայրս որ ինքն ալ իր կարգին ճշմարիտ աղօթող մը եւ իրական եկեղեցաւեր մըն էր:

1908 Մեպտեմ. 1-էն մինչեւ 1909 Մեպտեմ. 30 պաշտօնավարած եմ Կարնոյ Հայ Կաթոլիկաց Վարժարանին եւ եկեղեցիին մէջ իբրեւ երաժիշտ ուսուցիչ:

1909 Մեպտեմ. 1-էն մինչեւ 1910 Յուլիս 15 պաշտօնավարած եմ Կարնոյ Դաշտի Զիթհող գիւղի վարժարանին եւ եկեղեցիին մէջ իբրեւ երաժիշտ ուսուցիչ:

1910-ին կարգադրութեամբ Կարնոյ Առաջնորդ երջանկայիշատակ Տ. Սմբատ եպիս. Սաատէթեանի կ'ընդունուիմ Արմաշի Դպրեվանքը՝ դառնալու համար կուսակրօն եկեղեցական:

Այս էր մօրս եւ իմ բաղձանքը:

1910 Օգոստ. 1-ին կը մեկնիմ Կարինէն եւ նոյն ամսոյ 18-ին կը հասնիմ Արմաշ եւ կ'ընդունուիմ Դպրեվանաց աշակերտութեան մէջ փոխ վանահայր եւ վերատեսուչ Տ. Մեսրոպ ծ. վրդ. Նարոյեանի եւ տեսուչ Գեր. Տ. Գարեգին ծ. վրդ.ի կողմէ:

Դպրեվանոց ուսուցչական կազմը հետեւեալն էր. Տ. Մեսրոպ ծ. վրդ. Նարոյեան, Տ. Գարեգին ծ. վրդ. Խաչատուրեան, Տ. Գեորգ ծ. վրդ. Թուրեան, Պ. Վաղինակ Պէքեարեան, Գարթալեան, Մինաս Մէմերճեան, Ասատուր Նաւարեան, Մինաս Ծալեան, Mr Hardie, Յակոբոս Այվազեան երաժիշտ:

Յաջողութեամբ կը բոլորեմ Դպրեվանոց եռամեայ շրջանը եւ 1913 Մեպտ. 25-ին Ս. Ստեփաննոսի տօնին օրը, Արմաշի Զարիսափան Ս. Աստուածածնի տաճարին մէջ, դասակից ընկերներու Լեւոն Բանիկեանի եւ Բիւրատ Վարժապետեանի հետ, առաջինը օվաճրգցի եւ երկրորդը խասկալցի, կը ձեռնադրուիմ աւագ սարկաւագ վանահայր Տ. Մեսրոպ սրբ. եպիս. Նարոյեանի ձեռքով:

Մէկ քանի ամիս վերջ մեզի կ'ընկերանայ նաեւ Կարապետ Թաշճեան զիլեցի:

1915 Օգոստոս 7-ին Դպրեվանոց միաբանութեան հետ, հայկական տեղահանութեանց ատեն, արքայութեան եւ նախ Էսկիշէհիւր եւ ապա Գոնիա, ընկերակից ունենալով նախ Դպրեվանոց վանահայր Գեր. Տ. Մեսրոպ եպիս. Նարոյեանը, Հմայեակ վրդ. Պաղտասարեանը, Եղիա վրդ. լուսարարապետը վանքին, Լեւոն եւ Կարապետ սարկաւագները:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ՄԱՍԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

3

1915 Հոկտեմ. 10-ին խոյս տուած եմ Գոնիայէն դէպի Էսկիշէիիր, առաջնորդութեամբ պատուական հայու մը որուն անունը մոռցած եմ դժբախտաբար եւ Էսկիշէիիրէն դէպի Պոլիս վատ յոյնի մը որ թէեւ ողջամբ հասցուց զիս Պոլիս՝ սակայն Իզմիտի առջեւ կողոպտեց զիս առնելով քովս գտնուած դրամս։

1915 Նոյեմբեր 15-ին հասած եմ Պոլիս եւ Հայտար փաշայի կայարանէն անցած եմ իբրեւ բեռնակիր եւ մտնելով Պոլիս ապաստանած եմ Հայոց Պատրիարքարանը ի Գում Գաբու եւ վայլած եմ պաշտպանութիւնը Ամեն. Պատրիարքին Տ. Զաւէն սրբ. արքեպիս. Տ. Եղիայեանի։

1915 Հոկտեմ. 3-ին Գոնիայի մէջ կը ձերբակալուի Լեւոն սրկ. Բանիկեան եւ կը քշուի մինչեւ Տէյր Էլ Զօր ուր կախաղանի մահուամբ կը կնքէ իր մահկանացուն։

1916 Ապրիլ 28-ին Գոնիայի մէջ կը ձերբակալուին Գեր. Տ. Մեսրոպ եպիս. Նարոյեան եւ Կարապետ սրկ. Թաշճեան եւ կը բերուին Պոլիս իբրեւ քաղաքական յանցաւորներ եւ կ'արգելափակուին Գրսմը Սիասիի եւ Նուրը Օսմանեայի մօտ գտնուող պանդոկի մը մէջ որ բանտի վերածուած էր այն ատեն։

Դատավարութիւն[ն]ին տեղի կ'ունենայ նոյն տարւոյ Յունիս 1-ին, անպարտ կ'արձակուի Նարոյեան սրբազան իսկ Յունիս 20-ին ալ Կարապետ սարկաւագ։

1916 Յուլիս 17-ին Վարդավառի տօնին, Պոլսոյ Մայր Եկեղեցիին մէջ նախագահութեամբ Ամեն. Տ. Զաւէն պատրիարքի եւ խարտաւիլակութեամբ Տ. Երուանդ ծ. վրդ. Փէրտահճեանի եւ ձեռնադրութեամբ Տ. Մեսրոպ Ս. եպիս. Նարոյեանի ընկերոջս Կարապետ սարկաւագ Թաշճեանի [հետ] կ'ընդունին քահանայական աստիճան։ Ես կը կոչուիմ Մամբրէ աբեղայ իսկ ընկերս Խորէն աբեղայ։

Վեղարի տուուչութիւնը տեղի ունեցաւ նոյն օրը երեկոյեան ժամերգութենէն վերջ դարձեալ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ։

1916 Յուլիս 28-ին կայսերական իրատեով կը ջնջուի Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութիւնը, պաշտօնանկ կ'ըլլայ Ամեն. Զաւէն պատրիարք եւ կը փակուի Հայոց Պատրիարքարանը։

1916 Օգոստոս 11-ին Դպրեվանուց 13 աշակերտներուն եւ Գեղամ եւ Վահէ Փաստրմաճեաններու հետ առաջնորդուեցանք Գրսմը Սիասիի միւսիր Բէշատ պէյի մօտ ես եւ Խորէն աբեղայ ուր բազմած գտանք երկու դաւաճաններ, Հրանդ վրդ. Յովասափեան եւ Պէշիկթաշի մուխթար Յարութիւն Մկըրտիչեան։ Կարգ մը անիմաստ հարցումներէ վերջ մեզ առաջնորդեցին շէնքին պարտեզը ուր մեզի կը սպասէին Դպրեվանուց 13 աշակերտները եւ Վահէ եւ Գեղամ Փաստրմաճեանները։

Անշուշտ վերը յիշուած երկու դաւաճաններու ցուցումին վրայ հրէշային դիմագծով զօմիւտը մը կարգ մը հարցումներէ վերջ՝ մեզմէ բաժնեց ու տարաւ Փաստրմաճեանները Վահէն եւ Գեղամը, տարաւ անդարձ կերպով։

Կառավարական կարգադրութեամբ 1916 Օգոստոս 11-ին ընկերոջս Խորէն աբեղայ Թաշճեանի եւ Դպրեվանուց 13 աշակերտներուն հետ կ'առաջնորդուինք Հայտար փաշայի երկաթուղեաց կայարանը երթալու համար Երուսաղէմ։

Մեզի ընկերացող աշակերտներն էին. Ղազարոս Գըրգէլերեան սեբաստացի, Տաճատ Մշոնեան մալկարացի, Գէորգ Ահարոնեան խարդերդոցի, Միսիթար Գազանճեան մշեցի, Գեղամ Գէորգեան մշեցի, Լօրիս Զաքարեան մշեցի, Յովհաննէս Սեդրակեան խնուացի, Վահրամ Աղապապեան բաբերդոցի, Յակոբ Թորոյեան քղեցի, Մուրատ Մուրատեան տիգրանակերտցի, Մանաւագ Տէր Խաչատուրեան բաղէջի, Գուրգէն Տէր Վարդանեան երզնկացի, Սարգիս Եազըճեան կարնեցի։

Չարչարալից ճամբորդութենէ մը վերջ Խաչի Պահոց Չորեքշաբթի գիշեր Մեպտեմ. 13, ողջամբ կը հասնինք Երուսաղէմ եւ թրքական իշխանութեանց կողմէ կը յանձնուինք Ն. Ս. Օծութեան Սահակ կաթողիկոս պատրիարքին եւ կը տեղաւորուինք Սրբոց Յակոբեանց վանքին մէջ։

1916 Հոկտեմ. 7-ին անդրանիկ Պատարագս կը մատուցանեմ Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ։

(Շար. 1)

«ՊԱՔՈՒԻ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐՈՒՆ ՏԱԿ ԹԱՔՆՈՒԱԾ ՌՈՒՄԲ ԿԱՅ». ԿԱՐՇԻՔ ԵՐԵՒԱՆԷՆ

1

ստիպում են հրաժարուել պաշտպանական միջոցներից, անգամ ինքնապաշտպանութեան իրաւունքից ու ռեսուրսներից, ի՞նչ զարգացման մասին, ի՞նչ պոզիտիւ խաղաղութեան մասին կարող է խօսք գնալ»։

Իր դիտարկումով՝ հայ-ազըրպէճանական համաձայնագիրէն «խաղաղութեան հոտ չի գալիս»։ Յիշեցուց՝ որ պայմանաւորաժութեան ձեռք բերումէն ետք, ազըրպէճանական կողմը առաջ քաշեց Հայաստանի Սահմանադրութեան փոփոխութեան եւ ԵԱՀԿ Մինսքի Խումբի լուծարումի նախապայմաններ, շարունակեց ռազմատենչ հռետորաբանութիւնը։

Քաղաքագէտի գնահատութեամբ, Ազըրպէճան գիտէ՝ որ Սահմանադրութեան փոփոխութիւնը «փակուղային պահանջ» է։ Ճիշդ այս պատճառով է որ զայն առաջ կը քաշէ, որպէսզի չհանգուցալուծուի հակամարտութիւնը։

«Բաքուն շահագրգռուած չէ խաղաղութեամբ, շահում է կոնֆլիկտի շարունակութիւնից։ Դա իր համար բազմաթիւ ներքին ու արտաքին հարցեր է լուծում»։

Նարեկ Սուքիասեան կ'ըսէ՝ որ եթէ նոյնիսկ Հասաստանի իշխանութիւնները համաձայնին Սահմանադրութեան բնագիրին մէջ կատա-

րել Պաքուի պահանջած փոփոխութիւնները, քիչ է հաւանականութիւնը՝ որ Հայաստանի քաղաքացիները կողմ կը քուէարկեն։

Ըստ իրեն՝ նոր Սահմանադրութիւն ընդունելու Պաքուի պահանջին տակ թաքնուած ռումբ կայ։

«Ադրբէջանից կ'ասեն [եթէ հանրաքուէի արդիւնքները գոհացուցիչ չլինեն]՝ տեսէք, հայ ժողովուրդը դեռեւս դուրս չի եկել իր «ռեւանշիստական թմբիրից», պէտք է պատժել, վերջնական դաս տալ։ Եւ դա կ'օգտագործեն որպէս casus belli՝ պատերազմ յայտարարելու ֆորմալ առիթ»։

Կը յիշատակէ քանի մը օր առաջ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի գրառումները փաստաթուղթը ստորագրելու պատրաստականութեան մասին եւ կը նշէ՝ թէ անոնք պատերազմ չսկսելու կոչեր էին, քանի որ առկայ ոգին թոյլ չի տար հաւատալ խաղաղութեան։

«Ես չեմ կարծում, որ անգամ Հայաստանի իշխանութիւնը հաւատում է, թէ այս փաստաթղթի ստորագրման միջոցով խաղաղութեան դարաշրջան է բացում։ Այդ խօսակցութիւններն աւելի շատ ներքին սպառմանն են ուղղուած», - ամփոփեց ան։

Արեւելահայերէնէ արեւմտահայերէն փոխադրութիւն՝ Ա.

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաիինիայի ամառնային օփերա

2

173. Edward Moore, ‘*La Rondine Acquires Praise as Puccini’s Music at its Best,*’ *Chicago Daily Tribune*, 1 July 1930, p. 37.

174. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 6 July 1930, part 7, page 2. Edward Moore, ‘Queenaria Mario Praised for Singing Mimi in Ravinia’s *La Bohème*,’ *Chicago Daily Tribune*, 10 July 1930, p. 29. Rene Devries, ‘Ravinia Patrons Enjoy Week of Fine Music,’ *Musical Courier*, 19 July 1930, Vol. CI, No. 3, p. 12. Albert Goldberg, ‘Favorite Operas Sung,’ *Musical America*, August 1930,

Vol. L., No. 13, p. 22.

175. Edward Moore, ‘Queenaria Mario Praised for Singing Mimi in Ravinia’s *La Bohème*,’ *Chicago Daily Tribune*, 10 July 1930, p. 29.

176. Rene Devries, ‘Ravinia Patrons Enjoy Week of Fine Music,’ *Musical Courier*, 19 July 1930, Vol. CI, No. 3, p. 12.

177. Albert Goldberg, ‘Favorite Operas Sung,’ *Musical America*, August 1930, Vol. L., No. 13, p. 22.

ԱՐԲԷՋԱՆԻ ՀԵՏ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՏԵՔՍՏԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑՆԵԼԸ ՀԵՇՏ ԶԻ ԵՂԵԼ. ԱՐՄԱՆ ԵՂՈՅԵԱՆ

3

նաեւ աշխարհաքաղաքական զարգացումների հետ։ Եւ այսօր հասել ենք այդ արդիւնքին։ Մնացածը դուք տեսնում էք, թէ Ադրբէջանն ինչպէս է արձագանքում։ Բայց դուք նաեւ պէտք է նկատէք, թէ միւսներն ինչպէս են արձագանքում Ադրբէջանի արձագանքին։ Սա եւս կարելոր է», - ասաց նա։

Եղոյեանը յաւելեց՝ նորութիւն չէ, որ Ադրբէջանը կարող է ապակառուցողական արձագանքել, բայց թէ ինչպէս աշխարհը դա կ'ընկալի, ինչպէս միջազգային դերակատարները կը վերաբերուեն այս բանակցութիւններին, ինչպէս կը դիրքաւորուեն, դրանից է նաեւ կախում՝ բանակցութիւնները, խաղաղութեան գործընթացը յաջողո՞ւմ են, թէ՞ չեն յաջողում։ «Եթէ այդ պրիզմայով նայենք, այս պահին մենք ճիշտ ճանապարհի վրայ ենք», - ասաց պատգամաւորը՝ կրկնելով, որ փաստաթուղթը ստորագրելը խաղաղութեան գործընթացի փուլերից մէկն է։

Հայաստանն ու Ադրբէջանը Մարտի 13-ին յայտարարել են խաղաղութեան համաձայնագրի նախագիծը համաձայնեցնելու եւ դրա շուրջ բանակցութիւններն աւարտելու ուղ-

ղութեամբ։ Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանն Ադրբէջանի նախագահ Իլիամ Ալիեւին առաջարկել է խորհրդակցութիւններ սկսել համաձայնագրի ստորագրման ժամկետների եւ վայրի վերաբերեալ, Ադրբէջանը, մինչդեռ, նախապայմաններ է առաջ քաշում համաձայնագիրը ստորագրելու համար։ Մասնաւորապէս, ադրբէջանական կողմը շարունակում է պնդել կեղծ թէզը, թէ Հայաստանի Սահմանադրութիւնը իբր տարածքային պահանջներ է պարունակում Ադրբէջանի նկատմամբ՝ որպէս խաղաղութեան համաձայնագիրը ստորագրելու նախապայման դնելով Հայաստանի Սահմանադրութեան փոփոխութեան հարցը։ Ադրբէջանի երկրորդ նախապայմանը ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի լուծարումն է։ Նախապայմաններին զուգահեռ Ադրբէջանը մի քանի օր շարունակ կեղծ լուրեր էր տարածում, թէ Հայաստանի զինուած ուժերը սահմանի տարբեր հատուածներում իբր կրակում են ադրբէջանական դիրքերի ուղղութեամբ։

Ա. Թ. Փաշինեանի հետ հարցազրույցի ժամանակ

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՄԵԾ ԴԱՏԱՎՃԻՌ՝ ՈՒՐ ՆՈՅՆԻՄԿ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՋԵՐՄԱՑՈՒՄԸ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ՅԱՆՑԱՆՔՆ Է ՊԵՐՃ ՃՈԼՈԼԵԱՆ

Կ'ըսեն՝ «երբեք մի մեղադրեր օդերեւութաբանը եղանակին համար»: Լաւ. եկէք պարզապէս անտեսենք այս իմաստութիւնը եւ ամէն բանի համար՝ համաշխարհային ջերմացումէն մինչեւ դանդաղ Wi-Fi-ի ամբողջ յանցանքը ուղղակիօրէն բարդենք վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանին: Ինչպէ՞ս ան կը համարձակի դիւանագիտական, ռազմական եւ տնտեսական նոր ռազմավարութիւններով զօրացնել Հայաստանը: Արդեօք ան չի՞ գիտակցիր որ ամերիկահայ Սփիւոքի բազկաթոռային՝ մասնագէտները չեն կրնար գիշերը քնանալ եթէ իւրաքանչիւր տիեզերական աղետ չկցեն վարչապետին:

Մեծ համաձայնութեան յուսախաբութիւնը
Փողոցի (կամ գոնէ սփիւոքի լուրերու շրջուն օղակներու) խօսակցութիւնն է՝ որ վերջերս ԱՄՆ-Հայաստան Ռազմավարական Երկխօսութեան ստորագրումը [14 Յունուար, Ա.] պիտի առաջնորդէ փառաւոր ժամանակաշրջանի՝ քանի որ առանց յապաղելու հայկական հողի վրայ մեղմօրէն ցամաք իջան ԱՄՆ-ի փարաշիւթիւսները: Երեւկայեցեք ցնցումս՝ երբ զբօսնելով Երեւանի Հանրապետութեան Հրապարակը, ի գուր փնտռեցի ամերիկացի զինուորներուն խումբերը՝ որոնք պարեկութիւն կ'ընեն շրջապատը, մարտաֆիլմի (action movie) տեսարանի մը նմանողութեամբ: Նոյնիսկ սահմանային տարածութիւնը կասկածելիօրէն գուրկ էր որեւէ G.I. Joe-է՝ որ կը սպասէ ետ մղել ազերպէճանական յաջորդ յարձակումը: Ինչպէ՞ս Փաշինեան բացարձակօրէն կը համարձակի ստորագրել բան մը՝ որ կը պահանջէ փաստացի հետապնդում եւ դիւանագիտական դասաւորութիւն, փոխանակ ինքնաբոլիօրէն ստեղծելու օտար պաշտպաններու կախարդական զօրախումբ:

Սարսափա ծ է Թուրքիան. ոչ այսքան արագ
Կարելի է մտածել՝ որ Հայաստանի ԱՄՆ գործընկերութեան յայտարարութենէն ետք, Ուաշինկթոն որոտալի զգուշացում պիտի յղէր նախագահ Էրտողանին, թերեւս Սպիտակ Տան մարզագետինի բարձրախօսին միջոցով, պահանջելով. «Դադրեցէ՛ք միջամտել Հայաստանին, թէ չէ...»: Բայց ոչ: Տարօրինակօրէն, պետութիւնները սովորաբար դիւանագիտութիւն կը վարեն աւելի նրբերանգում ձեւերով: Սիրոճալիզմ. այնպէս չէ՞: Եթէ սփիւոքի ամենավատ քննադատները ունենային իրենց ճանապարհը, մենք կ'ունենայինք մեր գլխավերելը թոչնո՞ղ F-16-եր, որոնք թռուցիկներ նետելով կ'ըսէին. «Դպչէ՛ք Հայաստանին եւ կը կանգնիք անմիջական արդարադատութեան առջեւ»: Փոխարէնը ստացանք... աճող քայլեր դէպի համագործակցութիւն: Ո՛ր է հոլիուուտեան ներկայացումը:

Մուփերմարքէթները չեն լեցում Տորի-թոսով

«Փաշինեակը անձեռնհաս է» պատումը նաեւ կը պնդէ՝ որ եթէ Հայաստան իրապէս յաջողութեան պատմութիւն ըլլար, մենք անմիջապէս պիտի տեսնէինք ամերիկեան ամէն տեսակ ապրանքներու հոսքը խանութներու դարակներուն վրայ՝ Թուինքի, արմատային գարեջուր (root beer), չետրը պանիր, եւ թերեւս

մէկ-երկու Քարտաշեան պատահական տիպարներ: Հակառակ ասոր, դրամատիրական երանութեան այս առասպելական հրաշալիքները փնտռելու ընթացքին հանդիպեցայ օրինաչափ տեղական արտադրութեան: Երեւակայեցէ՛ք. նոր ռազմավարական կանոնադրութիւնը ժամանակ կը պահանջէ ընդլայնուած առեւտրի վերածուելու համար: Ինչ անպատմելի անձեռնհասութիւն է՝ որ մէկ համաձայնագրի ստորագրութենէն ետք, սփիւոքը Երեւանի մէջ չի կրնար գտնել կերակուրի նոր տեսակներ:

Իրական թշնամին՝ ոչ թէ բռնապետերն են, այլ Երեւանի այդ տղան

Եթէ կարդաք սփիւոքի որոշ մեկնութիւններ, կրնաք մտածել որ Հայաստանի ամենալուրջ սպառնալիքը Ալիեւ-Էրտողան-Փութին-Լուքաշենքօ քառեակը չէ, իւրաքանչիւրը իր յարձակողականութեան, բռնատիրական կառավարումի եւ պատմական վերանայումի հուժկու պատմութեամբ: Ոչ, ոչ. իրական չարագործը պէտք է ըլլայ վարչապետը, որ կը փորձէ ընդլայնել Հայաստանի արտաքին յարաբերութիւնները, գէնք գնել Հնդկաստանէն եւ տնտեսութիւնը բանալ նոր գործընկերութիւններու առջեւ: Այս աշխարհայեացքով, բոլոր դժբախտութիւնները բեռնուած են Երեւանի վարչակարգին վրայ: Իսկ Ազերպէյճանի շարունակուող հողային գրաւումնէն ըր: Աննշան մանրամասնութիւն: Թուրքիոյ պաշտպանութեան հսկայ պիտձէ՛ն: Ռուսաստանի անկանխատեսելի վարքն ու պատեհապաշտութիւնը: Եկէ՛ք շատ չբարդացնէք հարցերը: Շատ աւելի դիւրին է պարզապէս անընդհատ պոռայ «Փաշինեան ոչխար է: Կոռոռ»:

Աջակցի լ... թէ խափանել

Թերեւս ամենահաճելի հեզնանքը սփիւոքի ողբն է Հայաստանի անմիաբանութեան հանդէպ, միաժամանակ ջերմեռանդօրէն սփռելով բացասական մթնոլորտ՝ որ կը մղէ դէպի աւելի խոր անվստահութիւն եւ մասնատուածութիւն: Տեսանք որոշ սփիւոքահայեր՝ որոնք կը կըրկնեն ռուսական ապատեղեկութիւնը յիշեցնող կասկածելի տողեր, որեւէ հեռացում Մոսկուայէն պիտակաւորելով իբրեւ «դաւաճանութիւն»: Քանի որ ակնյայտօրէն աւելի լաւ է նոյն Քրեմլինին կողմը բռնել, որ ոչինչ ըրաւ օգնելու 2020-ին, քան ստեղծել նոր դաշինքներ. այդպէս չէ՞: Թուրքիա եւ Ազերպէյճան պէտք է քրքջալիւր ծիծաղեն ի տես այս տեսարանին: «Ինչո՞ւ հակազդեցութեան գումարներ տրամադրել խաթարելու Հայաստանի միասնութիւնը, երբ որոշ սփիւոքահայ դէմքեր զայն կ'ընեն անվճար»:

Ուժասպառ կարօտախտը

Սփիւոքի որոշ տարրեր կը տեսնան «հին լաւ օրեր»-ուն (որոնք հեզնականօրէն երբեք իրականութեան մէջ գոյութիւն չեն ունեցած), երբ Երեւանէն որեւէ խրոխտանքի ցուցադրութիւն հրաշքով պիտի փրկէր կացութիւնը: Իրականութեան մէջ, անկոտրում հոռետրաբանութիւնը՝ առանց համապատասխան զբաղումի, աղէտի հաստատուն դեղագիր մըն է: Բայց եկէ՛ք թոյլ չտանք որ իրականութիւնը խոչընդոտ հանդիսանայ լաւ ճառարա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՂՐԲԷՋԱՆՑԻ ԱԿՏԻԻՍՏԸ՝ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻՆ

Աղբբէջանցի հետազօտող եւ խաղաղութեան ակտիւիստ Բահրուգ Սամադովը նամակով դիմել է Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանին: Նամակը հասանելի է դարձել *Factor TV*-ին, որը հրապարակում ենք ամբողջութեամբ: Նամակին կից բանաստեղծութիւնից հատուած է:

Նշենք, որ Բահրուգ Սամադովը 2024 թուականի Օգոստոսից կալանաւորուած է պետական դաւաճանութեան մեղադրանքով: Նա յայտնի է իր խաղաղասիրական կոչերով եւ արեւմտեան տարբեր հարթակներում Աղբբէջանի ռազմական մեքենայի քննադատութեամբ, կալանաւորուել է հայերի օգտին լրտեսութեան մեղադրանքով: Մեղքը հաստատուելու դէպքում 29-ամեայ ակտիւիստին ցմահ ազատազրկում է սպառնում:

Նա դիմել է Հայաստանի վարչապետին՝ խնդրելով հերքել, որ ինքը համագործակցել է Հայաստանի արտաքին հետախուզական ծառայութիւնների հետ:

«Պարո՛ն վարչապետ,

Խնդրում եմ անկեղծօրէն շարունակել խաղաղութեան օրակարգին հաւատարիմ մնալու ուղին, անել հնարաւորը՝ սահմանին հրադադարի խախտումները կանխելու համար եւ գործնական քայլեր ձեռնարկել ապագայ համակեցութեան հնարաւորութիւնն իրականութիւն դարձնելու ուղղութեամբ:

Տեւական խաղաղութեան համար երկու կողմերն էլ պէտք է ձեւաւորեն արժէքներ՝ հիմնուած ընդհանուր աշխարհագրութեան եւ համատեղ ապագայի գաղափարի վրայ: Այդ արժէքների հիմքում պէտք է լինի բռնութեան միանշանակ մերժումը:

Բացի այդ, յարգանքով խնդրում եմ հրապարակել պաշտօնական եւ հիմնաւորուած յայտարարութիւն, որ ես երբեւէ որեւէ համագործակցութիւն չեմ ունեցել Հայաստանի արտաքին հետախուզական ծառայութիւնների հետ: Յուսով եմ, որ կողմերի միջեւ նոր շփումները մօտ ապագայում կը յանգեցնեն իմ ազատմանը եւ կը դադարեցնեն իմ՝ «խաղաղութեան բանտարկեալի» կարգավիճակը:

Խաղաղութեան հասնելու համար անհրաժեշտ է, որ երկու կողմերն էլ հրաժարուեն տարածքային յաւակնութիւններից եւ կենտրոնանան համակեցութեան եւ բարիդրացիութեան մոդէլների վրայ՝ յետկոնֆլիկտային ժամանակաշրջանում:

Իմ նամակը ցանկանում եմ եզրափակել Շառլ Բոդլէրի մի բանաստեղծութեամբ.

Ձրերի ալիքներում սրբիք քո մահաբեր երանգները:
Եղեգը շատ է, ժայռը ընդարձակ.
Թող իւրաքանչիւրը փորագրի իր սրինգը՝ առանց բռնութեան,

Առանց արեան, պատերազմի, մահաբեր խաբէութեան:
Եղէք եղբայրներ, կողք կողքի ապրէք,
Եւ բոլորդ՝ միաբան, ծխէք Խաղաղութեան սրբազան սրինգը:
Յարգանքով Բահրուգ Սամադով:

Factor.am

Յ.Գ. Պահրուգ Սամատովի երկու անգլերէն յօդուածներ Ջահակիր թարգմանաբար հրատարակած է 1974 եւ 1975 թիւերուն մէջ: Զ.

ԱՆԹԱԼԻԱՅՈՒՄ ՀԱՆԴԻՊԵԼ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐԳԻԱՅԻ ՅԱՏՈՒԿ ԲԱՆԱԳՆԱՑՆԵՐԸ

Հայ-թուրքական յարաբերութիւնների կարգաւորման գործընթացում Հայաստանի յատուկ ներկայացուցիչ Ռուբէն Ռուբինեանը Անթալիայի դիւանագիտական ֆորումի շրջանակներում հանդիպել է կարգաւորման գործընթացում Թուրքիայի յատուկ բանագնաց Մերդար Քըլըչի հետ: Այս մասին Ռուբինեանը տեղեկացրել է X-ում:

«Անթալիայի դիւանագիտական ֆորումի շրջանակներում Հայաստան-Թուրքիա կարգաւորման գործընթացի վերաբերեալ լաւ քննարկում ունեցայ Մերդար Քըլըչի հետ», - գրել է նա: 4

ԱՐՄԱՆ ԹՕՔԱԹԵԱՆ Ռաինիայի ամառնային օփերա

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

11 Յուլիս 1930

Puccini: *La rondine* (խալերէն):

Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette), Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier), Louis D’Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud), Lodovico Oliviero (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon), Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle), Ada Paggi (Suzy/Lolette), Carlo Coscia (Major domo). նուագավար՝ Gennaro Papi(178):

18 Յուլիս 1930

Puccini: *La bohème* (խալերէն):

Lucrezia Bori (Mimi), Armand Tokatyan (Rodolfo), Margery Maxwell (Musetta), Mario Basiola (Marcello), Désiré Defrère (Shaunard), Virgilio Lazzari (Colline). նուագավար՝ Gennaro Papi(179):

23 Յուլիս 1930

Mascagni: *Cavalleria rusticana* (խալերէն):

Elizabeth Rethberg (Santuzza), Armand Tokatyan (Turiddu), Mario Basiola (Alfio), Ada Paggi (Lola), Philine Falco (Mama Lucia). նուագավար՝ Gennaro Papi(180):

Edward Moore - «Արման Թօքաթեան՝ որ այս ամառ դէռ նոր սկսած է մեծ յաջողութիւններ արձանագրել, տուաւ Turiddu-ի արտասովոր ներկայացում մը»(181):

Rene Devries - «Հերոսուհիին յաջողապէս երկրորդեց Արման Թօքաթեան, որ զօրեղ եւ լաւ ձայնով Turiddu մըն էր»(182):

29 Յուլիս 1930

Verdi: *Rigoletto* (խալերէն):

Giuseppe Danise (Rigoletto), Florence Macbeth (Gilda), Armand Tokatyan (Il Duca di Mantova), Virgilio Lazzari, Ada Paggi, Louis D’Angelo, George Cehanovsky. նուագավար՝ Gennaro Papi(183):

Edward Moore - «Արման Թօքաթեան սիրեց անոնց [իմա՝ Florence Macbeth եւ Giuseppe Danise-ին, Հ.Ա.] եւ զանոնք թողուց արտասովոր կերպով լաւ թէնոր ձայնի կայտառ ոգեւորութեան տակ»(184):

Rene Devries - «Giuseppe Danise անկի քան լաւ էր անուանադերին մէջ եւ նոյն զնահատանքը կարելի է տալ Արման Թօքաթեանի ներկայացուցած Դուքսին»(185):

2 Օգոստոս 1930

Puccini: *La rondine* (խալերէն):

Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette), Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier), Louis D’Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud), Marek Windheim (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon), Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle), Ada Paggi (Suzy/Lolette). նուագավար՝ Gennaro Papi(186):

6 Օգոստոս 1930

- Wolf-Ferrari: *Il segreto di Susanna* (խալերէն):

Lucrezia Bori (Susanna), Armand Tokatyan (Gil), Marek Windheim (Sante). նուագավար՝ Gennaro Papi: - Falla: *La vida breve* (սպաներէն):

Lucrezia Bori (Salud), Ina Bourskaya (La abuela), Philine Falco (Carmela), Louis D’Angelo (El tío Sarvaor), Armand Tokatyan (Paco), Désiré Defrère (El cantaor), George Cehanovsky (Manuel), Giuseppe Cavadore. նուագավար՝ Louis Hasselmans(187):

Edward Moore [*Il segreto di Susanna*] - «Արման Թօքաթեան եւս [Lucrezia Bori-ի նման, Հ.Ա.] պատասխանատու էր օփերայի զոյգ տրամադրութիւններու հրաշալի հակադրութեան, մէկ կողմէ՝ նուիրեալ կատակերգային ամուսին, միւս կողմէ՝ ջերմեռանդ, թէւ ծամանակաւոր սիրահար, երկու պարագաներուն ալ արձանագրելով յաջողութիւն»(188):

Edward Moore [*La vida breve*] - «Paco-ի դերին մէջ Արման Թօքաթեան դարձեալ բարձրացաւ հոշակի»(189):

Rene Devries - «Արման Թօքաթեան ոչ միայն ունի ընտիր թէնոր ձայն, այլ դարձած է օփերայի բեմի ամենամեծ կատակերգակներէն մէկը, ինչպէս ականատես եղաւ Կոմս Gil-ի չափազանց երգիծային պատկերումը: Հաւանաբար Կոմսը քիչ բան ունի ընելիք քանզի չունի մեծ վարքածելեր, բայց իր

յղացումը այնքան բնատիպ էր, այնքան կատակերգային, որ երբեմն հանդիսատեսը սրտանց կը ծիծաղէր: Թօքաթեան կրնայ մեծ յաջողութեան հասնիլ ֆիլմերու մէջ: Ան ըմբռնած է բեմը, եւ յիշարժան էր իր նպաստը երեկոյի վայելքին»(190):

9 Օգոստոս 1930

Rossini: *Il barbiere di Siviglia* (խալերէն):

Mario Basiola (Figaro), Florence Macbeth (Rosina), Armand Tokatyan (Almaviva), Vittorio Trevisan (Bartolo), Virgilio Lazzari (Basilio). նուագավար՝ Gennaro Papi(191):

Edward Moore - «Արման Թօքաթեան՝ որ հիանալի աշխատանք կատարեց այս եղանակին, ուրիշ յաջողութիւն մը եւս նուաճեց իբրեւ Almaviva, զոր երգեց արտայայտիչ կերպով եւ խաղաց բարձր ոգիով ու ըմբռնումով»(192):

6 Օգոստոս 1930

- Wolf-Ferrari: *Il segreto di Susanna* (խալերէն):

Lucrezia Bori (Susanna), Armand Tokatyan (Gil), Marek Windheim (Sante). նուագավար՝ Gennaro Papi.

- Falla: *La vida breve* (սպաներէն):

Lucrezia Bori (Salud), Ina Bourskaya (La abuela), Philine Falco (Carmela), Louis D’Angelo (El tío Sarvaor), Armand Tokatyan (Paco), Désiré Defrère (El cantaor), George Cehanovsky (Manuel). նուագավար՝ Louis Hasselmans(193):

Charles Quint - «Սպանիացի սոփրանոյին կարողապէս աջակցեցաւ Արման Թօքաթեան, որ ելոյթ ունեցաւ Կոմս Gil-ի եւ Paco-ի գլխաւոր դերերով, երկու օփերաներուն մէջ ստեղծելով գերազանց տպաւորութիւն թէ՛ ձայնային առումով եւ թէ՛ բեմական»(194):

30 Օգոստոս 1930

- Wolf-Ferrari: *Il segreto di Susanna* (խալերէն):

Lucrezia Bori (Susanna), Armand Tokatyan (Gil), Marek Windheim (Sante). նուագավար՝ Gennaro Papi:

- Falla: *La vida breve* (սպաներէն):

Lucrezia Bori (Salud), Ina Bourskaya (La abuela), Philine Falco (Carmela), Louis D’Angelo (El tío Sarvaor), Armand Tokatyan (Paco), Désiré Defrère (El cantaor), George Cehanovsky (Manuel), Lodovico Oliviero. նուագավար՝ Louis Hasselmans(195):

1 Մեայտնմբեր 1930

Puccini: *La rondine* (Բ. արար) (խալերէն):

Lucrezia Bori (Magda), Florence Macbeth (Lisette), Edward Johnson (Ruggero), Armand Tokatyan (Prunier), Louis D’Angelo (Rambaldo), George Cehanovsky (Périchaud), Lodovico Oliviero (Gobin), Paolo Ananian (Crébillon), Margery Maxwell (Yvette/Georgette), Philine Falco (Bianca/Gabrielle), Ada Paggi (Suzy/Lolette), Carlo Coscia (Major domo). նուագավար՝ Gennaro Papi(196):

J. A. - «Յետոյ կային Florence Macbeth-ի եւ Արման Թօքաթեանի զաւեշտային եւ սքանչելի կատակերգական հպումները»(197):

(Վերջ 10)

ՇԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

178. ‘Ravinia Repertoire for the Coming Week is Broad in Scope,’ *Wilmette Life*, 4 July 1930, p. 28. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 6 July 1930, part 7, page 2. *Edward Johnson Chronology*,

<https://www.therecordcollector.org/articles/edward-johnson/edwardjohnsoncha.html>

179. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 13 July 1930, part 7, page 2.

180. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 20 July 1930, part 7, page 2. Edward Moore, ‘The Operatic Twins Win Applause When Presented at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*, 24 July 1930, p. 11. Rene Devries, ‘*Anima Allegra* Acclaimed at First Ravinia Performance,’ *Musical Courier*, 2 August 1930, Vol. CI, No. 5, p. 16. Albert Goldberg, ‘Symphonic Music Given,’ *Musical America*, August 1930, Vol. L., No. 13, p. 22.

181. Edward Moore, ‘The Operatic Twins Win Applause When Presented at Ravinia,’ *Chicago Daily Tribune*, 24 July 1930, p. 11.

182. Rene Devries, ‘*Anima Allegra* Acclaimed at First Ravinia Performance,’ *Musical Courier*, 2 August 1930, Vol. CI, No. 5, p. 16.

183. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 27 July 1930, part 7, page 2. Edward Moore, ‘Crime Well Tuned Brings Applause for Verdi’s Opera,’ *Chicago Daily Tribune*, 30 July 1930, p. 11. Rene Devries, ‘Old-Time Favorite Operas Enjoyed Again at Ravinia,’ *Musical Courier*, 9 August 1930, Vol. CI, No. 6, p. 5. Albert Goldberg, ‘*Fedora* Heard,’ *Musical America*, August 1930, Vol. L., No. 13, p. 22.

184. Edward Moore, ‘Crime Well Tuned Brings Applause for Verdi’s Opera,’ *Chicago Daily Tribune*, 30 July 1930, p. 11.

185. Rene Devries, ‘Old-Time Favorite Operas Enjoyed Again at Ravinia,’ *Musical Courier*, 9 August 1930, Vol. CI, No. 6, p. 5.

186. ‘Three Operas Have First Hearings of Season Next Week,’ *Wilmette Life*, 25 July 1930, p. 28. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 27 July 1930, part 7, page 2. Rene Devries, ‘Old-Time Favorite Operas Enjoyed Again at Ravinia,’ *Musical Courier*, 9 August 1930, Vol. CI, No. 6, p. 22. *Edward Johnson Chronology*, <https://www.therecordcollector.org/articles/edward-johnson/edwardjohnsoncha.html>

187. ‘The Bartered Bride Offered First Time Friday, August 8,’ *Wilmette Life*, 1 August 1930, p. 24. Edward Moore, ‘Melodic Comedy Scheduled for Friday Evening,’ *Chicago Sunday Tribune*, 3 August 1930, part 7, page 3. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 3 August 1930, part 7, page 3. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Wins New Applause with Secret of Suzanne,’ *Chicago Daily Tribune*, 7 August 1930, p. 15. Rene Devries, ‘Ravinia Audience Thoroughly Enjoys *Secret of Suzanne* and *La Vida Breve*,’ *Musical Courier*, 16 August 1930, Vol. CI, No. 7, p. 6.

188. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Wins New Applause with Secret of Suzanne,’ *Chicago Daily Tribune*, 7 August 1930, p. 15.

189. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Wins New Applause with Secret of Suzanne,’ *Chicago Daily Tribune*, 7 August 1930, p. 15.

190. Rene Devries, ‘Ravinia Audience Thoroughly Enjoys *Secret of Suzanne* and *La Vida Breve*,’ *Musical Courier*, 16 August 1930, Vol. CI, No. 7, p. 6.

191. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, 3 August 1930, part 7, page 3. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Wins New Applause with Secret of Suzanne,’ *Chicago Daily Tribune*, 7 August 1930, p. 15.

192. Edward Moore, ‘Lucrezia Bori Wins New Applause with Secret of Suzanne,’ *Chicago Daily Tribune*, 7 August 1930, p. 15.

193. Edward Moore, ‘Men Like Their Operas Amusing or Dramatic,’ *Chicago Sunday Tribune*, 10 August 1930, part 7, page 1. ‘Ravinia,’ *Chicago Sunday Tribune*, part 7, page 3. Charles Quint, ‘Revive *Vida Breve*,’ *Musical America*, August 1930, Vol. L., No. 13, p. 22.

194. Charles Quint, ‘Revive *Vida Breve*,’ *Musical America*, August 1930, Vol. L., No. 13, p. 22.

195. ‘*Masked Ball* Sunday; Announces Operas for Ravinia’s Last Week,’ *Wilmette Life*, 22 August 1930, p. 40. ‘Ravinia,’ 24 August 1930, *Chicago Sunday Tribune*, part 7, page 2. ‘Varied Offerings at Ravinia Opera,’ *Musical Courier*, 6 September 1930, Vol. CI, No. 10, p. 16.

196. ‘Ravinia,’ 24 August 1930, *Chicago Sunday Tribune*, part 7, page 2. Edward Moore, ‘Radio Listeners of Music Meet Send in Praise,’ *Chicago Sunday Tribune*, part 6, page 2. Edward Moore, ‘Ravinia Opera Ends for This Season with Gala Program,’ *Chicago Daily Tribune*, 2 September 1930, p. 21. J. A., ‘Opera Season Ends with Brilliant Last Performance,’ *Wilmette Life*, 5 September 1939, p. 30. Charles Quint, ‘Gala Bill Ends Ravinia Season; Act from *Huguenots* is Feature,’ *Musical America*, September 1930, Vol. L., No. 14, p. 4. *Edward Johnson Chronology*,

<https://www.therecordcollector.org/articles/edward-johnson/edwardjohnsoncha.html>

197. J. A., ‘Opera Season Ends with Brilliant Last Performance,’ *Wilmette Life*, 5 September 1939, p. 30.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀԸ ՎԵՐԱԲԱՑԻՈՒՄ Է ՆՈՐ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳՈՎ

Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահը Ապրիլի 15-ին պաշտոնապես վերաբացուեց բոլորովին նոր տեսքով, բովանդակային նոր լուծումներով, նոր հնարավորություններով:

Գեղանկարչության, գրաֆիկայի, քանդակի, դեկորատիվ-կիրառական արուեստի ութ յարկ չորս տարուայ վերափոխումից յետոյ:

2021-ից Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահում սկսուել են վերանորոգման աշխատանքները: Փոխուել ու արդիականացուել են օդափոխության, ջերմախոնաւային համակարգերը, տեղադրուել են նոր վերելակներ: Վերանորոգման եւ արդիականացման աշխատանքներ են իրականացուել մի շարք մասնաձիւղերում: Ժամանակակից լուծումներով են վերաձեւաորուել ցուցասրահները:

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԻՆՉՊԷ՝ Մ ԱՐՇԱԻԸ ԿԱՐՈՂ Է ԱԶԻԵԼ ՄԵՐԻԱՏԻՐՈՅԹԻ ՎՐԱՅ 2025-ԻՆ ՍԱՍՈՒԷԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Առջեւում 2026-ի ընտրություններն են: Դեռ նոր սկսած՝ 2025-ը դարձել է նախընտրական պայքարի հրապարակ: Հայաստանեան քաղաքական միտքն ու կամքը, որպէս գործիքակազմ, հիմնականում օգտագործում են մամուլը, սոցցանցերը եւ փողոցային պայքարը: Վերջին տարիների փորձը ցոյց է տալիս, որ փողոցային պայքարը չի աշխատում, հետեւաբար որպէս երկարաժամկետ գործիք՝ մեծ դեր է տրւում տեղեկատուական պայաքարին: Սա էլ նշանակում է, որ տեղեկատուական դաշտում սպասում են մեծ իրադարձություններ:

Եւ այսպէս, ինչ որակական կամ քանակական փոփոխությունների կարելի է սպասել:

Կան մի շարք ակնյայտ երեւոյթներ, որոնք կանխատեսելու համար պէտք չէ մասնագետ լինել: Հասկանալի է, որ դէպի մեղիադաշտ լուրջ ֆինանսական ներհոսք կը լինի: Կ'աճի քաղաքական լրահոսի չափաբաժինը: Թոիչքային աճ կ'ունենան ատելութեան խօսքը, հայիոյանքն ու գրպարտութիւնը, ապատեղեկատուութիւնը: Հիմա էլ դրանց պակասը չկայ, բայց ամենայն հաւանականութեամբ, մենք ականատես կը լինենք քանակի եւ որակի լրջագոյն խտացման, թանձրացման:

Սա կ'ունենայ իր յետագայ ազդեցութիւնը ընդհանուր լրագրութեան որակի անկման գործում: Մի կողմից, քանի որ հայաստանեան քաղաքական պայքարում ցածրորակ լրագրութիւնը փորձուած զինամթերք է, այն յաճախ գինասկցաբար առաջ է մղուելու: Միւս կողմից, ֆինանսական ներարկումները, կադրային սովի ֆոնի վրայ նորանոր հարթակներ ստեղծելու մոլուցքը ոլորտ կը բերեն առաւել անընդունակ, էվոլյուցիոն հակառակ շարժման ներկայացուցիչների: Եւ հետեւանքները դեռ աւելի երկար կը զգացուեն, քան ընտրական արշար կ'ընթանայ:

Կարելի է սպասել նաեւ աւելի հետաքրքիր զարգացումների:

Այս անգամ մենք կը տեսնենք քաղաքական քարոզչութեան մէջ սոցցանցերում մեծ լսարան

Մշտական ցուցասրահներ են վերադարձել ոչ միայն մեծանուն վարպետների գլուխգործոցներն, այլ նաեւ պահոցներից ցուցասրահներ են հասել երբեւէ չցուցադրուած կարեւոր նմուշներ: Աւելի քան 41.000 արուեստի ստեղծագործութիւն եւ 200.000-ից աւելի արխիւային բացառիկ նիւթեր ընդգրկող թանգարանային հաւաքածուից այսօր հնարաւոր է ցուցադրել միայն 5%-ը՝ պատկերասրահի ցուցադրատարածքի սահմանափակ լինելու պատճառով: Սակայն պատկերասրահի նոր՝ շարժականմոբիլ ցուցադրութեան մոդէլի շնորհիւ այցելուները պարբերաբար կը տեսնեն նախկինում չցուցադրուած, այդ թւում՝ մշտական ցուցադրութիւնում երբեւէ չընդգրկուած գրաֆիկական թերթեր եւ հագուագիւտ գանձեր

4

ունեցող ինֆլիւենսերների աւելի լայն ներգրաւման: Դա կը լինի ինչպէս բացայայտ կուսակցական ընտրական ցուցակներում ներգրաւելուց, մինչեւ ծածուկ վճարովի գովազդը:

Գովազդը սոցցանցերում նոյնպէս ակտիւ կը կիրառուի: Ընդ որում, այս անգամ կարեւոր գործօններից մէկը կը լինի նաեւ այն, որ Մետան հրաժարուել է քաղաքական գովազդի սահմանափակումներից եւ փաստերի ստուգման ցանցի կիրառումից: Այսինքն, քաղաքական ուժերը էլ աւելի ազատ ու անվերահսկելի կը լինեն ոչ միայն իրենց լեզիտիմ հարթակները տարածելու հարցում, այլեւ անխոչընդոտ կը կարողանան կեղծիքները գովազդի անուան տակ տարածել:

Սպասելի է՝ կեղծիքների շրջանակում կտրուկ կ'աճի ֆէյքաբուժարանների ֆինանսաորումը: Ֆէյքերը կը ծլեն ու կը ծաղկեն՝ եւ որպէս անյայտ կայքեր ու էջեր սոցցանցերում, եւ որպէս մեծ քանակի կեղծ օգտատէրեր, որոնց միջոցով կը ստեղծուի տպաւորութիւն, թէ լայն հասարակական զանգուածները կողմ են կամ դէմ այս կամ այն անձին, գաղափարին, ուժին, կոնկրետ գրառմանը:

Եւ պարզ է, որ աճելու է նաեւ արտաքին ազդեցութիւնը: Ադրբէջանը, Թուրքիան, Ռուսաստանը, Իրանը լինելու են տեսանելի, իսկ շատ յաճախ՝ թաքնուած մեղիա գործօններ: Ինչ վերաբերում է ԱՄՆ-ին եւ Եւրամիութեանը, ապա այս պահին իրենք էլ տեղեակ չեն, արդեօք կը ներգրաւուեն իրենց մեղիագործիքներով, թէ՞ կը զբաղուեն նոր աշխարհաքաղաքական օրակարգով:

Ինչչեւէ, 2026-ի ընտրություններին «հոտ»-ն արդէն զգացում է մամուլում ու սոցցանցերում, փողքասթներում եւ վերլուծական մտքի փայլատակումներում: Բայց սա դեռ միայն խաղից առաջ մկանների տաքացում է:

Media.am

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ-ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՈՒՄ ՏԵՂԻ Է ՈՒՆԵՑԵԼ «ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՌԵԻԵՐԻ» ՀԱՄԵՐԳ-ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

«Ֆրանսիայի օրերը Հայաստանում» ֆրանկոֆոն միջոցառումների շրջանակում Կոմիտասի Թանգարան-Ինստիտուտում տեղի է ունեցել «Ֆրանսիական ռելերի» համերգ-բանախօսութիւնը:

Բանախօս Անի Մուշեղեանը (երաժշտագէտ, Կոմիտասի Թանգարան-Ինստիտուտ) ներկայացրել է ֆրանսիացի կոմպոզիտորների՝ Կլոդ Դեբիւսսիի եւ Ֆրանսիս Պուլենկիի երաժշտական խճանկարում Կոմիտասի դերն ու նշանակութիւնը:

Երեկոյի ընթացքում դաշնակահարուհի Թերեզա Մարկոսեանը ներկայացրել է Կլոդ Դեբիւսսիի դաշնամուրային ստեղծագործություններն ու Կոմիտասի եօթ դաշնամուրային պարերից երեքը:

Երեւանի Չայներ իգական երգչախումբը

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ՄԱՍԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՄԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

1916 Նոյեմ. 1-ին վեհափառ Սահակ կաթողիկոս պատրիարքի կարգադրութեամբ իբրեւ կառավարիչ պաշտօնի կը կոչուիմ ժառանգաւորաց Վարժարանին մէջ:

Ուսուցչական կազմը կը բաղկանար հետեւեալներէն. Մեսրոպ ծ. վրդ. Նշանեան տեսուչ, Մաղաքիա արքեպիս. Օրմանեան, Գարեգին ծ. վրդ. Խաչատուրեան, Պ. Գառնիկ Պօտուրեան, Պ. Գալուստ Ոսկերիչեան, եւ Ֆայիզ էֆ. դասախօսներ եւ Մամբրէ արեղայ Սիրունեան դասավարիչ:

1916 Նոյեմ. 15-ին Պոլսէն Երուսաղէմ կը հասնին Երուանդ ծ. վրդ. Փէրտահճեան, Դանիէլ եպիս. Յակոբեան, Մկրտիչ եպիս. Աղանունի, Կարապետ եւ Եզնիկ ծ. վրդ.ները: Արդէն Երուսաղէմ հասած էին այլ եկեղեցականներ իրենց աքտրավայրերէն:

1917 Ապրիլ 12-ին Չորեքշաբթի օր կը փակուի Երուսաղէմի ժառանգաւորաց Վարժարանը եւ աշակերտութեան կէսէն աւելին կը զինուորագրուին թրքական բանակին մէջ:

1917 Մայիս 5-ին տեսուչ Մեսրոպ ծ. վրդ. Նշանեանի [կողմէ] կը կարգուիմ ուսուցիչ քաղաքացւոց վարժարանէն ներս, աւանդելով հայերէն եւ կրօն:

1917 Նոյեմբեր 26-ին անգլիական բանակը կը գրաւէ Երուսաղէմը:

1918 Յուլիս 12-ին Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ եպիս. Գուշակեանի կարգադրութեամբ կ'անցնիմ Եգիպտոս ուր պիտի պաշտօնավարեմ յետ այսու իբրեւ առաջն. փոխանորդ ի Գահիրէ:

1918 Մեպտեմ. 15-ին Գաւազանի մասնաւոր իշխանութիւն կ'ընդունիմ Գեր. Տ. Թորգոմ սրբ. եպիսկոպոս Գուշակեանէ Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ: Ներկայ էր նաեւ Երուանդ ծ. վրդ. Փէրտահճեան:

1918 Դեկտեմ. 2-ին կը կարգուիմ առաջն. փոխանորդ Բոր Մայիտի քեմբ-վրանաքաղաքին ուր դադար առած էին աւելի քան 13 հազար տարագիրներ:

Կը կարգուիմ նաեւ տեսուչ Հ.Բ.Ը.Միութեան գաղթակայանի որբանոցին եւ պատուիրակ Բարեգործականի վրանաքաղաքին:

1919 Դեկտեմ. 16-ին ընդի. գաղթականաց հետ որբանոցը կ'առաջնորդէմ, դէպի Կիլիկիա-Մերսին:

1920 Յունուար 30-ին, Մերսինի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ խնդրանքովը Պոլսոյ Կրօնական Ժողովոյ շնորհազարդ Տ. Տ. Սահակ սրբազնագոյն կաթողիկոսէն կ'ընդունիմ ծայրագոյն վարդապետի աստիճան:

1921 Դեկտեմ. 29-ին Կիլիկիոյ պարպումին հետեւանքով որբանոցը 650 որբ-որբուհիներով կ'առաջնորդէմ Լիբանան եւ ֆրանսական իշխանութեանց կարգադրութեամբ կը տեղաւորուինք, հայ կաթողիկներու Զմմառի վանքէն 25 վայրկեան հեռաւորութեամբ Աշխուտ անունով գիւղի մը մէջ գտնուող վանական մեծ հաստատութեան մը մէջ կը տեղաւորենք աղջիկներն ու մանկապարտէզի փոքրիկները իսկ մանչերն ալ Զմմառի վանքին վարի յարկը:

Հինգ ամիս մնալէ վերջ կ'իջնենք Պէյրութ եւ կը տեղաւորուինք Էշրէֆիյէ կոչուող բարձունքին վրայ գտնուող մեծ շէնքի մը մէջ:

1923 Փետրուարին կը հրաժարիմ որբանոցի ընդի. տնօրէնի պաշտօնէս:

1923 Ապրիլին իբրեւ հետեւորդ Կիլիկիոյ վեհափառ Սահակ կաթողիկոսին ներկայ կ'ըլլամ Հալէպի մէջ կատարուած սրբալոյս միւռոնի օրհնութեան հանդիսաւոր արարողութեան:

1923 Յունիսին Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Իշխանութեան կողմէ կը հրաւիրուիմ իբրեւ առաջն. փոխանորդ եւ իբրեւ քարոզիչ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին:

1923 Նոյեմ. 4 թուակիր Հայրապետական Կոնդակով լանջախաչ կրելու իրաւունք կը ստանամ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Սահակ սրբազնագոյն կաթողիկոսէ:

1927 Ապրիլ 26 թուակիր Հայրապետական Կոնդակով լանջախաչ կրելու իրաւունք կը ստանամ ամենայն հայոց վեհափառ հայրապետ Տ. Տ. Գեորգ Ե. սրբազնագոյն կաթողիկոսէն:

1931 Դեկտեմբերին Եգիպտոսի Առաջնորդ Տ. Թորգոմ սրբ. արքեպիս. Գուշակեանի Երուսաղէմի պատրիարք ընտրուելէն անմիջապէս վերջ առաջն. փոխանորդ հայոց կ'ընտրուիմ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Խառն Ժողովոյ կողմէ:

Առաջն. փոխանորդի տիտղոսը պետական կարգ մը դժուարութեանց պատճառաւ, եթէ ոչ իմ տիտղոսս պիտի ըլլար առաջն. տեղապահ ոչ փոխանորդ:

1932 Նոյեմբերին Պ. Արշակ Ալպոյաճեանի հետ կը մեկնինք Ս. Էջմիածին իբրեւ Եգիպտոսի թեմին պատգամաւորներ մասնակցելու համար հայոց ընդհանրական հայրապետի ընտրութեան եւ օծման հանդիսութեանց:

4

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ

ՅԱՄԱՐԷ ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՂՈՍ ՄԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

Հազիւ հասած Յունաստան Կարապետ սրբ. արքեպիս. Մազլըմեան կը հաղորդէ մեզ որ կատարուած է ընտրութիւնը հայոց ընդհանրական հայրապետին եւ ընտրուած է Երեւանի առաջնորդը Խորէն արքեպիս. Մուրադբէկեան, կատարուած է նաեւ օծումը:

Պ. Արշակ Ալայօյաճեան կը վերադառնայ Եգիպտոս իսկ եւ կը շարունակեմ ճամբաս ցամաքով դէպի Ս. Էջմիածին:

1933 Յունուար 8-ին Միածնաէջ Մայր Տաճարին մէջ եպիսկոպոսական աստիճան կ'ընդունիմ հայոց նորընտիր եւ նորած հայրապետէն Ս. Տ. Խորէն Ա. սրբազնագոյն կաթողիկոսէն եւ Ն. Ս. Օծութեան կարգադրութեամբ եւ խարտաւիլակութեամբ Տ. Գեորգ սրբ. արքեպիս. Չեօրէքճեանի, լուսարարապետ Մայր Աթոռոյ Միածնաէջ տաճարին:

1933 Փետրուարի մէջ կը վերադառնամ Եգիպտոս:

1936 Յունուար 30-ին յանուն հայոց ընդհանրական հայրապետին Գերշ. Տ. Գարեգին սրբ. արքեպիս. Յովսէփեանի, նուիրակ Ս. Էջմիածնի եւ հայրապետական լիազօր ներկայացուցիչ, ի վարձ իմ մատուցած ծառայութեանց կ'ընդունիմ Ս. Լուսաւորչի շքանշանի Բ. աստիճանը Գահիրէի Թեմական Ժողովոյ մէջ:

1938 Փետրուար 9-ին Ֆրանսայի կրթական նախարար Mr Jean Zay յանուն ֆրանսական կառավարութեան կը պարգևատրէ զիս Օֆիսիէ տ'Աքատեմի շքանշանով:

1944 Յունուար 18-ին Եթովպիոյ Գաղութային Ժողովոյ հրաւերով կը մեկնիմ Ատտիս Ապապա կատարելու համար օծումն ու սրբագործումը տեղւոյս Ս. Գեորգ եկեղեցւոյ կառուցուած բարերարութեամբ Միհրան Մուրատեանի, գործակից ունենալով Տիար Երուանդ Հիւսիսեանը, անդամ Գահիրէի Քաղաքական Ժողովոյ:

1944 Փետր. 13-ին մեծաշուք հանդիսութեամբ եւ ի ներկայութեան Եթովպիոյ վեհափառ կայսեր Հայլե Սէլասէի, ռասերուն, նախարարներուն, օտար դեսպանութեանց եւ հիւպատոսներուն, հոգեւոր ներկայացուցիչներու եւ մեր ժողովուրդին կը կատարեմ օծումը Ս. Գեորգ եկեղեցիին:

1944 Մարտ 1-ին կը մեկնիմ Տիրէ Տառա եւ Մարտ 5-ին հանդիսաւոր կերպով կը կատարեմ օծումը տեղւոյն Ս. Մինաս մատրան, որուն հողը նուիրած է տեղւոյն ազգայիններէն Տիար Հրանդ Մինասեան իսկ շէնքը կառուցուած է ժողովրդային հանգանակութեամբ:

1944 Ապրիլ 2-ին ըստ Ազգային Սահմանադրութեան եւ Եգիպտոսի մեր գաղութին համար նոր մշակուած եւ կառավարութենէն ճանշուած կազմական կանոնագրութեան կը կատարեմ Գաղութային Ժողովոյ եօթը անդամներու ընտրութիւնը եւ գաղութը կ'օժտեմ օրինաւոր իշխանութեամբ:

Կը կատարեմ հանգանակութիւն ի նպաստ Հայաստանի եւ կառավարական ձեռնարկներու: Հանգանակութեանց գումարը կը հասնի ութը հազար (8000) անգլ. ոսկիի:

Պատիւը կ'ունենամ երիցս ընդունուելու Ն. Վեհ. Հայլե Սէլասէ կայսեր եւ մէկ անգամ ալ Ն. Վեհափառութիւն կայսրուհիին կողմէ թարգման ունենալով միշտ Պ. Յովհաննէս Մեմերճիպաշեանը:

Չորս ամիս տեւող հովուական այս այցելութենէն վերջ՝ կը վերադառնամ Գահիրէ 1944 Մայիս 19-ին:

1945 Մարտ 3-ին Շաբաթ օր Եգիպտոսի Թեմական Համագումար Ժողովը Գահիրէի մէջ եւ ի ներկայութեան 29 անդամներու *միաձայնութեամբ կ'ընտրէ զիս առաջնորդ հայոց թեմին Եգիպտոսի:*

1945 Մայիս 24-ին կը մեկնիմ Ս. Էջմիածին Եգիպտոսի աշխարհական պատգամաւորներուն Տեարց Ճանիկ Չազըրի եւ Էօժէն Բաբազեանի հետ մասնակցելու համար հայոց ընդհանրական հայրապետի ընտրութեան եւ օծման հանդիսութեան:

Ազգ. Եկեղեցական Ժողովը միաձայնութեամբ հայոց ընդհանրական հայրապետ կ'ընտրէ կաթողիկոսական տեղակալը Գեորգ արքեպիս. Չեօրէքճեան:

Ընտրութեան եւ օծման կը նախագահէ կիլիկեան աթոռին գործակալը Ն. Ս. Օծութիւն Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեան: 1945 Յուլիս 1-ին հայոց նորընտիր հայրապետ Տ. Տ. Գեորգ սրբազնագոյն կաթողիկոսէն կ'ընդունիմ արքութեան տիտղոս: Հայրապետական ընտրութեան, օծման եւ եպիսկոպոսական ձեռնադրութեանց եւ բոլոր հանդիսութեանց համար կը կարգուիմ արարողապետ վեհ. հայրապետին կողմէ: (Շաբ. 2)

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՄԵԾ ԴԱՏԱՎՃԻՌ՝ ՈՒՐ ՆՈՅՆԻՍԿ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԶԵՐՄԱՅՈՒՄԸ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ՅԱՆՅԱՆՔՆ Է

նութեան ճանապարհին:

Երգիծական խնդրանք ողջմտութեան համար

Միրելի սփիւռքահայ հոռետես. նախքան Փաշինեանին պատասխանատու յայտարարելոյ կլիմայական փոխութեան, կատուիդ տրամադրութեան տարօրինակ տատանումներուն, կամ Քոսթըրի ցանցին համար, նկատի ունեցիր՝ որ դիւանագիտական, ռազմական եւ տնտեսական ապահովութեան կառուցումը կարօտ է ժամանակի: ԱՄՆ-ի, Ֆրանսայի կամ Հնդկաստանի հետ համագործակցութիւնները մէկ գիշերուայ մէջ հեծելագորը կախարդական ճանապարհով չեն տեղափոխեր Հայաստանի սահմաններ: Եթէ մենք իրապէս կ'ուզենք Հայաստանի գոյատեւումը, պէտք է մեր կենսուժը ուղղենք աջակցելու (այլ ոչ թէ խաթարելու) անկարելի դրացիները ուղղորդելու Երեւանի փորձերուն:

Ազըրպէյճան եւ Թուրքիա պէտք չունին ապատեղեկութիւն սերմանել կամ սփիւռքի միասնութիւնը խաթարել, եթէ սփիւռքը այդպէս կ'ընէ ինքզինքին: Ալիւլին կը մնայ հանգիստ նստիլ, խաւիար ծամծմել, եւ դիտել թէ ինչպէս բացասականութիւնը եւ ռուսերու սնած մոայլութիւնը կը քայքայքէ սփիւռքի համախմբութիւնը: Ուրեմն, ինչ կը կարծէք եթէ դադար առնենք «ամէն բանի համար Փաշինեանին մեղադրելու» պատումէն: Այս արագութեամբ, շուտով իրեն պիտի մեղադրենք արեւու գալիք խաւարումը պատճառելու համար, եւ նոյնիսկ թէ ով է կանգնած չճանչցուած թռչող առարկաներու (UFO) երեւումներուն ետեւ:

Վերջին միտքեր

Հեգնանքը մէկ կողմ, Հայաստան կանգնած է քառուղիի առջեւ. նոր ռազմավարական կապերու դարբնումը, բանակի բարեփոխումը եւ տնտեսութեան այլազանումը, բոլորն ալ կոթողային խնդիրներ են որոնք կը պահանջեն ազգային համախմբութիւն եւ սփիւռքեան համընկերութիւն: Եթէ մեր օրերը մոայլօրէն անցընենք պնդելով որ Փաշինեան

մորթուելու սպասող միամիտ գառնուկ մըն է, մինչ անտեսելով Մոսկուայի, Անքարայի եւ Պաքուի գայլերը, աւելի ազդուօրէն խաթարած կ'ըլլանք Հայաստանի ապագան քան ռեւէ հակառակորդ: Զօրաւոր, ապաւէն սփիւռք մը կրնայ դառնալ Հայաստանի ամենամեծ դրամագլուխը: Եկէք չվերածուինք անգիտակ հետեւակներու քարոզչական պատերազմին մէջ՝ ձգտելով թաղել հայերուն յառաջդիմութեան երազանքը:

Ներող եղէք, հիմա պէտք է կրկին ստուգեմ սահմանը այն գաղտագողի ամերիկացի փարաշիւթսօներուն համար, որոնք պարզապէս չեն յայտնուած... տակաւին:

Անգլերէնէ թարգմ.՝ Ա.:

Յ.Գ. Պերճ Ճոլոյեան կը բնակի Երեւան: Ան ապահովութեան եւ ցանցային ապահովութեան (cybersecurity) մասնագէտ է, տեղեկատրւական թերնոլոժիի մագիստրոսական աստիճանով: Հետաքրքրուած է Հարաւային Կովկասի եւ տարածաշրջանի աշխարհաքաղաքականութեամբ եւ ներքին շարժաբանութեամբ:

Սոյն անգլերէն յօդուածը հրապարակուած է Գեղարդի կայքէջին վրայ՝ 17 Յունուար, եւ հրատարակուած The Armenian Mirror-Spectator-ի մէջ՝ 30 Յունուար:

Թէեւ այստեղ Ճոլոյեան կը գրէ ամերիկահայութեան մասին, իր խօսքը դիրութեամբ կը տարածուի սփիւռքահայ բազմաթիւ այլ գաղութներու վրայ: Ձախակիր քանիցս գրած է Փաշինեանի դէմ արշաւի անհաւատալի ծայրայեղութեան մասին, անոր գաղափարախօսային՝ հակազաղափարական ամբոխավարութեան: Փաշինեան՝ ինչպէս ռեւէ անձ, առաւել եւս ռեւէ առաջնորդ, ենթակայ պէտք է ըլլայ քննադատութեան: Պէտք է քննադատուի: Բայց ոչ այս մակարդակով, այս մեղկ կիրքով, ատելութեան այս բարձրագոյն աստիճանով, պիտի ըսէի՝ ատելութեան հաճոյքով: Ճոլոյեանի բազկաթոռային մասնագէտները ամէն տեղ են՝ Գանատա, Ֆրանսա, Եգիպտոս, Լիբանան...:

Ա.

ԱՆԹԱՒԻԱՅՈՒՄ ՀԱՆԴԻՊԵԼ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՅԱՏՈՒԿ ԲԱՆԱԳՆԱՅՆԵՐԸ

Թուրքական Անթալիայում Ապրիլի 11-ին մեկնարկել է Դիւանագիտական Ֆորումը, որին մասնակցելու նպատակով այնտեղ են ժամանել Հայաստանի արտգործնախարար Արարատ Միրզոյեանը, փոխարտգործնախարար Վահան Կոստանեանը, Ազգային Ժողովի փոխնախագահ Ռուբէն Ռուբինեանը:

Փոխարտգործնախարար Վահան Կոստանեանը Ապրիլի 10-ին հանդիպել է թուրք պաշտօնակցի հետ: Հանդիպումից յետոյ նա նշել է, որ կարեւոր քննարկում է ունեցել Թուրքիայի փոխարտգործնախարարի հետ հայ-թուրքական յարաբերութիւնների կարգաւորման եւ հնարաւոր համագործակցութեան նոր ոլորտներ բացայայտելու համար:

Փակ սահմաններ ունեցող երկու երկրների բանազնացները 2022-ի Յուլիսին Վիեննայում

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏԿԵՐԱՄՐԱՀԸ ՎԵՐԱԲԱՅԻՈՒՄ Է ՆՈՐ ՀԱՅՅԱԿԱՐԳՈՎ

պահոցից:

Պատկերասրահի վերաբացուող մշտական ցուցադրութեան տասնեակ սրահներում ներկայացուած են հայկական կերպարուեստի ականաւոր գործիչների՝ Յակոբ Յովնաթանեանի, Յովհաննէս Այվազովսկու, Վարդգէս Սուրենեանցի, Եղիշէ Թադէուսեանի, Յակոբ Կոչոյեանի, Գեորգի Եակովլովի, Մարտիրոս Մարեանի, Մինաս Աւետիսեանի եւ միւսների, իտալական վերածննդի եւ բարոկկոյի նշանաւոր ներկայացուցիչներ Տինտորետտոյի, Դոնատելլոյի, Գարոֆալոյի, Բեռնարդօ Մորոցցիի, Գվերչինոյի եւ

միւսների, բարբիզոնեան դպրոցի յայտնի արուեստագէտներ Թեոդոր Ռուսոյի, Դիաս դէ լա Պենիայի, ռէալիզմի վառ ներկայացուցիչ Գիւստաւ Կուրբէի, ռուսական աւանգարդի վարպետներ Վասիլի Կանդինսկու, Մարկ Շագալի, Ռոբերտ Ֆալկի եւ այլոց գեղանկարչական ու գրաֆիկական գործերը, գլուխգործոց քանդակները, ինչպէս նաեւ դէկորատիւ-կիրառական արուեստի եզակի նմուշներ (բացառիկ կահոյք, սպասք, զարդեղէն, զենք), որոնց մեծ մասը ցուցադրում է առաջին անգամ:

Հայաստանի պատկերասրահի մասին տեղեկությունները հայտնի են հայկական համայնքի անդամների համար

چاهاکیر
جريدة أسبوعية
م.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1948

DEJA VU ԳԻԻՄՐԻԻ ՄԷՋ. ՆԱԽԿԻՆ ՎԻՃԱՅԱՐՈՅՑ
ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ
ՀՐԱՆՈՅՇ ԴԵՐՄՈՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԳԻԻՄՐԻԻ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ
ՇԱՏ ՀԻՆ Է

Մարտ 30-ին Հայաստանի երկրորդ քաղաք Գիւմրիի քաղաքապետական ընտրութիւններն էին (ՏԻՄ ընտրութիւններ), որոնք, ինչպէս վերջին շրջանի բոլոր ընտրութիւնները, անցան մեծ աղմուկ-աղաղակով՝ մասնակցող եւ չմասնակցող կողմերուն կողմէ: Ժողովրդավարութիւն է, երբ կարծէք ժողովրդավարութիւնը կը շահագործուի աղմուկի համար: Ջահակիր կարեւոր համարեց ներկայացնել այս ընտրութեան արդիւնքը ներկայացնող երկու յօդուած՝ զանոնք դնելով քով-քովի, ոչ թէ լրատուութեան այնքան սիրելի հակադիր կարծիքներու ցուցադրութեամբ իբր իմաստներ որոնելու ձեւական նպատակով, այլ մեկնաբանական շերտեր համատեղելու ձգտումով: Զ.

Նախկին քաղաքապետ եւ Հայաստանի Կոմկոմի (Համայնավար Կուսակցութեան) թեկնածու Վարդան Դուկասեան, ընտրուեցաւ Հայաստանի երկրորդ մեծագոյն քաղաքի՝ Գիւմրիի քաղաքապետ: Թէեւ Դուկասեան 20% ձայնով ապահովեց երկրորդ տեղը, զիջելով իշխող Քաղաքացիական Պայմանագիր Կուսակցութեան, բայց ստացաւ Քաղաքային Խորհուրդի 33 ձայներէն 18-ը բոլոր ընդդիմադիր խմբակցութիւններու աջակցութեամբ: Իշխող Քաղաքացիական Պայմանագիր Կուսակցութիւնը չմասնակցեցաւ Քաղաքային Խորհուրդի առաջին նիստին: Փոխարէնը, Կուսակցութեան քաղաքապետի թեկնածու Մարիկ Մինասեան Ֆէյսպուքի գրառումով կոչ ըրաւ կայացնել ընտրութիւններու երկրորդ փուլ եւ յայտարարեց որ իր խմբակցութիւնը պիտի պոյքոթէ նիստը:

Մինասեան նաեւ կոչ ըրաւ Քաղաքային Խորհուրդի անդամներուն «որոնք մտահոգուած են Գիւմրիի ապագայով, քուէարկել իրենց խիղճի համաձայն, մերժել ուրիշի հաշիւներու միջոցով իրենց վրայ պարտադրուած որոշումը եւ չստուերել Գիւմրիի ապագան»: Մինասեան զգուշացուց՝ որ ներկայ պայմաններուն տակ, «Գիւմրիի կառավարումը դատապարտուած է ձախողութեան եւ անխուսափելի է ճգնաժամը»:

Դուկասեան կը մնայ խիստ վիճայարոյց դէմք մը եւ ներկայիս կը գտնուի հետաքննութեան տակ բազմակի քրեական գործերով:

Իր նախորդ պաշտօնավարութիւնը (1999-2012) ապականած էր փտածութեան եւ իշխանութեան շահագործումի յարատեւ մեղադրանքներով: Պաշտօնավարութեան ընթացքին Դուկասեան մեղադրուած էր Գիւմրիի տնտեսութեան մեծ մասին մէջ գերիշխող ուժեղ խմբակ առաջնորդելու, մրցակցութիւնը ճնշելու եւ հիմնական հատուածներու վրայ վերահսկողութիւնը ամրացնելու մէջ:

Ներկայիս Դուկասեան կը հետաքննուի գոյքի անօրինական իւրացումի մեղադրանքով, 2024-ին յարուցուած գործով: Իր դէմ քրեական մեղադրանքներ առաջադրուած էին նաեւ 2022-ին յատկագումարներ շորթելու եւ գոյքի անօրինական յատկացումի համար: Կ'ենթադրուի որ կատարած է Գիւմրիի 15 հողամասերու անօրինական յատկացումներ, ինչպէս նաեւ վնաս պատճառած պատմական եւ մշակութային յուշարձան համարուող շէնքի:

Դուկասեանի ժամանակ էր երբ ամերիկահայ ձեռնարկատէր Քըրք Քըրքորեան եւ Լինսի Հիմնադրամը սկսան բնակարանի մեծ ծրագիր մը Հայաստանի երկրաշարժէն տուժած շրջաններուն մէջ, որուն ամենալայնը Գումրիի մէջ էր: 2004-ին Դուկասեան մեղադրուեցաւ 1988-ի երկրաշարժի անօթեւան բնակիչներուն համար նախատեսուած բնակարանային յատկացումները շահագործելու մէջ: Քոչարեանի վարչակազմի կատարած ներքին հետաքննութիւնը պարզեց՝ որ իշխանութիւնները չեն ապահոված գործընթացի թափանցիկութիւն եւ խարդախած անվճար բնակարան ստանալու իրաւասութիւն ունեցող ընտանիքներու ցանկերը: Բայց եւ այնպէս, յետագային ոչ քաղաքի եւ ոչ ալ տեղական իշխանութիւնները պատասխանատու հռչակուեցան:

2007-ին Դուկասեան փրկուեցաւ մահացու հրացանաձգութենէ՝ որ խլեց երեք թիկնապահներուն կեանքերը, իսկ ինք եւ իր տեղեկալ Գագիկ Մանուկեան վիրաւորուեցան: Հրացանաձգութիւնները արձակուած են իր պաշտօնական ինքնաշարժին եւ ուրիշ ուղեկցող ինքնաշարժի վրայ: Գործը մինչեւ այսօր չէ բացայայտուած:

2005-ին Դուկասեան ներգրաւուեցաւ ուրիշ պատահարի մէջ, երբ Գիւմրիի սրճարանին մէջ կրակեց ռուս զինուորներու վրայ:

Որդին Սպարտակ Դուկասեան, նոյնպէս ներգրաւուած էր զանազան քրեական դէպքերու մէջ: 2007 Մայիս 20-ին, Սպարտակ ուղղակիօրէն մաս կազմած էր օր ցերեկով տեղի ունեցած հրացանաձգութեան: Պատահարի ընթացքին վիրաւորուած է երկու անձ: Մէկ շաբաթ ետք կը յայտնաբերուի 12 տարեկան տղու մը դիակը, որ կ'ենթադրուի պատահաբար յայտնուած ըլլալ դէպքի վայրը: Սպարտակ կը դատապարտուի 18 ամսուայ բանտարկութեան՝ Գիւմրիի մէջ երկու խումբերու միջեւ փողոցի հրացանաձգութիւն հրահրելու համար, բայց վեց ամիս ետք կը շնորհուի պայմանական ազատութիւն: Սպարտակ Դուկասեան նոյնպէս ներգրաւուած էր 2009-ի եւ 2012-ի հրացանաձգութիւններուն մէջ:

Իր ասպարէզի ընթացքին, Դուկասեան դաշնակցած է տարբեր քաղաքական վարչակարգերու եւ կուսակցութիւններու: Մարտ 30-ի ընտրութիւններուն մասնակցած է Կոմկոմի հետ, բայց Գիւմրիի պաշտօնավարութեան վաղ տարիներուն ուժեղ աջակից մըն էր Ռոբերտ Քոչարեանին, ապա միացաւ Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութեան եւ վերջապէս՝ Գագիկ Օտոնկեանի Բարգաւաճ Հայաստան Կուսակցութեան: 2018-ի Թաւշեայ Յեղափոխութեան ընթացքին, Դուկասեան հրապարակաւ «մերժեց Սերժ Սարգսեանին»:

2012-ին Դուկասեան հեռացաւ քաղաքակաւութենէ, երբ չմասնակցեցաւ Գիւմրիի այդ տարուայ քաղաքապետարանի ընտրութիւններուն, հաւանաբար իշխող Հանրապետական Կուսակցութեան հետ յարաբերութիւններու խզումին պատճառով, քանի որ ձախողեցաւ Գումրիի Մայիսի խորհրդարանական ընտրութիւններուն ապահովել Կուսակցութեան յաղթանակը:

Գիւմրիում նշում են Վարդան Դուկասեանի պաշտօնէական վերակենդանացումը: Մայրիլի 16-ին նոր աւագանու առաջին նիստն էր: Քաղաքացիական Պայմանագիրը զբաղուած էր բոյկոտով, ընդդիմադիր երեք խմբակցութիւնները միաւորուել էին Կոմունիստական Կուսակցութեան անկուսակցական թեկնածուի շուրջ, որին վերջերս էլ Վարդանիկ չեն ասում:

Վարդան Դուկասեանը տեղական առասպել է: Գիւմրեցիները նրան կամ սիրում են, կամ ատում: «Որովհետեւ Վարդանը կարգին տղայ է», – բացատրում է տաքսիստը: «Ինքը չեսնի մարդ է, բայց տղէն կոնչենի յանցագործ էր, հօրը քաղաքական առումով քաշեց: Հիմա մեծացել է, խելօքացել է», – արդարաւում է Մուշի բնակիչը: Գիւմրեցի ծանօթերից այլ կարծիքներ էլ ենք լսել, նախկին եւ արդէն ներկայ քաղաքապետին բնութագրում էին որպէս «եկեղեցական բարեգործ», «կրիմինալ հեղինակութիւն», «տեղական բիզնեսմէն», «ծաղրածու» եւ այլն:

2000-ից մինչեւ 2012 թուականը Վարդան Դուկասեանը եղել է Գիւմրու քաղաքապետ: Նրանք, ովքեր Վարդանիկի վերադարձը համարում են խայտառակութիւն, յիշում են քաղաքապետի ընտանիքի, նրա հարազատների եւ թշնամիների սպանութիւնների եւ ինքնասպանութիւնների, նրա դէմ մահափորձերի, տարբեր կրակոցների, կլանային կոնֆլիկտների, սեռական ոտնձգութիւնների մասին: Կոմունիստական Կուսակցութեան նոր թեկնածուին մեղադրում են նաեւ հարստանալու ու հարստահարելու մէջ: Վերջին ՏԻՄ ընտրութիւնները թարմացրել են Թուրքի մայլի եւ Սլաբոդկայի մասին յիշողութիւնները: Պատգամաւոր Մարտուն Գրիգորեանը, որի ղեկավարած ուժը Մայրիլի 16-ին կանխորոշեց Դուկասեանի յաղթանակը, Թուրքի մայլից է, իսկ Վարդան Դուկասեանը Սլաբոդկայից է, նրանց պատերազմը ժամանակին արեան վրէժ էր ներկայացում, հիմա քաղաքական կոնսուլտացիաներ են: Գրիգորեանը պատրաստ է աջակցել Դուկասեանին, որ չաջակցի ՔՊ-ին:

Բայց Վարդան Դուկասեանի ֆանատներն ուրիշ յիշողութիւններ ունեն: 2000-ականների մասին խօսում են նոստալգիայով: «Վարդանը եկեղեցին սարքեց», «նպաստները տուեց», «ֆիդայիներին օգնեց», «հարստացել է, բայց ժողովրդի մասին չի մտածել», «ժողովրդի ծոցից է ելել», «լաւ տղայ է», «կարգին տղայ է», «յարգուած տղայ է», «տղայավարի է ապրել», «ինքը ոչ ՀՀԿ էր, ոչ ԲՀԿ էր, ոչ էլ Կոմունիստ է», ասել է թէ «ինքնուրոյն քաղաքական գործիչ», «գիւմրուայ նուիրեալ»: Սա կրկնում էր նաեւ Դուկասեանը, երբ գովում էր ինքն իրեն քարոզարշաւի կամ աւագանու Մայրիլի 16-ի նիստի ժամանակ, որը նրա մէկուկէս ժամանոց բենեֆիսն էր:

Ընթացակարգը մեծամասամբ չէր պահպանուում: Վարդանիկին աջակցելու էին եկել Ազգային Ժողովի ընդդիմադիր պատգամաւորներից երկուսը, ընդդիմադիր լրագրողները, բլոգերները, հարեւան գիւղերի ակտիւիստները, տարբեր սեւազգեստ տղամարդիկ: Նոր քաղաքապետը աղօթում էր, պատարագ էր անում, անեկդոտներ պատմում, սիրահետում ծանօթ լրագրողներին, բշտում իրեն քննադատողներին, յիշում Խաչատուր Աբովեանի յայտնի մէջբերումը, խօսում մոնումենտալ արուեստից: Անդրադառնում էր նաեւ գէօպոլիտիկ հարցերին, որ ռուսների հետ պէտք է լինել եղբայրաբար կիպ:

Վարդանիկը լարուած միասնականութեան մթնոլորտում ընտրուեց Գիւմրու քաղաքապետ: Հիշեցին ծափահարութիւններ: Բոլոր ներկաներն ուրախ էին Մեր Քաղաքը Դաշինքի աւագանու անդամներից բացի. Մարտուն Գրիգորեանը մանդատը վայր է դրել, նրա թիմից նիստին եկել էին նուազագոյն անհրաժեշտ քանակի աւանգանու անդամներ:

Կենտրոնական իշխանութեան հետ Վարդանիկը խօսում էր հեռակայ. Քաղաքացիական Պայմանագիր աւագանու անդամներից ոչ ոք ներկայ չէր: Հիմնական մտքերն էին պատրաստ է համագործակցել եւ քրիստոնէաբար փռուել ոտքերի տակ, բայց շանտաժի տրուել չէր ուզի:

Շանտաժի տակ նկատի էր առնում հասունացող 4

ՆԵՂՈՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ

Էջ մը եգիպտահայ պատմութենէն

Հ. ԱՒԱԳԵԱՆ

Եգիպտահայ երկրորդ լրագիրն է Աղեքսանդրիոյ *Նեղոս* շաբաթաթերթը։ Առաջինը՝ *Արմաւենի*, կիսամսեայ, լոյս տեսած էր Գահիրէ, Մարտ-Մայիս 1865-ին, ընդամենը չորս թիւ, խմբագիր՝ Աբրահամ Մուրատեան։

24 տարի ետք՝ 1889-ին, հանդէս կու գար *Նեղոս*։ Անոր վեց թիւերուն աշխարհի միակ մատչելի օրինակները ներկայիս կը գտնուին Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան մատենադարանը(1)։ *Նեղոսէն* (ինչպէս նաեւ *Արմաւենի*էն) ոչ մէկ օրինակ կը գտնուի եգիպտահայ գրադարաններուն մէջ։ Նոյնիսկ 1914-ին Աւետիս Պալեան գանգատած էր որ Եգիպտոսի մէջ «ո՛չ մէկ տեղ չկրցանք գտնել գանտնք [իմա՝ *Նեղոսի* թիւերը]»(2)։

Քանի մը տարի առաջ Վիեննայի Մխիթարեան հայրերը թուայնացուցին *Նեղոսի* վեց թիւերը եւ ազատ ընթերցումի համար մատչելի դարձուցին առցանց(3), որմէ կը քաղեմ անոր մատենագրական եւ այլ տուեալները։

Խորագիր՝ Նեղոս։

Պարբերականութիւն՝ Շաբաթաթերթ։

Հասցէ՝ Տուփ թիւ 275, յԵգիպտական թղթատուն, յԱղեքսանդրիա, Եգիպտոս։

Խմբագիր՝ Ա. Ռշտունի։

Տպարան՝ Imp. Universelle - F. Mizrahi.

(Ֆարաճ Հայիմ Միգրահի՝ Պարսկաստանէն եկած հրեայ մը, 1873-ին Աղեքսանդրիոյ մէջ բացած է սեփական տպագրատունը, գոր վարած է մինչեւ իր մահը 1913-ին, հրատարակելով շուրջ 50 գիրք(4), որոնցմէ մէկն է Մոհամմատ Էլ-Նակկարի Պէյի եռահատոր ֆրանսերէն-արաբերէն բառարանը, 1903-1904։)

Չորս էջ, էջը՝ չորս սիւնակ։

Լոյս տեսած թիւերն են.

Չորեքշաբթի, 21 Դեկտեմբեր 1888 (հ.տ.) / 2 Յունուար 1889 (ն.տ.), Ա. տարի, թիւ 1։

Չորեքշաբթի, 4 / 16 Յունուար 1889, Ա. տարի, թիւ 2։

Չորեքշաբթի, 18 / 30 Յունուար 1889, Ա. տարի, թիւ 3։

Չորեքշաբթի, 25 Յունուար / 6 Փետրուար 1889, Ա. տարի, թիւ 4։

Չորեքշաբթի, 1 / 13 Փետրուար 1889, Ա. տարի, թիւ 5։

Չորեքշաբթի, 8 / 20 Փետրուար 1889, Ա. տարի, թիւ 6։

Հանդէս ամսօրեայ իր 1889 Փետրուար թիւի «Նոր հրատարակութիւնք» բաժինին մէջ կը յայտարարէ *Նեղոս* շաբաթաթերթի առաջին թիւին ստացումը(5)։ Իսկ Մարտ թիւին մէջ կը գրէ փոքր մատենախօսական մը.

«*Նեղոս* շաբաթաթերթն տարւոյ սկիզբն սկսաւ հրատարակուիլ Փարաւոններու երկրին մէջ եւ արդէն ճղ թիւն ալ լոյս տեսած է։ Այս մեծաղիբ, քառիջեան երկթուղթ լրագրին ճակատը կը զարդարէ հին եւ նոր Եգիպտոսի եւ Նեղոսի պատկերն։ Եգիպտոս 1865ին ունեցած էր իւր ազգային լրագիրն՝ *Արմաւենի* անուամբ, եւ ահա երկրորդ մը՝ գոր բերաւ մեզի Նոր տարին։ *Նեղոսի* մինչեւ ցայսօր լոյս տեսած թուերն կրնան գոհացուցիչ ըսուիլ, եւ ընդհանրապէս տիրող հանդարտ հոգին եւ յառաջդիմական ջանքն լաւ ապագայի լոյս կու տայ։ *Նեղոս* չի պահանջեր ըլլալ, եւ չէ ընդհանուր կարեւորութիւն ունեցող թերթ, այլ իւր տեղական լրերովն աւելի տեղացեաց կարեւոր, զբօսուցիչ եւ թեթեւ յօդուածներովն աւելի ընտանեկան, միով բանիւ համեստ եւ որոշեալ սահմանի մը համար օգտակար թերթ մըն է։ Երկա ր կեանք եւ յաջողութիւն *Նեղոսի*»(6)։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Լրագիրին վրայ, ինչպէս տեսանք, գրուած է մէկ խմբագիրի անուն՝ Անտօն Ռշտունի։ Իրազեկ անձ մը՝ Աւետիս Պալեան, որ 1914-ին կ'ըսէր թէ *Նեղոսի* մասին այլապէս «շատ բաներ լսեցի լաւատեղեակ եւ դերակատար աղբիւրներ»(7), լրագիրին գոյութիւնը կը վերագրէ երեք անձերու՝ Տ. Ղեւոնդ քինյ. Փափագեան, Վահան Մամասեան եւ Ա. Ռշտունի.

«ՆԵՂՈՍ, շաբաթաթերթ, 1887ին [1889] կը սկսի Աղեքսանդրիա եւ իր կարգին՝ կը փորձէ սակաւ ինչ բազմացած ազգայիններուն ընթերցասիրական

պապակը գովացնել եռապետութեամբ Տ. Ղեւոնդ Քինյ. Փափագեանի (այժմ ի Կալաց), Վահան Մամասեանի եւ Ա. Ռշտունիի»(8)։

Երեք անձերու գոյութիւնը նշած է նաեւ *Նեղոսի* ժամանակակից տեղեկութիւն մը՝ գոր Գարեգին Լեւոնեան մէջբերած է իր մատենագրութեան մէջ, առանց նշելու աղբիւրը.

«Սոյն լրագիրը հիմնուեր է երից անձանց ընկերութեամբ եւ շարունակութեան երաշխաւորեալ գանազան պայմաններով»(9)։

Այդ ժամանակ թերթ հրատարակելը դիւրին գործ չէր եւ կարօտ էր գաղութի մեծամեծերուն աջակցութեան։ Ժամանակին *Արմաւենի* լոյս աշխարհ եկած էր ուղղակիօրէն Եգիպտահայ Թեմի Առաջնորդ Մկրտիչ եպսկ. Քէյֆսիզեանի միջնորդութեամբ (նախքան իր անպարկեշտ արարքներուն պատճառով դէմը հանելով եգիպտահայ գաղութը եւ ստիպուելով հրաժարիլ 1866-ին)։

Ըստ Պալեանի, տարբեր հանգամանքներ օգնած են հիմնելու *Նեղոսը*։

Նախ, լրագիրը կը վայելէր Սրբազան Առաջնորդ Մատթէոս եպսկ. Իզմիրլեանի աջակցութիւնը(10)։ Տ. Ղեւոնդ Աղեքսանդրիա կու գար ընկերանալով Իզմիրլեան Սրբազանին, երբ վերջինս 1886 Մարտին կը ժամանէր Եգիպտոս ստանձնելու առաջնորդութեան պաշտօնը(11)։ Կը նշանակէ, մտերմութիւն կար անոնց միջեւ։

Ապա, Մամասեան դաստիարակիչն էր Թագւոր փաշա Յակոբեանի զաւակներուն(12)։ Թէւ փաշան մահացած էր 1888 Օգոստոսին(13), բայց մեծահարուստ-բարերար ընտանիքները բաւական լայն ազդեցութիւն ունէին գաղութին վրայ, անկախ ընտանիքին գլուխը կանգնած անձէն, մանաւանդ որ այս պարագային Թագւոր փաշայի կիներն ու զաւակները կը շարունակէն մեծ նուիրատուութիւններով ազդեցութիւններ բանեցնել նոյնիսկ Եգիպտոսէն դուրս։

Վերջապէս, Ղեւոնդ քինյ. Փափագեան հետը բերած էր հայերէն տառեր, ունէր գրաշարութեան փորձառութիւն եւ եգիպտահայ տպագրութեան բացակայութեան պայմաններուն մէջ անձամբ պիտի շարէր *Նեղոսի* տառերը եկեղեցիի խուցին մէջ(14)։

«Այս կերպով յաջողութիւնը գրեթէ ապահովուած» էր, կ'եզրակացնէ Պալեան(15)։

Անյաջողութիւնը, սակայն, պիտի գար բոլորովին ուրիշ անկիւնէ, ինչպէս պիտի տեսնենք ստորեւ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐ

Նեղոսը ունի խմբագրական-առաջնորդողներ եւ յօդուածներ, որոնք անստորագիր են։ Բնական է որ անոնց հեղինակը նախ եւ առաջ պիտի ըլլար խմբագիրը, ապա միւս երկու անունները։ Ոչ մէկ գրութեան տակ ստորագրուած է անոնց անունները։ Եւ եթէ Ռշտունիի անունը կայ իբրեւ խմբագիր, Մամասեանի եւ Փափագեանի անունները ի սպառ կը բացակային։

Ստորագրուած են բանաստեղծութիւնները, Մամսոնէն Միհրան Քիրքճեան (թիւ 1), Աղեքսանդրիայէն՝ Կարապետ Խօսքանց (թիւ 2), Գահիրէէն՝ Յ. Չաքրեան (թիւ 3), Հնդկաստանէն՝ Յովհաննէս Խաչակիր Ա. քահանայ (թիւ 4), հաւանաբար Եգիպտոսէն՝ Գրաշար (թիւ 5)։

Կայ նաեւ Մայեաթ-Նովայի մէկ բանաստեղծութեան անստորագիր փոխադրութիւնը արեւմտահայերէնի (թիւ 6)։

Արձակ գրութիւններէն կը գտնուի Ա. Մ. Ի.-ի յօդուածը «Գաղտնիք յաջողութեան» (թիւ 4)։

Թերթօն՝ «Հազար եւ մէկ երազներ», Շահէնի ստորագրութեամբ։

Ստորագրեալ նամակներ եւ թղթակցութիւններ Ֆրեզոյէն՝ Մ. Մարգարեան (թիւ 3), Գահիրէէն՝ Առաքել Մ. Պերպլերեան (թիւ 4), Մամսոնէն՝ Հրանտ Քիրքճեան (թիւ 5), Աղեքսանդրիայէն՝ Յ. Չ. (թիւ 5), Չարշամպայէն՝ Հայկ Քիրքճեան (թիւ 5), Ապու-Հումմուսէն Կ. Ս. (թիւ 6)։

Եգիպտահայ եւ հայկական լուրեր, առետրական ծանուցումներ, եւլն.։

(Շար. 1)

ՀՈՈՍ

ՀՈՈՍՈՒՄ ԶՐՈՒՑԵԼ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀՆ ՌԻ ԵՄ ԱՐՏԳՈՐԾՆԱԽԱՐԱՐԸ

Եւրամիութեան արտգործնախարար Կայա Կալասը Ապրիլի 26-ին Հռոմում Հայաստանի նախագահի հետ քննարկել է իր առաջիկայ այցը Հայաստան։ Երկու պաշտօնեաները մասնակցում էին Հռոմի պապ Ֆրանցիսկոսի յուղարկաւորութեան արարողութեանը։

«Վերահաստատեցի Եւրամիութեան ամուր յանձնառութիւնը ամրացնելու մեր կապերը, տեսակէտներ փոխանակեցինք Հարաւային Կովկասում իրավիճակի, այդ թւում Հայաստան-Ադրբեջան կարգաւորման ու տարածաշրջանի խաղաղութեան մասին», - X-ում գրել է Եւրամիութեան բարձր ներկայացուցիչը։

Ապրիլի 25-ին Կալասը Ադրբեջանում էր, որտեղ հանդիպել էր նախագահի եւ արտգործնախարարի հետ։ Բաքուից յետոյ նախատեսուած էր Եւրամիութեան արտգործնախարարի այցը Երեւան։ Սակայն այցը յետաձգուել է, քանի որ Կայա Կալասը մեկնում էր Հռոմ՝ Ֆրանցիսկոս պապի յուղարկաւորութեանը։

Հայաստանի արտգործնախարարութիւնն առայժմ չի յստակեցրել Եւրամիութեան գլխաւոր դիւանագէտի երեւանեան այցի ժամկետը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՌԻԴԵՐՁ Է ՅՂԵԼ

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան Ապրիլի 26-ին ուղերձ է յղել Քաղաքացու Օրուայ կապակցութեամբ։

«Ինչի՞ մասին է այս տօնը եւ ի՞նչ կայ շնորհաւորելու» հարցադրմամբ Հայաստանի ղեկավարը յայտարարել է, որ «ժողովուրդն է իշխանութեան տէրը մեր երկրում» եւ պնդել, որ արդէն 7 տարի սա անառարկելի իրողութիւն է, քանի որ «բոլոր մակարդակի ընտրովի իշխանութիւնները ձեւաւորուել են ժողովրդի ընտրութեան արդիւնքում»։

Փաշինեանը իր ուղերձում յայտարարել է, որ «համակարգային կոռուպցիան Հայաստանից արմատախիլ է արուած, իսկ ցանցային կոռուպցիայի դէմ մղում է ամէնօրեայ պայքար»։

Չնայած Փաշինեանի այս պնդմանը, Հայաստանը երկրորդ տարին անընդմէջ բարելաւում չի արձանագրել Transparency International կոռուպցիայի ընկալման համաթւում՝ 100 առաւելագոյնից ստանալով 47 միաւոր։ 50-ից ցածր միաւորն, ըստ հակակո-Վ **3**

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Հ. Ռափայէ Կարապետեան, *Լիակատար ցուցակ հայերէն լրագիրներու որոնք կը գտնուին Մխիթարեան Մատենադարանին մէջ ի Վիեննա 1794-1921*, Վիեննա, Մխիթարեան Տպարան, 1924, էջ 56։

2. Աւետիս Պալեան, «Եգիպտահայ լրագրութիւնը (թրչնաթիռ ակնարկ մը)», *Եգիպտահայ տարեցոյցը* (Սուրէն Պարթեւեան), Գահիրէ, Ա. տարի, 1914, էջ 150։

3.https://arar.sci.am/dlibra/publication/394565/edition-/364849

4. Diana Rowland-Smith, ‘The Beginning of Hebrew Printing in Egypt,’ *The British Library Journal*, Vol. 15, No. 1, Spring 1989, p. 21.

5. «Նոր հրատարակութիւնք», *Հանդէս ամսօրեայ*, Վիեննա, Փետրուար 1889, երրորդ տարի, թիւ 2։

6. Հ. Գ. Գ., «Մատենախօսական», *Հանդէս ամսօրեայ*, Մարտ 1889, երրորդ տարի, թիւ 3, էջ 51։

7. Աւետիս Պալեան, նշ. յօդ.ը, էջ 150։

8. Անդ, էջ 149։

9. Գարեգին Զիւանի Լեւոնեանց, *Հայոց պարբերական մամուլը. Պատմական տեսութիւն սկզբից մինչեւ մեր օրերը (1794-1894)*, Ալեքսանդրապոլ, 1895, էջ 526։

10. Աւետիս Պալեան, նշ. յօդ.ը, էջ 149։

11. Թեոդիկ, *Տիպ ու տառ*, Կ. Պոլիս, Վ. եւ Հ. Տէր-Ներսէսեան, 1912, էջ 144։

12. Աւետիս Պալեան, նշ. յօդ.ը, էջ 149։

13. Արտաշէս Հ. Գարտաշեան, *Նիւթեր Եգիպտոսի հայոց պատմութեան համար*, հատոր Բ., Վենետիկ, 1986, էջ 91։

14. Թեոդիկ, նշ. աշխ.ը, էջ 144։ Արշակ Ալպոյաճեան, *Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Եգիպտոսի նահանգը եւ հայերը (սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը)*, Գահիրէ, Մատենաշար Հայ Ազգային Հիմնադրամի թիւ 24, 1960, էջ 274։

15. Աւետիս Պալեան, նշ. յօդ.ը, էջ 149։

ԱՄՓՈՓՈՒԵՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹ ԾՐԱԳԻՐԸ ԱԼՄԱՍՏ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Հայկական Գրադարանային Ասոցիացիայի նախաձեռնությամբ ամփոփուեց Ազգային Գրադարանային Շաբաթ ծրագիրը։ Նախագիծն այս անգամ կրում էր *Գրադարանը ներառականության հարթակ* խորագիրը։ Ապրիլի 14-21-ը իրականացուող ծրագրի շրջանակում իրականացուեցին մի շարք միջոցառումներ։ Ազգային Գրադարանային Շաբաթին մասնակցում էին Հայաստանի պետական եւ համայնքային գրադարանները։

Ազգային Գրադարանային Շաբաթուայ ընթացքում կազմակերպուեցին մի շարք մրցոյթներ, հանդիպումներ, վարպետության դասեր, սեմինարներ, գրքերի շնորհանդեսներ, ցուցահանդեսներ, փոխադարձ այցեր Հայաստանի մարզային, համայնքային եւ մասնագիտացւած գրադարաններ։

Ազգային Գրադարանային Շաբաթ ամենամեայ ծրագիրն անցկացում է 2002 թուականից։ Նախագիծը հարթակ է դառնում գրադարանային ոլորտի խնդիրների, զարգացման ճանապարհների ներկայացման համար։

Ազգային Գրադարանային Շաբաթուայ ծրագրի շրջանակում Հայաստանի Ազգային Գրադարանի թամանեանական օղակաձեւ սրահում տեղի ունեցաւ *Վարդգէս Մուրէնեանցի մատենանկարչութիւնը* թեմայով հանրային դասախօսութիւն եւ գրքերի ցուցադրութիւն։ Բանախօսը Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահի հայկական գեղանկարչութեան բաժնի վարիչ Հայկուհի Սահակեանն էր։ Գրադարանային շաբաթը լեցուն էր նաեւ ընթերցասէրների համար սպասուած մրցոյթով։ 10-րդ յոբելեանական ընթերցանութեան մարաթոնը համախմբել էր Հայաստանի տասնեակ գրադարաններ եւ մշակութային օջախներ։ Օրուայ ընթացքում շուրջ վեց ժամ անընդմէջ ընթերցողներ, դերասաններ, ասմունքողներ, ուսու-

ԱՐԲԷԶԱՆԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է ՄԱՆԻՊՈՒԼԱՅՆԵԼ ԻՐԱՒԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՆԵՐՈՒՄ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԾ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Հայաստանը միջազգային դատարաններին մշտապէս տեղեկացրել է Ադրբեջանում պահւող հայ ռազմագերիների եւ պահուող անձանց իրաւունքների խախտումների վերաբերեալ, վերջին նման տեղեկատուութիւնը Արդարադատութեան Միջազգային Դատարան է փոխանցուել Ապրիլի 18-ին։

Արմենպրէսի հաղորդմամբ՝ այս մասին յայտնում են միջազգային իրաւական հարցերով Հայաստանի ներկայացուցչի գրասենեակից արձագանքելով Ադրբեջանի ԱԳՆ-ի յայտարարութեանը, թէ իբր Հաազայի Միջազգային Դատարանը մերժել է Հայաստանի հայցերը կապուած Ադրբեջանում ապօրինի պահւող հայերի պահման պայմանների հետ։

«Ադրբեջանի Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնը շարունակում է մանիպուլացնել իրաւական գործընթացներում ընդունուած ընթացակարգային որոշումները։ Հայաստանը միջազգային դատարաններին մշտապէս տեղեկացրել է Ադրբեջանում պահուող հայ ռազմագերիների եւ պահուող անձանց իրաւունքների խախտումների, այդ թւում դատավարական իրաւունքների խախտումների վերաբերեալ։ Վերջին նման տեղեկատուութիւնը Արդարադատութեան Միջազգային Դատարան է փոխանցուել ս.թ. Ապրիլի 18-ին պահանջելով նաեւ Դատարանի կանոնների 78-րդ կանոնի համաձայն լրացուցիչ միջոցներ կիրառել՝ ի յաւելումն արդէն իսկ կիրառուած միջոցների։ Դատարանը պահանջել էր ներկայացնել մանրամասն տեղեկատուութիւն Հայաստանի պահանջին ի պատասխան, ինչը կատարուել է Ադրբեջանի կողմից։ Արդիւնքում դատարանն արձանագրել է, որ «գործի քննութեան այս փուլում» բացակայում է լրացուցիչ միջոցների

ռուպցիոն փորձագէտների, փաստում է, որ երկրում կոռուպցիայի խնդիրը լուրջ է։

Ուղերձում Հայաստանի վարչապետը նաեւ նշել է, որ երկրում փոփոխութիւնների ճանապարհն անցնում է «արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան բարդ հանգոյցների, երբեմն փլուզումների եւ ողբերգութիւնների միջով»։

«Սա դժուար, բայց անխուսափելի ճանապարհ է՝ անկախութեան, ինքնիշխանութեան,

ցիչներ եւ աշակերտներ ընթերցում էին Իսահակեանի գործերից։

Մարաթոնին միացան գրող, թարգմանիչ Դիանա Համբարձումեանը, լրագրող Արայիկ Մանուկեանը, Հայաստանի նախկին վարչապետ Արմէն Դարբինեանը, Հայաստանի վաստակաւոր արտիստ Միլվա Իւզբաշեանը եւ ուրիշներ։

Ընթերցանութեան մարաթոնն ուղիղ տեսակապով հեռարձակուեց Հայաստանի Ազգային Գրադարանի իւթուբեան ալիքով։

Հայաստանի Ազգային Գրադարանն այս տարի նաեւ հանդէս եկաւ նոր նախաձեռնութեամբ, այն է՝ հանդիպումների շարքը հրատարակիչների հետ։ *Խորհուրդ են տալիս հրատարակիչները. գրքային նորութիւններ* խորագրով հանդիպումների շրջանակում Էդիթ Պրինտ հրատարակչութեան գլխաւոր խմբագիր Դաւիթ Սամուէլեանի հետ հանդիպմամբ տրուեց նախաձեռնութեան մեկնարկը։

Ազգային Գրադարանային Շաբաթուայ ծրագրի մեկնարկին՝ Ապրիլի 15-ին, Գրատպութեան Թանգարանում էլ տեղի ունեցաւ *Գանձեր Հայաստանի Ազգային գրադարանի. հնատիպ գիրք* պատկերագրքի շնորհանդէսը։ Գիրքը տպագրուել է 2024 թուականին՝ ԿԳՄՍ նախարարութեան դրամաշնորհով։

Յագեցած միջոցառումներին միացաւ նաեւ Արագի Թիրաբեանին նուիրուած ցուցահանդէսը։ Ազգային Գրադարանային Շաբաթուայ ծրագրի շրջանակում ՀԱԳ Մատենագիտութեան բաժնի ընթերցասրահում անցկացուեց միջոցառում եւ գրականութեան ցուցադրութիւն նուիրուած հայ անուանի գրադարանավար, գրադարանի երկարամեայ տնօրէն Արագի Թիրաբեանի ծննդեան 105-ամեակին։

Cultural.am

կիրառման անհրաժեշտութիւնը», – ասուած է հաղորդագրութիւնում։

Գրասենեակից ընդգծել են՝ Ադրբեջանը նաեւ լքում է Մարդու Իրաւունքների Եւրոպական Դատարանում (ՄԻԵԴ) ընթացող դատավարութիւնների շրջանակներում կիրառուած եւ այս պահին էլ իր կողմից կատարման ենթակայ պարտաւորութիւնների մասին։

«Ադրբեջանը չի յիշատակում նաեւ այն որոշումների մասին, որոնցով ՄԻԵԴ–ը, հիմք ընդունելով նաեւ Հայաստանի ներկայացրած փաստարկները, մերժում է Ադրբեջանի կողմից պարբերաբար ներկայացուող այն պահանջները, որոնք ուղղուած են միջանկեալ միջոցների վերացմանը։ Ընթացող դատավարութիւնների շրջանակներում Հայաստանը միջազգային դատարաններին շարունակաբար ներկայացնելու է խախտումների վերաբերեալ տեղեկութիւններ», – նշել են գրասենեակից։

Ադրբեջանի Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնն աւելի վաղ յայտարարութիւն էր տարածել, թէ Հաազայի Միջազգային Դատարանը իբր մերժել է Հայաստանի մի քանի հայցեր կապուած Լեռնային Դարարաղի նախկին պետնախարար Ռուբէն Վարդանեանի եւ Ադրբեջանում ապօրինի պահուող միւս գերիների վերաբերեալ։

Ադրբեջանի ԱԳՆ-ի հաղորդագրութեան համաձայն ուսումնասիրելով Ադրբեջանի ներկայացրած պատասխանն ու ապացոյցները՝ դատարանը որոշել է յաւելեալ տեղեկատուութիւն չհայցել ու չպահանջել անկախ հետաքըննութիւն կամ փորձագիտական եզրակացութիւն կապուած Բաքում պահուող հայերի պահման պայմանների հետ։

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՈՒՂԵՐՁ Է ՅՂԵԼ

պետական գիտակցութեան ու խաղաղութեան ճանապարհ, եւ այդ ճանապարհը մենք անցնելու ենք առանց ծափահարութիւնների ակնկալիքի», - ասել է Փաշինեանը։

Քաղաքացու Օրը տօների օրացոյցում աւելացաւ 2019 թուականին Փաշինեանի առաջնորդած յեղափոխութիւնից մէկ տարի անց։ Այն նշում է իւրաքանչիւր Ապրիլի վերջին շաբաթ օրը։

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ՄԱՍԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՄԿՈՂՈՍ ՄԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

1951 Յունիս 15-ին յունահայոց Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը միաձայնութեամբ կ’ընտրել զիս առաջնորդ Յունաստանի թեմին։ Եզիպտոսի Ազգ. Իշխանութեանց համաձայնութեամբ կ’ընդունիմ ինձի առաջարկուած նոր պաշտօնը։

1952 Ապրիլ 5-ին սուտանահայ վարչութեան հրաւերով կը մեկնիմ Խարթում։

1952 Ապրիլ 13 Ջատկի տօնին առիթով կը պատարագեմ Խարթումի Անկլիքաններու մայր եկեղեցիին մէջ գաղութի անդամներուն ներկայութեան։

1952 Ապրիլ 20-ին ժողովրդային անօրինակ խանդավառութեան մէջ կը կատարեմ հիմնարկէքը Խարթումի մէջ կառուցուելիք եկեղեցիին, օժանդակութեամբ Գահիրէի մեր քահանաներէն Տ. Յուսիկ քիյ. Նշանեանի։

Տասն եւ ինը օր մնալէ վերջ Խարթում Ապրիլ 24-ին կը վերադառնանք Գահիրէ Տ. Յուսիկի հետ։

1952 Յունիս 21-ին Շաբաթ առտու յաիտենական հանգիստ կը մտնէ Կիլիկիոյ ծերունագարդ հայրապետը Տ. Տ. Գաբեգին սրբազնագոյն կաթողիկոսը։

Մասնաւոր հրաւերով կը փութամ Անթիլիաս եւ 1952 Յունիս 29-ին Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ կը կատարեմ օծումը երանեալ հայրապետին։

1953 Փետրուար 22-ին Հելիոպոլսոյ մեր նոր գերեզմանավայրին մէջ ժողովրդային անօրինակ խանդավառութեան մէջ կը կատարեմ հիմնարկէքը Տէր եւ Տիկին Զարեհ եւ Արմենուիի Մագայեաններու բարերարութեամբ կառուցուելիք մատրան։

1954 Նոյեմ. 21-ին Ամենայն Սրբոց տօնին յաջորդող Կիրակէին հանդիսաւոր Ս. Պատարագ կը մատուցանեմ Հէլիոպոլսոյ նորակառոյց մատրան մէջ եւ ժողովրդային անօրինակ խանդավառութեան մէջ օծումը կը կատարեմ մատրան զայն նուիրելով Ամենայն Սրբոց յիշատակին։

1954 Դեկտեմ. 3-ին կը հրաժարիմ յունահայոց առաջնորդի պաշտօնէս։

1955 Սեպտեմ. 20-ին, Երեքշաբթի օր, Եզիպտոսի աշխարհական պատգամաւորներուն Պ. Պ. Հրանդ Նասիպեանի եւ Մարտիկ Զարպիանէլեանի հետ օդի ճամբով կը մեկնինք Հայաստան մասնակցելու համար հայոց ընդհանրական հայրապետի ընտրութեան եւ օծման, եպիսկոպոսական ձեռնադրութեանց եւ սրբազան միւռոնի օծման եւ օրհնութեան հանդիսութեանց։

1955 Սեպտեմբեր 30-ին, Ուրբաթ օր տեղի կ’ունենայ հայոց ընդհանրական հայրապետի ընտրութիւնը։

136 քուէարկող պատգամաւորներէն 125-ին քուէով հայոց ընդհանրական հայրապետ կ’ընտրուի Տ. Վազգէն եպիս. Պալճեան, առաջնորդը Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ։

1955 Հոկտեմբեր 2-ին տեղի կ’ունենայ օծումը նորընտիր հայրապետին մեծաշուք հանդիսութեամբ։

Ինձ կը վիճակի կատարել օծումը հայոց ընդհանրական հայրապետին իբրեւ երիցագոյնը եպիսկոպոսական դասուն։

1955 Հոկտեմ. 6-ին տեղի կ’ունենայ եօթը եպիսկոպոսացուներու ձեռնադրութիւնը եւ օծումը մեր խարտաւիլակութեամբ։

1955 Հոկտեմ. 8-ին ժողովրդային անօրինակ խանդավառութեան մէջ տեղի կ’ունենայ սրբալոյս միւռոնի օրհնութիւնը Միածնաէջ Մայր Տաճարին մէջ։

Այս անգամ եւս արարողապետ կը կարգուիմ տեղի ունեցող բոլոր հանդիսութեանց։

1955 Հոկտեմ. 23-ին օդի ճամբով կը վերադառնամ դէպի Գահիրէ։

1956 Օգոստոս 22-ին պաշտօնագրով մը Հ.Բ.Ը.Միութեան Ամերիկայի Կեդրոնական Վարչութիւնը կը հաղորդէ տեղւոյս Շրջանային Վարչութեան եւ ինձի որ զիս անուանած է պատուակալ նախագահ Միութեան Եզիպտոսի Շրջանային Յանձնաժողովին։

1957 Փետր. 4, Երկուշաբթի։ Եթովպահայ վարչութեան հրաւերով կը մեկնիմ Խարթումի ճամբով դէպի Ատտիս Ապապա կատարելու համար օծումը եւ նախագահելու համար յուղարկաւորական արարողութեան Եթովպիոյ բազմաշխատ հոգեւոր հովուին Արժ. Տ. Յովհաննէս աւագ քիյ. Կէվիէրեանի։ Առաւօտեան ժամը 4.10-ին կը մեկնինք եւ ժամը 8.10-ին կը հասնինք Խարթում ուր տեսակցութիւն կ’ունենանք տեղւոյն վարչութեան անդամներուն հետ որոնք եկած էին օղակայան գլխաւորութեամբ իրենց ատենապետին Պ. Գրիգոր Պօտուրեանի։

Ժամը 9½-ին մեր օդանաւը կը ձգէ Խարթումը։ Մեզի կ’ընկերանայ Տիկին Սվաճեան իր երկու փոքրիկներով եւ կը յառաջանանք դէպի Ատտիս Ապապա։

Ժամը 12½-ին կը հասնինք Ատտիս Ապապա։ Օղակայան փութացած էին Գաղութային Ժողովոյ անդամները եւ ժողովուրդէն հոծ բազմութիւն մը։

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ՄԱՍԲՐԷ
ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՂՈՍ ՄԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

3

Կոտորույթն ուղղակի եկեղեցի, հոգևոր կ'արտասանենք հանգուցեալ քահանայի դագաղին վրայ եւ ապա կ'այցելենք տունը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնենք երեցոյիկնոջ եւ զաւակներուն:

Պիտի բնակիմ Պ. Պետրոս Թարագճեանի վիլլան Աքաքիի մէջ, ուր շինուած է նաեւ իրենց մեծ թանրին:

Վախճանեալ հոգեւոր հովուին օծումը եւ յուղարկաւորութիւնը արժանավայել շուքով պիտի կատարուի յառաջիկայ Հինգշաբթի օր:

1957 Փետրուար 7, Հինգշաբթի: Օծում եւ յուղարկաւորութիւն վախճանեալ հոգեւոր հովին հայոց Եթովպիոյ՝ Տ. Յովհաննէս աւագ քիյ. Կէվիէրեանի:

Ժամը 9.15-ին կը սկսի հանդիսաւոր Պատարագը, երգեցողութիւնք տեղի կ'ունենան Եկմալեան քառաձայնով մեր երգչախումբին կողմէ: Ժողովուրդը փակած է իր վաճառատունները եւ սուգի օր հռչակուած է ամէնուն համար: Եկեղեցին լեցուցած են հանգուցելոյն հոգեւոր զաւակները:

Դասերուն մէջ կեցած են Եթովպիոյ երեք եպիսկոպոսներ եւ քահանաներ, յունաց եպիսկոպոսը եւ ռուս քահանան, դեսպաններ եւ հիւպատոսներ եւ նախարարները իրենց հետեւորդներով:

Վախճանելոյն օծումը տեղի կ'ունենայ բեմին վրայ սրտառուչ հանդիսաւորութեամբ:

Կը խօսիմ դամբանականը վեր առնելով վախճանեալ Տ. Յովհաննէս աւագ քիյ. Կէվիէրեանի կեանքն ու գործը իր 34 տարուայ պաշտօնավարութեան ընթացքին:

Թաղմանական թափօրը կը կազմուի եկեղեցւոյ կարգը կատարուելէ վերջ: Վախճանեալին հոգեւոր զաւակները կը վերցնեն ուսամբարձ դագաղը:

Թափօրը յամրաքայլ կը շարժի դէպի եկեղեցւոյ արտաքին դուռը եւ կը յառաջանայ մինչեւ մեծ կամուրջը: Թափօրին կը հետեւին բոլոր պաշտօնական անձնաւորութիւնները եւ մեծ կամուրջին մօտ դեսպաններ եւ հիւպատոսներ ցաւակցութիւն յայտնելէ վերջ կը մեկնին: Նախարարական կազմը կը հետեւի թափօրին մինչեւ գերեզմանավայր ուր ընդհանուր սուգի եւ արցունքի մէջ հողին կը յանձնենք ամբողջ 34 տարիներ արժանաւորապէս եթովպահայ գաղութին ծառայած հոգեւոր հովուին Տ. Յովհաննէս աւագ քիյ. Կէվիէրեանի մարմինը:

1957 Փետր. 15-ին Ուրբաթ օր կ'ընդունուինք Ն. Վեհ. Հայլե Մէլասէ կայսեր կողմէ որ սիրով ընդունեց մեզ եւ 15 վայրկեանի տեսակցութենէ մը վերջ հրաժեշտ առինք Ն. Վեհափառութենէն եւ վերադարձանք տուն:

1957 Փետր. 17, Կիրակի: Կը մեկնիմ դէպի Խարթում: Առտու կանուխ կը պատրաստուինք եւ ժամը 2-ին կ'աճապարենք դէպի օդակայան ուր եկած են Գաղութայինի անդամները եւ ժողովուրդէն մեծ թիւ մը ողջերթ մաղթելու համար ինծի: Շնորհակալ կ'ըլլանք ամէնուն եւ կը բարձրանանք օդանաւ: Ժամը 9-ին թռիչք կ'առնէ մեր օդանաւը եւ ժամը 11.40-ին կը հասնի օդակայանը: Հսկայ բազմութիւն մը ժողովուրդէն զլիաւորութեամբ Ազգ. Իշխանութեան եկած էր զիս դիմաւորելու:

Կ'ուղղուինք դէպի եկեղեցի ուր մուտք կը գործեմ *Հրաշափառով*: Վարժարանի աշակերտութեան կողմէ պատրաստուած հանդէսին ներկայ կ'ըլլամ եւ կը խօսիմ:

Կ'առաջնորդուիմ Կրանտ Օթէլ ուր ճաշելէ վերջ կը հանգստանամ:

Ժամը 6½-ին Պօտտրեան եղբայրներ զիս կ'առաջնորդեն Հայ Երիտասարդաց Միութեան ակումբը որուն ընդարձակ պարտէզին մէջ տեղի կ'ունենայ ի պատիւ մեզի կազմակերպուած հանդիսութիւն մը: Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ եւ նուագ յաջորդեցին իրարու:

Խօսք առաւ Գաղութայինի ատենապետը Պ. Գրիգոր Պօտտրեան ակնարկ մը նետելով սուտանահայ ազգ. կեանքին վրայ եւ հրաւիրեց զիս խօսք առնելու:

Կը խօսիմ յանձնարարելով ամէնուն բոլորուիլ շուրջը հայոց եկեղեցիին եւ հայոց դպրոցին, հայ ապրիլ եւ օր մը հայ մեռնիլ: Կ'արտասանեմ *Պահպանիչը* եւ ապա *Հայր մեր*ով կը փակեմ հանդէսը:

1957 Փետրուար 19: Կ'այցելեմ կրօնապետ Էլ Մահտիի եւ վարչապետ Ապտալա Խալիլի:

1957 Փետրուար 21-ին կ'այցելեմ Տ. Յուսիկ քիյ. Նշանեանի հետ սուտանցիներու երկրորդ կրօնապետ Ալի Էլ Միթլանիի: (Շար. 3)

ԱՌԱԾԱՆԻ

-Թէ ականջ դնես քեզ բամբասողին, կեանքդ կը դարձնես վշտի անկողին:
-Մարդ կայ՝ մարդ ա, մարդ կայ՝ զարդ ա:
-Փափուկ լեզուով նոյն իսկ օձը բնից դուրս կը քաշես:
-Քաղցր լեզուն օձին բնից կը հանի:

1

Կը մնայ տեսնել՝ եթէ Վանաձորի տարբերակը պիտի կրկնուի Գիւմրիի մէջ: 2021-ին, քաղաքապետ ընտրուելէն քանի մը օր ետք, Մամիկոն Ասլանեան կը կալանաւորուի իշխանութիւնը շահագործելու մեղադրանքով:

Մարտ 30-ին, Գիւմրիի մէջ կայացան քաղաքապետի արտահերթ ընտրութիւններ, ի հետեւանք իշխող Բալասանեան Դաշինքի հրաժարականին 2024 Հոկտեմբերին: 2021 Հոկտեմբերին ի վեր, Քաղաքացիական Պայմանագիրը եւ Բալասանեան Դաշինքը միասին կը ղեկավարէին Գիւմրին՝ Բալասանեան Դաշինքի քաղաքապետով եւ Քաղաքացիական Պայմանագիրի պատգամաւորներով: Սակայն 2023-ին Քաղաքացիական Պայմանագիրը ջնջեց իր համագործակցութեան համաձայնութիւնը, նշելով քաղաքին մէջ քուլիսային կառավարումի գործողութիւններուն վերջ դնելու անհրաժեշտութիւնը: Այս որոշումը նշանաւորեց քաղաքական անկայունութեան սրումին սկիզբը, զագաթնակէտին հասնելով քաղաքապետի հրաժարակաւնով:

Ըստ Կեդրոնական Ընտրական Յանձնաժողովի տուեալներուն, Գիւմրիի քաղաքապետական ընտրութիւններուն մասնակցեցաւ 47,443 մարդ, այսինքն, ընտրելու իրաւունք ունեցողներուն 42.6%-ը: Հիմնուելով 82 տեղամասի արդիւնքներուն վրայ, ձայները կը բաժնուին այսպէս.

- Քաղաքացիական Պայմանագիր Կուսակցութիւն 17,183 ձայն (36.21%):
- Հայաստանի Կոմկուս (Համայնավար Կուսակցութիւն) 9,727 ձայն (20%):
- Մայր Հայաստան Դաշինք՝ 2,902 ձայն (6.11%):
- Մեր Քաղաքը Դաշինք՝ 7,380 ձայն (15.5%):
- Իմ Հօր Համայնք Կուսակցութիւն՝ 3,734 ձայն (7.9%):

Ապրելու Երկիրը, Հայաստանի Աշխատաւորական Սոցիալիստական Կուսակցութիւնը, Եւրադաշինքը եւ Դեմոկրատական Այլընտրանք Կուսակցութիւնը չեն անցնիր սահմանուած սեմը:

Գիւմրիի Քաղաքային Խորհուրդը բաղկացած է 33 անդամ: Իրենց թեկնածուի ընտրութիւնը ապահովելու համար, կուսակցութիւնները կամ դաշինքները պէտք է ապահովեն Քաղաքային Խորհուրդի առնուազն 17 անդամներու ձայներ: Ապրիլ 6-ին, Կեդրոնական Ընտրական Յանձնաժողովը ամփոփեց ընտրութիւններուն վերջնական արդիւնքները: Քաղաքացիական Պայմանագիրը ստացաւ 14 անդամ, Կոմկուսը՝ 8, Մեր Քաղաքը

1

քաղաքական ճգնաժամը. քանի որ ՔՊ-ն, որն ամենաշատ ձայնն էր հաւաքել, Ղուկասեանի հետ համագործակցել չի պատրաստուում, իսկ Մարտուն Գրիգորեանի խմբակցութիւնը (անցեալի կլանային կոիւնքերի պատճառով) նրա հետ չի դաշնակցելու:

ՔՊ-ն յոյս ունի, որ խնդիրը կը սրուի: Իշխանութիւնները նոր արտահերթ ընտրութիւններ են ուզում: Ղուկասեանը սպառնում է, դրանք աւելի կոշտ հանգուցաւործում կը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՅ

ՄԵՆԱՅԱՄԵՐԳ

ՊԵՆՏԵՍԱՆԵԱՆ ՍՐԱՅ

Կիրակի, 15 Յունիս 2025

Գանատահայ աշխարհահռչակ երգչուհի՝
ԱԼԻՆ ԳՈՒԹԱՆ

(քոլորաթուրա սոփրանօ)

Յայտագիր՝ հայկական եւ եւրոպական երգեր
(Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ)

DEJA VU ԳԻՒՄՐԻԻ ՄԷՋ. ՆԱԽԿԻՆ ՎԻՃԱՅԱՐՈՅՑ
ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ...

Դաշինքը՝ 6, Իմ Հօր Համայնք Կուսակցութիւնը՝ 3, եւ Մայր Հայաստան Դաշինքը՝ 2:

Ընտրութիւններուն յաջորդ օրը, երկու ընդդիմադիր գործիչներ՝ Իմ Հօր Համայնք Կուսակցութենէն Ռուբէն Միխրաբեան, եւ Մայր Հայաստան Դաշինքէն Կարէն Սիմոնեան, հրապարակաւ յայտարարեցին իրենց աջակցութիւնը ընդդիմադիր թեկնածու Վարդան Ղուկասեանին: Միաժամանակ, քանի մը օր շարունակ Մեր Քաղաքը Դաշինքէն Մարտուն Գրիգորեան չնշեց իր դիրքաւորումը Ղուկասեանի նկատմամբ, միայն Մարտ 31-ի երեկոյեան յայտարարելով՝ որ «Գիւմրիի պիտի չունենայ Քաղաքացիական Պայմանագիր քաղաքապետ»: Ղուկասեան հրապարակաւ յոյս յայտնած էր՝ որ Գրիգորեան ուժերը կը միաւորէ իրեն, քանզի անոր աջակցութիւնը անհրաժեշտ էր մեծամասնութիւն ապահովելու համար: Արդարեւ, լրատուային հաղորդագրութիւնները կը մատնանշէին երկուքի միջեւ հաւանական գոտութեան առկայութիւնը, կասկածներ յառաջացնելով հնարաւոր դաշինքի շուրջ:

Ուրբաթ, Ապրիլ 4-ին, Գրիգորեան յայտարարեց որ պիտի աջակցի Ղուկասեանին՝ անոր տրամադրելով քաղաքապետ ընտրուելու համար անհրաժեշտ աթոռները: Սակայն իր հաւանութիւնը եկաւ վերապահումներով: Ան մտահոգութիւն յայտնեց որ Ղուկասեան անպայման չէ որ ըլլայ ընդդիմութեան լաւագոյն թեկնածուն:

«Ընտրարշաւի ընթացքին ես բացայայտօրէն յայտարարեցի - եւ ես միակն էի որ այդպէս ըրի - թէ ինչ կրնայ պատահիլ ընտրութենէն ետք եթէ Վարդան Ղուկասեան ընտրուի քաղաքապետ», կը գրէ Գրիգորեան Ֆէյսպուքի մէջ:

«Ես տակաւին համոզուած եմ, որ ան ամենախոցելի թեկնածուն է՝ իր դէմ յարուցուած քրեական գործի պատճառով»: Ան կը նշէ Վանաձորի օրինակը, ուր ընդդիմադիր գործիչ Մամիկոն Ասլանեան 2021-ին կ'ընտրուի քաղաքապետ բայց անկարող կ'ըլլայ ստանձնել պաշտօնը քրեական մեղադրանքներու եւ յետագայ կալանքի պատճառով:

Գրիգոր կ'աւելցնէ՝ թէ քանի որ Գիւմրիի միւս ընդդիմադիր ուժերը աջակցեցան Ղուկասեանին, իրեն այլընտրանք չմնաց բացի «որոշում կայացնելէ՝ որուն բոլորը հիմնականօրէն դէմ էին»: Ապրիլ 14-ին Գրիգորեան կը հրաժարի Քաղաքային Խորհուրդի աթոռէն:

EVN Report

16 Ապրիլ

Անգլերէնէ թարգմ.՝ Ա.

ԳԻՒՄՐԻԻ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ՇԱՏ ՀԻՆ Է

ստանան:

Քննարկում է նաեւ նոր քաղաքապետի ձեռքակալութեան հարցը. 2018-ի յեղափոխութիւնից յետոյ նա ամենատարբեր քրեական գործերով է անցնում, վաղ թէ ուշ դրանք դատավճիռ են ստանալու, եւ խափանման միջոցը ցանկացած պահի կարող է փոխարինուել կալանքով:

Epress.am

ԽԱՓԱՆՈՒՄ ԵՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2026-Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆԵՐՄԵՍ ԿՈՊԱԼԵԱՆ

2020 թուականի Ղարաբաղի Պատերազմին ետք, Հայաստանի ապահովության միջավայրի յաջորդական ցնցումները խթանեցին երկիրը դիմակայող տարբեր մակարդակի սպառնալիքներու առկայության և բազմակողմանի հասարակական ընկալումը: Եթե 2020-2023-ին կը գերիշխեր ֆիզիքական ապահովության մտածողությունը, համապատասխան հիպոթեզային յարձակումները, տեղեկատվական պատերազմը եւ շարժական դիւստրուկտուրները հայ հասարակության առջեւ պարզեցին ապահովության յղացում մը որ կ'երթայ ֆիզիքական ապահովութենէն անդին: Արդարեւ, ֆիզիքական ապահովութիւնը կը մնայ որեւէ խոցելի հասարակութեան գերիշխող առաջնութիւնը, բայց Հայաստանի համար, իր ապահովութեան կերպարանքները ձեւաւորող փոփոխականները դանդաղօրէն փոխուեցան 2023-էն ետք. համակարգի ցնցումները ըլլայ հիպոթետային գործողութիւններու թէ երկարատեւ տեղեկատվական պատերազմի միջոցով, դարձան նոյնքան սուր որքան ֆիզիքական սպառնալիքները:

Ֆիզիքական ապահովութեան ոլորտին մէջ, միակ յանգապարտը կը մնայ Ազըրպէյճան: Հիպոթետային գործողութիւններուն եւ երկարատեւ տեղեկատվական պատերազմի ոլորտին մէջ, Ռուսաստան կը ներկայացնէ ամենասուր սպառնալիքը: Հասկնալի պատճառներով, Հայաստանի աղբիւրներուն գրեթէ ամբողջութիւնը կիրառուեցաւ Ազըրպէյճանի համար: Բայց 2024-էն ի վեր Հայաստան դանդաղօրէն սկսաւ կեդրոնանալ Ռուսաստանի վրայ, եւ 2026-ի խորհրդարանական գալիք ընտրութիւններուն զուգընթաց, Հայաստանի կառավարական համակարգը եւ անոր հասարակական-հիմնարկային գործառնութիւնները ցնցելու եւ ապակայունացնելու առկայ մեծ փորձերը պիտի գան Ռուսաստանէն: Նկատի առնելով Ռուսաստանի լայնածաւալ կարողութիւնը նման գործողութիւններու մէջ, եւ նշելով անցումային ժողովրդավարութիւններ ներկայացնող յետխորհրդային փոքր պետութիւններուն խոցելի կողմերը, ընտրութիւնները պարարտ հող կը տրամադրեն Ռուսաստանին՝ առաւելագոյնին հասցնելու իր ապակայունացումի գործողութիւնները: Հասկնալու համար թէ 2026-ին Հայաստան ըստ հնարաւորին ինչ կրնայ դիմագրաւել, Մոլտովայի հանդէպ Ռուսաստանի 2024 թուականի գործողութեան քննութիւնը կրնայ ծառայել իբրեւ կարեւոր փորձառական ուսումնասիրութիւն: Նոյնքան կարեւոր է թէ ինչպէս հակազդել եւ ապահիպրիտացնել նման գործողութիւնները:

Հայաստանի ընտրական դաշտը միջամտելու եւ ապակայունացնելու Ռուսաստանի ջանքը բաց գաղտնիք մըն է, սկսեալ 2021-ի խորհրդարանական ընտրութիւններու իր տարտամ ներգրաւուածութենէն մինչեւ իր աջակցութիւնը Ռոբերտ Քոչարեանի հակաժողովրդավարական Հայաստան Դաշինքին կամ Գիւմրիի վերջին քաղաքապետական ընտրութիւններուն, երբ ռուսամետ թեկնածուն կողմ էր հետամուտ ըլլալ Պելառուսին եւ միութենական պետութիւն կազմել Ռուսաստանի հետ:

Բայց հարցը ոչ թէ Ռուսաստանին միջամտել կամ չմիջամտելն է, այլ՝ այդ միջամտութեան ծաւալը: Ըստ էութեան, ի նչ պիտի ըլլան 2026-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն ընթացքին Հայաստանի դեռածին ժողովրդավարութիւնը խաթարելու կամ ապակայունացնելու համար Ռուսաստանի յատկացնելիք միջոցներուն աստիճանն ու տարողութիւնը: Թէեւ Ռուսաստան սկիզբը պիտի շարժի զգուշօրէն, աշխատանքը, արդարեւ, արդէն սկսած է:

Քրեմլինի ընտրելախաւ խումբը

The Moscow Times-ը հաղորդեց՝ որ Քրեմլինը պիտի «աւելցնէ ջանքերը վերականգնելու իր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ երկիրի 2026-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն ընդառաջ», վերահսկողութեամբ Քրեմլինի ներքին քաղաքականութեան պետ Սերկէյ Քիրիլենքոյի, որ նախագահի աշխատակազմի պետի առաջին տեղակալն է: Քիրիլենքոյի նախորդ առաջադրանքները եղած էին, ի թիւս այլ ռազմավարական վարչական պարտականութիւններու, Ապխազիոյ, Հարաւային Օսեթիոյ եւ Մոլտովայի ընտրութիւններուն «կառավարումը»: Ռազմավարական տեսանկիւնէն, Քրեմլինի կողմէ պատուիրակուած է ապահովել Ռուսաստանի պետութեան շահերուն «իրագործումը»՝ Հայաստանի մէջ գործադրելով «տեղեկատվական այլ ոչ թէ ընտրական» աշխատանք: Քիրիլենքոյի խումբին մաս կը կազմեն Անտրէյ Եարին՝ Ներքին Քաղաքականութեան Վարչութեան պետ, Ալեքսանդր Խարիչեւ՝ Հասարակական Գործընթացներու Վերահսկողութեան եւ Վերլուծութեան Բաժին, եւ Սերկէյ Նովիքով՝ Հանրային Օրագիրներու Բաժին: Հիպոթետային գործողութիւններու բնագաւառին մէջ, բաւական խօսուն է այս վարչութիւններէն իւրաքանչիւրի փորձագիտական մակարդակը եւ կեդրոնացումի ոլորտը, ինչպէս նաեւ այն փաստը՝ որ այս խումբն է որ պիտի աշխատի Հայաստանի վրայ:

Վերահսկելով ինքնահռչակուած Տոնեցք եւ Լուիանսք ժողովրդական Հանրապետութիւնները, նախագահական վարչակազմին մէջ Քիրիլենքոյ մոխրագոյն գօտիի գործողութիւններու ռազմավար եւ մարտավար մըն է, եւ թէեւ ունի խորաթափանց թեքնոքրաթի տիպար, ան, ըստ էութեան, ընտրութիւններու արդիւնքները ապահովող Քրեմլինի գլխաւոր քաղաքական պաշտօնատարն է: Քիրիլենքոյի Ներքին Քաղաքականութեան Բաժինին մէջ, Անտրէյ Եարին, որ սերտ կապեր ունի ապահովութեան մեքենային հետ, յատկապէս Դաշնային Ապահովութեան Օառայութեան (FSB), պատասխանատու է ընտրական գործընթացներուն վրայ ազդելու ռազմավարական ծրագիրներու մշակումին, ըլլան անոնք հանրաքուէներ կամ ընտրաշաւներ: Հասարակական Գործընթացներու Վերահսկողութեան եւ Վերլուծութեան Բաժինը, որ Պետական Խորհուրդի ընտրական օրակարգի իրականացումը ապահովող ծածկոյթն է, կը ղեկավարէ Քիրիլենքոյի մտերիմ Ալեքսանդր Խարիչեւ, որուն առաջնային պատասխանատւութիւնն է կազմակերպել «քրեմլամետ թեկնածուներուն»

4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՅԻՄԻ 1. ՅԱՌԱՋԻՄԱՂԱՅՈՒՄ ՉԿԱՅ

Պետիմնարկների եւ ՏԻՄ աշխատողների ճիւղային արհմիութիւնը առանձին մայիսմէկեան հաւաք էր կազմակերպել Ազնաւորի Հրապարակում. Արհմիութիւնների Կոնֆեդերացիայի տօնական քայլերին նրանք չէին միացել:

Միջոցառման պահանջները նոյնն էին, ինչ նախորդ տարի՝ ներդնել սոցիալական երկխօսութեան մեխանիզմներ, վերանայել գործադուլի օրէնսդրական կարգաւորումները, բարձրացնել աշխատավարձերը՝ գնաճին համաչափ, ապահովել վերահսկողութիւն աշխատանքային օրէնսդրութեան խախտումների նկատմամբ:

Հաւաքին մասնակցում էին նաեւ երիտասարդ մարքսիստներ: Նրանք արհմիութեան անդամ չեն, բայց աջակցում են աշխատաւորական ինքնակազմակերպմանն ուղղուած բոլոր նախաձեռնութիւններին եւ փնտրում համագործակցութեան հնարաւորութիւններ յոյսով, որ ապագայում քաղաքական հենք կը ստեղծեն աշխատաւորների «տնտեսական պայքարի» համար:

Epress.am

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՂԲԵՋԱՆԻ ՄԻՋԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԻ՝ ԼԻՆԵԼՈՒ». ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՄԱՅԻՄԻ 9-Ի ԱՌԻԹՈՎ ՈՒՂԵՐԸ Է ՅՂԵԼ

«Ի հեճուկս բոլոր ներքին եւ արտաքին սադրանքների, Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ադրբեյջանի Հանրապետութեան միջեւ պատերազմ չի՝ լինելու, լինելու է խաղաղութիւն», - յայտարարել է վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը՝ Մայիսի 9-ի առիթով իր շնորհաւորական ուղերձում:

Ընդգծելով, որ Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի միջեւ Խաղաղութեան եւ Միջպետական Յարաբերութիւնների Հաստատման մասին համաձայնագրի նախագիծը համաձայնեցուած է եւ սպասում է ստորագրման, գործադիրի ղեկավարը յայտարարել է՝ «մենք գնալու ենք այդ ճանապարհով»:

«Մեր տարածաշրջանը վաստակել է խաղաղութեան ու բարեկեցութեան մէջ ապրելու իրաւունքը եւ այդպէս էլ պետք է լինի», - շեշտել է վարչապետը:

4

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅՈՒՄ ՆԵՐԿԱՅ Է ԳՏՆՈՒԵԼ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԶՕՐԱՀԱՆՂԵՄԻՆ

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը Մայիսի 9-ին Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակում ներկայ է գտնուել Հայրենական Մեծ Պատերազմում յաղթանակի 80-րդ տարեդարձին նուիրուած զօրահանդէսին:

Մինչ այդ, Կրեմլում Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինը դիմաւորել է Հայաստանի վարչապետին եւ զօրահանդէսին մասնակցելու համար Մոսկուա ժամանած այլ երկրների ղեկավարներին:

Զօրահանդէսից յետոյ երկրների առաջնորդները ծաղիկներ են խոնարհել անյայտ զինուորի յուշահամալիրին:

ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՏԵՔՍԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ԿԸ ԼԻՆԻ 10 ԱՄՄԻՑ. ԳԱԼԵԱՆ

Սահմանադրութեան նոր տեքստը մշակման փուլում է եւ պատրաստ կը լինի 10 ամսից, Մայիսի 7-ին լրագրողների հարցին ի պատասխան խորհրդարանում յայտարարեց Արդարադատութեան նախարար Սրբուհի Գալեանը:

Կառավարութեան անդամից լրագրողները հետաքրքրուեցին՝ արդեօք խորհրդի անդամները քննարկել են մայր օրէնքից Անկախութեան Հռչակագրին յղումը հեռացնելու հարցը: Գալեանը կարճ արձագանքեց. - «Մենք տարբեր տարբերակներ ենք քննարկում, բայց դեռեւս տեքստը մշակման փուլում է»:

4

ՆԵՂՈՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ Էջ մը եգիպտահայ պատմութենէն

Հ. ԱՒԱԳԵԱՆ

ՆԵՂՈՍԻ ՓԱԿՈՒՍԸ ԵՒ Տ. ՂԵՒՈՆԴԻ ՎՏԱՐՈՒՍԸ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

Սկրտիչ Փորթուգալեանի *Արմէնիա* լրագիրին (Մարտէյ) Գահիրէէն ուղղուած Մարտ 3/15 թուակիր նամակ մը առաջին անգամ հրապարակ կը հանէ Ղեւոնդ քինյ. Փափագեանի Եգիպտոսէն հեռացնելու Մատթէոս եպսկ. Իգմիրլեանի հրահանգը.

«Տեղւոյս եւ Ալեքսանդրիոյ ազգայինք ժամանակէ մ'ի վեր զբաղած են տաք խնդրով մը: Ալեքսանդրիոյ քահանաներէն Արժ. Տ. Ղեւոնդ Հայր Փափագեան առանց պատճառի յանկարծ հրաման ստացած է Գեր. Սրբազան Առաջնորդի կողմէն Եգիպտոսէն մեկնելու համար»(16):

Մեկնելու հրահանգը քահանային պաշտօնապէս կը զեկուցուի Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհուրդի պաշտօնական գիրով(17):

Նկատի ունենալով որ Մարտ 3/15 նամակին մէջ յստակօրէն նշուած է՝ որ խնդիրը գոյութիւն ունի «ժամանակէ մ'ի վեր», ուրեմն վտարումի հրահանգը պէտք է արձակուած ըլլար Մարտի սկիզբ կամ Փետրուարի վերջ:

«Այս պարագայն շատ տխուր տպաւորութիւն ըրած է ամենին վրայ», Մարտին կ'արձագանգէ *Արմէնիայի* նամակագիրը(18):

Հարցը կը յառաջացնէ «ընդհանուր հետաքրքրութիւն եւ յուզում» Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ եւ մեծապէս կը զբաղեցնէ «ընդհանուրի միտքն» եւ քահանայի «անունն ամեն շրթանց վրայ կը յեղեղուի շարունակ», կը նկարագրէ Զարմայր Ապրիլին(19):

Եգիպտահայ գաղութը այս հարցին առնչութեամբ կը բաժնուի երկու մասի Իգմիրլեան Սրբազանի կողմ (Ղեւոնդ քահանայի դէմ) եւ Ղեւոնդ քահանայի կողմ (Իգմիրլեանի դէմ):

Իգմիրլեանի կողմնակիցները կը մեղադրեն Տ. Ղեւոնդը, որ իբր «ծանր յանցանաց ու թերութեանց մէջ կը գտնուի իւր կրօնական պաշտաման մէջ», եւ թէ «Գեր. Առաջնորդ Ս. Հայրն *հինգ ամիսներ* քանիցս առանձին եւ վերջին անգամ ի ներկայութեան Աղեքսանդրիոյ եկեղեցական դատին ազդուապէս կը խրատէ զինքն եւ կը հրաւիրէ յուղղութիւն. Տ. Ղեւոնդ դժբաղդաբար անուղղայ կը մնայ. Աղեքսանդրիոյ ողջամիտ ժողովուրդէն եւ Պատ. Թաղական Խորհրդոյ անդամներէն զանգատներ ու դիտողութիւններ տեղի կ'ունենան եւ հուսկ ուրեմն Գեր. Առաջնորդ Ս. Հայրն Աղեքսանդրիոյ Պատ. Թաղական Խորհրդոյ համախորհուրդ կ'արձակէ զնա իւր պաշտօնէն»(20):

Տ. Ղեւոնդի կողմնակիցները համաձայն չեն այս կարծիքին եւ Գահիրէէն ու Աղեքսանդրիայէն հանրագիրներ եւ դիմումներ կը դրկեն թէ Առաջնորդին եւ թէ Պոլսոյ Պատրիարքին: Փափագեան անձամբ կ'երթայ Գահիրէ եւ կը հանդիպի Իգմիրլեանին: Այս բոլորը ապարդիւն(21):

Ոստիկաններու ուղեկցութեամբ, Երեքշաբթի, Ապրիլ 2 կամ 9-ի (նոր տոմար) առաւօտեան Փափագեան կ'առաջնորդուի Պոլիս մեկնող Արաբական շոգենաւը(22): Բայց դէպի Պոլիս ճամբուն, Յունաստանի Բիրէա նաւահանգիստը կը յաջողի դուրս ելլել շոգենաւէն եւ 1914 թուականիլ այնտեղ(23): Ըստ Աւետիս Պալեանի ապականի տեղեկութեան, Լորտ Քրոմլերի հրահանգով է որ յունական կառավարութիւնը Տ. Ղեւոնդին կը վերցնէ նաւէն.

«Տ. Ղեւոնդ, սակայն, մինչեւ Պոլիս չգնաց: Երբ շոգենաւը Բիրէա հասաւ, դիմումին վրայ Անգլիական դեսպանին, որ հեռագրով հրահանգուած էր Լորտ Քրոմլերէն, Յունական Կառավարութիւնը քահանան նաւէն հանեց եւ ազատ արձակեց: (Այս եղելութեանց վրայ շատ բաներ լսեցի լաւատեղեակ եւ դերակատար աղբիւրներէ, բայց առ այժմ անպատշաճ կը գտնեմ անոնց հրատարակութիւնը)»(24):

Լորտ Քրոմլեր բրիտանական գրաւումի ժամանակ Եգիպտոսի մէջ Բրիտանիոյ գործակալ եւ գլխաւոր հիւպատոսն էր, փաստացի կառավարիչը Եգիպտոսի:

Տ. Ղեւոնդ անմիջապէս կը փոխադրուի Աթէնք, ուր կը սկսի իր հովուական պարտականութիւնը(25):

Կիրակի, Ապրիլ 2/14-ին, Գահիրէի Մ. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ Ծաղկագարդի Պատարագ: Տ. Ղեւոնդի կողմնակից նամակագիր մը *Արմէնիայի* մէջ կու տայ մանրամասն նկարագրութիւն:

Այսպէս, երբ պատարագիչը, ըստ աւանդոյթի, կը յիշատակէ Առաջնորդին անունը, ժողովուրդը (Տ. Ղեւոնդի կողմնակից խումբը) կը պոռայ. «Չպիտի յիշուի, վատ Առաջնորդ չե՛նք ուզեր, մենք մատնիչ առաջնորդ չե՛նք ուզեր», եւլն.: Պատարագը պահ մը կը դադրի եւ Առաջնորդը քանի մը անձերու օգնութեամբ կը յաջողի ձեռքէլ ամբոխը եւ երթալ Առաջնորդարան, որմէ ետք, ժողովուրդին պահանջով կը շարունակուի Պատարագը:

Եկեղեցիին բակը կու գան ոստիկանները: Ժողո-

վուրդը կը պահանջէ. «Առաջնորդը պէտք է Առաջնորդարանէն դուրս ելլայ, ուրիշ տեղ երթայ, չե՛նք ուզեր որ մեր եկեղեցին ոտք դնէ եւ պատարագէ, ո՛չ Զատկի օր եւ ո՛չ այլ օր», եւլն.:

Առաջնորդարանի դուռը փակուած էր եւ դրան առջեւ ոստիկաններ կը հսկէին: Խոհեմութիւն համարուեցաւ երեք անձ պատգամաւորութեամբ դրկել Առաջնորդին, ժողովուրդին կամքը արտայայտելու համար: Կարապետ Միհանֆ, Կարապետ Խօսքանց եւ Անտօն Ռշտունի կը ներկայանան Իգմիրլեանին, ուր կը գտնեն նաեւ Քաղաքական Ժողովի անդամներէն: Երեք պատգամաւորները կը խնդրեն Առաջնորդին հրաժարականը, խռովութեան վերջ տալու համար: Առաջնորդը լուռ կը մնայ, իսկ ներկայ ժողովականները կ'որոշեն լուր դրկել Երեսփոխանական ընդհանուր ժողովի ատենապետ Տիգրան փաշա տ'Ապրդիւն, որ սակայն այդ միջոցին ուրիշ գործով զբաղած ըլլալուն չի կրնար ժամանել: Մինչ ժողովուրդը կը պոռայ «Առաջնորդը չենք ուզեր»: Երկու ժամ ետք, ժողովուրդը տեսնելով որ պատգամաւորները դուրս չեն գար, կը մտնէ Առաջնորդարանի գաւիթը եւ կ'ուզէ բարձրանալ Առաջնորդին սենեակը: Ազգասիրական գործերով ծանօթ հայ մը Պօղոս Էֆէնտի Կարապետեան, որ այլապէս կը վայելէր ժողովուրդին սէրը, միջամտելով կը համոզէ ժողովուրդին անհոգ ըլլալ, ինք հինգ օրէն պիտի կարգադրէ հարցը: Ժողովուրդը կը սկսի խաղաղիլ եւ ցրուիլ, ըսելով որ եթէ Առաջնորդը եկեղեցի իջնէ, պիտի կրկնուի նոյն ցոյցը:

Երեկոյեան ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ եօթը անձ, իբրեւ նոյն օրուայ ցոյցին պարագլուխներ: Անոնք են Անտօն Ռշտունի (*Նեղոսի* խմբագիր), Ղուկաս Փափագեան (Ատենապետ Աղեքսանդրիոյ Արմէնիա ընկերութեան), Գրիգոր Մինթանճեան, Յակոբ Փէհրիզեան, Յակոբ Թէրզեան, Գրիգոր Գասապեան եւ Մկրտիչ Պուտախեան: Մէկ գիշեր կալանաւորուած մնալով, յաջորդ առաւօտ Ապրիլ 3/15-ին, կը տարուին դատարան: Դատավարութիւնը հրապարակային ըլլալուն, ներկայ կը գտնուին Իգմիրլեանի ընդդիմադիրները եւ դատաւորին կը յայտարարեն որ իրենք եւս պոռացած են եկեղեցիին մէջ եւ պահանջած Առաջնորդին հրաժարականը, հետեւաբար պատրաստ են քննուելու մեղադրեալներուն հետ: Դատաւորը կ'ըսէ թէ գործ չունի իրենց հետ: Բայց եօթէն զատ յանցաւոր կը համարուին նաեւ Կարապետ Միհանֆ եւ Կարապետ Խօսքանց, որոնք գտնուելով սրահը կը ներկայանան դատաւորին: Քանի որ այս երկուքը ռուսահպատակ են, որոշ բացառութիւններէ ետք ազատ կ'արձակուին ռուս դեսպանի միջամտութեամբ: Միւս եօթը կը վերադարձուին կալանքի, վեց օր ետք կրկին քննուելու համար:

Այստեղ կը վերջանայ անստորագիր կողմնակիցին նկարագրութիւնը(26):

Վեց օր ետք Աւագ Շաբաթ, Ապրիլ 8/20-ի առաւօտեան (այս թուականի ճշդութեան համար տես ստորեւ Ռշտունիի Ապրիլ 22 թուակիր նամակը), տեղի կ'ունենայ վերջնական քննութիւնը: Անտօն Ռշտունի, Ղուկաս Փափագեան եւ Գրիգոր Մինթանճեան կը դատապարտուին միամսեայ բանտարկութեան, միւս չորսը կը դատապարտուին երկու ամսուայ բանտարկութեան: Առաջին երեքը ազատ կ'արձակուին ժամկետին, միւսները՝ երկու ամսուայ ժամկետէն առաջ, Խտիվ Թաուֆիքի մասնաւոր հրամանով եւ Իգմիրլեան Սրբազանի միջամտութեամբ(27):

Ըստ անանուն աղբիւրի, երբ Ռշտունիի բանտարկութեան լուրը կը հասնի ընտանիքին, ընտանեկան շրջանակին մէջ յառաջացած սրտայոյգ տեսարանի հետեւանքին զոհ կ'երթայ իր քառամսեայ որդին(28):

Բանտին մէջէն Ռշտունի Ապրիլ 22 (Երկուշաբթի) թուակիր (նոր տոմար) նամակ մը կը դրկէ *Արմէնիա*-յին հրատարակութեան համար.

«Խմբագիր,

Ի բանտի եւ ի հաղորդակցութենէ զուրկ ըլլալու համար կը խնդրեմ որ շնորհ անէք Ձեր պատուական թերթի միջոցաւ ի գիտութիւն *Նեղոսի* ընթերցողաց ծանուցանել հետեւեալը:

Ա. Ռշտունի

22 ապրիլ 1889

ի բանտին Գահիրէի

Առ ընթերցողս *Նեղոսի*

Մինչեւ ցարդ բազմաչարչար աշխատութեամբ աշխատեցանք Եգիպտաբնակ փոքրիկ գաղթականութեան մէջ խնդիր ջարուցանելու համար ոչինչ չգրել թէ՛ *Նեղոսի* դադարման եւ թէ՛ այս մասին անցկացած ապօրէն եւ անլուր դաւադրութեանց համար. սակայն այլեւս անհնարին եղաւ այդ եւ մենք վերջապէս հանդերձ ընկերներով բանտարկուեցանք

եւ անցեալ շաբաթ [Ապրիլ 20, Հ.Ա.] առաւօտ շրթալակապ դատաստանի տարուելով, մէկ ամսուան բանտարկութեան դատապարտուեցանք ի շնորհս Նորին Գերապատիւ Սրբազնութեան Մատթէոս եպիսկոպոսի Իգմիրլեան, խղճահար եւ Քրիստոսի աշակերտ Հովուապետին Եգիպտոսի փոքրիկ հայ հօտին, ի շարս ոճրագործաց, ի Ծաղկագարդի կիրակէին մինչեւ ցլրումն ամսոյ: Հետեւաբար *Նեղոսի* հրատարակութեան դադարումը դեռ անորոշ պայմանաժամով պիտի շարունակէ մինչ ցնոր տնօրինութիւն»(29):

Ազատ արձակուելէն ետք, Ռշտունի տարբեր լրագիրներու կը դրկէ Մայիս 15/27 թուակիր նամակ մը, որ հրատարակուած կը տեսնենք *Մշակի*(30), *Նոր-դար*(31) եւ *Արմէնիայի* (պզտիկ յապաւումով) մէջ(32): Կ'ընդօրինակեմ *Մշակ*էն.

«ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Գահիրէ (Եգիպտոս), 15/27 մայիսի

Անձնական անյագ փառասիրութեան եւ կրքերու գոհուեցանք թէ մէք եւ թէ մեր շաբաթաթերթ *Նեղոս*:

Այս մասին ամէն մանրամասն տեղեկութիւն հաղորդել յառաջակային թողլով, խնդրեմք որ շնորհ ընէք ծանուցանել ներկայիւս *Նեղոսի* ազնիւ ընթերցողաց, որ քիչ ժամանակէ պիտի աշխատիմք շարունակել կրկին մեր դադարեալ լրագիրն, երբ արդարութեան վրայ վստահացեալ, բառնամք մեր դէմն ելած ամէն խոչնդոտներ, իսկ հակառակ պարագայի մէջ կանխիկ վճարեալ բաժանորդագիններ յետս պիտի վերադարձնեմք, հետեւաբար մինչ ցնոր տնօրինութիւն այլ եւս յանուն *Նեղոսի* բաժանորդագին դրկելն աւելորդ է: Յ. Գ. մեզ վերաբերեալ գրութիւնք կընդունուին մի եւ նոյն հասցէիւ ըստ առաջնոյն:

Ա. Ռշտունի»

Նոր-դար առաջնորդող մը կը գրէ՝ մեղադրելով «հայի ձեռքով հայ թերթը խափանել»-ը, ընդունելով հանդերձ՝ որ «ի հարկէ, գործին տեղեակ չլինելով չենք կարող եւ մեր կարծիքը յայտնել այն մասին, թէ ո՞րքան իրաւունք ունի *Նեղոսը* իրեն հալածուած համարելու»(33):

(Շաբ. 2)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

16. «Հայեր յԵգիպտոս», *Արմէնիա*, Մարտէյլ, 11/23 Մարտ 1889, Դ. տարի, թիւ 49, էջ 3:

17. Զարմայր, «Արժ. Տ. Ղեւոնդ քահանայ Փափագեան Ալեքսանդրիոյ», *Արմէնիա*, 8/20 Ապրիլ 1889, Դ. տարի, թիւ 57, էջ 2-3:

18. «Հայեր յԵգիպտոս», *Արմէնիա*, 11/23 Մարտ 1889, Դ. տարի, թիւ 49, էջ 3:

19. Զարմայր, նշ. յօդ.ը, էջ 2:

20. Հորոյ, «Ընդդիմախօսութիւն», *Արմէնիա*, 15/27 Ապրիլ 1889, Դ. տարի, թիւ 58, էջ 2-3:

21. «Հայեր յԵգիպտոս», *Արմէնիա*, 11/23 Մարտ 1889, Դ. տարի, թիւ 49, էջ 3: Զարմայր, նշ. յօդ.ը, էջ 3:

22. Զարմայր, նշ. յօդ.ը, էջ 3:

23. «Հայեր յԵգիպտոս», *Արմէնիա*, 22 Ապրիլ / 4 Մայիս 1889, Դ. տարի, թիւ 60, էջ 3:

24. Աւետիս Պալեան, նշ. յօդ.ը, էջ 150:

25. «Արժ. Տ. Ղեւոնդ քահանայն ի Յունաստան», *Արմէնիա*, 26 Ապրիլ / 8 Մայիս 1889, Դ. տարի, թիւ 61, էջ 3:

26. «Մեծ յուզում Եգիպտոսի հայերին մէջ», *Արմէնիա*, 15/27 Ապրիլ 1889, Դ. տարի, թիւ 58, էջ 1-2:

27. Մ[կրտիչ] Փ[որթուգալեան], «Եգիպտաբնակ հայերի գործերն», *Արմէնիա*, 17/29 Մայիս 1889, Դ. տարի, թիւ 67, էջ 1: «Հայեր յԵգիպտոս», *Արմէնիա*, 24 Մայիս / 5 Յունիս 1889, Դ. տարի, թիւ 69, էջ 3: «Հայեր յԵգիպտոս», *Արմէնիա*, 31 Մայիս / 12 Յունիս 1889, Դ. տարի, թիւ 71, էջ 3:

28. «Հայեր յԵգիպտոս», *Արմէնիա*, 24 Մայիս / 5 Յունիս 1889, Դ. տարի, թիւ 69, էջ 3:

29. «Աղեքսանդրիաի *Նեղոս* լրագիրը», *Արմէնիա*, 29 Ապրիլ / 11 Մայիս 1889, Դ. տարի, թիւ 62, էջ 3:

30. *Մշակ*, Թիֆլիս, 8 Յունիս 1889, տասն եւ եօթերորդ տարի, թիւ 63, էջ 2-3:

31. *Նոր-դար*, Թիֆլիս, 7 Յունիս 1889, վեցերորդ տարի, թիւ 88, էջ 3:

32. «Աղեքսանդրիաի *Նեղոս* լրագիրը», *Արմէնիա*, 31 Մայիս / 12 Յունիս 1889, Դ. տարի, թիւ 71, էջ 3:

33. «*Նեղոս* շաբաթաթերթի խափանման առթիւ», *Նոր-դար*, Թիֆլիս, 7 Յունիս 1889, վեցերորդ տարի, թիւ 88, էջ 1:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ՄԱՍԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՄԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

գեղեցիկ ժեսթիս համար։

Հրաժեշտ առինք Նորին Վեհափառութենէն եւ արքայական տան ընտանիքի անդամներէն եւ մեկնեցանք արքայական պալատէն։

Կ’երթանք պանդոկ Ghion Hotel ուր փառաւոր յարկաբաժին մը պատրաստուած է ինծի համար։ Հիւրանոց, ննջարան եւ լուացարան ուր կայ հանքային ջուրով տաք բաղնիք։ Թիւն է 3։ Վեհափառ կայսեր այս ժէսթը պատիւ մըն է ինծի եւ պատիւ մը մանաւանդ մեր գաղութին։

Գաղութայինը պատույ սեղան մը տուաւ այս երեկոյ մեր պանդոկին մէջ որուն հրաւիրուած էին 17 անձինք, արք եւ կանայք։

1957 Յունիս 1, Շաբաթ առտու ժամը 10-ին Պ. Գէորգ Սվաճեանի եւ Պ. Պողարեանի հետ կ’այցելեմ եթովպական եկեղեցւոյ պետին Ապունին։ Մեզ կ’ընդունին չորս եպիս-կոպոսներ եւ կ’առաջնորդեն ընդունելութեան դահլիճը ուր մեզ կ’ընդունի շատ սիրով Ն. Ամենապատուութիւն Ապունի։ Մէկ ժամ կ’ունենանք շատ սիրալիր խօսակցութիւն եւ ապա հրաժեշտ առնելով կը վերադառնանք եկեղեցի։

1957 Յունիս 2 Կիրակի օր հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցանեմ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարեմ հանգուցեալ իշխան Մաքոնէնի, Հարարի դուքսին հոգիին խաղաղութեան համար։

Ներկայ է մեր ժողովուրդը պատշաճ զգեստաւորումով, կու-գայ կայսեր ներկայացուցիչը, Ատտիս Ապապայի կառավա-րիչը որուն կ’ընկերանան երկու բարձրաստիճան պաշտօնա-տարներ։ Կուգան չորս եպիսկոպոսներ եւ ինը քահանաներ։ Պատարագը կ’երգուի քառաձայն առաջնորդութեամբ Պ. Ներսէս Նալպանդեանի։

Կը խօսիմ դամբանական քարոզս որ թարգմանուած էր հապէշերէնի եւ դրուած էին ներկաներուն եւ օրինակ մ’ալ դրկուած Ն. Վեհափառութեան։

Ժամը 11½-ին կ’աւարտին եկեղեցական արարողութիւն-ները եւ կը կազմուի թափօրը։

Թափօրը դէպի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին կը յառաջանայ, առջեւէն կը տանին երկու շքեղ ծաղկեպսակներ մին իմ անունով եւ միւսն ալ գաղութին անունով։

Թափօրը կը հասնի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին ուր հան-գուցեալ իշխանին գերեզմանին առջեւ տեղի կ’ունենայ հոգե-հանգստեան պաշտօն եւ կը զետեղուին երկու ծաղկեպսակ-ները։ Արարողութիւնը կ’աւարտի մեծ տպաւորութիւն ձգելով ժողովուրդին վրայ։

Քաղաքապետը յանուն Ն. Վեհափառութեան իր շնորհակա-լութիւնը կը յայտնէ եւ կ’աւելցնէ այսօր իսկ Ն. Վեհափա-ռութեան պիտի հաղորդեմ այս շատ գեղեցիկ, ներդաշնակ եւ տպաւորիչ արարողութեան մասին եւ հրաժեշտ առնելով կը մեկնի։ Կը մեկնինք նաեւ մենք մեր ժողովուրդով եւ կը վերադառնանք եկեղեցի։

1957 Յունիս 6-ին կ’այցելեմ Ազգ. ԳէորգօՖ Վարժարանը եւ Մանկապարտէզը։

1957 Յունիս 20, Հինգշաբթի օր, ներկայ կ’ըլլամ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ հանգուցեալ իշխան Մաքոնէնի մահուան քառասունքին առիթով տեղի ունեցող հոգեհանգըս-տեան պաշտօնին։ Ներկայ էր Ն. Վեհափառութիւնը, թագուհին եւ արքայական ընտանիքը ամբողջութեամբ։

Արարողութենէն վերջ կը ներկայանամ Նորին Վեհափա-ռութեանց եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեմ ժողովուրդիս անու-նով։

1957 Յունիս 21-ին կը ներկայանամ Ն. Վեհափառութիւն Հայլէ Սէլասէ կայսեր, շնորհակալ կ’ըլլամ իմ վայլած շնորհներուս համար, մաղթանք կ’ընեմ Ն. Վեհափառութեան եւ արքայական ընտանիքին համար եւ հրաժեշտ առնելով կը վերադառնանք պանդոկ։

Երեկոյեան ճաշի հրաւիրուած եմ Ն. Ամենապատուութիւն Ապունին կողմէ, ինծի պիտի ընկերանան Պ. Պ. Գէորգ Սվաճեան եւ Վահագն Սէմէրճիպաշեան։

Եթովպական եկեղեցւոյ պետը կը կոչուի Sa gráce l’Abouna Bassilios Archevêque d’Ethiopie։

(Շար. 4)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԳՆ-Ն ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԵՐԿԽՕՍՈՈՒԹԻՒՆ 2-ԴՂ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐ

Հայաստանի Արտաքին Գոր-ծերի Նախարարութիւնը կազ-մակերպում է *Երեւանեան երկ-խօսութիւն* 2-րդ միջազգային համաժողովը։

Արմենպրէսի փոխանց-մամբ այս մասին հաղորդա-գրութիւն է տարածել Հայաս-տանի Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնը։

«Ուրախ ենք տեղեկացնել, որ Հայաստանի Հանրապետու-թեան Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնը կազմա-կերպում է *Երեւանեան երկխօսութիւն* 2-րդ միջազ-գային համաժողովը։

Այս տարի քննարկումներն անցկացուելու են «Նաւարկե-լով անյայտութեան միջով» խո-րագրի ներքոյ։ Երկխօսութեան շրջանակում անդրադարձ է կատարուելու գլոբալ նոր աշ-խարհաքաղաքական միտում-ների, խաղաղութեան եւ ան-վտանգութեան մարտահրա-ւերների ու հեռանկարների, աճող տնտեսական հակասու-թիւնների եւ անորոշութիւն-ների, ինչպէս նաեւ տարածա-շրջանային համագործակցու-թեան, այդ թւում՝ ընդլայնուած կապուղիների եւ առեսօրի միջոցով ընձեռնուող առա-ւելութիւնների վերաբերեալ հարցերի։ Քննարկումների շրջանակներում կը հասցէա-գրուեն նաեւ այն ուղիները, որոնք հնարաւորութիւն են տալիս «բնութեան հետ ապրել ներդաշնակ», այդ թւում՝ առա-ջիկայ COP30 եւ COP17 համա-ժողովների առաջնահերթու-թիւնները, ինչպէս նաեւ խո-րութեամբ կ’ուսումնասիրուեն արհեստական բանականու-թեան միաժամանակ վերափո-խող եւ բարդ ազդեցութիւն-ները», - ասուած է հաղորդա-գրութեան մէջ։

«Այսօրուայ բարդ միջավայ-րը ձեւաւորում է աշխարհա-քաղաքական ու տնտեսական անորոշութիւնների միջով, որոնք ենթադրում են նշա-նակալի փոփոխութիւններ, բայց նաեւ ստեղծում են նոր հնարաւորութիւններ։ Բաց եւ իմաստալից երկխօսութիւնն ունի էական նշանակութիւն արդիւնաւետ լուծումներ մշա-կելու հարցում։ Այս համա-տեքստում, սպասում եմ առա-ջիկայ *Երեւանեան երկխօսու-թեան* շրջանակներում ծրա-գրուած քննարկումներին», - ասել է Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միրզոյեանը։

Թեմատիկ քննարկումները կը ներառեն հետեւեալ ուղ-ղութիւնները՝ գլոբալ աշխար-հաքաղաքական միտումներ, խաղաղութեան եւ անվտան-գութեան դիլեմաներ, ԵՄ- **Ք** **4**

1957 Փետրուար 23 Շաբաթ կ’այցելեմ պալատ, մեզ կ’ըն-դունի հինգ նախագահներէն մին որ քրիստոնեայ սեւ մըն է նէկրօ մը, ամբողջ կէս ժամ կը խօսինք կրօնական հարցերու մասին, նախագահը կը յայտարարէ որ ինք անդամ է Անկլի-քան եկեղեցիին։

Գիշերը կը խօսիմ Երիտասարդաց Ակումբին մէջ Հայաս-տանի մասին։

1957 Փետրուար 25-ին Երիտասարդաց Ակումբին մէջ կը խօսիմ Բարեգործական Միութեան մասին։

1957 Մարտ 2-ին առտու եւ երեկոյեան ժամերգութեանց պահուն օծումը կը կատարեմ տէրունական եւ սրբոց պատկերներուն, խաչքարերուն եւ օծում աւագանի։

1957 Մարտ 3, Բուն Բարեկենդանի Կիրակի օրը հանդի-սաւոր օծումը եւ սրբագործումը կը կատարեմ Խարթումի նո-րակառոյց եկեղեցիին զայն նուիրելով Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի անուան, հանգուցեալ Գրիգոր Մէֆերեանի յիշատակին որուն բարեպաշտօն տիկինը Նուարդ Մէֆերեան եւ զաւակները Յակոբ, Նարդուհի եւ Եղուարդ նուիրած էին Ազգ. Իշխանու-թեան աւարտելու համար կիսաւարտ եկեղեցին։

Օծման արարողութեան ներկայ եղան դեսպաններ, հիւպա-տոսներ, օտար եկեղեցեաց ներկայացուցիչներ, կառավարու-թեան ներկայացուցիչներ եւ մեծ բազմութիւն մեր ժողովուր-դէն։

Ընդհանուր տպաւորութիւնը կ’ըլլայ շատ պատուաբեր մեզի համար։

1957 Մարտ 9 Շաբաթ օր կ’այցելեմ Խարթումի եգիպտական դեսպանին որ սիրալիր ընդունելութեամբ մը կը պատուէ մեզ։

1957 Մարտ 12-ին օդի ճամբով կը վերադառնամ Գահիրէ ուր կը հասնինք ժամը ճիշդ 5.15-ին։

1957 Ապրիլ 7 Գալստեան Կիրակի օր հանդիսաւոր բացումը կը կատարեմ Աբգարեան Ազգ. Դարմանատան որ կառուցուած էր Տէր եւ Տիկին Ֆիլիբ եւ Արաքսի ամուսիններու բարերարութեամբ։

1957 Մայիս 27 Երկուշաբթի օր ժամը 6.45-ին կը մեկնիմ օդի ճամբով դէպի Ատտիս Ապապա ուր կը հասնիմ ժամը 11-ին Խարթում եւ ժամը 2-ին մեր օդանաւը կ’իջնէ Ատտիս Ապապայի օդակայանը ուր զիս դիմաւորել եկած են Գաղու-թայինի անդամները գլխաւորութեամբ փոխ ատենապետ Պ. Պօղոս Եղիայեանի։

Պ. Պօղոս Եղիայեան ինծի կը ներկայացնէ Ն. Վ. Հայլէ Մէ-լասէ կայսեր կողմէ դրկուած պալատական պաշտօնատար մը որ բարի գալուստ մաղթել է վերջ ինծի կ’աւելցնէ որ հիւրն եմ Ն. Վեհափառութեան եւ պիտի բնակիմ Ատտիս Ապապայի լա-ւագոյն պանդոկին մէջ։ Պ. պաշտօնատարը կ’աւելցնէ որ Ն. Վեհափառութիւնը մեր տրամադրութեան տակ դրած է պալա-տական օթօ մը։

Մեզի տրամադրուած օթոյով կ’երթանք եկեղեցի եւ *Հրաշա-փառ*ով մուտք կը գործենք եկեղեցի որ նորոգութենէն վերջ աւելի գեղեցկացած է։

Կարճ արարողութենէ մը վերջ կը խօսիմ ժողովուրդին որ լեցուցած է եկեղեցին, բոլորուիլ հայ եկեղեցիին եւ հայ դպրոցին շուրջ եւ *Պահպանիչ*ով վերջ կը գտնէ արարողու-թիւնը, *Հայր մերը* կ’երգուի ժողովուրդին կողմէ։

Կը ներկայանանք Ն. Վեհ. Հայլէ Մէլասէ կայսեր ժամը 5½-ին։ Համատարած սուգ ամէն կողմ։ Մեզի կ’ընդունի գրչի նա-խարարը եւ կ’առաջնորդէ մեզ արքայական ընդունելութեան դահլիճը։

Ներս կը մտնենք, սրահին ճակատը կեցած են Նորին Վեհա-փառութիւնք, կայսրը եւ կայսրուհին, եւ իրենց երկու կողմերը կայսերական ընտանիքի ամբողջ անդամները սեւեր հագած։ Յարգալից կը սեղմենք բոլորին ձեռքերը ցաւակցութիւն յայտնելով ամէնուն։

Կ’ընեմ ցաւակցական ուղերձս եւ ցաւակցութիւն կը յայտ-նեմ Նորին Վեհափառութեանց Եգիպտոսի, Սուտանի եւ Եթովպիոյ իմ ժողովուրդիս անունով։

Իմ խօսքերս հապէշերէնի կը թարգմանէ Պ. Գէորգ Սվաճեան։

Ն. Վեհափառութիւն կայսրը կը պատասխանէ իմ ուղերձիս շնորհակալ ըլլալով որ երկար ճամբայ կտրելով եկած էի անձամբ ցաւակցութիւն յայտնելու իմ եւ ժողովուրդիս անու-նով։ Մէկէ աւելի անգամներ շնորհակալութիւն յայտնեց իմ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Ներկայիս կու գանք տեղեկացնելու յարգելի ծնողաց, թե Գալուստեան-Նուպարեան Ազգային Վարժարանի 2025-2026 ուսումնական տարեշրջանի Մերճանեան Մանկապարտէզի Բողոքոջ դասարանի նորեկ աշակերտներուն (ծնած 2022 թուականէն մինչեւ 31 Դեկտեմբեր) դիմումները պիտի կատարուին Զորեքշաբթի 28 Մայիսէն մինչեւ Զորեքշաբթի 4 Յունիս, առաւօտեան ժամը 9:30-11:30:

Նորեկ աշակերտներուն ծնողներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց զաւակին հետ, իրենց հետ բերելով 8 փոքր լուսանկարներ եւ ծննդեան ու մկրտութեան վկայագիրներուն բնագիրները:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

1 «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՂԲԵԶԱՆԻ ՄԻՋԵՒԻՆՆԵՐԸ...

Պաշտօնական Բաքուն եւ Երեւանը Մարտի 13-ին յայտարարեցին խաղաղութեան համաձայնագրի վրայ աշխատանքներն աւարտելու մասին: Երեւանը համաձայնագիրը ստորագրելու պատրաստակամութիւն է յայտնում, Բաքուն պայմաններ առաջ քաշում:

Ընդգծելով, որ աշխարհն այսօր նաեւ առերեսում է նացիզմի, ֆաշիզմի, տոտալիտարիզմի եւ նրա բոլոր դրսեւորումների վտանգաւորութեան հետ, որի առանցքային նպատակը գերիշխելը, պատերազմներ հրահրելն ու ազատութիւնները սահմանափակելն է, Նիկոլ Փաշինեանն ասել է՝ Հայաստանի Հանրապետութիւնը գնում է այլ ազատութեան, ժողովրդավարութեան, խաղաղութեան ճանապարհով:

«Այդ ճանապարհն անցնելու համար անհրաժեշտ է համարձակ, անկեղծ եւ ամբողջական ինքնահայեցում, սեփական պատմութիւնը կարդալու, սերտելու եւ մեր պատմութիւնից մեզ ուղղորդող ուղեբաններն ընթերցելու եւ ընկալելու կարողութիւն», - նշել է վարչապետը շեշտելով «Իրական Հայաստանի գաղափարախօսութեան» կարելոյութիւնը:

«Իրական Հայաստանի գաղափարախօսութիւնը հէնց մեր պատմութիւնն ընթերցելու եւ վերընթերցելու արդիւնք է, Իրական Հայաստանի գաղափարախօսութիւնը Պատմական Հայաստանի մեզ ուղղուած ուղեբաների ընթերցման արդիւնք է, որը մեզ ասում է. մի գնացէ իմ ճանապարհով, այլ կենտրոնացէք մեր երազանքների երկրում՝ Հայաստանի Հանրապետութիւնում ազատութիւն, երջանկութիւն, բարեկեցութիւն կառուցելու, եւ այդ երջանիկ պետութիւնը սերնդէտերունդ փոխանցելու խնդրի վրայ: Այսօր մենք ունենք այդ հնարաւորութիւնը եւ պարտաւոր ենք իրացնել այդ հնարաւորութիւնը», - յայտարարել է գործադիրի ղեկավարը:

ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՏԵՔՍՏՈՒՄՈՒՄ ՄԱՅԻՍ ԿԸ ԼԻՆԻ 10 ԱՄՄԻՑ. ԳԱԼԵԱՆ

Աւելի վաղ վարչապետը կարծիք էր յայտնել, որ Սահմանադրութեան տեքստում Անկախութեան Հռչակագրին յղում պետք է չլինի: Նիկոլ Փաշինեանը յստակ շեշտել էր՝ դա իր քաղաքական դիրքորոշումն է:

Աղբրեջանը խաղաղութեան պայմանագիրը ստորագրելուց առաջ պահանջում է, որ փոխուի Հայաստանի Սահմանադրութիւնը եւ նախաբանից հեռացուի յղումն Անկախութեան Հռչակագրին, որտեղ Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի միաւորման մասին յիշատակում կայ:

3 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԳՆ-Ն ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ Է ...

ում եւ դրա հարեւանութեամբ առկայ միտումները, հաղորդակցութիւններ. առեւտուր եւ տրանսպորտ, արհեստական բանականութեան քաղաքականութիւն, կանաչ զարգացում:

Այս տարուայ միջոցառումը կազմակերպւում է Դիտորդ Հետազօտական Հիմնադրամի (Observer Research Foundation) հետ գործընկերութեամբ, Կազմիր Պուլասկի հիմնադրամի եւ Վարշաւայի Անվտանգութեան Ֆորումի (Warsaw Security Forum) հետ համագործակցութեամբ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսիայի Եւրոպայի եւ արտաքին գործերի նախարարութեան՝ Վերլուծութեան, Պլանաւորման եւ Ռազմավարութեան կենտրոնի աջակցութեամբ:

Օրակարգը եւ յաւելեալ տեղեկատուութիւնը հասանելի է միջոցառման պաշտօնական կայքէջում:

ԽԱՓԱՆՈՒՄ ԵՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2026-Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1

ընտրաբշտները» եւ մշակել գաղափարախօսական վարդապետութիւններ՝ որոնք կրնան կիրարկուիլ նման նպատակներու հասնելու համար: Քիրիյենքոյի հովանաւորութեամբ, Խարիչեւ վերահսկեց Ռուսաստանի 2018-ի նախագահական ընտրութիւնները, 2020-ի սահմանադրական հանրաքուէն, 2021-ի Տումայի ընտրութիւնները, բազմաթիւ նահանգապետական արշաւներ եւ Լուիսիանայի ու Տոնեցքի հանրաքուէները: Աւելորդ է ըսել, որ արդիւնքները համապատասխան էին Քրեմլինի ակնկալիքներուն:

Յստակօրէն, Մոսկուա իր վերնախաւային խումբին յանձնարարած է ներգործել եւ ազդել Հայաստանի 2026-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն վրայ եւ ապակայունացնել զանոնք: Եւ իր ընտրած գէնքը պիտի ըլլայ «ընկերութեանական զօրաշարժը» (corporate mobilization), գոր Քիրիյենքօ ներկայացուցած է 2018-ին: Ընկերութեանական զօրաշարժը գործարարութեան, փոքր եւ մեծ ընկերութիւններու պաշտօնեաներուն ուղղակիօրէն եւ անուղղակիօրէն զօրաշարժելու մեքանիզմն է, որպէսզի քուէարկէն ըստ իրենց գործատէրերու արտայայտեալ կամ ենթադրեալ շահերուն: Քրեմլինի համար, համակարգուած ընտրակեղծիքի այս մեքանիզմը առիթ կ'ընծայէ ժխտել մեղսակցութիւնը, միաժամանակ վնասելով ժողովրդավարական գործարկութեան կամ ժողովրդավարական հիմնարկներու կարողութեան՝ բաւարար կերպով հաշուետու ըլլալ նման գործընթացներու: Ընկերութեանական զօրաշարժը երկիրին ներսը (օրինակ Ռուսաստանի ընտրութիւններու կամ հանրաքուէներու սահմաններուն մէջ) կը տարբերի ընկերութեանական զօրաշարժէն դուրսի երկիրներուն մէջ (օրինակ թիրախաւորուած երկիրներուն):

Իբրեւ արտաքնապէս թիրախաւորուած երկիր, Հայաստանի պարագային Մոսկուա կը դիմակայէ երկիրին մէջ անհուն մեղմ ուժի եւ հասարակական դրամագլուխի կորուստի առեղծուածք: Ան նաեւ կը գիտակցի՝ որ ռուսամէտ քաղաքական կուսակցութիւնները եւ խմբակցութիւնները, Ռոբերտ Քոչարեանի ոչ-ազատական խմբաւորումներու դաշնակցութենէն սկսեալ մինչեւ Սերժ Սարգսեանի Հանրապետական Կուսակցութիւնը, անցնելով անպատեհ սփիւռքեան դաշնութենէն եւ տուայտող Բարգաւաճ Հայաստան Կուսակցութենէն, ընտրականապէս անգոր են: Այսպէս, Հայաստանի ոչ-ազատական ընդդիմութեան օգտագործումը հակարդինաւէտ պիտի ըլլայ ընտրական գործընթացին համար, բայց Ռուսաստանի տեսանկիւնէն արդիւնաւէտ՝ խթանելու համար ապակայունացնելու ջանքերը: Բայց վերադառնանք ընկերութեանական զօրաշարժին. մրցակցային ընտրական ոլորտէն ներս գործիքակազմ չունենալով, Մոսկուա պիտի յենուի իր գոյութիւն ունեցող ներկայութեան եւ ազդեցութեան վրայ Հայաստանի տնտեսական ոլորտէն ներս: Յատկապէս, Ռուսաստան տակաւին սովորականէն աւելի մեծ դեր կը խաղայ Հայաստանի տնտեսական ենթակառուցածքներուն մէջ, սկսեալ հանքարդիւնաբերութենէն մինչեւ ուժանիւթը, այլեւ նախկին օլիկարքներու եւ գործարար հարուստ առաջնորդներու լայնարձակ ցանցը: Ըստ էութեան, Հայաստանի գործարար ոլորտէն ներս ռուսական թաքուն ազդեցութիւնը հուժկու է. քաղաքական չէզոքութիւն ձեւացնելով, բազմաթիւ գործարար առաջնորդներ որոնք իրենց հարստութիւնը կազմած էին նախորդ վարչակարգերու ժամանակ, տակաւին կը պահպանեն ոչ-պաշտօնական ցանցեր եւ աշխատանքային յարաբերութիւններ մեծ

թիւով հայ օլիկարքներու հետ՝ որոնք Թաւշեայ Յեղափոխութենէն ետք ապաստանած են Մոսկուա: Հայաստանի նախկին օլիկարքական վերնախաւի ամբողջականութիւնը ապաստան գտած է Մոսկուա. անոնց հարստութիւնը, ոչ-պաշտօնական ցանցերը եւ թաքուն կապերը Հայաստանի տնտեսութեան հետ զիրենք կը դարձնեն ընկերութեանական զօրաշարժի գործադրութեան կարելուր գործիքներ:

Խնդիրը բնաւ այն չէ՝ թե՛ ասիկա պիտի յանգեցնէ ընտրական յաղթանակի, քանզի պիտի չյանգեցնէ. նպատակը, հաւանակաւորութեան ծիրէն ներս, ոչ թէ ընտրական յաղթանակն է այլ կասկածի, բեւեռացումի եւ հասարակական ճեղքուածքի սերմանումը, որ կրնայ ապակայունացնել Հայաստանի ժողովրդավարութիւնը: Հետեւաբար, նախնական փուլերուն, «աշխատանքը պիտի ըլլայ տեղեկատուական այլ ոչ ընտրական», քանի որ նպատակը պիտի ըլլայ «մեղմ ուժը օգտագործել ռուսական շահերը առաջ տանելու համար... այնպէս ինչպէս ըրին Ապխազիոյ վերջին ընտրութիւններուն»:

Ասիկա նուաճելու համար Ռուսաստան կը կիրարկէ քառաշերտ մօտեցում.

1. Օգտագործել բազմակի համաժամանակեայ գործիքներ, ստեղծելու թէ՛ գծային եւ թէ՛ ոչ-գծային ազդեցութիւններ:

2. Ստեղծել երկդիմութիւն եւ թաքցնել մտադրութիւնը՝ յենուելով հաւանական ժխտումի վրայ:

3. Շահագործել ժողովրդավարական հասարակութեան սպիները՝ յառաջացնելու պառակտում եւ անկայունութիւն:

4. Օգտագործել ուշադրութեան շեղումի տարրը՝ ձեռք բերելու անբերելոյթ կամ թաքնուած նպատակ:

Շնորհիւ Ռուսաստանի ունեցած խոր գիտելիքներուն հայկական հասարակութեան, ներհասարակական աշխատանքի եւ իր մշակոյթի գործառնութեան մասին, ինչպէս նաեւ հայկական հիմնարկներուն հանդէպ տակաւին ունեցած բացայայտ կամ գաղտնի ազդեցութեան լծակներուն, քառաշերտ մօտեցումը օգտագործելու Մոսկուայի նախընտրելի մեթոտը յայտնի է իբրեւ «անհետք մեքենայութիւն»: Ասիկա թոյլ կու տայ Մոսկուային ոչ միայն ուժեղացնել հաւանական ժխտումը, այլ թիրախաւորուած երկիրներու իր աղբիւրներուն (ինչպէս՝ Հայաստանի ոչ-ազատական ընդդիմութեան, ռուսամէտ լրատուամիջոցին եւ գործարար շահերու թաքուն ցանցին) աջակցիլ ապատեղեկատուական արշաւներուն, միաժամանակ յենուելով «անհետք մեքենայութեան» վրայ՝ հերքելու համար ռուսական ներգրաւուածութիւնը:

Մոսկուայի գերակայ նպատակները բաւական պարզ են՝ խաթարել հասարակութեան վստահութիւնը Հայաստանի պետական հիմնարկներուն նկատմամբ, խորացնել վատառողջ բեւեռացումը եւ ազդել Հայաստանի քաղաքական առաջնորդներուն որոշումներ կայացնելու կարողութիւններուն վրայ:

(Շար. 1/2)

Հայաստանի Դիտորդ Հետազօտական Հիմնադրամի (ORF) հետ համագործակցութեամբ

ԽԱՓԱՆՈՒՄ ԵՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2026-Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆԵՐՄԵՍ ԿՈՊԱԼԵԱՆ

Մոլոտովական փորձը

Աւելի համոզիչ կերպով հասկնալու համար թէ ինչպէս Մոսկուա պիտի միջամտէ Հայաստանի ընտրութիւններուն եւ գաղտնաբար փորձէ ապակայունացնել տեղական քաղաքական մթնոլորտը, Մոլոտովայի զարգացումները փորձառական պատկեր մը կու տան: 2023-ին, Ռուսաստանի միջամտութիւնը Մոլոտովայի տեղական ինքնակառավարումի մարմիններու ընտրութիւններուն բաւական խօսուն էր, քանի որ ռուսական աջակցութիւնը վայելող կուսակցութիւններուն միաձուլումը, ապատեղեկատրւական արշաւները, քրէական ենթամշակոյթը, անօրինական ֆինանսաւորումը եւ աւերիչ ընտրակաշառքը բաւական նման էին Գիւմրիի վերջին ընտրութիւններուն Հայաստանի մէջ: Ըստ Մոլոտովայի ապահովութեան պետին Ռուսաստան շուրջ 55 միլիոն տոլլար յատկացուց իր «ապակայունացումի ջանքերուն» համար, միաժամանակ օգտագործելով ընկերութենական զօրաշարժի որոշ տարբերակներ, ինչպէս ռուսամէտ կուսակցութիւններուն աշխատանքը տեղական օլիկարքներուն հետ, որոնք իրենց հարստութիւնները կուտակած էին Մոլոտովայի ժողովրդավարական շրջադարձէն առաջ: Այս ջանքերուն աջակից էին օլիկարքներուն պատկանող լրատուամիջոցները, դրամներ փոխանցուեցան երրորդ երկիրներու կամ օֆշորային հաշիւներու միջոցով, ինչպէս նաեւ ծրագրուած ջանքեր գործադրուեցան յառաջացնելու մշակութային պատերազմներ՝ բեւեռացնելու մոլոտովական հասարակութիւնը: Հայաստանի ոչ-ազատական ընդդիմութեան, անոր լրատուային ցանցերուն եւ վերջիններուս գործածած տրամասացութեան (discourse) հարեւանցի դիտարկումը յստակօրէն կը բացայայտէ զուգահեռներ հիպրիտային գործողութիւններուն հետ, որոնց ենթարկուեցաւ Մոլոտովա. երկուքն ալ խստիւ եւ ճշգրիտ կերպով մաս կը կազմեն Քրեմլինի խաղացանկին:

Մոլոտովայի 2024-ի նախագահական ընտրութիւնը, որ նաեւ կը պարունակէր Եւրոպական Միութեան միանալու հանրաքուէ, նոյնպէս ակնանատես եղաւ Ռուսաստանի նմանատիպ արշաւին, բայց աւելի ընդարձակ եւ համապարփակ մակարդակով: Ընտրութիւններէն քանի մը շաբաթ առաջ, մոլոտովական իրաւապահ մարմինները բացայայտեցին փաստեր՝ թէ շուրջ 130 հազար մարդ ենթարկուած են Ռուսաստանին կապուած ուժերու կողմէ կազմակերպուած ընտրակաշառքի ծրագիրին, ուժեր՝ որոնք կը գործեն ռուսական սեփականութեան տակ գտնուող Փրոմսլիազպանք պանքայի եւ Թելէկրամի ալիքներուն միջոցով: Ընտրութիւնը խափանելու համար Մոսկուա յատկացուց շուրջ 115 միլիոն տոլլար, միաժամանակ աւելցնելով իր առցանց յարձակումները, ապատեղեկատուական արշաւը եւ ուժանիւթի շահագործումը իբրեւ զենք: Հիպրիտային յարձակումները տարբեր էին կարեւոր ծառայութիւններ մատուցանող հանրային հիմնարկներ, երթեւեկութեան ենթակառուցուածք, Քիշնեւի օդակայան: Ռուսաստանի ընդհանուր ռազմավարական

մօտեցումը երկշերտանի էր. վարէն վերապակայունացում եւ բազմաշերտ հիպրիտային յարձակումներ: Տեղական մակարդակով, լիազօրուած փտացած անձերուն, ոչ-պաշտօնական քրէական ցանցերուն եւ ռուսամէտ քաղաքական խմբաւորումներուն յանձնարարուած էր դրամի բաշխում՝ կացութիւնը ապակայունացնելու եւ շփոթութիւն սերմանելու համար: Մաքրօ մակարդակով, ոչ-թափանցիկ ֆինանսաւորումը, համացանցային եւ տեղեկատուական կարողութիւններու զանգրւածային զօրաշարժումը եւ պետական հիմնարկներու դէմ հիպրիտային ուղղակի յարձակումները մղեցին Մոլոտովայի փոխ վարչապետին յայտարարել՝ թէ «մենք կը տեսնենք դասական հիպրիտային գործիքակազմ՝ զոր Ռուսաստան կը գործածէ ընտրութիւններուն վրայ ազդելու համար, բայց մեծութեան ծաւալը իրապէս աննախադէպ է»: Գերմանական Մարշալ Հիմնադրամի Ժողովրդավարութեան Ապահովումի Դաշինքը (Alliance for Securing Democracy) նշեց՝ որ Մոլոտովայի մէջ կատարւածը «արտասովոր է, ուշագրաւ... ուժգնութիւնը, լայնատարածութիւնը, ծաւալը, պատումներուն բազմազանութիւնը, լիազօր անձերուն քանակը» կը գերազանցէին ինչ որ նախապէս դիտարկուած էր ռուսական միջամտութեան գործողութիւններուն մէջ:

Էական չէ՝ որ Ռուսաստան չստացաւ իր փափաքած ընտրական արդիւնքները. ռուսերը շարունակեցին զետեղել հիմքեր՝ զարգացնելու եւ ամրացնելու Մոլոտովայի դէմ իրենց հիպրիտային գործողութիւններուն արդիւնաւետութիւնը: Այս պատճառով է որ Մոլոտովայի Ապահովութեան եւ Հետախուզութեան Ծառայութիւնը կը պատրաստուի ռուսական ուրիշ յարձակումի 2025-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն համար: Ասիկա մեզի կը փոխադրէ Հայաստան եւ անհրաժեշտութիւն կը յառաջացնէ պատրաստուելու նման, եթէ ոչ աւելի վատ յարձակումի 2026-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն ընթացքին:

Հայաստան կը պատրաստուի ռուսական փորձորիկին

Հայաստանը Ռուսաստանի համար նշանակալիօրէն աւելի ռազմավարական կարեւորութիւն ունի քան Մոլոտովան: Մոսկուան ունի աւելի խոր ամրագրուած շահեր, ներքին գործակալներու աւելի ուժեղ ցանց եւ շատ աւելի լաւ դիրքաւորուած է սկսելու լայնածաւալ արշաւ Հայաստանի մէջ քան երբեւէ ըրած է Մոլոտովայի մէջ: Բայց պիտի ընէ՝ արդեօք: Ռուսաստան յայտարարօրէն Հայաստանի մէջ Մոլոտովայէն նուազ աջակցութիւն ունի, իր մեղմ ուժը նուազած է եւ իր լիազօրները լայնօրէն վարկաբեկուած են Մոլոտովայի համեմատութեամբ: Ռուսաստանի նախորդ հիպրիտային յարձակումները եւ ազդեցութեան արշաւները նուազ յաջող եղած են քան Մոլոտովայի դէմ կիրարկուածները: Այս փաստերը առաջ կը քաշեն երկու կարեւոր հարցեր. որքա՞ն ընդգրկուն եւ յարձակողական պիտի ըլլայ Ռուսաստանի արշաւը Հայաստանի դէմ, եւ արդեօք Հայաստանի Կ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՐԿԷՅ ԼԱԻՐՈՎ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ռուսաստանի Արտաքին Գործոց նախարար Մերկէյ Լաւրով՝ Մայիս 20-ին երկօրեայ աշխատանքային այցելութեամբ կը ժամանէ Երեւան:

Լաւրովի վերջին այցելութիւնը Երեւան Յունիս 2022-ին էր, իսկ այս տարուայ Յունուարին Մոսկուայի մէջ հանդիպած էր Հայաստանի Արտաքին Գործոց նախարար Արարատ Միրզոյեանի հետ:

Լաւրով հանդիպումներ կ'ունենայ Արարատ Միրզոյեանի, Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի եւ Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեանի հետ: Միրզոյեանի հետ մամուլի ասուլիսին, ան ըսաւ.

«Որեւէ ձեռով դէմ չենք՝ որ արտատարածաշրջանի երկիրները իրենց յարաբերութիւնները զարգացնեն այստեղ գտնուող երկիրներու հետ, այն իմաստով՝ որ այս համագործակցութիւնը ուղղուած չըլլայ լարուածութիւն ստեղծելու տարածաշրջանին մէջ եւ անտեսելու աշխարհաքաղաքական խաղերու համար այստեղ գտնուող երկիրներուն շահերը»:

Լաւրով կը խօսի նաեւ «3+3» ձեւաչափի մասին, նշելով, որ յաջորդ հանդիպումը ընդունիլ ցանկացողները՝ Հայաստան եւ Ազրբայէյճան, կրնան իրարու հետ համաձայնիլ:

«Համաձայն ենք, որ յաջորդ երկու հանդիպումները տեղի ունենան Հայաստանի եւ Ազրբայէյճանի մայրաքաղաքներուն մէջ», - աւելցուց ան:

Ան նշեց նաեւ՝ որ Ռուսաստան հետաքրքրուած է Հայաստանի աշխոյժ ներգրաւուածութեամբ ՀԱՊԿ-ին:

Հարցումին՝ թէ Հայաստան արդեօք կը պատրաստուի՞ «վերաֆորմատաւորել» դաշնակցային յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ, Միրզոյեան պատասխանեց.

«Մենք ինքներս մեր ոչ լաւ փորձից տեսանք, որ այդ ճարտարապետութիւնը չի աշխատում, ինքներս հարկադրուած եղանք փորձել վերակազմաւորել անվտանգութեան համակարգը, եւ այդ գործընթացը շարունակական է»:

Ան աւելցուց, որ Հայաստան մտահոգութիւններ ունի՝ թէ նախատեսուած մեքանիզմները միշտ չէ որ գործած են կամ սահմանուած կարգով աշխատած, թէ Հայաստան բաւարարւած չէ ՀԱՊԿ-ի արձագանգով եւ ստեղծուած իր գործունէութիւնը այդ կազմակերպութեան հետ:

Հայաստանի եւ Ռուսաստանի յարաբերութիւնները վերջին տարիները վատթարացան, երբ ՀԱՊԿ մերժեց գնահատական տալ Ազրբայէյճանի ներխուժումին Հայաստանի տարածք, այլեւ սկսաւ իր հեռատեսիլի կայաններով ուժեղ յարձակումներ գործել Հայաստանի իշխանութիւններուն վրայ: Վերջերս, Ռուսաստան կը փորձէ սիրաշահել Հայաստանի իշխանութիւնները՝ առնուազն խօսքային անուշութեամբ եւ վարմունքի մտերմութեամբ: Կը փոխուի երկու կողմերուն փոխադարձ հոռոտրաբանութիւնը:

Հայ-ռուսական յարաբերութիւններու վերսկսում, իր նախկին տեսքով, կարելի չէ: Հին տրամաբանութիւնը այլեւ չի կրնար գործել: Դաշնակցային յարաբերութիւններու վերականգնում կարելի է նոր մեքանիզմներով, նոր ըմբռնումներով:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՆԵՑՈՒՄԻՑ ՅԵՏՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՀԱՆԴԻՊԵԼ ԵՆ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆՆ ՌԻ ԻԼՀԱՄ ԱԼԻԵԼԸ

2025 թուականի Մայիսի 16-ին Ալբանիայի մայրաքաղաք Տիրանայում տեղի ունեցաւ Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի եւ Ադրբէյջանի նախագահ Իլիամ Ալիեւի հանդիպումը: Կողմերը Տիրանա էին մեկնել՝ մասնակցելու Եւրոպական Քաղաքական Համայնքի 6-րդ զագաթնաժողովին:

Սա երկու երկրների ղեկավարների առաջին հանդիպումն էր այն բանից յետոյ, երբ յայտարարուեց, որ «Հայաստանի եւ Ադրբէյջանի միջեւ խաղաղութեան եւ միջպետական Կ

ՆԵՂՈՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ Էջ մը եգիպտահայ պատմութենէն

Տ. ՂԵՒՈՆԴԻ ՎՏԱՐՈՒՄԻՆ ՊԱՏՃԱՌԸ

Իզմիրլեան Սրբազանի հրահանգին եւ վտարումին բուն պատճառը մնաց, եւ մինչեւ այսօր կը մնայ, անյայտ, մանաւանդ որ, ինչպէս տեսանք, Տ. Ղեւոնդ նախապէս եղած էր Սրբազանին մօտիկ անձնաւորութիւն եւ անոր թելադրութեամբ էր որ 1886-ին եկած Եգիպտոս։

Սրբազանը եւ Աղեքսանդրիոյ Թաղական Ժողովը հանդէս եկած են ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութեամբ։

Արմէնիայի հրատարակած նամակներուն մէջ արձանագրուած է ոչ մէկ ստոյգ պատճառ։ *Արմէնիա* երկու կողմերէն ստացած է անթիւ նամակներ, զորս չէր կրնար հրատարակել, բայց որոնց ընթերցումէն ետք խմբագիր Մկրտիչ Փորթուգալեան խոստովանած է որ բռնի վտարումին պատճառը «մեզ ալ դեռ մութ մնացած է, երկու կողմէ եկած թղթակցութիւններն ալ կարդալէ յետոյ», ենթադրելով որ «կ'երեւի թէ այդ պատճառի շատ յայտնի չլինելը տեղի է տուեր ժողովրդին մէջ զանազան կասկածանքների եւ գրգռութեան Գեր. Առաջնորդին դէմ»(34)։

Տ. Ղեւոնդի կողմնակիցները կատարուածը կը ներկայացնէին իբրեւ հայկական հալածանք հայու դէմ, Իզմիրլեանի կողմնակիցները Տ. Ղեւոնդը կը համարէին յանցաւոր կրօնական պարտականութեան մէջ, առանց կարենալու նշել այդ յանցաւորութիւնը։

Առաջնորդի գաղտնապահութիւնը պիտի մղեր Վահան Զարդարեանին երեք տասնամեակ ետք գրել՝ որ «[շ]ատ հաւանական է որ թուրք կառավարութեան դիմումին վրայ էր որ խափանուեցաւ թերթը եւ արտօնատէր Քահանան ալ աքսորուեցաւ»(35)։

Անկասկած, հարցին ետեւը թաքնուած իրողութիւն մը կայ։ Իզմիրլեան, որուն առաջնորդական շրջանը բաւական բարգաւաճ եղած էր եգիպտահայութեան համար(36), անտրամաբանական է որ ինքնակամօրէն կայացնէր նման կտրուկ եւ անզիջող որոշում։

Զարդարեանի կարծիքը տրամաբանական գիծ մը ունի։ Ինչո՞ւ Լորտ Քրոմըրի միջամտութեամբ անպայմանօրէն ուզած են Տ. Ղեւոնդին Պոլիս չհասցնել եւ քարափ հանել Յունաստան։ 1889 թուականն էր, եւ Պոլիս երթալը վտանգ մը չէր ներկայացնէր սովորական պայմաններու մէջ։ Անկասկած, Լորտ Քրոմըրի միջամտութիւնը յունական կառավարութեան կատարուած պիտի ըլլար եգիպտահայ ազդեցիկ ղեկավարներու, թերեւս նոյնիսքն Իզմիրլեան Սրբազանի խնդրանքով։ Այսինքն, վերին հրամանով Սրբազանը ստիպուած էր Տ. Ղեւոնդը վտարել եւ դրկել Պոլիս (Եգիպտահայ Թեմը կ'ենթարկուէր Պոլսոյ Պատրիարքարանին), բայց ջայտարարուած գործունէութեամբ ուզած էր զինք հեռու պահել Պոլիսէն։ Ասիկա, անշուշտ, լոկ ենթադրութիւն է՝ ըստ մեզի յայտնի դարձած դէպքերու տրամաբանութեան։

Քանի որ պատճառը միշտ մնացած է անյայտ, Արշակ Ալայօյաճեան եւս ուզած է ենթադրութիւն մը ընել։ Ալայօյաճեան Եգիպտոսի մէջ չէ տեսած *Նեղոսը*, քանի որ օրինակներ չկային այնտեղ։ (Անձամբ ես ինքզինքս բախտաւոր կը զգամ ապրելու թուային դարաշրջանը եւ առիթ ունենալու առցանց կարդալ *Նեղոսը*։) Ան իր ենթադրութիւնը կը հիմնէ Ռշտունիի ապագայ կենսագրութեան վրայ (տես յօդուածիս վերջաւորութիւնը), իբրեւ Հնչակեան յեղափոխական գործիչ Պոլսոյ մէջ։

«Աւելի հաւանական կը թուի թէ Անտոն Ռշտունի, որ այն օրերուն հերոսներէն էր եւ համբաւի մուրացկան մը, ազատ Եգիպտոսի մէջ *Նեղոսի* էջերը լեցուցած է Թուրքիոյ դէմ անօգուտ, սակայն թրքահայերը վտանգող գրութիւններով, որոնց համար Իզմիրլեան ազդարարած էր չհրատարակելու, եւ ան չէր անսացած։ Իզմիրլեան եպս., որ Տ. Ղեւոնդ քհ.ն իր հետը բերած էր, այս անհնազանդութեան հետեւանքներէն ազատ պահելու համար Թրքահայերը, կրնայ պահանջած ըլլալ Տ. Ղեւոնդ քհ.ի Եգիպտոսէն հեռացուիլը։

«Տիգրան Փաշա տ'Ապրօ, այն ատեն ամենաազ-

դեցիկ խորհրդականը եւ Իզմիրլեանին մեծ հիացողը, անոր քանի մը ելոյթէն ազդուած, կառավարութեան գործադրել տուած է հաւանօրէն այս որոշումը»(37)։

Այսօր արդէն ձեռքի տակ ունենալով *Նեղոս*ները, կրնանք ըսել որ օսմանեան կառավարութեան դէմ գրութիւն չկայ այնտեղ, բայց կայ քննադատութիւն ընդհանուր հայութեան, իսկ հայութիւն ըսելով այդ ժամանակ պէտք էր հասկնալ նախ եւ առաջ թրքահայութիւնը, յատկապէս պոլսահայութիւնը, աւելի նուազ չափով նաեւ ռուսահայութիւնը՝ որուն միջավայրին հետ մասնաւոր ներգրաւուածութիւն չէր զգար արեւմտահայ մտաւորականութիւնը (հակառակը եւս ճիշդ էր)։

Նեղոսի թիւ 3-էն կը սկսի անստորագիր առաջնորդող մը՝ «Պայման եւ գիտակցութիւն», որ կը շարունակուի մինչեւ թիւ 6 եւ կը մնայ անաւարտ։

Այնտեղ քննադատութեան կ'ենթարկուին զանազան հայկական ոլորտներ։ Կը քննադատուին եկեղեցականները.

«Վասնզի, ստիպուած եմք ցաւօք սրտի խոստովանելու թէ իմեզ եկեղեցական պաշտօնէութիւնը մեծաւ մասամբ անկարողներու համար փառք եւ դրամ շահելու միջոց կամ արհեստ դարձած է» (թիւ 3)։

Հայ լրագրութիւնը.

«Լրագրութիւնը մեծ յանցանք գործած է, լոկ անձնական շահի նկատումներով, աղաւաղելով հասարակութեան կարծիքներն եւ անստուգութեան մատնելով զանի»։ Ապա. «[Մ]եր լրագրապետներն ընդհանրապէս կը նմանին սափրիչներուն որոնք արհեստը դժբաղդ յաճախորդաց գլխուն վրայ կը սովորին, այսինքն լրագրապետութեան համար մասնագիտութիւնն չունին, իր պահանջած պայմաններէն եւ գիտակցութենէն զուրկ են» (թիւ 4)։

Կրթական գործը.

«Վարժապետներուն անուններն ցանկեր կը լեցնեն, դասագրքեր բնութագրուած ամէն մարդ դպրոց կը պոռայ, եւ ահա հրապարակը իմաստակներով եւ անօթիներով լեցուած է դժբաղդարքար» (թիւ 4)։

Ազգային Սահմանադրութիւնը «շնորհեալ ի բարեխնման կայսերական կառավարութենէ առ ի կարգադրել մեր ներքին գործեր» (թիւ 4)։ Ուրեմն, օսմանեան կառավարութեան նկատմամբ գնահատանք կայ, այլ ոչ քննադատութիւն։ Բայց թերի է այդ Սահմանադրութիւնը.

«Վերջապէս կարծեմ սսահմանադրութեան հաստատումէն մինչ ցայսօր 29 տարիներ անցան եւ մեք բացի քանի կեցցեալներջ անվերջ եւ անհոգի երգերէն զատ բան մը չսորվեցանք. եւ ինչի՞ համար այս ամէնքը...»։

«Որովհետեւ այդ օրէնքը մեր վրայ չափուած ու ձեւուած չէ, վասնզի դորա մէջ պայմանքն թերի են եւ կատարեալ գիտակցութիւն չկայ» (թիւ 4)։

Թիւ 6-ին մէջ կը սկսի արդէն բարելաւումի հետաքրքրական խորհուրդներ տալ, որոնք պէտք է շարունակուէին յետագայ թիւերուն մէջ։ Օրինակ, քահանաներուն մակարդակը բարձրացնելու համար գործնականօրէն կ'առաջարկուի աւելի լաւ վճարել անոնց եւ ապահովել ապրուստը, որպէսզի անընդհատ իրենց ձեռքը չերկարեն ժողովուրդին.

«Քահանայից իրենց ներկայ անկեալ վիճակէն բարձրանալու եւ ազնուանալու գլխաւոր միջոցներէ մին եւս, ուղղակի միշտ ժողովրդեան ձեռքը նայելու փոխանակ, պէտք է ամէն միջոց ի գործ դնել, որպէսզի թոշակաւոր լինին, եւ իբր արհեստաւոր, զիշեր ցերեկ նոյն իսկ աղօթած ժամանակնին անգամ, օրական ապրուստը ճարելու համար հարսնիք, կնունք, խաչահանգիստ եւ մեռել երագելու իրենց պաշտօնի եւ կոչման համաձայն, իրենց հօտը մտածեն եւ հետեւին նոցա» (թիւ 6)։

Ուրեմն, ամէն բանէ զատ, կայ եկեղեցականներու քննադատութիւն, լրագիրի մը մէջ՝ որուն երեք սիւներէն մէկն է ճիշդ նոյն եկեղեցիին յարող եւ ծառայող, ինչպէս նաեւ անկէ ամսական ստացող քահանան։ Ասիկա բաւարար էր արդեօք զինք վտարելու եւ *Նեղոսը* փակելու համար...։

Ոչ ոք ունի վերջնական պատասխան։

Հ. ԱՌԱԳԵԱՆ

ՆԵՂՈՍԷՆ ՔԱՆԻԹԻԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄՕ Է

Մինչեւ Մարտ 1889 *Հանդէս ամսօրեայ*ին ծանօթ եղած է վեց թիւ, որոնք դրկուած են իրեն կամ Մխիթարեաններու Մատենադարանին(38)։ Այս թուականէն ետք նոր թիւերու ստացանքի յայտարարութիւն չկայ։ Այս վեց թիւերն են որ այսօր կը գտնուին Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան մատենադարանը(39)։

Վերոյիշեալ դէպքերէն եւ գրութիւններէն Գարեգին Լեւոնեանին 1895-ին ծանօթ եղած է Ռշտունիի Մայիս 15/26-ի նամակը, հրատարակուած «Տփլիսի հայ լրագիրներից մինին» մէջ, զոր իր գիրքին մէջ կ'արտատպէ նոյնութեամբ։ Նկատի առնելով նամակին թուականը, Լեւոնեան ինքն իր կողմէ ենթադրելով կ'եզրակացնէ՝ թէ *Նեղոս* «դադարուեց չորս ամիս կեանք ունենալով»(40)։ Թիւերու քանակի մասին նշում չկայ։

Հայր Մկրտիչ Պոտուրեան իր 1907 թուականի յօդուածին մէջ կը գրէ՝ որ «[մ]ենք [*Նեղոսի*] միայն 1-6 թիւերը տեսած ենք»(41)։

Վահան Զարդարեան կը կարծէ *Նեղոս*էն հինգ թիւ հրատարակուած ըլլալ(42)։ Զարդարեանի կարծիքը կը կրկնէ Արշակ Ալայօյաճեան(43)։

Վերը տեսանք, որ քահանային վտարելու Իզմիրլեանի հրահանգը տրուած է 1889 Մարտի սկիզբ կամ նոյնիսկ Փետրուարի վերջ (նոր տոմար), եւ ան Եգիպտոսէն մեկնած է ամենաուշը Ապրիլ 9-ին։ Եւ քանի որ *Նեղոսի* առաջին թիւը լոյս տեսած է 1889 Յունուար 2-ին, լրագիրը չէր կրնար չորս ամիս տևած ըլլալ։

Վեցերորդ թիւին թուականն է՝ Փետրուար 20 (նոր տոմար)։ Անկէ ետք եթէ *Նեղոս* երբեւէ լոյս տեսած է, չի կրնար երկու-երեք թիւէն աւելի եղած ըլլալ։ Դժուար է պատկերացնել, որ Տ. Ղեւոնդի վտարումի պաշտօնական հրահանգէն ետք (Մարտի սկիզբ) կարողութիւն մնացած ըլլար լրագիր հրատարակել։

Վեց թիւը մատենագրական տուեալ կը մնայ մինչեւ 1978, երբ Յովհաննէս Թօփուզեան *Նեղոսի* թիւը կը հասցնէ 18-ի։ Կտրուկ համոզումով նախ կը հակաձառէ Զարդարեանին եւ Ալայօյաճեանին.

«Միաւլում են [...] Վ. Զարդարեանը եւ Ա. Ալայօյաճեանը, երբ գրում են, որ այդ շաբաթաթերթը լոյս է տեսել «միայն հինգ թիւ»։ Նրանք չեն նկատել, որ իրենցից առաջ ուրիշ հեղինակներ անդրադարձել են այդ հարցերին եւ տուել ճիշտ պատասխան»(44)։

Իր վարկածին համար Թօփուզեան կը բերէ երկու աղբիւր։

Առաջինը Գարեգին Լեւոնեանի յիշեալ գիրքն է, ուր նշած է թէ *Նեղոս* ունեցած է չորս ամիս կեանք(45)։ Թօփուզեան չի քննարկեր այս տեղեկութիւնը, չի քններ թէ Լեւոնեան ինչպէս հասած է այս եզրակացութեան, այլ Լեւոնեանին կը ներկայացնէ իբրեւ առաջնային աղբիւր, մինչդեռ Լեւոնեանի կարծիքը ենթադրութիւն-եզրակացութեան արդիւնք էր։

Երկրորդը արխիւային նիւթ մըն է. «Լեւոնեանի օգտին է խօսում 1898 թուակիր արխիւային մի վաւերագիր, որտեղ ասուած է, որ *Նեղոսը* լոյս է տեսել «ընդամենը 18» համար»։ Այս վաւերագիրը կը գտնուի Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարան, Թորոս Ազատեանի ֆոնտ, ք. 12, վ. 9432(46)։

Երկրորդ աղբիւրի մասին Թօփուզեան յաւելեալ տեղեկութիւն չի տար, չի բացատրեր թէ ինչ առիթով Ազատեան նշած է այս տեղեկութիւնը, ինչ բովանդակութեան մէջ գրած է ան։ Կը մնայ երթալ Երեւան եւ ստուգել աղբիւրը։

Միջանկեալ յիշեցնենք՝ որ Թօփուզեանի գիրքին մէջ սպրդած են բազմաթիւ սխալներ, օրինակ Տիրան Քէլէկեանին վերագրած է լրագիրներ զորս չէ խմբագրած, կամ Համբարձում Լիմոնճեանին սխալմամբ բերել տուած է Եգիպտոս, եւլն..։

Խնդիրը այն է, որ Թօփուզեանի գիրքէն ետք, յետագայ մատենագրութիւններուն մէջ *Նեղոսի* թիւը մեքենայաբար կը բարձրանայ 18-ի, առանց քննարկելու, այս անգամ, Թօփուզեանի վարկածը։

Իբրեւ շաբաթաթերթ՝ 18 թիւ *Նեղոսը* անկարելիութիւն մըն էր, եթէ նոյնիսկ անտրամաբանօրէն հաշուենք մինչեւ Դեւոնդ քհնյ. Փափագեանի44

ԳԱՀԻՐԷ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԶԱՀԱԿԻՐԻ 68-ՐԴ ՅԱԻԵԼՈՒԱԾԸ՝ ՍԵՊԱՀ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱՏԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Լոյս տեսաւ *Զահակիրի* ԿԸ. (68) Յաւելուածը՝ *Սեպահ լուսանկարչատունը Եգիպտոսի մէջ* (459 էջ):

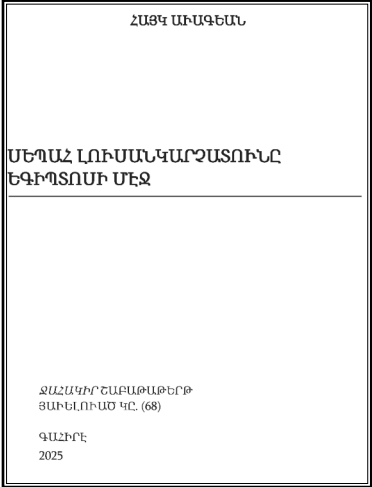
1860-ականներու վերջաւորութեան, յատկապէս Սուէզի Ջրանցքի բացումէն (1869) եւ զբօսաշրջիկային խումբերու կազմակերպումած այցելութիւններէն ետք, Եգիպտոսի մէջ կը բացուին առաջին երկարատեւ լուսանկարչատուները:

Այդ շրջանէն մինչեւ ԺԹ. դարու վերջ, Եգիպտոսի մէջ կը գործեն լուսանկարիչներու երկու սերունդ: Փասքալ Սեպահ (1823, Պոլիս - 1886, Պոլիս) եւ որդին Ժան Փասքալ Սեպահ (1872, Պոլիս - 1947, Պոլիս) գործունեայ մասը կազմած են այս լուսանկարիչներուն, Փասքալ իբրեւ առաջին սերունդի ներկայացուցիչ, Ժան՝ երկրորդ:

Հայրը սուրիացի, մայրը հայ, Փասքալ Սեպահ արդէն հռչակաւոր էր Պոլսոյ մէջ, երբ 1873-ին Գահիրէի Էզպէքիէ կեդրոնական հարուստ թաղամասին մէջ կը բանար իր լուսանկարչատուն-վաճառատան մասնաճիւղը, զոր պիտի վարէր մինչեւ իր մահը, անընդհատ երթեւեկելով Գահիրէի եւ Պոլսոյ միջեւ: 1886-էն մինչեւ դարավերջ լուսանկարչատունը կը վարէ նախ եղբարը Քոսմի Սեպահ, ապա որդին Ժան:

Սեպահ լուսանկարչատան եգիպտական արտադրութիւնը մաս կը կազմէր այդ ժամանակ տարածուած արեւելապաշտ ոճին եւ հասցեագրուած էր եւրոպացի զբօսաշրջիկներուն եւ եգիպտացի վերնախաւին: Արեւելապաշտութիւնը, սակայն, Սեպահներուն մօտ նուազ գցուն եւ սուր էր քան ժամանակուայ այլ լուսանկարիչներու:

Գիրքը անվճար կարելի է բեռնել այստեղ. <https://archive.org/details/tchahagir-supplement-no.-68/mode/2up>

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԱՂԲԵՋԱՆՆ ԱԶԱԿՑԵԼ ԵՆ ՄԻՄԵԱՆՑ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԳԱԳԱԹՆԱԺՈՂՈՎԸ ՀԻՒՐՆԿԱԼԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանն ու Ադրբեջանը փոխադարձաբար աջակցել են միմեանց թեկնածութիւնները Եւրոպական Քաղաքական Համայնքի գագաթնաժողովը հիւրընկալելու համար:

Արմենայրէսի հաղորդմամբ՝ այս մասին X-ի իր միկրոբլոգում գրել է Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը:

«Ես նաեւ ողջունում եմ Եւրոպական Քաղաքական Համայնքի գագաթնաժողովը 2028 թուականին Ադրբեջանում անցկացնելու որոշումը: Կարելոր է ընդգծել, որ Հայաստանն ու Ադրբեջանը փոխադարձաբար աջակցել են միմեանց

թեկնածութիւնները՝ գագաթնաժողովը հիւրընկալելու համար», - նշել է Փաշինեանը:

Աւելի վաղ Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը յայտնել էր, որ Եւրոպական Քաղաքական Համայնքի 8-րդ գագաթնաժողովը տեղի կ'ունենայ Հայաստանում 2026 թուականի զարնանը:

Եւրոպական Քաղաքական Համայնքի 6-րդ գագաթնաժողովն անցկացուեց Այրանիայի մայրաքաղաք Տիրանայում, որին մասնակցեց նաեւ Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը, իսկ 7-րդ գագաթնաժողովն անցկացուելու է Դանիայում:

ՄԱԿ-Ն ԱՀԱԶԱՆԳԵԼ Է ԳԱԶԱՅՈՒՄ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆԲԱԻԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ. ԱՆԿԼԱՌԻՄ ՆՈՐ ԶՈՀԵՐ ԵՆ ԳՐԱՆՑՈՒԵԼ

Գազայի հատուածի վրայ իսրայէլական շարունակական ուժակոծութեան հետեւանքով Մայիսի 23-ի լուսաբացից ի վեր գոհուել է 28 պաղեստինցի: Իսկ Մայիսի 22-ին պաղեստինեան անկլաւում իսրայէլական հարուածների գոհերի թիւը հասել է 85-ի:

Առողջապահութեան համաշխարհային կազմակերպութիւնը յայտարարել է, որ Իսրայէլի շարունակական ինտենսիւ ռազմական գործողութիւնների պատճառով Գազայի առողջապահական համակարգը հասել է փլուզման եզրին:

ՄԱԿ-ի Պարէնի Համաշխարհային Ծրագրի ներկայացուցիչներն ահազանգում են Գազայի հատուած սննդամթերք մատակարարելու անհրաժեշտութեան մասին՝ կանխելու սովի սպառնալիքը: Կազմակերպութիւնը նշում է, որ «վերջերս սահմանափակ օգնութեան մուտքը բաւարար չէ Գազայի հատուածում պաղեստինցիներին ողջ պահելու համար»:

ՄԱԿ-ի Զարգացման Ծրագրի կողմից հովանաւորուող մի քանի

հացաբովկեղէնի արտադրամասեր Գազայի հատուածի հարաւային շրջաններում Մայիսի 22-ին սահմանափակ քանակութեամբ ալիւրի մուտքից յետոյ վերսկսել են իրենց գործունէութիւնը:

Պաղեստինեան WAFI, գործակալութեան տեղեկացմամբ՝ Մայիսի 22-ի երեկոյեան Իսրայէլի իշխանութիւններն ազատ են արձակել Գազայի հատուածի 10 բանտարկեալների: Ազատ արձակուածները Կարմիր Խաչի միջազգային կոմիտէի միջոցով տեղափոխուել են Ալ-Ակսայի նահատակների հիւանդանոց՝ երկարատեւ կալանքից յետոյ անհրաժեշտ բժշկական զննումներ անցնելու համար:

Իսրայէլը շարունակում է Գազայի հատուածում 2023 թուականի Հոկտեմբերի 7-ից մեկնարկած ռազմական գործողութիւնները: Գազայի առողջապահութեան նախարարութեան տեղեկութիւններով՝ 53,762 պաղեստինցի է գոհուել Գազայի դէմ Իսրայէլի պատերազմի հետեւանքով, վիրաւորուել է 122,197-ը:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ ՄԱՍԲՐԷ ԱՐՔԵՊԻՄԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

Վերադարձ Գահիրէ: 1957 Յունիս 24-ին կը վերադառնամ օդի ճամբով Գահիրէ: 1958 Մարտ 16-ին կը կատարեմ հանդիսաւոր հիմնարկէքը ի նորոց կառուցանելի Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի փառաւոր շէնքին:

Առտու Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարեմ օծումը հիմերուն մէջ զետեղւելիք 4 մարմարեայ տախտակներուն որոնք կը կրեն Ս. Լուսաւորչի, Ս. Սահակի, Ս. Մեսրոպի եւ Ս. Վարդանի անունները:

Ժամը 11½-ին Նուպարեանի սեփական հողին վրայ եւ ի ներկայութեան ժողովրդային աննախընթաց բազմութեան եւ կառավարական ներկայացուցիչներուն կը կատարեմ հիմնարկէքը Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի ի նորոյ կառուցանելի շէնքին:

1958 Հոկտեմ. 5 Կիրակի: Վեհափառ Հայրապետի յիսնամեակի եւ գահակալութեան երրորդ տարեդարձին առիթով Հայրապետանոցէն մեզի եղած հրաւերին վրայ այսօր ժամը 12½-ին ես եւ ընկերներս Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Քէհեայեան եւ Տէր եւ Տիկին Վահէ Արթինեան եւ Պ. Արշակ Ալպօյաճեան կը մեկնինք Հայաստան երթալու համար: Հռոմ, Ամսդերտամ եւ Հոկտեմ. 7-ին Երեքշաբթի ժամը 4½-ին կը մեկնինք Ամսդերտամէն դէպի Մոսկուա եւ ժամը 11½-ին կը հասնինք Մոսկուայի օդակայանը, բասքորի եւ գոյքերու գործողութիւնները կատարուել վերջ Եղիշէ վրդ. կ'առաջնորդէ մեզ քաղաքի շքեղ պանդոկներէն մեկը որ կը կոչուի Լէնինկրատսքայա, կը բնակիմ 16-րդ յարկը, սենեակիս թիւն է 10-ը:

Հոկտեմբեր 9-ին եւ ժամը 11.15-ին կը մեկնինք Մոսկուայէն, ժամը առաւօտեան 9-ին կը հասնինք Երեւան:

Հոկտեմբեր 12-ին կը պատարագէ Խաղ սրբ. արքեպիսկոպոս Աջապահեան, կը քարոզեմ ես հայրապետին յիսնամեայ յոբելեանին առիթով:

1958 Նոյեմ. 10, կը մեկնինք Երեւանէն դէպի Մոսկուա, Մոսկուայէն կը մեկնինք դէպի Ամսդերտամ Նոյեմ. 14-ին, եւ Նոյեմ. 15-ին կը մեկնինք դէպի Վիէննա, Նոյեմբեր 17-ին կը մեկնինք Վիէննայէն 3.20-ին եւ ժամը 2.10-ին կէս գիշերէն վերջ ողջամբ կը հասնինք Գահիրէ:

1959 Մարտ 15-ին հանդիսաւոր բացումը կը կատարեմ նորակերտ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանին ժողովրդային անօրինակ խանդավառութեան մէջ:

1959 Մայիս 1-ին կը մեկնիմ Եթովպիա ժամը առաւօտեան 4½-ին եւ ժամը 11.15-ին կը հասնինք Ատտիս Ապապա ուր կը մնամ ամբողջ 53 օր եւ կը զբաղիմ վիճակային գործերով:

1959 Յունիս 23-ին կը վերադառնամ օդի ճամբով Գահիրէ: Ատտիս Ապապայի մէջ պատիւը կ'ունենամ ընդունուելու Ն. Վ. Հայլէ Սէլասէ կայսեր կողմէ եւ 20 վարկեանի սիրալիր ընդունելութենէ մը վերջ հրաժեշտ կ'առնեմ Ն. Վեհափառութենէն եւ կը մեկնիմ կայսերական պալատէն Պ. Գէորգ Սվաճեանի հետ որ թարգմանի պաշտօն կատարած էր:

1959 Նոյեմբեր Կիրակի, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ եկեղեցական մեծաշուք հանդիսաւորութեամբ եւ ժողովրդային աննախընթաց խանդավառութեան մէջ կատարեցի ձեռնադրութիւնը եւ օծումը Եթովպիոյ նորընտիր հոգեւոր հովուին Հոգեշնորհ Տ. Վազգէն աբեղայ Քէշիշեանի, աւագանի անունով Նուպար, ի յարգանս մեր աննման հայրապետին անուանակոչուեցաւ Տ. Վազգէն աբեղայ: Հին Անթիլիասի աշակերտ որ Անթիլիասէն ներս տեղի ունեցող տգեղութիւններուն պատճառաւ անցած Երուսաղէմ եւ ապա ընտրուած մեր կողմէ հոգեւոր հովիւ եթովպահայոց: Ամէն կերպով պատուական տարր մը:

Հոգեշնորհ Տ. Սուրէն աբեղայի կը շնորհեմ վարդապետական աստիճան եւ գաւազանի իշխանութիւն հրամանաւ Խաղ սրբ. արքեպիս. Աջապահեանի 1960 Մայիս 22-ին Խարթումի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ ի ներկայութեան խումն բազմութեան: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Շնորհք սրբ. եպիս. Գալուստեան որ ինձի ընկերացած էր իմ Ատտիս Ապապա ճամբորդութեանս ընթացքին:

Սուրէն վրդ. Չինչինեան վարձատրուեցաւ իր բարւոք պաշտօնավարութեան համար:

1960 Մայիս 24-ին կը վերադառնանք Շնորհք սրբազանին հետ Գահիրէ: 1960 Մայիս 26-ին Շնորհք սրբազան կը մեկնի Պէյրութ: 1960 Օգոստոս 29 Երկուշաբթի կը մեկնիմ դէպի Ժընէվ գուիցերիական օդանաւով:

Ժընէվի մէջ եկեղեցի մը շինելու համար տարակարծութիւն ծագած էր տեղւոյն փոքրաթիւ գաղութին մէջ: Երկուքի բաժնուած էր ժողովուրդը, մեկ կողմը կը գլխաւորէր Պ. Շարլ Փիլիպպոսեան, կրօնքով կաթոլիկ իսկ միւս կողմը Պ. Կարապետ Յակոբեան [անընթեռնելի] մը:

Մեպտեմ. 10-ին Պ. Փիլիպպոսեանի պիւրոյին մէջ տեղի կ'ունենայ տեսակցութիւն մը որուն ներկայ կ'ըլլան Պ. Մարտիրոս Թարագճեան եւ Փարիզէն մասնաւորապէս հրաւիրուած յայտնի ճարտարապետ Պ. Իւթիւճեան:

Կը փարատեմ տարակարծութիւնները, կը հաստատեմ խաղաղութիւնը կողմերուն միջեւ եւ կը սկսի հանգանակութիւնը:

Ես 50,000 գուիցերիական ֆրանք կը բերեմ Պ. Զարեհ Նուպարէ:

Կը պատարագեմ եւ կը քարոզեմ Անկլիքաններու եկեղեցիին մէջ ի ներկայութիւն մեր ժողովուրդին:

Հոկտեմ. 15-ին կ'այցելեմ Լօզան եւ Կիրակի օր Հոկտեմ. 16 կը պատարագեմ եւ կը քարոզեմ դարձեալ Անկլիքաններու եկեղեցիին մէջ ի մեծ մխիթարութիւն մերայնոց: Հոկտեմբեր 18-ին կը վերադառնամ Ժընէվ:

Ժընէվի մէջ կը կատարեմ երկու յուդարկաւորութիւն, մեկ պսակ եւ մեկ մկրտութիւն:

1960 Հոկտեմբեր 27-ին Հինգշաբթի օր կը մեկնիմ Վիէննա օդի ճամբով:

Կը պատարագեմ Վիէննայի Ս. Փրկիչ մատրան մէջ, ներկայ էր ամբողջ գաղութը:

1960 Նոյեմ. 5-ին Վիէննայէն կը մեկնիմ Պոլիս Գարեգին պատրիարքին այցելելու համար:

1960 Նոյեմբեր 17-ին օդի ճամբով կը վերադառնամ Գահիրէ:

1961 Յունիս 22 Հինգշաբթի Թարգմանչաց տօնին օրը Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ եւ արարողութեան պահուն կը վախճանի Թուրքիոյ հայոց երանաշնորհ պատրիարքը Գարեգին սրբ. արքեպիս. Խաչատուրեան:

1961 Յունիս 27-ին կը մեկնիմ Պոլիս մասնակցելու համար օծման եւ Գ

ՓՈԻԹԻՆԻ ՀՐՈՍԱԿԱԽՈՒՄԸ՝ ՕԼԻԿԱՐՔՆԵՐԸ

Ռուսաստանն այսօր առանց վարանումի կարելի է անուանել Վլատիմիր Փութինի երկիր: Այսօրուայ Ռուսաստանը մեկ, եւ միայն մեկ անձի մը գործն է՝ Փութինի, համաձուլուածք մը KGB-ի ամբողջատիրական (totalitarian) մտածողութեան եւ իր սեփական քրեական վարմունքին:

Յօդուածիս վերնագիրը իմս չէ: Arte France - Yami 2 համատեղ արտադրութեամբ պատրաստուած երեք մասանի վաւերագրական մըն է, որ պատկերասփռուեցաւ 2025-ին Arte հեռատեսիլի կայանէն, բեմադրիչներ՝ Ժերոմ Ֆրիթել եւ Մարք Ռոշ: Ֆրանսերէն վերնագիրն է՝ *Oligarques, le gang de Poutine*: Երեք մասերն են՝ «Քարիւղի շահագործումը», «Արեւմուտքի նուաճումը» եւ «Ծառայութիւն պատերազմին»:

Յօդուածս համառոտագրութիւնն է այս վաւերագրականին:

Վաւերագրականը կը ներկայացնէ Փութինի եւ օլիկարքութեան յարաբերութիւնը, ցոյց տալով թէ ինչպէս Փութին կրցաւ իր հաշուին օգտագործել ռուս օլիկարքները տարածելու իր իշխանութիւնը Արեւմուտքի վրայ:

Մեզի՝ հայերուս համար, կարելոր է հասկընալ Հայաստանի ամենադաշնակից պետութեան վարչակարգի մտածելակերպը, գործելակերպը եւ ուրիշը նուաճելու համար օգտագործած միջոցները, դաշնակից մը որուն ձեռքն է այսօր Հայաստանի տնտեսութեան գլխաւոր բանալիները: Նաեւ հասկնալ դիւանագիտական բանակցութեան խիստ դժուարութիւնը նման վարչակարգերու հետ, երբեմն գրեթէ անկարելիութիւնը, հասկնալ՝ որ բանակցութիւնը կարելի է յատկապէս կոշտ խօսակցութեան միջոցով, պահելով, անշուշտ, իշխանական բանակցութեան բնորոշ ձեւական-արտաքին «դիւանագիտութիւնը»:

Օլիկարքները Պորիս Ելցինի ժամանակ

Իր գոյութեան վերջին երեք տասնամեակներուն, ԽՍՀՄ կ'արտադրէր աւելի շատ քարիւղ քան Սաուտեան Արաբիան եւ ուներ կազի աշխարհի պաշարի մէկ երրորդը: Քարիւղն ու կազը Խորհրդային Միութեան գոյատեւումի գլխաւոր գործօններն էին եւ առաջնային կարեւորութիւն պիտի ունենային Փութինի Ռուսաստանին համար:

Յետխորհրդային Ռուսաստանի առաջին նախագահ Պորիս Ելցինի շրջանը քառս մը եղաւ Ռուսաստանի համար: Իր առաջին շրջանին յայտնուեցան օլիկարքներ՝ որոնք դիրքութեամբ կրցան դառնալ միլիառատուէրներ: Անոնց գլխաւորներն էին Միխայիլ Խոտորքովսքի, Մերկէյ Փուկաչեւ, Միխայիլ Ֆրիտման, Պորիս Պերեզովսքի եւ Փեթր Աւէն: Ռուսաստանի հասարակութիւնը բաժնուեցաւ երկուքի՝ շուրջ 20 միլիառատուէր օլիկարքներ ընդդէմ 140 միլիոն աղքատ մարդու:

Մօտեցան 1996-ի նախագահական ընտրութիւնները: Ժողովրդականութիւնը մեծապէս կորսնցուցած Ելցինին դիմաց հանդէս եկաւ նշանակալի ժողովրդականութիւն վաստակած Համայնավար Կուսակցութեան նախագահը, որուն ընտրութիւնը գրեթէ պահովուած էր: Եթէ ընտրուի՝ մեծ վնասներ պիտի կրեն վերոյիշեալ օլիկարքները: Այստեղ կը միջամտէ Պերեզովսքի, 100 հազարաւոր տոլլարներ տալով Ելցինի վարչակարգին՝ վճարելու համար

ժողովուրդին ամսականներն ու թոշակները եւ վաստակելու անոնց համակրանքը: Փոխարէնը օլիկարքներուն պիտի յանձնուի քարիւղի սեփականութիւնը, քանզի մինչեւ հիմա այդ արտադրութիւնը կը մնար պետական:

Պերեզովսքի կը յաջողի, եւ 1996 Յուլիսին Ելցին կը վերընտրուի նախագահ: Քարիւղը կը սեփականացուի եւ երեք հսկայ ընկերութիւններ կը ստանձնեն անոր տնօրինութիւնը. Yukos Միխայիլ Խոտորքովսքիի, Sibneft Պորիս Պերեզովսքիի եւ նոր ասպարէզ մտած Ռոման Ապրամովիչի, եւ TNK՝ Միխայիլ Ֆրիտմանի եւ Փեթր Աւէնի: Պետութիւնը կը դադրի վերին ձեռքը ունենալէ քարիւղի վրայ: Ուրիշ օլիկարք մը՝ Մերկէյ Փուկաչեւ, կը հռչակուի պանքայի արքայ: Այս մարդիկ կը դառնան Ռուսաստանի իրական ղեկավարները:

Հետաքրքրական է, որ օլիկարքները չվստահելով սեփական երկիրին, դրամը կը պահէին արտասահման, պատճառ հանդիսանալով դրամագլուխի լայնատարած արտահոսքի: Դրամները կ'երթան օֆշոր, որ շուտով կ'առաջնորդէ պետութեան սնանկացումին:

Վլատիմիր Փութինի մուտքը Ս. Փեթրսպուրկ

1990-ին Արեւելեան Գերմանիայէն Ս. Փեթրսպուրկ (այդ ժամանակ՝ Լենինկրատ) կու գար KGB-ի երիտասարդ աշխատող Վլատիմիր Փութին: 1990-ին կը դառնայ քաղաքապետ Անաթոլի Շապչոքի միջազգային գործերու խորհրդատու, 1991-1996՝ քաղաքապետի գրասենեակի Արտաքին Յարաբերութիւններու Յանձնախումբի պետ, միաժամանակ վարելով այլ կարեւոր պաշտօններ:

Այդ շրջանին Ս. Փեթրսպուրկ դարձած էր մաֆիայի կեդրոն, փտածութիւնը ամէն տեղ էր, ներառեալ դատական համակարգը: Տարածւած էր կազմակերպուած ոճրագործութիւնը: Ոչ մէկ պիզնէսմէն կրնար դիմանալ առանց բարձրաստիճան պաշտօնեայի մը պաշտպանութեան: Եւ Փութին հանդիսացաւ այդ պաշտպաններէն մէկը, կեդրոնանալով պանքայի եւ քարիւղի վրայ: Ինքն էր Ռուսաստանի մեջ Bank of America-ի նախագահ Տէյվիտ Լինկլըշախի վերակացուն: Ինքն էր Ս. Փեթրսպուրկի ամենամեծ քարուղի վերավաճառքի ընկերութեան սեփականատէր Կեննատի Թիմչէնքոյի հովանաւորը, որուն յանձնեց Ս. Փեթրսպուրկի քարիւղի արտահանումի մենաշնորհը:

Իր շուրջը հաւաքեց քանի մը հաւատարիմներ Իկոր Մեչին եւ Ալեքսէյ Միլլէր, անոնց շնորհելով կարեւոր պաշտօններ: Անոնք շուտով պիտի դառնային առաջնակարգ օլիկարքներ եւ մեծ ծառայութիւններ մատուցանէին Փութինին:

Փութին՝ Ռուսաստանի նախագահ

2000 թուականն էր: Ռուսաստանի նախագահական ընտրութիւններ: Ելցին հիւանդ էր եւ անկարող շարունակելու պաշտօնը: Օլիկարքները պէտք էր գտնէին այնպիսի հաւատարիմ յաջորդ մը որ չվնասէ իրենց պիզնէսները: Պերեզովսքի կ'առաջարկէ Փութինը, վստահ ըլլալով որ իրենց մարդն է ան: Օլիկարքներու հովանաւորութեամբ Փութին կ'ընտրուի նախագահ: Պերեզովսքի շուտով պիտի զոջար այս ընտրութեան **4**

ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ԹՈՒՐԹԻԱՆ ԱԿՏԻ ԵՒ ԳՈՐԾՈՒՆ ԵՐԿԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԵՆ. ՄԻՐՁՈՅԵԱՆ

Հայաստանի Արտաքին Գործերի նախարար Արարատ Միր-գոյեանի բնորոշմամբ՝ չնայած այն հանգամանքին, որ Երեւանի ու Անկարայի միջեւ չկան պաշտօնական դիւանագիտական յարաբերութիւններ՝ կողմերի միջեւ ձեւաւորուել է շատ ակտիւ եւ գործուն երկխօսութիւն:

Արարատ Միրգոյեանն այս մասին ասել է Յունիսի 5-ին Ազգային Ժողովում: «Չունենալով պաշտօնական դիւանագիտական յարաբերութիւններ Թուրքիայի հետ՝ մենք ունենք շատ աւելի ակտիւ եւ գործուն երկխօսութիւն, քան բազմաթիւ երկրներ, որոնք ունեն դիւանագիտական յարաբերութիւններ: Անշուշտ, իրաւացի կը լինի որեւէ մէկը, եթէ կ'ասի, որ ժամանակն է, որպէսզի այդ երկխօսութիւնն իր շօշափելի արդիւնքներն ունենայ գետնի վրայ: Եթէ մէկն այդպիսի բան ասի, ես ինքս կը համաձայնեմ», - ասաց նախարարը յաւելելով, որ Հայաստան-Թուրքիա երկխօսութիւնը տեւական ժամանակ է զարգանում է դրական հունով եւ, թէպէտ, կան միջանկեալ արդիւնքներ, բայց վերջնարդիւնքը տեսնելու ժամանակն է, ու դա է հայկական կողմի համոզմունքը:

Միրգոյեանը խօսեց նաեւ Ադրբեջանի հետ յարաբերութիւնների կարգաւորման շուրջ՝ մատնանշելով ու չափազանց կարեւորելով Երեւանի ու Բաքուի միջեւ խաղաղութեան համաձայնագրի տեքստի շուրջ ձեռք բերուած համաձայնութիւնը: Նախարար Միրգոյեանը եւս մէկ անգամ վերահաստատեց, որ Հայաստանը պատրաստ է բանակցութիւններ սկսել Ադրբեջանի հետ՝ որոշելու համար այդ փաստաթղթի ստորագրման վայրը եւ օրը:

ՓՈՇԽՆԵԱՆՆ ՈՒ ԷՐԴՈՂԱՆԸ ՔՆԱՐԿԵԼ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԹՈՒՐԹԻԱ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ ԵՒ ՏԱՐԱԾՄԵՐՋԱՆԱՅԻՆ ՁԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը Յունիսի 5-ին հեռախօսազրոյց է ունեցել Թուրքիայի նախագահ Ռեջեփ Թայիպ Էրդողանի հետ:

Նիկոլ Փաշինեանը Թուրքիայի նախագահին շնորհաւորել է Կուրբան Բայրամ տօնի առիթով: Թուրքիայի նախագահը Հայաստանի վարչապետին շնորհաւորել է Եւրոպական Քաղաքական Համայնքի Գագաթնաժողովը 2026 թուականի գարնանը Հայաստանում անցկացնելու առիթով: Զրուցակիցները քննարկել են Հայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւններին եւ տարածաշրջանային զարգացումներին վերաբերող հարցեր, պայմանաւորուել շարունակել երկխօսութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԱՆՅԱՊԱՂ ՍՏՈՐԱԳՐԵԼ ԵՒ ՎԱԽԵՐԱՑՆԵԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ. ՓՈԽԱՐՏԳՈՐԾՆԱԽԱՐԱՐ

Հայաստանը, չնայած առկայ բոլոր մարտահրաւերներին, վճռական ջանքեր է գործադրում տարածաշրջանում տեւական խաղաղութեան հաստատման համար՝ հիմք ընդունելով տարածքային ամբողջականութեան, ինքնիշխանութեան եւ սահմանների անխախտելիութեան սկզբունքը, որոնք փոխադարձաբար յարգելու յանձնառութիւնը Հայաստանն ու Ադրբեջանը ստանձնել են Ալմա-Աթայի հռչակագրով, Յունիսի 2-ին Գորիսում յայտարարեց փոխարտգործնախարար Վահան Կոստանեանը:

Նա նշեց, որ Հայաստանը հետեւողականօրէն յանձնառու է Ադրբեջանի հետ յարաբերութիւնների կարգաւորմանը:

Յիշեցնելով, որ Երեւանն ու Բաքուն արդէն իսկ յայտարարել են խաղաղութեան համաձայնագրի տեքստի շուրջ բանակցութիւնների աւարտի մասին, Կոստանեանը վերահաստատեց. «Հայաստանը պատրաստ է անյապաղ ստորագրել եւ յետագայում վաւերացնել այն»:

«Կարող եմ վստահեցնել, որ կողմերի բոլոր մտահոգութիւնները հասցեագրելու ամենայատակ, ուղիղ եւ ամենակարճ ճանապարհը համաձայնագրի ստորագրումն է ու վաւերացումը, որով խաղաղ համակեցութեան դարաշրջան կը բացուի մեր տարածաշրջանում»:

Փոխարտգործնախարարը շեշտեց՝ Հայաստան-Ֆրանսիա ապակենտրոնացուած համագործակցութեան 5-րդ համաժողովի անցկացումը Սիւնիքում եւս խաղաղութեան եւ համագործակցութեան յստակ ուղերձ է պարունակում:

ՆԵՂՈՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ Էջ մը եգիպտահայ պատմութենէն

Հ. ԱՌԱԳԵԱՆ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՏԵՐ

Նեղոսի խմբագրութեան հետ կապուած երեք անուններէն Վահան Մամասեանի մասին տեղեկութիւն կարելի չեղաւ գտնել: Կարելի եղաւ հաւաքել Ռշտունիի եւ Փափագեանի կենսագրական ոչ-ամբողջական կէտեր:

Անտօն Ռշտունի

*Նեղոս*էն ետք Ռշտունիին չենք հանդիպիր գրական ասպարէզի մէջ: Եգիպտոսի բանտարկութենէն ազատ արձակուելով, իր անձնական կամքով կը տեղափոխուի Պոլիս եւ 1890-ին կը դառնայ նորակազմ Հնչակեան Կուսակցութեան Պոլսոյ Վարիչ Մարմինի անդամ՝ Համբարձում Պոյաճեանի (Մուրատ), Յարութիւն Ճանկիլեանի (Ղարիպ), Միհրան Տամատեանի, Մարգար Հացագործեանի, Գրիգոր Գըլըճեանի, Յակոբ Գազանճեանի, Ատովմ Ապանեանի եւ ուրիշներու հետ(47):

1893-ի սկիզբները Թուրքիոյ զանազան վայրերէ կը ձերբակալուին ու կը բանտարկուին 49 հայեր, որոնց մէջ կը գտնուէր Ռշտունի իբրեւ Հնչակեան յեղափոխական գործիչ(48): 1893 Մայիս 1-ին բոլորը կը ներկայանան Էնկիւրիի դատարանը ուր տեղի կ'ունենայ հարցաքննութիւն եւ դատաստան: Մայիս 8-ին նոյն տեղը կը կատարուի դատաստանը եւ առանձին կը քննուին իւրաքանչիւր 49-ին ուղղուած ամբաստանութիւնները: Կը ներկայացուի Ռշտունիին.

«Անտոն Ռշտունի 43 տարեկան է, նախկին օրագրող եւ Եգիպտոս Ալեքսանդրիա բնակող»(49):

Ուրեմն, Ռշտունի ծնած է 1850-ին:

Արսէն Կիտուր մանրամասն կը նկարագրէ.

«Մեղադրեալներէն ամէնէն յանդուգն եւ պերճախօսը Անտոն Ռշտունին էր, փորձառու եւ թրծուած յեղափոխական մը, որ կը յայտարարէ.

«Ի գուր կը կարծէք թէ այսպիսի միջոցներով պիտի յաջողիք մեր գործը խեղդել: Հնչակեան կուսակցութիւնը եւ անոր ետեւէն հայ ժողովուրդը վճռած են մինչեւ մահ կռուիլ իրենց պահանջներուն իրագործման համար, որ միաժամանակ թուրք աշխատաւորութեան պահանջն ալ է: Մենք, այս երկրի գաւակներս, կ'ուզենք ազատ ապրիլ, կ'ուզենք որ աշխատաւոր ժողովուրդի համար նպաստաւոր օրէնքներ մշակուին, որ ան ազատուի այլեւս բռնակալութեան ճիրաններէն եւ ձեռք բերէ քաղաքական ազատ կեանքի պայմաններ»:

«Ռշտունին երբ կը խօսէր թուրք պաշտօնեաներու կաշառակերութեան մասին, կը դառնայ դատաւորներու շարքին մէջ տեղ գրաւած զինուորական տեղակալին ու կ'ըսէ.

- Իսկ դուն, որ այսօր կառավարութեան շահերու ջատագով՝ հարցեր կու տաս ինձի, ինքդ, մէկը չե՞ս կառավարութիւնը կողոպտողներէն: Դուն չէի՞ր որ 800 արծաթ մեճիտ առնելով 800 հրացանի փամփուշտ տուիր մեզի:

«Ռշտունիի այս յանդուգն յայտարարութիւնը անակնկալի կը բերէ թէ՛ ամբաստանեալ զինուորականը, թէ՛ ատենանք եւ թէ՛ բոլոր ներկաները: Մեղադրեալը՝ իր վրէժը առնելու եւ հարցը թաղելու համար կը փորձէ բանտին մէջ թունաւորել Ռշտունին. բայց երբ կուսակալը կը տեղեկանայ իրողութիւնը, բժշկական օգնութիւն կը հասցնէ եւ մահուան ճիրաններէն կ'ազատէ Ռշտունին»(50):

Դատարանը թոյլ կու տայ բոլոր մեղադրեալներուն ունենալ իրենց փաստաբանները: Համաձայն Կիտուրին, «Անտոն Ռշտունին գրաւոր կը ներկայացնէ իր վերջին պաշտպանողականը, որ զլուխ գործոց մըն է՝ այն ատենուան հայութեան իղձերն ու ներշնչումները արտայայտող»(51):

Ապա Կիտուր կը քաղէ այս պաշտպանողականէն հատուածներ(52):

Դատավճիռը կ'արձակուի եւ Ռշտունի, 16 այլ ամբաստանեալներու հետ, մահուան կը դատապարտուի բայց փախչելով կ'ազատի կախաղանէն(53):

1896-ին տեղի կ'ունենան ներհնչակեանական յայտնի դէպքերը, ստեղծուելով երկու խումբ՝ Արփիար Արփիարեան եւ համախոհներ (նորեր), եւ Աւետիս Նազարբէկեանց եւ համախոհներ (հիներ): Առաջիններն էին որոնք յետագային պիտի վերանւանուէին Վերակազմեալ Հնչակեաններ: Ռշտունի

կը միանայ արփիարիանական խումբին:

1896-ին Ռշտունի կը գտնուէր Լոնտոն՝ Հնչակեաններու կեդրոնատեղին: Արփիարեան զինք կը կանչէ Փարիզ, ներկայ գտնուելու Հնչակեաններու «արփիարեանական» թեւի հանդիպումին Երիտասարդ Թուրքերու հետ, որ կատարուած էր Արշակ Զօպանեանի միջնորդութեամբ: Հանդիպումը տեղի կ'ունենայ Օգոստոսին, Երիտասարդ Թուրքերէն ներկայ էին *Միզանի* խմբագիր Մուրատ պէյ, Բիզա պէյ եւ երեք երիտասարդ, Հնչակեաններէն Արփիարեան, Անտօն Ռշտունի եւ երեք անձ(54):

1896 Օգոստոս 20-ին (ն.տ.), Լոնտոնի Frithville Gardens-ի մէջ կը գումարուի Հնչակեան Կուսակցութեան Ընդհանուր Ժողովը: Յետագային ժողովը պիտի ընդունուէր իբրեւ Վերակազմեալ Հնչակեաններու Ա. Պատգամաւորական Ժողով: Ժողովի զլուխներն էին՝ Արփիար Արփիարեան, Միհրան Տամատեան, Միհրան Սվազլը (Սվազլեան կամ Սըվազլեան), Արթիւր Օհանջան, Անտօն Ռշտունի, Աղասի, Ապահ եւ ուրիշներ:

Հակառակորդները այս նոր Հնչակեանները (յետագայ Վերակազմեալները) պիտի անուանէին Ալֆարական: Թէ ուրկէ կու գայ այս անուանումը, Արփիարեան կը բացատրէ.

««Ալֆարի»-ն ծածկանունն է Պ. Անտոն Ռշտունիին, որ Եգիպտոս գտնուած ատենը զայն իբրեւ հասցէ կը գործածէ եղեր հեռագիրներու եւ նամակներու համար: Երբ 1896 Յուլիսին Ռշտունի, Տամատ եւ Զիթճեան Նազարբէկէն անջատուելով Ֆրիթվիլ-Կարտնս փողոցը կը փոխադրուին, այդ միեւնոյն «Ալֆարի»-ն իբրեւ հասցէ կուտան: Յետոյ մեր ժողովին գումարման միջոցին ալ նամակները այդ միեւնոյն հասցեով կը ժամանէին: Առաջին թերթերը որ հրատարակուեցան, 1896 Սեպտեմբեր-Նոյտեմբերին, միշտ՝ «Ալֆարի» հասցէն կը կրէին. ետքէն՝ «Ալֆարի»-ն փոխուեցաւ «Ֆրանք»-ի: Հակառակորդները սկսան «Ալֆարական», «Ալֆարիստ» անուանել այն Հնչակեանները որոնք հինգ-վեց տարի ետքը, 1901-1902-ին «Վերակազմեալ» անունը պիտի առնէին»(55):

«Նոր» Հնչակեաններուն (կամ՝ յետագայ Վերակազմեալներուն) յիշեալ նիստէն մէկ ամիս ետք՝ 1896 Սեպտեմբեր 12-ին, Լոնտոնի մէջ «հին» Հնչակեանները կը գումարեն Հնչակեան Կուսակցութեան Պատգամաւորական Ընդհանուր Ժողովի առաջին նիստը, իբրեւ հականիստ մը «նոր»-երու Օգոստոս 20-ին: Հանդէս գալով Աւետիս Նազարբէկեանցի (Հնչակեան Կուսակցութեան Պատգամաւորական Ընդհանուր Ժողովի նախագահ) ստորագրութեամբ պաշտօնական յայտարարութեամբ, նախ կը յիշեցնեն՝ որ Մայիսին արդէն Հնչակեանութեան շարքէն ճամբած էին Արփիարեանը, իսկ այսօր կը ճամբեն նաեւ Ս. Տամատեան, Ռշտունի, Աղասի, Ս. Սվազլեան, Յ. Օհանջանեան եւ անոնց գործակիցները(56):

Երկու Հնչակեան կեդրոններու յառաջացումը կը դառնայ «պաշտօնական»:

1899-ին Ռշտունի գացած է Նիւ Եորք եւ կը համագործակցի այնտեղի Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութեան ղեկավար դէմքերէն Կարապետ Փափագեանի հետ: Ասիկա կը պարզուի Նիւ Եորքէն Լոնտոնի Վերակազմեալներուն ղրկած 1899 Ապրիլ 3 թուակիր նամակէն(57):

Թերեւս այս բոլորը յետադարձ ակնարկով կրնայ պատկերացում տալ Աղեքսանդրիոյ 1889-ի դէպքերու ընթացքին իր ունեցած մասնակցութեան «ոգիին» մասին:

1906-ին զինք վերստին կը գտնենք Աղեքսանդրիա: Եգիպտահայ Սահմանադրական պայքարի յայտնի օրերն էին, եւ Երուանդ Օտեան՝ պայքարին կողմնակից մը, իր *Ազատ խօսքի* 1906 Յունիս թիւին մէջ կը հրատարակէ երգիծական գրութիւն մը՝ թեկնածուներ առաջարկելով շուտով կայանալիք Աղեքսանդրիոյ ընտրութիւններուն համար: Թեկնածուները Աղեքսանդրիա բնակող իրական մարդիկ էին, բայց անոնց ընտրելիութիւնը Օտեանի երեւակայութենէն էր՝ երգիծական հարթակի վրայ: Օտեան իր անունն ալ դրած էր ցանկին մէջ, ինքն-երգիծական մակագրութեամբ: Թեկնածուներէն

մէկը կ'առաջարկէ Անտօն Ռշտունին, մեկնաբանելով. «Ամէնէն վաւերական ու անհերքելի ազգային-ճին սահմանադրութեան հաստատութենէն ի վեր»(58):

Ղեւոնդ քինյ. Փափագեան(59)

Ղեւոնդ քահանայ, աշխարհական անունով Յակոբ, ծնած է Էտիրնէ, 1847 Դեկտեմբեր 6-ին:

Աւարտած է տեղոյն Արշակունեան Վարժարանը եւ մեկնած Երուսաղէմ՝ Ժառանգաւորաց Վարժարանի աշակերտ:

1874-ին, Երուսաղէմ գտնուող Եղիա Տնտեսեանէն կը գնէ հայկական գիրեր եւ ինքնօգնութեամբ կը տիրապետէ գրաշարութեան:

Վերադառնալով ծննդավայր, քանի մը տարի կ'աշխատի վաճառատան մը մէջ եւ 1870-ին ուսուցիչ կը կարգուի Արշակունեանի:

1871-1876՝ Արշակունեան Վարժարանի Թորգոմեան Ընկերութեան տնօրէն, որմէ ետք կ'երթայ Տիմօթէքա մինչեւ 1879 Յուլիս:

1879 Օգոստոս 5-ին քահանայ կը ձեռնադրուի Հասքէոյ Գրիգոր Սրբազանէ, եւ եօթը տարի կը պաշտօնավարէ ծննդավայրի եկեղեցիին մէջ:

Երբ Յակոբ Պարոնեան իր *Խիկար* երգիծաթերթը կը փոխադրէ Էտիրնէ, 1885-1886-ին կը դառնայ անոր գրաշարը, եկեղեցիի շրջափակի խուցին մէջ շարելով Երուսաղէմէն բերած գիրերը:

1886 Մարտին Իզմիրլեան Սրբազանին կ'ուղեկցի Եգիպտոս, երբ կ'երթար ստանձնելու եգիպտահայութեան առաջնորդութիւնը: Երեք տարի կը պաշտօնավարէ Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ:

1887 Ապրիլէն մինչեւ 1889 Ապրիլ եղած է Վիեննայի նորահաստատ *Հանդէս ամսօրեայի* Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչը(60):

Աղեքսանդրիոյ մէջ, իր հետ բերած հայերէն գիրերով 1888 Մայիսին կը հրատարակէ եգիպտահայ առաջին գիրքը, Բուսճուքցի վիրաբոյժ Մկրտիչ Ս. Թիւթիւնճիէֆի վիպակը *Դատապարտեալն Շուշան*: Այս վիպակը իբրեւ թերթօն 1887-ին հրատարակուած էր *Արմէնիա* լրագիրին մէջ(61):

Նոյն գիրերով կը շարէ *Նեղոսը*:

Յայտնի դէպքերէն ետք, 1889 Ապրիլին կը մեկնի Աթէնք, ուրկէ կ'անցնի Կալաց (Ռումանիա) եւ 17 տարի կը պաշտօնավարէ քաղաքի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ:

Չենք գիտեր եթէ ոստիկանական հապճեպ փոխադրութեան հետեւանքով կրցած է Աղեքսանդրիայէն հայ գիրերը հետը վերցնել թէ ոչ: Ամէն պարագայի, Կալացի մէջ ձեռք կը բերէ հայերէն եւ ռումաներէն տառեր, որոնցմով լոյս կ'ընծայէ գիրքեր երկու լեզուներով:

1906-ին Պուքրէշի ցուցահանդէսին ստացած է արծաթեայ մետալ եւ Յորելեարի շքանշան:

1906-ին կը հաստատուի Թուլչա (Ռումանիա), ուր յետագային կը մնայ անգործ՝ տեղոյն եկեղեցին փակուելուն պատճառով:

(Վերջ 4)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

47. Արսէն Կիտուր, *Պատմութիւն Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան 1887-1962*, Ա. հատոր, Պէյրութ, Հրատարակութիւն Ս. Դ. Հնչակեան Կուս. Պատմագրութեան Կեդր. Յանձնախումբի, 1962, էջ 50:

48. *Պատմագիրք Կիւրինի*, պատասխանատու խմբագիր՝ Պետրոս Մինասեան, Պէյրութ, Հրատարակութիւն Կիւրինի Հայրենակցական Միութեան, 1974, էջ 352-354:

49. Անդ, էջ 353:

50. Արսէն Կիտուր, նշ. աշխ.ը, էջ 122-123:

51. Անդ, էջ 123:

52. Անդ, էջ 123-124:

53. Անդ, էջ 214:

54. Արփիար Արփիարեան, «Մենք եւ Երիտասարդ Թիւրքերը», *Նոր կեանք*, Լոնտոն, 1 Նոյեմբեր 1900, Գ. տարի, թիւ 21, էջ 325-326:

55. Ա[րփիար] Ա[րփիարեան], «Ալֆարականը», *Լուսաբեր*, Գահիրէ, 21 Սեպտեմբեր 1907, Գ. տարի, թիւ 422, էջ 1:

56. «Նախագգուշութիւն», *Հնչակ*, Լոնտոն, 28 Սեպտեմբեր 1896, իններորդ տարի, թիւ 18, էջ 137-138: **4**

ԳԱՀԻՐԷ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԶԱՀԱԿԻՐԻ 69-ՐԴ ՅԱԻԵԼՈՒԱԾԸ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՓԱՍՔԱԼ ՍԵՊԱՀԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ *Ջահակիրի* ԿԹ. (69) Յաւելուածը՝ Փասքալ Սեպահ, *Ժողովածու լուսանկարներու երկու հատորով (Եգիպտոսի շրջան)*, Ա. հատոր (418 էջ):

Երկու յաջորդական հատորներու մէջ պիտի ամփոփուին Փասքալ Սեպահի Եգիպտոսի շրջանի լուսանկարներէն 698 նմոյշ: Ներկայ Ա. հատորը կը բովանդակէ հետեւեալ բաժանումները. «Փարաւոնական (Վերին Եգիպտոս)», «Փարաւոնական (Ստորին Եգիպտոս)», «Իսլամական» եւ «Քրիստոնէական»:

Գիրքը կարելի է անվճար բեռնել այստեղ.

https://archive.org/details/tchahagir-supplement-no.-69

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՊԱՏՐԱ՝ՍՏ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՊԱԳԱՅԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՆՁՆԵԼ ՎԱՀՐԱՄ ԱԹԱՆԷՍԵԱՆ

Երբ մենք խօսում ենք Պետութիւն-Եկեղեցի այսօր գոյութիւն ունեցող ճգնաժամից, մեղմ ասած, ապա պէտք է նախ հասկանալ հետեւեալը: Այս անախորժութեան պատճառը մարդկայի՞ն է, թէ՞ ինստիտուցիոնալ, այսինքն՝ հիմքում Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի եւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անձնական, փոխադարձ հակակրանքն է, կրկին մեղմ ասած, թէ խորքում իրաւամբ ինստիտուցիոնալ, անյաղթահարելի խաչընդոտ կայ», - ֆէյսբուքի անձնական էջում գրում է Թաթուլ Յակոբեանը:

Խոստովանենք, որ վերջին օրերի տեղեկատուա-քարոզչական «աղմուկի» մէջ այս հարցադրումն առանձնանում է ոչ միայն խօսոյթի բացառիկ չէզոքութեամբ, ոճի հանդուրժողականութեամբ, այլեւ առաջին հերթին խորութեամբ եւ ակտուալութեամբ: Հարցին, ինչ խօսք, տարբեր, իրարամերժ, հակոտնեայ պատասխաններ կարող են տրուել, ինչը նոյնպէս բնական է:

Կարծում եմ, որ «այս անախորժութեան» պատճառն անձնական չէ, ինստիտուցիոնալ է: Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին քրիստոնէական աշխարհում կրօնական բացառիկ կառոյց է, դաւանաբական ընդհանրութիւն չունի ոչ Կաթոլիկ, ոչ

Ուղղափառ եկեղեցու հետ եւ այդ կարգավիճակը համարում ու ներկայացնում է որպէս հայկական ինքնութեան հիմքերի հիմքը՝ անկախ նրանից, թէ հայ առաքելական եկեղեցու հովուապետն ով է:

Այսօր Հայաստանը՝ որպէս անկախ պետութիւն, իր հնարաւորութիւններով չի կարող սպասարկել ՀԱԵ այդ կարգավիճակը կամ նման կարգավիճակի ինքնավերագրումը: Ղարաբաղեան երկրորդ պատերազմում ծանր պարտութիւնը Հայաստանին պարտադրում է վերանայել ոչ միայն արտաքին քաղաքական, անվտանգային քաղաքականութիւնը, այլեւ ազգային ինքնութեան կոնցեպտը: Դա օրիէկտիւ անհրաժեշտութիւն է՝ անկախ նրանից, թէ ով է Հայաստանի վարչապետը, ինչ կուսակցութիւն է ներկայացնում:

Այս իրավիճակի յաղթահարման երկու հնարաւորութիւն կայ. կամ սահմանադրութեամբ ամրագրում է Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու՝ որպէս պետական ինստիտուտի կարգավիճակ, եւ ՀԱԵ-ն ստանում է քաղաքականութեամբ զբաղուելու, իշխանութեան բոլոր մարմիններում ներկայացուած լինելու լեգիտիմ իրաւունք, կամ Սուրբ Աթոռը հռչակում է պետութիւն՝ ինչպէս Վատիկանը:

➡ 4

ԺԱՆՆԱ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅ Է ԳՏՆՈՒԵԼ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐՔԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻ ԲԱՑՄԱՆԸ

Հայաստանի Կրթութեան, Գիտութեան, Մշակոյթի եւ Սպորտի նախարար Ժաննա Անդրեասեանը եւ նախարարի տեղակալ Դանիէլ Դանիէլեանը մասնակցել են Երեւանի Անգլիական այգում Զանգակ գրատան կազմակերպած Մանկական Գրքի Փառատօնի բացմանը:

Այս մասին յայտնում են ԿԳՄՍ նախարարութիւնից՝ նշելով, որ փառատօնն անցկացւում է Երեխաների Միջազգային Օրուայ՝ Յունիսի 1-ի շրջանակում եւ նպատակ ունի երեխաներին նուիրել մի իրադարձութիւն, որտեղ ամէն ինչ պտտւում է գրքի, ընթերցանութեան ու ստեղծագործութեան շուրջ՝ ապահովելով ուրախ

ժամանց:

ԿԳՄՍ նախարար Ժաննա Անդրեասեանը կարելորել է փառատօնի անցկացման ձեւաչափը՝ շնորհակալութիւն յայտնելով կազմակերպիչներին, գործընկերներին ու մասնակիցներին մեծ աշխատանքի համար:

«Շատ խորհրդանշական է, որ Մանկական Գրքի Փառատօնով ենք նշում Երեխաների Պաշտպանութեան Միջազգային Օրը՝ երեխային կապելով գրքին: Ընթերցանութիւնը գիտելիքների, հմտութիւնների ու արժեհամակարգի ձեւաւորման ամենակարեւոր ճանապարհն է», - ասել է նախարարը եւ յաւելել, որ նմանատիպ միջավայրերում տեսանելի է ➡ 4

ԽՈՂԵՐ

ՀԱՆԳՍՏԱԻԷՏ ՍՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ ԱԻԱԳԵԱՆ

Տիրող է հանգստաւէտ ստախօսութիւնը: Ստախօսութիւն՝ բառին լայն իմաստով, այսինքն՝ խեղաթիրում, այլափոխում, կեղծում, զեղծում, քողարկում, եւլն., ըլլայ անհատական կամ խմբային ու հիմնարկային դրսեւորումներով: Մինչդեռ ստախօսութիւնը ենթադրուած է ըլլալ անհանգստաւէտ: Ասիկա դարձած է այնքան տիրական՝ որ ճշմարտախօսութիւնն է որ դարձած է անհագստաւէտ, քանի որ ճշմարտախօսութիւնը վերածուած է ստախօսութեան ածանցեալին: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս խաղաղութիւնը դարձած է աշխարհի ամենամեծ ստախօսութեան՝ պատերազմի ածանցեալը:

Հանգստաւէտութիւնը շատ աւելի զգացական է, ուղղակիօրէն ազդող մարդու տրամադրութեան վրայ քան ճշմարտախօսութիւնը: Անհանգստաւէտութիւնը շատ աւելի վանողական է եւ զգացմունքային խռովութեան ուղղակի պատճառ քան ստախօսութիւնը: Հանգստաւէտութիւնն ու անհանգստաւէտութիւնը ֆիզիքական են, ստախօսութիւնն ու ճշմարտախօսութիւնը՝ բարձրաշերտ նշաններ: Նշանները կարելի է դիրութեամբ խեղաթիրել: Նշաններու իրականութեան հետ համապատասխանութեան պահպանումը ուժեղ ներաշխարհի տիրութեան արդիւնք է:

Ստախօսութիւնն ու ճշմարտախօսութիւնը ուղիղ յարաբերական չեն յաջորդաբար անգրագիտութեան ու գրագիտութեան հետ: Գրագիտութիւնը՝ եթէ Ճիշդ ընկալումի եւ հարազատ ներքնականացումի պարագային կրնայ յառաջացնել հրաշքներ, իսկ հրաշքներուն մէջ խօսքի եւ մտածողութեան միջեւ միայն ներդաշնակութիւն կրնայ գոյանալ, այսինքն՝ միայն կրնայ գործել հանգստաւէտ ճշմարտախօսութիւնը: Այդ նոյն գրագիտութիւնը՝ վերամբարձ եւ իշխանական ընկալումի պարագային, որ շատ տարածուած է արդիական աշխարհին մէջ, միայն կրնայ հանգստաւէտութիւնը հեռացնել ճշմարտախօսութենէն:

Արդիւնաբերութիւն դարձած է հանգստաւէտ ստախօսութիւնը, զոր դիրութեամբ մտած է մտաւորական եւ մշակութային բնագաւառներէն ներս՝ բանասիրութիւն, կուսակցութեան պատմութիւն, ժողովուրդի պատմութիւն, նշանաւոր դէմքերու կենսագրութիւն, եւլն.: Արդիւնաբերութիւն, ուրեմն՝ գաղափարախօսութիւն: Մէկ լումայի երկու կողմերը: Երբ ստախօսութիւնը կը դառնայ արդիւնաբերութիւն-գաղափարախօսութիւն, որուն կը հաւատայ ամբոխը, ան կը դադրի ստախօսութիւն ըլլալէ: Հանգստաւէտ ստախօսութիւնը կը ստանայ հանգստաւէտ ճշմարտախօսութեան պատրանք: Հանգստաւէտ ստախօսութիւնը դարձած է հանգստաւէտ ճշմարտախօսութիւն՝ ոչ-իրական հողի վրայ: Պատրանք, որ աւելի իրական կ'երեւի քան ինքը իրականութիւնը: Պատրանք, որուն քանդումը, կամ վերադարձը դէպի ճշմարտախօսութիւն, կը դառնայ կործանիչ, քանզի ամբոխը կը մերժէ ճշմարտախօսութիւնը, ան գոհ է պատրանքով, հանգիստ կը զգայ այնտեղ:

Պատրանքային հանգստաւէտ ճշմարտախօսութեան չենթարկուիլը, դիմումը իրական (ոչ-պատրանքային) հանգստաւէտ ճշմարտախօսութեան, ծայրագոյն պարագային կրնայ համարուիլ ոճիր:

Հանգստաւէտ ճշմարտախօսութիւնը՝ որ համագօր է մարդկային ներաշխարհի ներդաշնակութեան, ենթակային, կամ ճշմարտախօսութեան կրողին համար միաժամանակ կը վերածուի անհանգստաւէտ ճշմարտախօսութեան՝ արտաքին աշխարհին հետ երկխօսելու պարագային, քանի որ վերջինս մերժած է ճշմարտախօսութիւնը: Հանգստաւէտ ճշմարտախօսի մտաւոր ու հոգեկան ներքին կազմուածքն է որ պիտի որոշէ ինչ ուղղութիւն ընտրել եւ ինչ աստիճան մնալ ներքին հանգստաւէտութեան սահմաններէն ներս: Մինչեւ վերջ հանգստաւէտ ճշմարտախօսութիւն ընտրողները բաւական կը տուժեն իրենց կեանքին մէջ:

ԿԳՄՍ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՆԵՐԿԱՅ Է ԵՂԵԼ ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԼԱՔՆԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱԻՈՐ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԵԱՆԸ

Հայաստանի Կրթութեան, Գիտութեան, Մշակոյթի եւ Սպորտի նախարար Ժաննա Անդրեասեանը եւ նախարարի տեղակալ Ալֆրէդ Քոչարեանն Յունիսի 3-ին այցելել են Ե. Չարենցի անուան Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարան դիտելու *Յիշողութեան պաքներ* խորագրով ժամանակաւոր ցուցադրութիւնը:

Արմենպրէսի փոխանցմամբ՝ ԿԳՄՍ նախարարութիւնից յայտնում են, որ առաջին անգամ ցուցադրուել են հայ մեծերի՝ գրականութեան, երաժշտութեան, թատրոնի եւ կինոյի երեւելիների անձնական ժամացոյցները: Ներկայացուած շուրջ 60 ժամացոյցները պատկանել են Միքայէլ Նալբանդեանին, Յովհաննէս Թումանեանին, Ալսեւլ Բակունցին,

Վահրամ Փափագեանին, Բարսեղ Կանաչեանին, Մարտիրոս Սարեանին եւ այլոց:

Նախարարը շրջել է ցուցասրահում, հետաքրքրուել ժամացոյցների պատմութեամբ, որը ներկայացրել է թանգարանի տնօրէն Միւզաննա Խոջամիրեանը:

Նախարար Ժաննա Անդրեասեանը բարձր է գնահատել ցուցադրութեան կազմակերպումը եւ կարելորել հանրութեան աւելի լայն շերտերի այցելութիւնների ապահովումը՝ շեշտելով ցուցադրութեան տեսանելիութեան եւ իրազեկուածութեան բարձրացման հարցը:

Ցուցադրութիւնը կը գործի մինչեւ Յուլիսի 30-ը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ՊԸԸՔՏԱՆԵԱՆ ՍՐԱՀ

Կիրակի, 15 Յունիս 2025, երեկոյեան ժամը 8.30-ին

ՄԵՆԱՀԱՄԵՐԳ

Հովանաւորութիւն՝

ԳԵՐՇ. Տ. ԱՇՈՏ ԵՊՍԿ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

Բարեխնամ Առաջնորդ Եզիպտահայ Թեմի

Պատուոյ հիւր

Ն. Վ. ԱՐՄԷՆ ՄԱՐԳՍԵԱՆ

Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան Եզիպտոսի մէջ

Ելոյթ կ'ունենայ զանաւատահայ

աշխարհահոյակ երգչուհի՝

ԱԼԻՆ ԳՈՒԹԱՆ

(քոլորաթուրա սովորանք)

Դաշնակի նուագակցութիւն՝

ՄԱՐԹԷՆ ՏԸԼԻԷ

Յայտագիր՝

Ա. ՄԱՍ

Կովիտաս՝ *Քելէ, քելէ, Երկինքն ամպել է,**Չինար եւ/Շողեր ջան եւ Օխրանի ծառ*Ալեմշահ՝ *Իմ երգը եւ Ես սիրեցի*Կանաչեան՝ *Օրոր*Bellini: *Norma*, 'Casta diva'Puccini: *La rondine*, 'Chi il bel sogno di Doretta'Տիգրանեան՝ *Անուշ*, «Ասում են ուրին» եւ

«Խելագարութեան տեսարան»

Բ. ՄԱՍ

Donizetti: *Anna Bolena*, 'Al dolce guidami'Gounod: *Roméo et Juliette*, 'Je veux vivre'Կանաչեան՝ *Պրճինկո* եւ *Յայգերգ*Կովիտաս՝ *Գարուն ա, Կանչէ կռունկ, Չեմ կրնայ**խաղայ, Ալագեազ/Խնկի ծառ* եւ *Կռունկ*Դոլորիսանեան՝ *Օրհնունակ*Verdi: *I vespri siciliani*, 'Mercè, dilette amiche'Verdi: *La traviata*, 'È strano... Sempre liberà'ԺԱՆՆԱ ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅ Է ԳՏՆՈՒՅԸ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐՔԻ ՓԱՌԱՏՈՒՄ ԲԱՅՄԱՆԸ

դառնում տաղանդաւոր միտքը, որը յետագայում կարող է զարգանալ:

Շրջելով տաղաւարներում եւ ծանօթանալով հրատարակիչների արտադրանքին, նախարար Ժաննա Անդրեասեանը նշել է՝ ակնյայտ է, որ մանկական գրատպութեան արտադրանքը շուկայում մրցունակ է: Նա յատկապէս ընդգծել է հայերէնով մանկական գրականութիւն եւ զարգացման խաղեր ունենալու կարեւորութիւնը, որը կարող է նաեւ կրթական գործընթացի մաս կազմել՝ ուսուցումը դարձնելով առաւել կենդանի ու գրաւիչ: Նախարարը կոչ է արել երեխաներին օգտուել առիթից եւ ընտրել գրքեր ամառային ընթերցանութեան համար եւ, Սեպտեմբերին դպրոց գնալիս, ընկերների հետ կիսուել տպաւորութիւններով: Փառատօնի ընթացքում գուգորդում են գրական իրադարձութիւնները եւ ուրախ ժամանցը, խաղային ծրագրերը, երաժշտական միջոցառումները, թատերական ներկայացումները, մրցոյթներն ու անակնկալները: Երկու օրերի ընթացքում նախատեսուած են մանկապատանեկան գրքերի շնորհանդէսներ, անվճար զիփ-լայն, թատերական ներկայացումներ, սիրելի բենդերի համերգներ, աշխատարաններ, ժամանցային խաղեր, մեծ գեղչեր ու ակցիաներ:

Փառատօնի շրջանակում Զանգակ գրատունն իր շուրջն է համախմբել Հայաստանում մանկապատանեկան գրականութիւն հրատարակող հրատարակչութիւններին, կրթական խաղեր արտադրողներին, մշակութային կենտրոններին:

ՓՈՒԹԻՆԻ ՀՐՈՍԱԿԱԽՈՒՄԸ՝ ՕԼԻԿԱՐՔՆԵՐԸ

1

համար:

Փութին եւ հին օլիկարքներու մաքրագործումը

Բայց Փութին ուներ նոր հեռանկար՝ ստեղծել իր սեփական օլիկարքները: Ան լռելեայն հասկցած էր՝ որ քարիւղի եւ կազի վրայ տիրելը կը նշանակէ իշխանութիւն ձեռք բերել Ռուսաստանի վրայ եւ անկէ դուրս:

Կը մնար պատճառաբանութիւններով մէկ-մէկ ձեռքազատուիլ հին օլիկարքներէն:

Օգոստոս 2000-ին արկածով կ'ընկղմի ռուսական Քուրսք սուզանար: Պերեգովսքի իր հեռատեսիլի կայանէն կը ցուցադրէ ընտանիքներուն վիշտը եւ պետութեան դէմ զայրոյթը, մանաւանդ որ պետութիւնը մինչ այդ արհամարհանքով վերաբերած էր զոհերուն նկատմամբ: Փութին կը հակաճառէ Պերեգովսքիին: Պերեգովսքի Փութինի վարչակարգը կ'անուանէ բռնապետական:

Պորիս Պերեգովսքիի շնորհիւ քարիւղի բարձունքներուն հասած էր Ռոման Ապրամովիչ: Անոնք դարձած էին ոչ միայն գործընկերներ՝ միասին վարելով Sibneft-ը, այլ մօտիկ ընկերներ: Փութին կը դիմէ Ապրամովիչին, որ կը դաւաճանէ Պերեգովսքիի բարեկամութիւնը եւ կ'առաջարկէ իր ամբողջական ծառայութիւնը Փութինին: Վերջինիս օգնութեամբ, ցած գինով կը գնէ քարիւղի ընկերութիւնը եւ կը դառնայ Փութինի ամենամերձաւոր խմբակին անդամ: Վերջ Պերեգովսքիի: Ան կը գաղթէ Լոնտոն եւ 2013 Մարտ 23-ին մահացած կը գտնուի Լոնտոնի մերձակայքի առանձնատան մէջ: Մինչեւ այսօր ոչ ոք բացայայտած է մահուան պատճառը:

2003 Փետրուար 19-ին՝ պաշտօնական հանրային հանդիպում Փութինի հետ: Ներ-

կայ է Միխայիլ Խոսորոքովսքի, որ կը քննադատէ Ռուսաստանի փտածութեան աստիճանը եւ յատկապէս Փութինի աջ բազուկ Իկոր Մեչինը՝ 600 միլիոն տոլլար յափշտակութեան համար: Փութին կը հակաճառէ՝ Խոսորոքովսքիին մեղադրելով տուրքերու խարդախութեան մէջ: Հոկտեմբերին կը կալանաւորուի Խոսորոքովսքի: Վերջ Խոսորոքովսքիի: Փութին Yukos-ը կու տայ Իկոր Մեչինին:

Ռուսաստանի նախագահը ապահոված է քարիւղի մեծ մասին վրայ վերահսկողութիւնը:

Կարգը կու գայ կազին: Ի տարբերութիւն քարիւղին, կազի արդիւնաբերութիւնը երբեք չէր սեփականացուած: Զայն կը վարէր հանրային հսկան Gazprom-ը, որ դարձած էր պետութիւն մը պետութեան մէջ, հասնելով փտածութեան բարձր աստիճանի: Անոր նախագահն էր պետական օլիկարք Ռէմ Վիսիխին, որուն դիրքէամբ կարելի եղաւ դատաւարտել հսկայ քանակութեամբ կազի եւ քարիւղի գողութեան մէջ: Փութին Վիսիխինը կը փոխարինէ իր աջ բազուկ Ալեքսէյ Միլլերով:

Ելցինի օլիկարքներէն բաւական ժամանակ գործուն կը մնար պանքէր Մերկէյ Փուկաչեւ: Փութին զինք չէր միացուցած իր խմբակին: Փուկաչեւ գիտակ էր շատ բաներու: Շատ բան գիտէր: Վերջապէս 2012-ին Փութին կ'ըսէ իրեն՝ որ պիտի գնեն եւ բռնազրաւեն իր ողջ ունեցուածքը Ռուսաստանի մէջ: Փուկաչեւ կ'ապաստանի Ֆրանսա:

Յաջորդ քայլը կ'ըլլայ իր օլիկարքներով նուաճել Արեւմուտքը:

Ա.

(Շար. 1/2)

ՆԵՂՈՍ ՀԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ

Էջ մը եզիպտահայ պատմութենէն

2

57. Արփիար Արփիարեանի լոնտոնեան թղթածրարը Գահիրէի մէջ, Գահիրէ, Զահակի (Յաւելում ժԳ.), 2018, էջ էջ 214-215:

58. Ազատ խօսք, Աղեքսանդրիա, 2 Յունիս 1906, Ա. հատոր, տետր 6, էջ 87:

59. Բացի յատուկ յիշատակած մասնակի աղբիւրներէս, Ղեւոնդ քինյ. Փափագեանի կենսագրութիւնը վերցուցած եմ Թէոդիկի հատորէն՝ *Տիպ ու տառ*, Կ. Պոլիս, Վ. եւ Հ. Տէր-Ներսէսեան, 1912, էջ 143-145: Համառօտ կեն-

սագրութիւն մը կայ նաեւ այստեղ՝ Մկրտիչ Եպիսկոպոս Աղաւնունի, *Միաբանք եւ այցելութիւն հայ Երուսաղէմի*, Երուսաղէմ, Տպարան Սրբոց Յակոբեանց, 1929, էջ 235-236:

60. Հանդէս ամսօրեայ, Ապրիլ 1887, առաջին տարի, թիւ 4. Ապրիլ 1889, երրորդ տարի, թիւ 4:

61. *Արմէնիա*, 14/26 Նոյեմբեր 1887, Գ. տարի, թիւ 30 - 28 Նոյեմբեր / 10 Դեկտեմբեր 1887, Գ. տարի, թիւ 34:

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՊԱՏՐԱՄՍ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՊՈԳՈՅԻ ՀԱՄԱՐ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՆԶՆԵԼ

3

Որեւէ այլ կարգաւորում պետութիւն-եկեղեցի յարաբերութիւններին «անախորժութիւնը» չի յաղթահարելու: Որքան էլ մենք փաստարկենք, որ Եկեղեցին սահմանադրութեամբ եւ օրէնքով քաղաքականութեամբ զբաղուելու իրաւունք չունի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի խօսքը, լինի դա Ամանորի ուղերձ, թէ Սուրբ Ծննդի պատարագի քարոզ, ըստ էութեան քաղաքական է: Այդպէս է ամբողջ աշխարհում:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հայ ժողովրդի ինստիտուցիոնալ ներկայացուցիչներից է, նրա հոգեւոր հօտի մեծ մասը Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացի չէ եւ իր ազգային ինքնութիւնը կապում է Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հետ, անկախ նրանից՝ «Էջմիածնական» է, թէ՛ «անթիլիասական»: Հայ ժողովուրդը բարդ «օրգանիզմ» է, Հայաստանը որպէս պետութիւն ոչ միայն չի կարող այն ամբողջութեամբ կառավարել, այլեւ նման յաւակնութիւն չպէտք է ունենայ:

Ըստ էութեան, դարաբաղեան երկրորդ պատերազմը միջազգայնօրէն ապաւեզիտի-

մացրել է «Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք» եռամիասնութեան նարատիւր կամ, աւելի ճիշտ, հետապնդել է առաջին հերթին հէնց այդ նպատակը՝ կոտրել «համաշխարհային ազգի» հայկական «մատրիցան»: Քաղաքական կամ իրական Հայաստանն այդ օրիւկ-տիւ իրողութիւնը ճանաչում է, «հոգեւորը» ոչ: Գերիսնդիրը դա է, նարատիւր, որ Եկեղեցու գլխաւորութեամբ հնարաւոր է ապահովել համազգային համախմբում եւ «կասեցրնել հայկական ինքնութեան անկումը»:

Օրիւկտիւ իրողութիւն է, որ այսօրուայ Հայաստանում չկայ քաղաքական ուժ կամ դաշինք, որ կարող է ներկայացնել, պայմանականօրէն ասած՝ «ազգային ռենեսանսի պլատֆորմ»: Այդ համարձակութիւնը դրսեւորում է Եկեղեցին կամ նրա վերնախար՝ փորձելով ձեւաւորել իշխանափոխութեան «հանրային պահանջութեան» մթնոլորտ եւ այդ հիման վրայ՝ «կրիտիկական զանգրւած»: Եկեղեցին, սակայն, ֆորմալ առումով ոչ այդ գործընթացի, ոչ էլ հնարաւոր հետեւանքների համար որեւէ պատասխանատւութիւն չի կրում: Եկեղեցին պատրա՛ստ է

ՓՈՒԹԻՆԻ ՀՐՈՍԱԿԱԽՈՒՄԸ՝ ՕԼԻԿԱՐՔՆԵՐԸ

Անգլիա

2003 Յունիսին Ռոման Ապրամովիչ կը գնէ Լոնտոնի ռոտագնդակի Չելսի ակումբը: Աւելորդ է ըսել ինչ կը նշանակէ ունենալ ռոտագնդակի մեծագոյն ակումբ մը:

Յիշենք որ հին օլիկարքներէն տակաւին անկախաբար կը գործէին քարիւղի TNK ընկերութեան երկու գլուխները Միխայիլ Ֆրիտման եւ Փեթր Աւէն: Փութին-Թոնի Պլէր բանակցութենէ ետք, Ֆրիտման կ'ապահովէ Փութինի առաջին միջազգային տնտեսական յաղթանակը, 2003 Յունիսին Լոնտոնի մէջ ստորագրելով դաշինքի համաձայնութիւն TNK-ի եւ բրիտանական անդրազգային ընկերութեան British Petroleum-ի միջեւ: Ֆրիտման եւ Աւէն պաշտօնապէս կը միանան Փութինի խմբակին:

Անշարժ գոյքի եւ այլ մեծագումար գործարքներ եւս, եւ ԻԱ. դարու սկիզբը Լոնտոնը այնքան կը լեցուի ռուսական օլիկարքական դրամով, որ նոյնիսկ կը տարածուի Լոնտոն-կրատ անունը: Փութին նուաճած է Անգլիան:

Ռուսական օլիկարքական դրամը ազդեցութիւն կ'ունենայ բրիտանացի ղեկավարներուն վրայ, յատկապէս Պահպանողական Կուսակցութեան:

Gunvor

Ապրանքներու առետուրի անդրազգային ընկերութիւն մըն է Gunvor, որուն գլխաւոր գրասենեակը կը գտնուի Շրնէ: Հիմնուած 2000-ին, անոր գործունէութիւնը կեդրոնացած է քարիւղի գնումի եւ վաճառքի վրայ: Ի թիւս այլոց, կը փոխադրէ ռուսական քարիւղին մէկ երրորդը: Gunvor-ի վերին ձեռքը կը պատկանի Փութինի Ս. Փեթրսպուրկի խմբակի գլխաւոր սինէրէն Կեննատի Թիմչենքոյին: Երբ Փութին որոշէ քարիւղի հոսքը նուազեցնել այստեղ կամ աւելցնել այնտեղ, խնդիր չկայ, զայն գործադրելու համար կը գտնուի Թիմչենքոն:

Գերմանիա

Ռուսական կազը Արեւմուտք կը փոխադրուէր Gazprom-ի միջոցով: Խողովակներուն գլխաւոր մասը կ'անցնէր Ուքրաինայէն, որ Ռուսաստանէն կը ստանար իր սակագինը: Բայց 2004-ին կը փոխուի Եւրոպայի դիմագիծը: Ութ նախկին ընկերվարական հանրապետութիւններ կը միանան Եւրամիութեան եւ կոնակ կը դարձնեն Ռուսաստանին: Իսկ Ուքրաինայի մէջ, Նարնջագոյն Յեղափոխութեան եւ Արեւմուտքի օգնութեամբ իշխանութեան եկած նախագահ Վիթթոր Եուշչենքօ եւս կը հեռանայ Մոսկուայէն: Փութին կը ծրագրէ նոր խողովակ կառուցել դէպի Գերմանիա: Խողովակը պիտի անցնի Պալթիք Ծովու յատակէն, բնականաբար շրջանցելով Ուքրաինան կամ որեւէ այլ երկիրի ցամաքային տարածք: Խողովակի գիծը կ'անուանուի Nord Stream: Գերմանացիներուն կողմէ այս ծրագիրին գործադրիչ միտքը կ'ըլլայ գործող քանցելը Կերհարտ Շրէտեր: Համաձայնութիւնը կը ստորագրուի Պետրինի մէջ, 2005 Սեպտեմբեր 8-ին: Gazprom-ի Ալեքսէյ Միլլերը կը դառնայ Գերմանիոյ Եւրոպայի ամենամեծը տնտեսութեան, կազ մատակարարողը: 10 օր ետք Շրէտեր կը կորսնցնէ ընտրութիւնները Անկելա Մերքելի դիմաց: Փութին Շրէտերին կը նշանակէ Nord Stream-ի տնօրէններու խորհուրդի անդամ: Երկուքը լաւ բարեկամներ էին: Երկուքը միասին նոյնիսկ օրեր անցուցած են Փութինի ամառանոցը, միասին գուարճանալով:

Սառ Պատերազմի ժամանակ, երբ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ KGB-ի գործակալն էր Փու-

թին, Արեւելեան Գերմանիոյ շթագիի գործակալ մըն էր Մաթիաս Վարնիկ: Երկուքը մօտ յարաբերութիւններ ունէին: Փութին զինք կը նշանակէ Nord Stream-ի գործադիր տնօրէն:

Nord Stream-ով Փութին գնեց Գերմանիան:

Եւս օլիկարքական փոխարինում

2013-ին, Միխայիլ Ֆրիտման եւ Փեթր Աւէն տակաւին կը տիրէին ռուսական քարիւղի մէկ մասին վրայ: Հակառակ որ իրենց ծառայութիւնները ամբողջական էին Փութինին եւ մաս կը կազմէին իր խմբակին, Փութին վերջապէս կ'որոշէ լրիւ տիրապետութեան տակ վերցնել քարիւղը: Իկոր Սէչինին կը յանձնարարէ գնել քարիւղի ընկերութիւնը եւ անոնց վճարել 26 միլիարտ տոլլարի հսկայ գումարը, փոխանակ, ուրիշներու նման, բռնագրաւելու ունեցուածքը եւ պատժելու անոնց: Սէչին կը դառնայ ռուսական ուժանիւթի ամենակարեւոր անձը Rosneft ընկերութեան միջոցով:

Ֆրանսա

Վերջապէս՝ Ֆրանսան: Քրիսթօֆ տը Մարժերի 2007-ին կը նշանակուի ֆրանսական քարիւղի Total ընկերութեան տնօրէն: Կ'ուզէ իր բաժինը ունենալ ռուսական քարիւղէն, որուն համար անհրաժեշտ էր ստանալ Փութինի անձնական հաւանութիւնը: Այս նպատակով կը հովանաւորէ Ս. Փեթրսպուրկի Մարիինսքի Թատրոնը, որուն գեղարուեստական ղեկավարն էր Փութինի շատ մօտիկ անձնաւորութիւն մը նուագավար Վալերի Կերկիւի: Տը Մարժերի կը յաջողի հանդիպիլ Փութինին եւ մտերմանալ հետը:

Փութին ունէր երազ մը: Յայտնաբերել եւ շահագործել հիւսիսային բեւեռը գտնուող Եամալ թերակղզիի կազը: Այս նպատակով աշխատանքի կը կոչէ Novatek անունով կազի ռուսական փոքր ընկերութիւն մը, որուն ետեւը թաքնուած էին երկու օլիկարքներ՝ յայտնի Կեննատի Թիմչենքօ եւ նոր բարձրացող Լէոնիտ Միխէլսոն: Փութին երկուքին կու տայ Եամալի շահագործումի իրաւունքը: Բայց պէտք կար յաւելեալ դրամական ներդրումի: Փութինի ընտրութիւնը կ'երթայ տը Մարժերիի: 2011-ին կը ստորագրուի համաձայնագիր Total-ի եւ Novatek-ի միջեւ: Total՝ կը նշանակէ հասնիլ նաեւ Ֆրանսային, Անգլիայէն եւ Գերմանիայէն ետք: Ֆրանսայի դեսպանը յատուկ արարողութեամբ կը շնորհաւորէ Թիմչենքոն եւ կու տայ շքանշան ֆրանքօ-ռուս յարաբերութիւններու ծիրէն ներս:

2014-ին Մոսկուայի մէջ արկածով կը մահանայ տը Մարժերի Բայց Total կը պահէ մասնաբաժին մը:

Կը կառուցուի բնական կազի հեղուկացումի մեծ գործարան մը, բաւական բարդ եւ ցուրտ տարածքի վրայ: Ծրագիրը շատ կարեւոր էր, քանի որ նաւու միջոցով հեղուկ կազը կարելի կ'ըլլար փոխադրել արեւելք դէպի Չինաստան, եւ արեւմուտք դէպի Եւրոպա, առանց երկիրներու մէջէն անցնող խողովակներու: 2017-ին գործարանը կը սկսի աշխատիլ: Փութինի խմբակին միացած է նոր օլիկարք մը՝ Լէոնիտ Միխէլսոն:

Այսպէս, Gazprom՝ Միլլեր, քարիւղ՝ Սէչին, բնական կազի հեղուկացում՝ Թիմչենքօ եւ Միխէլսոն, բոլորն ալ ուղղակիօրէն ենթակա Փութինին:

Նորէն Գերմանիա

Փութին եւ Gazprom կը բանակցին Գերմանիոյ քանցելը Անկելա Մերքելի հետ կառուցելու Պալթիք Ծովու երկրորդ կազի խողովակ ֆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՓԱՇԻՆԵԱՆՆ ՈՒ ԷՐՈՂԱՆԸ ՔՆՆԱՐԿԵԼ ԵՆ ՀԱՅ-ԹՈՒՐԳԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԻՈՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Հայաստանի վարչապետն ու Թուրքիայի նախագահը Ստամբուլում Յունիսի 20-ին կայացած հանդիպմանը քննարկել են երկու հարեւան երկրների յարաբերութիւնների կարգաւորման ընթացքը: Նիկոլ Փաշինեանն ու Ռեջէփ Էրդողանն ընդգծել են կառուցողական երկխօսութեան շարունակականութեան եւ կոնկրետ արդիւնքների հասնելու կարելւորութիւնը, հաղորդում է կառավարութիւնը:

Նրանք անդրադարձել են նաեւ տարածաշրջանային իրադարձութիւններին եւ այդ համատեքստում երկկողմ համագործակցութեան հնարաւոր ուղղութիւններին:

Վարչապետ Փաշինեանն ընդգծել է Հայաստանի հաւատարմութիւնը տարածաշրջանում խաղաղութեան եւ կայունութեան ապահովման գործընթացին եւ շեշտել հարեւանների հետ յարաբերութիւնների կարգաւորման քաղաքականութեան շարունակականութեան իր յանձնառութիւնը:

Էրդողանը, ըստ թուրքական լրատուամիջոցների, յայտարարել է, որ Անկարան կ'օգտագործի բոլոր դիւանագիտական միջոցները՝ ոչ միայն Կովկասում, այլեւ ամբողջ տարածաշրջանում կայունութիւն հաստատելու համար:

Երկու երկրների ղեկավարները վերահաստատել են պատրաստակամութիւնը՝ շարունակելու ուղիղ կապերն ու երկխօսութիւնը:

Ստքեր են փոխանակուել Հայաստան-Ադրբեջան խաղաղութեան գործընթացի, ինչպէս նաեւ Հայաստանի Կառավարութեան «Խաղաղութեան խաչմերուկ» նախագծի շուրջ:

Թէեւ Հայաստանի ղեկավարները տարբեր առիթներով նախկինում մեկնել են Թուրքիա, բայց Փաշինեանի այցը առաջինն է, որի առիթը ոչ թէ պաշտօնական կամ ոչ պաշտօնական միջոցառումներն են՝ երդմնակալութիւն կամ ֆուտբոլային հանդիպում, այլ հէնց երկկողմ բանակցութիւնները:

Հայաստանում Փաշինեանի այցը նրա կուսակիցները պատմական են որակել:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԳՄՍ ՆԱԽԱՐԱՐՆ ԱՌԱՋԱՐԿԵԼ Է,

ԹԷ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԵՐՆ ԻՆՉ ԳՐՔԵՐ ԿԱՐԴԱՆ ԱՄՈՒՆԸ

ԿԳՄՍ նախարար Ժաննա Անդրէասեանը ֆէյսբուքեան գրառմամբ առաջարկել է, թէ դպրոցականներն ինչ գրքեր կարդան ամռանը:

«Ամառը նաեւ կարդալու շրջան է: Առաջարկում եմ միասին կարդանք հետեւեալ գրքերը եւ աշնանը՝ դասերը սկսուելուց յետոյ, միասին քննարկենք այդ գրքերը: Տարրական դասարանների երեխաներին առաջարկում եմ կարդանք եւ յետոյ քննարկենք Ղազարոս Աղայեանի *Անահիտը* հեքիաթը:

Միջին դպրոցի երեխաներին առաջարկում եմ կարդանք եւ յետոյ քննարկենք Անտուան դը Սենտ Էքզիյալերիի *Փոքրիկ իշխանը*: Աւագ դասարանների սովորողներին առաջարկում եմ կարդանք եւ յետոյ քննարկենք Ռիչարդ Բախ, *Ջոնաթան Լիվինգսթոն ճայր*:

Ի դէպ, կառավարութեան Յունիսի 20-ի ընդունուած որոշմամբ գրքի փառասօնը կը տանենք մարզեր. այս տարի բացի Երեւանից այն կ'անցկացնենք նաեւ Միւնիքում եւ Շիրակում», - գրել է նախարարը:

ԵՐԲ ԿԸ ՄԻԱԶՈՒԼՈՒԻՆ ՃԱԽՐՈՒՆ ՁԱՅՆՆ ՈՒ ԽՈՀԱԿԱՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ալին Գուրանի Գահիրէի մենահամերգին առիթով

Հ. ԱԻԱԳԵԱՆ

Հայկական Ընթերցասրահի յատուկ հրաւերով Գահիրէ կը գտնուէր հռչակաւոր գանատահայ սովորանօ Ալին Գուրան, որ Կիրակի, Յունիս 15-ին, Հելիոպոլսոյ Պըլըքտանեան Սրահին մէջ կու տար Եգիպտոսի իր անդրանիկ մենահամերգը:

Դաշնակով կը նուագակցէր երգչուհիին երկար տարիներու գործընկերը՝ Մարթէն Տըլիէ (Martin Delié):

Եգիպտահայերուս համար ոչ-սովորական երկկոյթ մը՝ ոչ-սովորական արուեստագիտուհիի մը կողմէ: Այլեւ ամբողջ Եգիպտոսի տարողութեամբ հազուագիւտ է որ հրաւիրուին այս բարձրութեամբ եւ հռչակով կատարողներ՝ նոյնիսկ Գահիրէի Օփերայի մակարդակով:

Ներկայ գրութիւնս յղացուած է մենահամերգին առիթով՝ անոր տպաւորութեան տակ: Քննախօսական չէ դասական իմաստով, այլ խառնուրդ մը քիչ մը ամէն բանի տպաւորութիւն, կարծիք, մեկնաբանութիւն, պատմութիւն, յիշողութիւն:

Հայկական Ընթերցասրահի անունով բացումի խօսքը կարդաց տիկ. Հերմինէ Վարժապետեան, հակիրճ խօսքերով ներկայացնելով հիւր երգչուհին:

Մենահամերգը սկսաւ Կոմիտաս Վարդապետի ժողովրդական երգերու փունջով: Համակ մեկնաբանութիւն էր Գուրանի կոմիտասեան պարգետումը: Ձայնը՝ երկրորդական: Ձայնը՝ հանդէս պիտի գար քիչ մը վերջ:

Քէլէ, քէլէ խօսքերուն մէջ սիրահարը կը գովերգէ սիրուհիին յատկանիշները՝ «գովական խելք», «չինարի բոյ», «լուսնկայ շող», «սիրունիկ ձէն», «հուր կրակ սէր», «անուշիկ պաչ», աչքին առջեւ բերելով աղջկան նագանի քայլուածքը (քէլէ):

Քնարական երգ մը, փետալային հնչիւնի վրայ ճախրող գնայուն մեղեդիով:

Առաջին երգէն իսկ մէտեղ էլաւ Գուրանի մեղմամեղմերուն (pp) հնչեղութիւնը՝ յատկապէս բարձր ձայնանիշերուն մէջ, ինչպէս նաեւ կոմիտասեան մեկնաբանութեան համեմատական եւ մտածուած ազատութիւնը: Այս յատկանիշները ընդհանուր պիտի ըլլային Գուրանի կատարած Կոմիտասի բոլոր երգերուն համար:

Ճշգրիտ *Քէլէ, քէլէ* պարագային, անիկա աճապարել-արագացանելու (acc.) եւ այդ արագութիւնը կասեցնելու (rit.) «մրցակցութիւն» մըն էր:

Եգիպտոսի մէջ, *Քէլէ, քէլէ* առաջին արձանագրուած կատարումը կը վերագրուի թէնոր Արմենակ Շահ-Սուրատեանին, 1922 Փետրուար 28՝ Ադէքսանդրիոյ Ամերիքըն Միշընի սրահ, դաշնակի նուագակցութեամբ Ժ. Մորկեզէի:

Երկինքն ամպել է երգի խօսքերուն մէջ սիրոյ կրակը կը յագենայ տենչով եւ միանալու շոյող բաղձանքով:

Միաշունչ գործ մը, փոփոխակային տարբերակով հանդէս եկող երկու երաժշտական նախադասութիւններով, որոնք կ'արտայայտեն ամբողջ ներաշխարհի մը քաղցր եւ երջանիկ:

Գուրանի կողմէ քանի մը յատուկ ընտրուած կլիսանտօ կէտեր (օրինակ՝ «անցՆԵՍ», առաջին անգամ), յաջորդած մեղմօրէն պնդուած անոր տարբերակը («անցՆԵՍ», երկրորդ անգամ), բաւարար էին յառաջացնելու տրամադրութիւն եւ որակ: Նաեւ, յատուկ ձգտում մը գրեթէ իւրաքանչիւր նախադասութեան տալու զանազանութիւն՝ ըլլայ ուժականութեան կամ բնոյթի առումով:

Եգիպտոսի մէջ զայն առաջին անգամ հնչեցուցած է սովորանօ Քրիստինէ Գալֆայեան (Բարսէղ Կանաչեանի ապագայ կինը), 1918 Հոկտեմբեր 26 Գահիրէի Հայկական Սրահ:

Փունջի երրորդ թիւն էր՝ *Չինար ես / Շողեր ջան*: *Չինար ես*: Միքուհին հեռացած է: Տեղագին սիրահարը կը վերյիշէ անոր տիպարը: Մի՛ հեռանար, կը տենչայ ան: Ապա կու լայ, եւ նոյնիսկ ինքզինք յանցաւոր կը նկատէ անոր հեռացումին համար:

Փետալի հնչիւնի տիրապետութիւնը եւ դաշնակի աջ ձեռքի մոթիֆի փոփոխակային յաւերժ կրկնութիւնը կը ստեղծեն սպասողական տրամադրութիւն:

Շողեր ջան: Շողերի (Շողեր ջան) հանդէպ սիրոյ զգացումներու արտայայտութիւն՝ նագանի քմայքով արտայայտուած:

Աշխուժութիւնը, երգիծական մոթիֆները, ուրախ

ընթացքը՝ յատկանիշներն են այս կուռ գործին:

Ալին Գուրանի *Չինար ես*ի մեկնաբանութիւնը, կարելի է ըսել, ամբողջութեամբ ձայնախաղ ու ռճախաղ մըն էր մեղմութեան տիրապետութեան տակ՝ նախադասութիւններու վերջաւորութիւններու գերյանգումով:

Շողեր ջան եւ ահաւասիկ երգչուհիին մեղմախաղերը կը փոխուին թեթեւ ցնծութեան եւ ալիքաւոր լուսաւորութեան առանց լուսավառութեան:

*Շողեր ջան*ի խմբերգային տարբերակը Եգիպտոսի մէջ վարած է Բարսէղ Կանաչեան 1921 Դեկտեմբեր 8-ին՝ Ադէքսանդրիոյ Ամերիքըն Միշընի սրահ: Մեներգը կատարած է Արմենուհի Մահտեսեան (*Արեւի* խմբագիր եւ յայտնի յօդուածագիր Օննիկ Մահտեսեանի կինը), 1929 Հոկտեմբեր 12 Գահիրէի Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահ:

Շարքի վերջին ընտրանին էր *Օրբանի ծառ*: Երեք ժողովրդական երգերու յաջորդական համադրում՝ *Օրբանի ծառ*, *Հա տուէք*, եւ *Հովն ընկաւ*: Իմաստային կեղորոնը եւ բանագործական ծանրութիւնը առաջինն է, ուր օտարութեան մէջ գտնուող պանդուխտը կ'ողբայ իր ճակատագիրը: Օրբանի ծառը այլեւս պէտք չէ պտղաբերէ՝ աշխարհը փուչ է եւ անօրէն:

Առաջինի դաշնակի պիւրկ ու ձգեալ նուագակցութիւնը եւ յուզառատ ներուժականութիւնը անմիջապէս համակիչ են եւ սրտաճմլիկ: Երկրորդ եւ երրորդ երգերը՝ ընդլայնելով հանդերձ առաջինի սլացքը, անպայման չէ որ կը շարունակեն անոր իմաստը, այլ նշանակալիօրէն մեղմելով հոգեկան խռովքը՝ կը յառաջացնեն հաճելի ընդհանրութիւն:

Զօրեղ մուտք մը Գուրանի կողմէ՝ իբրեւ թատերայոյց վիճակի մեկնակէտ: Ի բնէ քոյրաթուրա, եւ ասիկա դրոշմուած ունկնդիրիս ենթագիտակցութեան մէջ, *Հովն ընկաւ*ի ցած ձայնամասի գրեթէ մեծոյանման փոխակերպումը՝ լիիրաւ հնչերանգով, բաւական հաճելի անակնկալ մը եղաւ:

Օրբանի ծառ Եգիպտոսի մէջ առաջին անգամ մեներգած է Կոմիտաս Վարդապետ, Եգիպտոսի իր երկու համերգներուն, 1911 Յունիս 5՝ Ադէքսանդրիոյ Թատրոն Ալիամպրա, եւ 1911 Յունիս 25՝ Գահիրէի Թատրոն Ապպաս:

Գուրգէն Ալէմշահ: Ֆրանսահայ վաղամեռիկ տաղանդաւոր երաժշտահանը՝ որ Սփիւռքի հետզհետէ ինքնուրացումի հետեւանքով կ'անհետանայ սփիւռքահայ նուագացանէն, մինչ գրեթէ կը բացակայի Հայաստանի կատարողական ասպարէզէն ներս, ներկայացուցաւ իր երկու գեղեցիկ երգերով՝ *Իմ երգը* եւ *Ես սիրեցի*:

Իմ երգի մէջ Յովհաննէս Թումանեան կ'արտայայտէ իրեն բնորոշ նուրբ գաղափարներէն մէկը: Թերեւս արտայայտուած գաղափարն է որ կը բնորոշէ Թումանեանը: Ենթական հարուստ է զանձերով, այդ զանձերն են բարութիւնն ու սէրը, զորս կը բաշխէ ձրի: Քանի որ բանաստեղծութիւնը գրուած է առաջին դէմքով, աւելի նեղ եւ ուղղակի իմաստով այդ զանձը կարելի է նկատել Թումանեանի գրելու ունակութիւնը: Լայն իմաստով, իւրաքանչիւր մարդու տալու կարողութիւնը, տալու հրճուանքը:

Բազմիցս տրամադրութիւն փոխող երաժշտութիւն՝ քիչ մը անկախ խօսքերէն, երբեմն մեղեդիի արեւելեան շեշտադրութեամբ, ուրիշ տեղ մը կշռոյթի կայտառ դրսեւորումով, երգը իր ամբողջութեան մէջ խիստ տպաւորիչ է, դաշնակի ճկուն նուագակցութեամբ:

Արագ-դանդաղ, առջեւ-ետեւ, զօրեղ-թեթեւ՝ տարուբերումներու վրայ հիմնուած Գուրանի մեկնաբանութիւնը արդէն, ի տարբերութիւն Կոմիտասէն, կը սկսի երեւան բերել նաեւ ձայնային գործօնը: Վերջաւորութեան, կշռութային եւ ուժային լաւ տրամաբանուած վերելք մը դէպի աւարտական ճիչը տանող, բայց ճիչ մը՝ ձայնային ճիշդ դրուածքով: Ճիչ մը՝ որ արթնցուց ունկնդիրը, տալով առաջին որոտալից ծափահարութիւնը, ունկնդիր մը՝ որ պիտի սկսէր հետզհետէ աւելի ու աւելի ոգեւորուիլ: Վերջապէս, Կոմիտաս արտաքին ոգեւորութեան առիթներ քիչ կ'ընծայէ, անոր ներգործ ընդոծին խորութիւնը դժուար է փոխարինել ծափահարութեան աղմուկով:

Թումանեանէն դէպի Վահան Թեքեան եւ *Ես*

սիրեցի երգը: Այստեղ բանաստեղծը սէրը ներկայացուցած է իբրեւ ներքին զգացողութիւն, որուն խորութիւնը անմատչելի կը մնայ ուրիշին: Եթէ նոյնիսկ սիրոյ ծուխը տեսանելի ըլլայ, անոր կրակը կը մնայ անտեսանելի: Մէրը Թեքեանի մօտ ունի համընդհանուր իմաստ, ան ներաշխարհի արտայայտութիւնն է: Իսկ երաժշտութիւնը հետեւողական ու ծրագրուած վերելք մըն է, ձայնի ազատ ելեւէջումներով:

Հոգեկան ալեկոծում դրաւ Գուրան թեքեանական սիրոյ մէջ, թրթռուն գեղգեղանք՝ ալէմշահական եղանակին:

Իմ երգը եւ *Ես սիրեցի* Եգիպտոսի մէջ առաջին անգամ կատարուած են Ալէմշահի ղեկավարած երկու համերգներուն, 1938 Նոյեմբեր 13՝ Ադէքսանդրիոյ Թատրոն Ալիամպրա, եւ 1938 Նոյեմբեր 17՝ Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի Էուրթ Մեմորիլ Նոյ: Մեներգչուհին էր մեծօ-սփրանօ Աստղիկ Բարլանեան (ծնեալ՝ Ղոնդախչեան, Կարսի մէջ մտերմութիւն Եղիշէ Զարեանին, որ անոր ձօնած է իր առաջին զիրքը՝ *Երեք երգ տխրադալով աղջկան*), հեղինակի դաշնակի նուագակցութեամբ:

Բարսէղ Կանաչեանի *Օրորը* (խօսք՝ Գամառ Քաթիպա): Թերեւս սփիւռքահայ երաժշտահանի մը արժանիօրէն ամենաշատ կատարուող գործը: Թերեւս նաեւ հայ երաժշտութեան ամենայայտնի հեղինակային օրորը, քնարական էջի լաւագոյն նմոյշ մը: Հակառակ այս «ամեն...»-երուն, երաժշտագէտները կը սիրեն զայն տեղաւորել հայկական երաժշտութեան «ոչ-հայկական» դասակարգին մէջ, հիմնուելով ձայնեղանակի եւ կշռոյթի ազգային սահմանումներու վրայ: Այստեղէն, պիտի չըսէի կատարողական արուեստի եւ երաժշտագիտութեան հակադրութիւն, այլ ազգայինի հասկացողութեան տեսակ, որ կը սիրէ մեկուսացնել ամբողջ ժողովուրդի մշակութային-մշակութասէր շերտի մը ընկալողականութիւնը՝ ի սէր ինքնասահմանուած ազգայինի, այսինքն, մշակութային ազգային՝ երբ ազգային պատկանելութիւնը անձի մը գիտակցական ընտրողական կողմնորոշումն է, ի դէմս էթնիք ազգայինի՝ երբ ազգային պատկանելութիւնը DNA-ի պարտադրութիւնն է:

Երգչուհի-դաշնակահար Գուրան-Տըլիէի միասնական մեկնաբանութիւնը աննկարագրելիօրէն տպաւորիչ էր: Գուրան մեծ կարողութեամբ սկիզբէն մինչեւ վերջ պահեց մեղմ (p) ուժականութիւնը՝ վեր եւ վար անփոփոխ, հիմնուած միաշունչ երկար նախադասութիւններու վրայ: Տըլիէ, միւս կողմէ, դաշնակի միջնանուագներուն ուժականութիւնը կը բարձրացնէր մէկ աստիճան՝ կարծեք իբրեւ քիչ մը շեշտուած հեկեկանք, անմիջապէս վերադառնալու երգչուհիի խաղաղութեան:

Օրորը Եգիպտոսի մէջ ներկայացուցած է Կանաչեան, այնտեղ կազմակերպած անդրանիկ համերգներուն ընթացքին, 1921 Դեկտեմբեր 8՝ Ադէքսանդրիոյ Ամերիքըն Միշընի սրահ, եւ 1922 Փետրուար 12՝ Գահիրէի Թատրոն Տար Ալ-Թամսիլ: Առաջինը կատարած է տիկ. Կ. Դամիկեան, դաշնակի նուագակցութեամբ տիկ. Արաքսի Մանավեանի, երկրորդը՝ օր. Օրածան Օադիկեան:

Անցում դէպի իտալական օփերան եւ երկու ռճականօրէն տարբեր արիաներ:

Առաջինը Պելլինիի *Norma* օփերայի 'Casta diva'-ն (Անարատ աստուածուհին): Քրմապետութիւնի աղաչանքն է լուսինի աստուածուհիին խաղաղութիւն տարածելու երկիրին վրայ: Պէլ քանթոյի ամենայայտնի նմոյշներէն մէկը:

2

ԵՐԲ ԿԸ ՄԻԱԶՈՒԼՈՒԻՆ ՃԱԽՐՈՒՆ ԶԱՅՆՆ ՈՒ ԽՈՀԱԿԱՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ...

Գուրթան որոշած է իր երգը սկսիլ դաշնակի երկու հատածանի արփէժներէն ետք՝ առանց ֆլյութի նախապատրաստող նախաբանին: «Օդէն կախուած» դաշնակի յետնախորք մը՝ որմէ երգչուհին կրցաւ անմիջապէս որսալ իր ելեւէջը: Այլապէս, երկար մեղեդիական գիծերու ձայնային տիրապետութիւնը, զգայուն եւ բիրեղեայ արտայայտչականութիւնը, նրբագեղ յստակութիւնը, ինչպէս նաեւ ներքին կորովն ու ծածկուած յախուռնութիւնը, կարելոր բացայայտումներ եղան Գուրթանի արուեստին:

Եգիպտահայ շրջանակներու մէջ, *Նորմա*էն դաշնակի հատուած մը հնչեցուցած է տիկ. Հ. Մկրտիչեան 1913 Յուլիս 27-ին, Գահիրէի Ազգային Սրահին մէջ: ‘Casta diva’-ն առաջին անգամ կատարած է Ռօզ Պատմագրեան 1937 Մարտ 14-ին, Աղեքսանդրիոյ Լիսէ Ֆրանսէի սրահին մէջ, նուագախումբի եւ երգչախումբի ուղեկցութեամբ, նուագավարութեամբ ամուսինին Աշոտ Պատմագրեանին:

Յաջորդ իտալական արիան էր ‘Chi il bel sogno di Doretta’ (Տորեթթայի գեղեցիկ երազը), Փուչինիի *La rondine* օփերայէն:

Արիայի բնաբանն է. «Ի՞նչ նշանակութիւն ունի հարստութիւնը, երբ վերջապէս ծաղկի երանելի երջանկութիւնը»:

Արիային մէջ Փուչչինի առիթ տուած է սոփրանոյին բացայայտել իր ձայնական կարողութիւնները՝ ծփացող նրբագոյն բարձր հնչիւններու ընդմէջէն:

So-էն սո երկու ութեակ տարածութեամբ երգ մը: Առկայծող ու փայլուն, սրածայր դարձուածքներով, Գուրթան նրբերանգաւորեց ձայնատետրի միակ բարձր սո-ն՝ ձգտելով զայն պահել միջին մեղմութեան վրայ, արտայայտած ըլլալու համար հեղինակային calore (ջերմութիւն) նշումը: Յաճախ ձայնականօրէն անյարմար թռիչքներն ու ձայնամիջոցային (intervalllic) ուսումները Գուրթանի մօտ յայտնուեցան ճարպիկ անցումներով եւ թեւածող կորովով:

Մենահամերգի առաջին մասը վերջացաւ Արմէն Տիգրանեանի *Անուշ* օփերայէն երկու հատուածներով՝ «Ասում են ուրին» եւ «Խելագարութեան տեսարան»:

Ալին Գուրթան մասնակցած է *Անուշի* երկու ամբողջական բեմադրութիւններու, մէկը՝ Միշիկըն Օփերայի մէջ, 2001-ին, երբ այդ թատրոնի արտադրութեամբ օփերան կը ներկայացուէր հայերէն լեզուով, միւսը՝ Երեւանի Օփերայի եւ Պալէի Թատրոնին մէջ, 2008-ին:

«Ասում են ուրին» արիան կը ներկայացնէ *Անուշի* սիրոյ սպասումի հոգեվիճակը: Եթերային մելամաղձութեամբ զայն մեկնաբանեց Գուրթան:

Երկրորդը՝ «Խելագարութեան տեսարան»-ը, խռովալից ու փոթորկալից անկայուն հոգեկան թռիչքներու ամբողջականութիւն մը:

Իսկ անոր վերջին ձայնանիշը՝ բարձր ու-ն, մարմնաւորումն է բարձր ձայնանիշի հաճոյքին, գրաւչութեան եւ վաւերականութեան: Մէկ ձայնանիշ մը չէ որ պիտի վճռէ երգի կատարումին ճակատագիրը, բայց այդ ձայնանիշը, եթէ յաջող կատարուի՝ ամբողջ նախընթաց տպաւորութիւնը պիտի ամրացնէ ստոյգ աւարտով, եթէ վատ կատարուի՝ պիտի փճացնէ ամբողջ նախընթաց տպաւորութիւնը: Եթէ երգչուհին չի տիրապետեր անոր՝ նախընտրելի է զանց առնէ զայն: Բայց զանց առնելով առաջ կու գայ «արժանապատուութեան» հարցը: Կատարողը չի փափաքիր ըսած ըլլալ՝ «ես չունիմ այդ ձայնանիշը»: Եւ որքան լսած ենք Անուշներ՝ որոնք ծայրը ծայրին արձակած են այդ ձայնանիշը՝ «արժանապատուութեան» համար: Ուրիշներ զայն վերածած են առանց ձայնական յենակի ճիշի:

Վերջին երեսուն տարիներուն Եգիպտոսի մէջ քանի մը անգամ հնչած է «Խելագարութեան տեսարանը»: 1997 Սեպտեմբեր 21-ին, նոյն Պըլըքտանեան Սրահին մէջ, այս տեսարանով իր մենահամերգը կ’աւարտէր քոլորաթուրա Էմմա Պապիկեան (դաշնակի նուագակցութիւն՝ Իրինա Արգարեան): Վերջաւորութեան արձակած է ու-ն, շատ կարճ ու կտրուկ, այնքան որ օտար ունկնդիր մը, որ քովս կը գտնուէր եւ որուն անձանօթ էր *Անուշ*ը, զարմացաւ թէ ինչու այսքան կարճ պահած է աւարտական ձայնանիշը:

Յետոյ Յասմիկ Պապեան եւս նոյն երգով կ’աւարտէր Հ.Բ.Ը.Միութեան 100-ամեակի մենահամերգը, 2006 Ապրիլ 16-ին, Կումհուրեկա Սրահին մէջ (դաշնակի նուագակցութիւն՝ Վարդան Մամիկոնեան): Վերիզմոյի եւ որոշ պէլ քանթոյի քաջահմուտ

երգչուհին, բնականաբար, պիտի տար բնաւ ոչ-հասուն ու-ն: Այլապէս իր կատարումը արժանի էր ուշադրութեան: Այդ ժամանակ կը գրէի. «Տրամադրութիւններու եւ յոյզերու փոփոխութիւն մըն է այս տեսարանը՝ որ կ’արտացոլէ հերոսուհիին հոգեկան վիճակը: Ձայնային գոյներու հմուտ յաջորդակաւութեամբ, Պապեան յաջողեցաւ նրբօրէն կատարել անցումները մէկ հոգեվիճակէն միւսը, աստիճանաբար հասնելով բարձրակետային եզրայանգումին»: (*Օրծեռնակ*, Ապրիլ-Յուլիս 2006, թիւ 22-23, էջ 102:)

Թերեւս քիչ մը խակ քննախօսակաւ ն մըն էր ասիկա՝ երաժշտական-յորինողական յատկանիշները ուղղակի փոխանցելով կատարումին: Եւ ահաւասիկ Ալին Գուրթեան, այս երգով կ’աւարտէ մենահամերգին առաջին մասը: Ռէ-ն գոյութիւն ունեցաւ իր մօտ լիարժէք թրթռացումով, ընդարձակ հնչականութեամբ եւ երկար տեւողութեամբ: Վերջապէս մենք գործ ունինք Գիշերային թագուհի եւ Լաքմէ երգած արուեստագիտուհիի հետ: Հանդիսատեսը իրաւունք ունէր թնդալու:

Իսկ մինչեւ ու-ն, ունկնդիր եղանք խաղարկային երգեցողութեան: Խաղարկային՝ ոչ թէ մարմնական դերասանութեան իմաստով, թէեւ այդպիսի դիմային եւ շարժումէնային արտայայտութիւններ կային՝ բեմական մենահամերգի ամենապատշաճ սահմաններուն մէջ: Գուրթան խաղաց իր ձայնով՝ յարատեւաբար փոխելով ձայնային խորութիւնը, թեթեւութիւնը եւ դրուածքը, խաղաց արագութիւններով՝ շարժընթացի անընդհատ փոփոխութիւններով: Դրականօրէն շատ հեռու էր ուղղաձիգ կատարում մը ըլլալէ:

Եգիպտոսի մէջ յաճախ կատարուած են *Անուշ*էն հատուածներ: Տպագիր նոթա գոյութիւն չունենալուն, անոնք կը կատարուէին լսողական վերարտադրութեամբ, բանաւոր փոխանցումի սկզբունքով: Վաղագոյններէն մէկն է «Բարձր սարեր»-ու կանացի կատարումը օր. Ա. Եկարեանի կողմէ, 1923 Սեպտեմբեր 19՝ Աղեքսանդրիոյ Հայ Ակումբի սրահ:

Եղած են երեք ամբողջական բեմադրութիւններ, բոլորն ալ յատուկ երաժշտական յարմարեցումներով եւ մշակումներով:

1. 1925 Մարտ 29՝ Գահիրէի Էզպէքիէ Պարտէզի Թատրոն, բեմադրիչ՝ Գերասիմ Արիստակեան, նուագավար՝ Վինչենզօ Քարրօ, Անուշ՝ Վալանթին Ամիրայեան, Սարօ՝ Հրանդ Զարդարեան, Մօսի՝ Թերզիպաշեան:

2. 1931 Նոյեմբեր 8՝ Աղեքսանդրիոյ Ալ-Մօասսայի թատրոն, նուագավար՝ Վ. Ալաթի, Անուշ՝ Էմմա Արծիւ, Սարօ՝ Հայկ Արծիւ:

3. 1946 Մայիս 25՝ Գահիրէի Արքայական Օփերա, կազմակերպութեամբ Ռ. Ա. Կուսակցութեան Հեղինակաւոր ակումբին, եւ 1946 Յուլիս 20՝ Աղեքսանդրիոյ Թատրոն Ալիպամպրա, կազմակերպութեամբ՝ *Արեւի* Աղեքսանդրիոյ բարեկամներուն, բեմադրիչ՝ Ժենիա Արիստակեան-Փոլիաքին, նուագավար՝ Նաում Փոլիաքին, խմբավար՝ Ղազարոս Ղազարոսեան, Անուշ՝ Հանրիէթ Կարապետեան, Սարօ՝ Լորիս Աբրահամեան, Մօսի՝ Միհրան Երկաթ (որ քանի մը տարի ետք պիտի դառնար Երեւանի Օփերայի ամենահոյակաւոր Մօսին):

Մենահամերգի երկրորդ մասը կը սկսի Տոնի-ձեթթիի *Anna Bolena* օփերայի ‘Al dolce guidami castel natio’ (Առաջնորդէ զիս դէպի սիրելի հայրենի ամրոցը) արիայով: Աննա Պոլենա արիան կ’երգէ սպասելով գլխատումի պահը. ան կը յիշէ մանկութեան տունը եւ Փերսիի սէրը: Կարօտ, սէր, վիշտ, տառապանք եւ զայրոյթ կը միախառնուին խիստ մեղեդային եղանակի մէջ: Այդ մեղեդին է գոր վեր կը հանէ Գուրթան՝ տրամադրութիւններու մեղմաշունչ ընդհանրացումի ծիրէն ներս, յորդուն ու ողորկ լեկաթոյի գործադրութեամբ:

Շարլ Կունօ եւ *Roméo et Juliette*-ի վալսը՝ ‘Je veux vivre’ (Կ’ուզեմ ապրիլ): Երգին մէջ Ժիւլիէթ կը փափաքի ապրիլ իր երագին մէջ, ուր յաւերժական գարուն կը տիրէ:

Ցուցադրական սկիզբ մը ունի վալսը, երբ երգչուհին առանց նուագակցութեան, կը կատարէ վերէն վար քրոմաթիք վազք մը: Կատարողներէն շատեր դժուարութիւն կ’ունենան այդ յանկարճակի ուսումնէն ետք ճշգրիտ երգել կիսահնչիւնները կա մ ձայնանիշէր զանց առնելով, կա մ երգելով կլիսանսօ, երբեմն նոյնիսկ անկարող ըլլալով քրոմաթիք վայրէջքը կանգնեցնել տուեալ ձայնանիշին վրայ: Գուրթանի համար՝ ոչ մէկ խնդիր, ոչ մէկ դժուարու-

թիւն: Ամէն բան բնական է եւ տեղին:

Ն ա ի ս ա հ ա ր ու կ - ներու (acciaccatura) եւ ցատկող ձայնանիշերու միջոցով Ժիւլիէթի արտայայտած անվստահ ուրախութիւնը երգչուհին կը մեկնաբանէ մեղմ հրճուանքով, ապա թուլացում միջին մասի երկար ձայնանիշերուն վրայ, վերադարձ առաջինին, եւ bravura վերջաւորութիւն՝ աւելցուած բարձր սո-ով: Դարձեալ՝ ոգեւորուած հանդիսատես:

Վերադարձ հայկական աշխարհին: Կանաչեանէ երկու երգ՝ *Պրճինկօ* (խօսք՝ Տիգրան Չիթունի) եւ *Ցայգերգ* (խօսք՝ Նահապետ Քուչակ):

Առաջինը ենթակայի նազանքով ինքնաներկայացումն է սիրածին: Զուարճալի, ինքնավստահ հնչիւններով մեղեդի մը, դաշնակի գործուն մասնակցութեամբ:

Երգը իւրայատուկ կը դարձնէ «Պրճինկօ» բառին կրկնութիւնը, որ, երբ կը կատարուի յատուկ նազանքով՝ նախորդող մեղեդիի հնչեղ սահունութենէն տարբեր հնչերանգով, ինչպէս Գուրթանի պարագան է, իր վրայ կը վերցնէ ամբողջ երգի տրամադրութեան մարմնաւորումը:

Ցայգերգը պարզագոյն խօսքերով արտայայտուած սրտաբաց զգացումներ է առ սիրուին: Ծորուն մեղեդի՝ յաւերժ հոսող բայց չզարգացող, դաշնակի հարմոնիկներու զգայացունց փոփոխութիւններով, խորագեցիկ անդորրութեամբ տոգորուած:

Երկար մեղեդին յառաջ տանելու իւրայատուկ ձիրք ունի Գուրթան, կարողութիւն ունկնդիրը մինչեւ վերջ գրաւուած պահելու, ինչպէս *Ցայգերգի* մատուցանումը ցոյց տուաւ:

*Պրճինկօ*ն Եգիպտոսի մէջ ներկայացուցած է Կանաչեանի կինը՝ սոփրանօ Քրիստինէ Կանաչեան (ծնեալ Գալֆայեան), դաշնակի նուագակցութեամբ Կիւլա Գավալեանի, 1933 Մարտ 25՝ Աղեքսանդրիոյ Ամերիքըն Միշընի սրահ: Իսկ *Ցայգերգը* Եգիպտոսի մէջ առաջին անգամ կատարած է թենոր Վահէ Աստուածատուրեան, երգեհոնի նուագակցութեամբ Էֆրաիմ Չերնիավսքիի, 1933 Փետրուար 19՝ Գահիրէի Լիսէ Ֆրանսէի սրահ:

Կը յաջորդէ Կոմիտաս Վարդապետի երգերու երկրորդ փունջ մը:

Գարնան ձիւն եկաւ: Այսպէս կը սկսի *Գարուն ա* երգը: Երգի բնաբանն է՝ որ արդէն ամէն բան կ’ըսէ: Տղան անմուրազ (երգին մէջ՝ «բեմուրադ») թողուց աղջկան եւ լքեց անոր: Թող չորնայ չար մարդու լեզուն՝ որ պատճառ եղաւ այս դժբախտութեան, կ’ողբայ աղջիկը:

Դաշնակի տռամաթիք նախաբանը, ապա բազմազանուած եւ շերտաւորուած նուագակցութիւնը այս երգը կը դարձնեն խորագոյն քնարականութեան կրող:

Նուրբ յուզականութեամբ տոգորեալ պատկեր մը հրամցուց մեզի Գուրթան, դաշնակի բազմաշերտ նուագակցութիւնը հարթեցնելով միատեսակ թափանցիկ ու խոր մակերեւոյթով, որ իր երկար յանգումին հասաւ վերջնաւարտ ձայնանիշին վրայ:

Եգիպտոսի մէջ *Գարուն ա*ի առաջին արձանագրուած կատարումը կը վերագրուի սոփրանօ Լիւսի Մետումեանին, 1927 Մարտ 31՝ Գահիրէի Ժողովրդային Սրահ:

*Կանչէ կռունկ*ին մէջ պանդուխտը կ’երգէ իր կարօտը: Դժբախտ է ան սիրուիէն հեռու: Արիւն է սիրտը: Միայն գաղթող կռունկն է որ կրնայ կամուրջ ըլլալ իր եւ հարազատներուն միջեւ:

«Վշտայոյզ», «նկարուն վիշտ» բառերով է որ Կոմիտաս փափաքած է նուագակցութեան մեկնաբանական ոճը փոխանցել դաշնակահարին, նոթաներուն վրայ գրած այս իւրայատուկ արտայայտութիւններով:

Խորիստ է Գուրթանի սկիզբը՝ ուժեղ եւ հաստատուն, հակախորիստ է վերջաւորութիւնը՝ շիջուն եւ ուշաթափ: Մէջտեղը՝ ելակէտային դարձուածքներու մէջ երգչուհին գեղեցիկօրէն մուծեց կլիսանտոներ՝ որոնք բնականաբար կարօտի եւ վիշտի Գ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ-ԹԻԻ 1995 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՒՍ 2025

ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. ԴԻԼ.

عدد رقم ١٩٩٥ الخميس ١٠ يوليه ٢٠٢٥

«ԴԻԻԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՃԵՂՔՈՒՄՆԵՐ ՉԵՂԱՆ».

ՓԱՇԻՆԵԱՆ-ԷՐՏՈՂԱՆԻ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

JAMnews

Յունիս 20-ին Իսթանպուլի մեջ կայացաւ Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի եւ Թուրքիոյ նախագահ Ռեճեփ Թայիփ Էրտողանի հանդիպումը: Փաշինեան Թուրքիա մեկնեցաւ Էրտողանի հրաւերով՝ աշխատանքային այցելութեամբ:

Ասիկա երկու երկիրներու ղեկավարներուն երրորդ հանդիպումն է, բայց կարելի է գնահատել իբրեւ առաջին պաշտօնական բանակցութիւն: Նախապէս անոնք հանդիպած էին երրորդ երկրի մեջ կազմակերպուած ձեռնարկներու ժամանակ, Հոկտեմբեր 2022-ին, Փրակ՝ Եւրոպական Քաղաքական Համայնքի գաղաթնաժողովի ծիրէն ներս, եւ Սեպտեմբեր 2024-ին, Նիւ Եորք՝ ՄԱԿ-ի գլխաւոր վեհաժողովի 79-րդ նստաշրջանին:

Հայկական կողմը հանդիպումին վերաբերեալ՝ հրապարակեց սուղ տեղեկութիւններ: Նշեց որ Փաշինեան եւ Էրտողան քննարկեցին հայ-թրքական կարգաւորումի ընթացքը, շեշտեցին կառուցողական երկխօսութեան շարունակութեան եւ ճշգրիտ արդիւնքներու հասնելու կարեւորութիւնը:

Հաղորդագրութեան մէջ նշուած է. «Երկու երկրների ղեկավարները վերահաստատել են պատրաստակամութիւնը՝ շարունակելու ուղիղ կապերն ու երկխօսութիւնը»:

Քաղաքագետ Ռուբէն Մեհրաբեան կ'ըսէ՝ որ այցելութիւնը ինքնին պատմական էր, բայց ժամանակը պիտի ցոյց տայ՝ թէ ինչքան պատմական են անոր արդիւնքները:

«Կարծում եմ՝ մեր ակնկալիքները պէտք է իրատեսութեան շրջանակներում լինեն», - *JAMnews*-ի հետ զրոյցին նկատեց ան եւ աւելցուց թէ պէտք չէ դիւանագիտական ճեղքումներ ակնկալել:

Հայաստանի վարչապետը երկրորդ անգամ է որ կ'այցելէ Թուրքիա: Յունիս 2023-ին ան մասնակցած էր Էրտողանի երդմնակալութեան արարողութեան Անքարայի մէջ:

Քանի մը շաբաթ առաջ երկու երկիրներու ղեկավարները հեռախօսագրոյց ունեցած էին, որուն ընթացքին քննարկած էին Հայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւններուն եւ տարածաշրջանային զարգացումներուն վերաբերեալ հարցեր, համաձայնելով շարունակել երկխօսութիւնը:

Ինչ հարցերու մասին անդրադարձան Հայաստանի եւ Թուրքիոյ ղեկավարները

Վարչապետ Փաշինեանի աշխատակազմի փոխանցումով՝ զրուցակիցները

- անդրադարձան տարածաշրջանի իրադարձութիւններուն եւ երկկողմ համագործակցութեան հնարաւոր ուղղութիւններուն,

- միտքեր փոխանակեցին Հայաստան-Ազրբայէյճան խաղաղութեան գործընթացին, Հայաստանի կառավարութեան *Խաղաղութեան խաչմերուկ* նախագիծին շուրջ:

Նշուեցաւ որ Նիկոլ Փաշինեան ընդգծեց «Հայաստանի հաւատարմութիւնը տարածաշրջանում խաղաղութեան եւ կայունութեան ապահովման գործընթացին եւ շեշտեց հարեւանների հետ յարաբերութիւնների կարգաւորման քաղաքականութեան շարունակականութեան իր յանձնառութիւնը»:

Վարչապետին հանդիպումը թրքահայ համայնքին հետ

Երկկողմ հանդիպումէն քանի մը ժամ առաջ, Նիկոլ Փաշինեան Իսթանպուլի մէջ հանդիպում ունեցաւ տեղի հայ համայնքի ներկայացուցիչներուն հետ: Վարչապետի աշխատակազմին փոխանցումով՝ Փաշինեան իր խօսքին մէջ նշեց, որ իր այցելութիւնը իրականութիւն դարձաւ վերջին շրջանի Թուրքիոյ հետ աշխոյժ երկխօսութեան հետեւանքով: Յոյս յայտնեց որ Էրտողանի հետ հանդիպումը նոր ազդակ կը հաղորդէ երկկողմ յարաբերութիւններուն:

Հայաստանի ղեկավարը շեշտեց՝ որ այցելութեան հիմքը կը գտնուի Հայաստան-Թուրքիա միջպետական յարաբերութիւնները, իսկ ընթացող գործընթացը յարաբերութիւններ հաստատելու օրակարգ է, որ «բխում է երկու երկրների շահերից»:

«Վարչապետ Փաշինեանը շեշտել է Թուրքիայի հայ համայնքի դերը միջպետական յարաբերութիւնների հաստատման եւ երկխօսութեան խորացման գործընթացում», - նշուած է հաղորդագրութեան մէջ:

Նշուած է՝ որ ներկաները Փաշինեանին հարցումներ տուին թէ այցելութեան, եւ թէ Հայաստանի ու Ազրբայէյճանի միջեւ խաղաղութեան հաստատումին ուղղուած քայլերուն, տարածաշրջանի զարգացումներուն, «Իրական Հայաստան»-ի գաղափարախօսութեան եւ շարք մը այլ հարցերու մասին:

Դատելով հրապարակուած լուսանկարներէն՝ վարչապետը հանդիպումի մասնակցողներուն ներկայացուց նաեւ Երեւանի *Խաղաղութեան խաչմերուկ* նախագիծը, որ կը վերաբերի տարածաշրջանի հաղորդակցութիւններու բացումին:

Հանդիպումէն ետք Նիկոլ Փաշինեան այցելեց հայկական եկեղեցի:

«Մոմ վառեցի Ստամբուլի Ս. Աստուածածին աթոռանիստ մայր եկեղեցում», - ֆէյսպուքի էջին վրայ գրեց Փաշինեան եւ տեսագրութիւն հրապարակեց:

Կարգաւորումի գործընթաց կայ, արդիւնք՝ դեռ ոչ

1991-ին ԽՍՀՄ-ի փլուզումէն ետք, Թուրքիա տէ ֆաթթօ ճանչցաւ Հայաստանը, սակայն մինչեւ այսօր կը հրաժարի դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել: 1993-էն ի վեր Թուրքիա միակողմանիօրէն փակած է իր օդային եւ ցամաքային սահմանները Հայաստանի հետ: Միջազգային հանրութեան ջանքերով 1995-ին բացուեցաւ օդային սահմանը, բայց ցամաքային սահմանը կը շարունակէ փակ մնալ:

Դարաբադեան երկրորդ պատերազմի աւարտէն ետք՝ 2021 Դեկտեմբերին Երեւան եւ Անքարա յայտարարեցին կարգաւորումի գործընթացին ուղղութեամբ քայլեր ձեռնարկելու պատրաստակամութիւնը: Երկիրները յատուկ ներկայացուցիչներ նշանակեցին Ռուբէն Ռուբինեան եւ Սերտար Քըլըշ: 2022-էն մինչեւ այսօր կայացած է Ռուբինեան-Քըլըշ հինգ հանդիպում: Առաջինը կազմակերպուեցաւ Մոսկուայի մէջ, յաջորդ երեքը՝ Վիեննա, իսկ վերջինը՝ 2024 Յուլիսին, հայ-թրքական 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՆԵԿՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆՑԵՐԸ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ՀԱՆԵԼ ԸՄԲՈՍ ՄԻԼԻԱՌՏԱՏԷՐԻ ԳՐՊԱՆԷՆ

Յուլիս 3-ին, Հայաստանի Ազգային Ժողովը արտահերթ եւ արագ քննարկումով ընդունեց օրէնսդրական փոփոխութիւններ, որոնցմով Հայկական Էլեկտրական Ցանցերը (ՀԷՑ) կ'ազգայնացուի՝ առանց խափանելու Էլեկտրաբաշխիչ ցանցի բնականոն աշխատանքը:

Նախագիծերու ծրարին կողմ քուէարկեց 65, դէմ՝ 27 պատգամաւոր: Ըստ օրէնսդրական փոփոխութիւններուն՝ ուժանիւթային ենթակառուցումները ոչ պատշաճ կառավարելու պարագային, պետութիւնը կը կարողանայ լծակներ կիրարկել արտօնագիր ստացած մասնաւոր ընկերութեան դէմ, ընդ որում փոխել անոր կանոնադրութիւնը, ղեկավար կազմը եւ նշանակել ժամանակաւոր կառավարիչ, վճարել անոր՝ ընկերութեան հաշուին: Ըստ Կառավարութեան, հարցը միայն ՀԷՑ-ին չի վերաբերիր, այլ ուրիշ կարելոր ենթակառուցումներու մէջ պետութեան հսկողութեան մեծացումին:

Օրէնքի ծրարին դէմ են ընդդիմադիր պատգամաւորները: Ըստ անոնց, ասիկա ՀԷՑ-ը մասնաւոր սեփականութենէն «խլելու», ՀԷՑ-ը կառավարող Տաշիր Գրուպ ընկերութեան սեփականատէր Սամուէլ Կարապետեանի դէմ քաղաքական հետապնդում իրականացնելու համար է:

Ըստ Քաղաքացիական Պայմանագիրի պատգամաւոր Արման Եղոյեանի՝ ժամանակին մասնաւորին յանձնուած ՀԷՑ-ը պարզապէս կը վերադառնայ. «Լինելու է պետականացում: Զանգեզուրի Պղնձամոլիբդենային Կոմբինատի 24 տոկոսի ժամանակ էիք ասում «խլել», այն դէպքում՝ երբ դա ձեզ է վերադարձուել: Խլուել է այն ժամանակ, երբ դադարել է պետական մասնակցութիւնը. խլուել է ՀայՌուսգազարդը ժամանակին, խլուել է վերջին 20 տոկոսը ժամանակին, երկաթուղիները, ՀԷՑ-ը ժամանակին՝ 2002-ին մասնաւորեցուելու ժամանակ: Այդ ժամանակ ձեզնից, մեզնից խլել են ՀԷՑ-ը եւ տուել մասնաւորին, ու այնքան վատ է կառավարուել այն ժամանակին, որ 2015-ին ՀԷՑ-ը կանգնեց ճգնաժամի առաջ ու յանձնուեց ներկայ սեփականատէրերին»:

Յիշեցնենք, որ մինչեւ 2015 թուական, ՀԷՑ-ի կառավարիչն էր Inter RAO ռուսական ընկերութիւնը: Սակագինի բարձրացումի դէմ ցոյցերէն ետք, ՀԷՑ-ը յանձնուեցաւ հայ օլիկարք Սամուէլ Կարատետեանի կառավարումին:

Ընդդիմադիրները ՀԷՑ-ի ազգայնացումին դէմ են նաեւ աշխարհաքաղաքական պատճառաբանութիւններով: Ասոր մասին խօսեց ՔՊ-էն հեռացուած պատգամաւոր Յովիկ Աղազարեան. «Էս քայլերով փորձում ա հակառուսական տրամադրութիւնները խորացնել, որպէսզի վաղը միւս օրը մենք շրջուենք դէպի Արեւմուտք, Ռուսաստանի հետ խոռվելով: Իսկ Արեւմուտը սկսում է Թուրքիայից: Կոչ եմ անում ռուսական կողմին չտրուել մեր սաղրանքներին»:

Տնտեսական մրցակցութեան յանձնաժողովի նախագահ Բաբկէն Թունեան, ամփոփելով երկօրեայ քննարկումները, ընդդիմութեան գերաշխոյժ մասնակցութիւնը կապեց ռուսաստանեան միլիատտատէր Սամուէլ Կարապետեանի հետ: «2021 թուականից այս կողմ չեն եղել նախագծեր, որոնց ընդդիմադիրները այսքան բռն են կը մասնակցեն»:

ԱԺ-ի քննարկումին զուգահեռ Սամուէլ Կարապետեանի ընտանիքը դիմեց արալիթրաժային դատարան եւ սպառնաց՝ որ եթէ ՀԷՑ-ը պետականացուի, Էլեկտրականութիւնը անպայման կը սուղնայ: Կարապետեանը ՀԷՑ-ը կը պահէր իր «գրպանէն» բարեգործութիւն ընելով [sic!], յայտարարեց իր եղբորորդի Նարէկ Կարապետեան:

Յունիս 18-ին Տաշիր Գրուպ ընկերութեան սեփականատէր Սամուէլ Կարապետեան ձեռքակալուեցաւ եւ ապա կալանաւորուեցաւ երկու ամսուայ համար՝ իշխանութիւնը զաւթելուն ուղղած յայտարարութիւններ ընելու մեղադրանքով: Քրեական գործի պատճառը Յունիս 17-ին *news.am*-ի հրապարակած տեսանիւթն է, ուր Կարապետեանը՝ պաշտպանելով եկեղեցականներուն, ասած է. «Եթէ քաղաքական գործիչներին 3

ԶՐՈՅՑ ԱԼԻՆ ԳՈՒԹԱՆԻ ՀԵՏ

Հ. ԱԽԱԳԵԱՆ

Աշխարհահռչակ սոփրանո Ալին Գութան իր ետեւը ունի աւելի քան 30 տարուայ երգչային փորձառութիւն եւ տակաւին լեցուն է ապագայ ծրագիրներով։

Ան օփերայի բազմաթիւ ելոյթներ ունեցած է Ֆրանսա Փարիզի Օփերա, Պորտոյի Օփերա, Մարսելյի Օփերա, Թուլուզի Օփերա, Աւինիոնի Օփերա, Մեսի (Մեթս) Օփերա եւ Տիժոնի Օփերա, Իտալիա՝ Միլանի Լա Սքալա եւ Նափոլիի Սան Քարլօ, Անգլիա՝ Կլայնտայուրն Փառատօն, Գանատա՝ Քեպէքի Օփերա, Մոնրէալի Օփերա, Գանատական Օփերայի Ընկերութիւն եւ Լանօտիէրի Միջազգային Փառատօն, ԱՄՆ՝ Նիւ Եորք Քաղաքի Օփերա, Նիւ Եորքի Ֆրանսական Օփերա, Միշիկընի Օփերայի Թատրոն, Արիզոնայի Օփերա եւ Վըրմոնթի Կանանչ Լերան Փառատօն, Հայաստան՝ Երեւանի Օփերայի եւ Պալէի Թատրոն, Գերմանիա՝ Քալսրուիի Պատէն Պետական Թատրոն, Զուիցերիա՝ Ժընէւի Օփերա, Արժանթին՝ Թատրոն Քոլոն, Չիլի՝ Սանթիակոյի Օփերա, եւլն.։

Գլխաւոր դերերով մասնակցած է աւելի քան 30 օփերայի բեմադրութիւններու, որոնցմէ յիշեմ քանի մը հատ. *Lakmé* (Տըլիպ), *Die Zauberflöte* (Մոցարթ), *Entführung aus dem Serail* (Մոցարթ), *Così fan tutte* (Մոցարթ), *Աւուշ* (Տիգրանեան), *La traviata* (Վերտի), *Rigoletto* (Վերտի), *Falstaff* (Վերտի), *Gianni Schicchi* (Փուչչինի), *Ariadne auf Naxos* (Շթրաուս), *Europa riconosciuta* (Սալիէրի), *Ռուսլան եւ Լիւսմիլա* (Կլինքա), *Les contes d'Hoffmann* (Օֆընպախ), *La colombe* (Կունօ), *The Rake's Progress* (Սթրաւինսքի), *Le rossignol* (Սթրաւինսքի), *L'enfant et les sortilèges* (Ռաւէլ), *Les Rois*-ի աշխարհի առաջնեկութիւն (Ֆիլիփ Ֆենէլոն), *Reine-Garçon*-ի աշխարհի առաջնեկութիւն (Ժիլիէն Պիլոսո), ինչպէս նաեւ *Ariella*-ի համերգային կատարում (Համպուրկըր)։

Բազմաթիւ համերգային ելոյթներ նուագախումբի նուագակցութեամբ. *St. Francis of Assisi*-ի գանատական առաջնեկութիւն (Մեսիաէն), *Carmina burana* (Օրֆ), *War Requiem* (Պրիթըն), *Messiah* (Հենսըլ), *Elijah* (Մենսելսոն), *Mass* ուո մաժոր (Մոցարթ), *Requiem* (Մոցարթ), *Missa solemnis* (Պեթհովէն), *Christus am Ölberge* (Պեթհովէն), *Petite messe solennelle* (Ռոսինի), *Dona nobis pacem* (Վօուն Ուիլիըմս), *Salve Regina* (Շուպերթ), *Gloria* (Փուլէնք), *Stabat Mater* (Փուլէնք), *Requiem* (Վերտի), *Les nuits d'été* (Պերլիոզ), *Deutsches Requiem* (Պրամս), *How she sat alone*-ի գանատական առաջնեկութիւն (Եռաւ Թալմի), *7th Quartet* (Մուրայ Շաֆըր), Մալերի *8-րդ Սէւֆոնի*, Պեթհովէնի *9-րդ Սէւֆոնի*, Վօուն Ուիլիըմսի *Sea Symphony*, եւլն.։

Երգած է կարեւոր նուագավարներու ճպոտին տակ՝ Riccardo Muti, Yannick Nézet-Séguin, Bertrand de Billy, Բաֆֆի Արմէնեան, Vladimir Jurovsky, Sir Charles Mackerras, Kent Nagano, Gustav Kuhn, Charles Dutoit, Frédéric Chaslin.

Տուած է բազմաթիւ մենահամերգներ։

Ունի մանկավարժական երկար գործունէութիւն։

Ալին Գութանի Գահիրէի մենահամերգէն չորս օր ետք, երգչուհիին հանդիպեցայ Հելիոպոլսոյ Պարոն պանդոկին վերնայարկը գտնուող բացօթեայ սրճարանը, ունենալով երկար եւ հաճելի գրոյց մը։ Նախ, հարցուցի պոլսական մանկութեան մասին։

«Օնած եմ Պոլիս, ճիշդ այն օրը երբ մարդը առաջին անգամ քալեց լուսինին վրայ։ Մայրս եւ մեծմայրս կը պատմէին՝ որ շատ պզտիկ ժամանակ, ռատիոյէն լսած երգերս անմիջապէս կը կրկնէի։ Երգերը, բնականաբար, թրքերէն էին։ Բայց մեծմայրս ունէր կրամոֆոն գործիք եւ բազմաթիւ հին ու նոր սկաւառակներ, որոնց մէջ կար Քարուօ, եւ ես շատ կը սիրէի մտիկ ընել զանոնք։ Միջազգային ռատիօ ալ մտիկ կ'ընէինք՝ ուր կար գերմանական երաժշտութիւն։ Հայերէն երգ շատ չկար, հայերէն մտիկ ընելու ինդիր կար, հայերը զգոյշ էին։ Բայց երկու մեծմայրերս կը սիրէին հայերէն երգել, որոնց

շնորհիւ ծանօթութիւն հաստատեցի հայերէն երգին հետ։

«Յաճախած եմ Եշիլզէոյի (Կանանչ գիւղ) հայկական դպրոցը։ Մեփական դպրոց մըն էր, ուր պաշտօնապէս կը դասաւանդուէր թէ՛ հայերէն եւ թէ թրքերէն։ Պզտիկ եկեղեցի մըն ալ ունէր քովը։ Թուաբանութիւնը, օրինակ, հայերէն էր, եւ մինչեւ այսօր հաշիւները հայերէն կ'ընեմ միտքիս մէջ, չեմ կրցած ուրիշ լեզուի փոխել։ Պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն թրքերէն էին։ Կրօնքը արգիլուած էր, եւ մեր երրորդ ու չորրորդ դասարանի ուսուցիչը, զբօսանքի ժամանակ փափաքողներուն գաղտնի կը դասաւանդէր կրօնք։

«Մինչեւ չորրորդ դասարան գացի, որմէ ետք արդէն գաղթեցինք Վանքովըրը, Գանատա։ Զգուշութեան համար ընկերներուս չըսի որ պիտի գաղթենք։

«Գաղթեցի մօրս, հօրս եւ ինձմէ երեք տարեկան փոքր քրոջս հետ, աւելի ուշ եկան մեծ ծնողներս»։

Ինչո՞ւ Վանքովըրը, եւ ինչպե՞ս սկսաւ ձեր երաժշտական մասնագիտացումը։

«Չեմ գիտեր հայրս ինչու ընտրեց Վանքովըրը, հաւանաբար այնտեղ նմանութիւններ տեսած էր Իսթանպուլի հետ՝ լեռները եւ մերձակայ ծովը։

«Կարեւորը, 10 տարեկանիս յայտնուեցայ այնտեղ։

«Հայրս եւ մայրս անցան հայկական հասարակական աշխատանքի։ Հայրս եղաւ եկեղեցիի Օխական Խորհուրդի ատենապետ, մայրս՝ գանձապետուհի։ Հետեւաբար, ամէն Կիրակի եկեղեցի կ'երթայի եւ կ'երգէի, իսկ երբ երգեհոնահարը կը բացակայէր՝ ես ինքս կը նուագէի։ Եկեղեցիին մէջ բաւական շարականներ եւ եկեղեցական երգեր սորվեցայ։ Ինծի համար քիչ մը դժուար էր այնտեղ երգել, որովհետեւ ամէն բան ցած էր, իսկ ես հանգիստ կը զգայի բարձր ձայնամասերուն մէջ։ Ինչ որ ալ ըլլայ, եկեղեցիի մէջ երգելս լաւ փորձառութիւն մը եղաւ ինծի համար։

«Երբ նոր եկանք Վանքովըրը, անգլերէն չէի խօսիր։ Վանքովըրի մէջ հայկական դպրոց չկար (եւ տակաւին չկայ)։ Պէտք էր սորվէի եւ տիրապետէի անգլերէն լեզուին։ Երկրորդական դպրոցիս ընթացքին հետեւեցայ Անգլերէնը իբրեւ Երկրորդ Լեզու (English as a Second Language - ESL) դասընթացքին, ուր դասընկերներս եկած էին Հարաւային Քորէայէն, Չինաստանէն, Հնդկաստանէն, Լաոսէն, Թայուանէն, Վիեթնամէն, Տանիմարքէն, Ֆրանսայէն, Գերմանիայէն, Հոլանտայէն եւ նոյնիսկ Քեպէքէն։ Շատ հաճելի միջազգային մթնոլորտ կը տիրէր այնտեղ։

«Մալեզիացի ուսուցչուհիս լսեց ձայնս եւ առաջարկեց ծնողքիս զիս տանիլ քաղաքի երգչախումբը՝ Surrey-Delta Youth Choir, 10-16 տարեկան փոքրիկներու երգչախումբ մը։ 10 ու կէս տարեկանիս մաս կազմեցի այդ երգչախումբին, որուն հրաշալի խմբավարուհին էր Իրէն Շմոր (Irene Schmor)։ Շմորի թելադրութեամբ 11 տարեկանիս մասնակցեցայ տեղական մրցոյթի, երգելով *Ուրախ այրին* (Die lustige Witwe) օփերէթի Վիլյա՝ն, եւ յաղթական դուրս գալով ստացայ 250 տոլլարի պարգեւ, որ առիթ տուաւ ինծի շարունակել երգեցողութեան անհատական դասընթացքներս թենոր Տէյվիտ Միքի (David Meek) հետ, որուն հսկողութեան տակ սորվեցայ մինչեւ 18 տարեկան, միաժամանակ մինչեւ 16 տարեկան շարունակելով երգել նոյն երգչախումբին մէջ։ Իսկ Միքի կինը Շէյլա (Sheila) եղաւ դաշնակի ուսուցչուհիս, որով շաբաթը երկու անգամ իրենց տունն էի։ Տէյվիտ երկրորդ հայր մը եղաւ ինծի համար, եւ մինչեւ այսօր ան կը մնայ իմ ուսուցիչս։

«Երկրորդական դպրոցը աւարտելէ ետք, երկու տարի սորվեցայ Վանքովըրի University of British Columbia-ի երաժշտական բաժինը, ուր հետեւեցայ երգեցողութեան դասընթացքներու։

«18 տարեկանիս Վանքովըրի Օփերային մէջ երգեցի Պրիթընի *The Turn of the Screw* օփերայի Ֆլորայի դերը։

«Այս ամբողջ ժամանակ, հայրս միշտ թիկունք կանգնեցաւ երաժշտական նախասիրութիւններուս

եւ ամէն ձեւով փորձեց աջակցիլ սիրած ուղղութեանս»։

Այսպէս՝ 10 տարի Պոլիս, 10 տարի Վանքովըր։ Ինչո՞ւ հեռացաւ Վանքովըրէն եւ ինչպե՞ս կայուն մուտք գործեց միջազգային ասպարէզ, երգչուհին պատասխանեց իր սովորական համբերատար պատմողական տրամադրութեամբ։

«20 տարեկանիս մինակս փոխադրուեցայ Քեպէք, ուսումս շարունակելու Լաւալ Համալսարանին մէջ։ Երկու տարի երգեցողութիւն սորվեցայ Լուիզ Անտրէի (Louise André) մօտ, որմէ շատ բան օգտուեցայ։

«Քանի որ ես կարող էի երգել Մոցարթի *Գախարդական սրինգի* (Die Zauberflöte) Գիշերային թագուհին (Königin der Nacht), Լաւալ Համալսարանի օփերայի արուեստանոցը (atelier) 1991-ին բեմադրեց օփերան ամբողջութեամբ։ Բեմադրութիւնը շահեցաւ Քեպէքի տարուայ լաւագոյն ներկայացումի մրցանակը, հակառակ որ քաղաքին մէջ կը գործէին երկու փրոֆեսիոնալ օփերայի խումբեր։ Ասիկա իմ առաջին Գիշերային թագուհիս էր։

«Ապա ունկնդրութիւն անցուցի Անտրու Լոյտ Ուեպպըրի (Andrew Lloyd Webber) *Օփերայի ուրաւականը* (The Phantom of the Opera) երաժշտական ներկայացումին (musical) համար եւ ընդունուեցայ։ 1991-1993-ին այս ներկայացումով շրջեցայ ամբողջ Գանատան։ Շաբաթը ութ ներկայացում կու տայինք, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի, Ուրբաթ եւ Կիրակի՝ մէկ անգամ, Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ երկու, Երկուշաբթի՝ արձակուրդ։ Դեռ ամէն Ուրբաթ ալ փորձ կ'ընէինք։ Մնայուն դերս համոյթի մէջ էր, բայց կ'երգէինք օփերայի թեքնիքով, այլ ոչ թէ musical-ի, եւ ես այնտեղ բարձր տօ ունէի։ Ասկէ զատ, Քարլոթթայի դերի փոխարինողն էի եւ երկու տարուայ ընթացքին առիթը ներկայացաւ 15-20 անգամ երգել այդ դերը։ Ներկայացումը բեմական մեծ փորձառութիւն մը եղաւ ինծի համար, բեմական ազատութիւն տուաւ ինծի։

«1993-ին Թուլուզի Միջազգային Մրցոյթին ֆինալիսթը եղայ եւ ստացայ ֆրանսական օփերայի լաւագոյն կատարումին յատկացուած մրցանակը՝ Լաքմէի արիային համար։ Նոյն տարին առաջին մրցանակ ստացայ Մոնրէալի Սեմֆոնիք Նուագախումբի երգի մրցոյթին։ Թորոնթոյի Գանատական Օփերայի Ընկերութեան Երիտասարդ Մոցարթի Երգիչներու մրցոյթին ստացայ երկրորդ մրցանակ։ Եւ այլ մրցանակներ։

«1994-ին ամուսնացայ։ Շատ բան չկրցայ ընել այդ տարին։

«1995-ին շահեցայ Մեթրոփոլիթըն Օփերայի մրցոյթը։ Բաւական կարեւոր մրցանակ մըն էր, որմէ ետք Նիւ Եորքի մէջ ունեցայ գործակալ (agent), որուն միջոցով կամաց-կամաց անունս տարածուեցաւ։

«1996-ին արդէն համաձայնագիր կնքեցի Արիզոնա Օփերայի հետ *Լաքմէի* համար։ Ասիկա իմ առաջին մեծ համաձայնագիրս էր։ Բաւական վախով բեմ ելայ, քանի որ տակաւին այնքան ալ փորձառութիւն չունէի մեծ օփերայի համար, իսկ Լաքմէն շատ մեծ դեր մըն է։ Ընդամենը 26 տարեկան էի։ Ելոյթս շատ լաւ ընդունուեցաւ, հրաշալի քննախօսականներ գրուեցան։

«1996-ին Եւրոպայի մէջ ունկնդրութիւններ ըրի եւ 1997-էն սկսեալ եկան միջազգային հրաւերները։

«1997-ին Ֆրանսայի Օփերա տը Թուրի մէջ երգեցի իմ առաջին միջազգային Գիշերային թագուհիս։ Յաջորդեց Սթրաւինսքիի *Rex Progress*-ը, եւ այսպէս բացուեցաւ միջազգային ուղին»։

Այն միջազգային ուղին՝ որուն ուրուագիծը տրուեցաւ յօդուածիս սկիզբը։

Ալին Գութանի սկզբնական շրջանի բացառիկ յաջողութիւնները կապուած են քոլորաթուրա սոփրանոյի երկու գագաթնակէտային դերերու՝ Գիշերային թագուհիի եւ Լաքմէի հետ։ Շատ երգչուհիներ՝ որոնք ունին այս դերերուն ձայնական կարողութիւնը, յետագային այդտեղ ալ կը մնան։ Մանաւանդ

ԳԱՀԻՐԷ

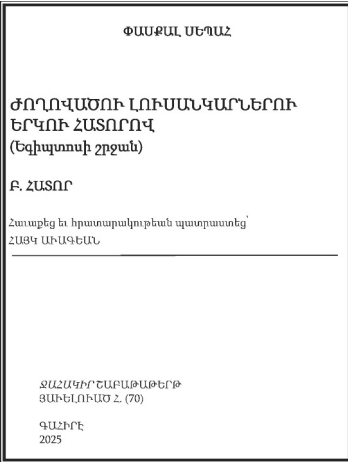
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՐ ԶԱՀԱԿԻՐԻ 70-ՐԴ ՅԱԻԵԼՈՒՍԸ՝ ՆՈՒԻՐՈՒՄ ՓԱՍՔԱԼ ՄԵՊԱՀԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ

Լոյս տեսաւ *Զահակիրի* Հ. (70) Յաւելուածը՝ Փաքալ Մեպահ, *Ժողովածու լուսանկարներու երկու հատորով* (Եգիպտոսի շրջան), Բ. հատոր (380 էջ):

Ներկայ Բ. հատորը կը բովանդակէ հետեւեալ բաժանումները. «Արաբական Թանգարան», «Պուլաքի Թանգարան», «Կնոջական», «Խմբային», «Արհեստ եւ առետուր», «Պար եւ երաժշտութիւն (տղամարդիկ)», «Փողոց», «Արաբական սրճարան», «Արաբական բնակավայր», «Անասուններու հետ», «Նեղոսի սահանք», «Նեղոս եւ արմաւենի», «Տահապէյա», «Շատուֆ», «Գիւղ», «Պալատ», «Պանդոկ», «Գահիրէի համայնապատկեր», «Գահիրէ (հին եւ նոր)», «Աղեքսանդրիա», «Վերին Եգիպտոս (Ասուան եւ Կիրկա)», «Սուէզի Ջրանցք», «Այլագան» եւ «Սթերեօկրաֆ»:

Գիրքը կարելի է կարդալ այստեղ.

<https://archive.org/details/tchahagir-supplement-no.-7>

ԷՐՐՈՂԱՆԸ ԿԱՐԾՈՒՄ Է՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ «ԱԻԵԼԻ ՃԿՈՒՆ Է» ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ՄԻՋԱՆՑՔԻ ՀԱՐՑՈՒՄ

Չնայած Հայաստանն ի սկզբանէ դէմ էր Զանգեզուրի Միջանցքին, այն աւելի ճկուն մօտեցում է ցուցաբերում տնտեսական ինտեգրմանը մասնակցելու հարցում, յայտարարել է Թուրքիայի նախագահ Ռեջէփ Էրդողանը՝ առանց փակագծեր բացելու:

Բաքուն Հայաստանից ճանապարհ՝ Զանգեզուրի Միջանցք է պահանջում, որն Ադրբեյջանը կը կապի Նախիջեւանին ու կը լինի առանց մաքսային հսկողութեան ու անխոչընդոտ: Երեւանը պնդում է, որ այդ ճանապարհները պէտք է գործեն երկրների ինքնիշխանութեան ներքոյ՝ մերժելով միջանցքային տրամաբանութիւնը:

1 ԵՆԵԿՏՐԱԿԱՆ ՑԱՆՅԵՐԸ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ՀԱՄԵԼ...

յլաջողութիւն, ուրեմն մենք էլ մեր ձեռով ենք մասնակցելու եղ ամէն ինչին»:

Epress.am

Յ.Գ. Այս յօդուածը մեր կողմէ արեւմտահայերէնի վերածելով, կ'ուզենք յաւելում մը ընել: Զահակիրի վերջին երկու թիւերու *Առաջնորդողը* կը ներկայացնէր Վլատիմիր Փութինի օլիկարքները Արեւմուտքի մէջ, եւ թէ ինչպէս անոնց միջոցով Ռուսաստանի միապետը իր տիրապետութիւնը կը փորձէր պարտադրել այնտեղ: Պատմութիւնը, անշուշտ, շատ աւելի ընդարձակ է: Կայ, օրինակ, Ափրիկէն, որուն ռուսական աստիճանական ներխուժումը կատարուեցաւ օլիկարքի վերածուած Վակնէրի խումբի անդամներուն եւ անոր սպանեալ ղեկավարի առաջնորդութեամբ, վարձկանութեան եւ օլիկարքութեան իւրայատուկ միաձուլումով: Հայաստանի մէջ եւս սկզբունքը նոյնն է՝ ձեռական տարբերութիւններով: Թերեւս Փութինի ստեղծած առաջին օլիկարքը Ռոբերտ Քոչարեանն էր՝ Հայաստանի նախագահի պաշտպանութեան տակ: 2015-ի ժողովրդական ցոյցը ՀէՅ-ի եւ ելեկտրականութեան թանկացումին դէմ նաեւ Ռուսաստանի դէմ բողոք մըն էր, քանի որ ռուսական ընկերութիւնն էր ՀէՅ-ի սեփականատէր: Իսկ Ռուսաստանի համար ոչ թէ ընկերութենէն եկած դրամն էր առաջնայինը, այլ ընկերութեան միջոցով Հայաստանի վրայ տիրելը: Յոյցերուն պատճառով, Փութին «զիջեցաւ» ՀէՅ-ի վրայ ուղղակի տիրութենէն, զայն փոխանցելով Ռուսաստանի ամենամօտիկ եւ ամենահաւատարիմ հայ օլիկարքներէն մէկուն՝ Սամուէլ Կարապետեանին: Ինչ որ հիմա կը կատարուի Հայաստանի ներկայ իշխանութիւններուն կողմէ, համեստ փորձ մըն է թէթեւեղելու ռուսական ազդեցութիւնը՝ պետականացնելով ՀէՅ-ը: Քանի որ Փաշինեանի կառավարութիւնը ձախակողմեայ չէ, չունի ազգայնացումը գաղափարապէս եւ գործնականապէս օրինականացնելու մեքանիզմները: Հետեւաբար, Կարապետեանի իրական թէ երեւակայական, բայց յայտարարուած ծրագիրը օլիկարքական կազմակերպութեամբ տապալելու իշխանութիւնը, բաւարար հիմք է ունեցուածքի ազգայնացումին, իբրեւ «պատիժ»: Անշուշտ, ճամբան դեռ շատ երկար է: Միջազգային արպիթրաժի դատարանը գոյութիւն ունի նէօլիպերալիզմն ու անոր կրողները պաշտպանելու համար, որոնցմէ մէկն է Կարապետեան, եւ դատարանը ունի պետութիւններուն վրայ ազդելու իր լծակները: Միւս կողմէ, տակաւին յստակ չէ Փաշինեանի կառավարութեան հետեւողականութեան աստիճանը, յստակ չէ՝ մինչեւ ուր ան պատրաստ է երթալու:

Ա.

ՄԵԼԱՆԻ ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴԻՐԷ

Համադրեց եւ թարգմանեց՝ Հ. Ա.

Տեսողական արուեստագիտուհի (visual artist) եւ համադրող (curator) Մելանի Փարթամեան ծնած է 1999-ին:

Մայրը՝ յոյն: Հայրը՝ Բաֆֆի, գաւալն է եգիպտահայ թենոր երգիչ ու դերասան Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սիւներէն Գրիգոր Փարթամեանի, եւ յայտնի նկարչուհի Էլիզ Փարթամեանի:

Քաղաքական Գիտութիւններու Պսակաւոր Արուեստի (Bachelor of Arts) վկայակիր Գահիրէի Համալսարանէն եւ Փարիզ 1 Փանթոն-Սորպոնէն, ինչպէս նաեւ Արուեստներու եւ Մշակոյթի Տեսութեան մագիստրոսական աստիճանի կրող Փարիզ 1 Փանթոն-Սորպոնէն, ուր իր աւարտաճառը եղած է Եգիպտոսի Միւրրեալիզմը:

Գահիրէի եւ Փարիզի մէջ աշխատած է իբրեւ կալըրիի օգնական: Փարիզ կեցութեան ընթացքին եղած է Պրոնիար Պալատի հեղինակաւոր Salon du Dessin-ի կազմակերպչական խումբի անդամ, աջակցելով Անտրու Ռոպիսոնի եւ Ժիլիէն Սթոքի յայտնի ստուգիչ յանձնաժողովին:

Եղած է Գահիրէի The Communitas-ի Բովանդակութիւն եւ Համադրումի (Content and Curation) վարիչ: 2023-2024-ին, Qahrawya-ի համագործակցութեամբ, համադրած եւ վարած է *Բարեւ-Այայքում* խորագիրով շրջագայութիւնը եգիպտահայ պատմութեան մասին: The Communitas եւ Qahrawya արուեստի, մշակոյթի, միտքի եւ ժառանգութեան այլընտրանքային համայնքներ են:

Փարթամեանի նախասիրած նիւթերն են մարդկային մարմինը եւ անհատներու միջեւ բարդ յարաբերութիւնները: Ան կը սիրէ բացայայտել ինքնութեան նիւթեր, ինչպէս նաեւ իր մէջ գտնուող եւ իրեն շրջապատող շերտեր, դիմելով նկարչութեան, տեղադրութեան (installation) եւ խառն արուեստի միջոցներուն:

Գահիրէի մէջ մասնակցած է խմբային ցուցահանդեսներու՝ *Downtown for All* (Մինեմա Ռատիօ, 2022), *My Favorite Things 7* (Ժամանակակից Արուեստի Մաշրապիա Կալըրի, 2023), *Naema's Office is Bleeding* (Մետրաք, 2023), *REading REuse: Image Recycling in Egypt and Beyond* (Institut Français d'Archéologie Orientale, 2023), եւ բաց սթուտիոյի՝ *An Imagined Archive of City Planning: Emad El Din Street* (2024):

Ունի անգլերէն գրութիւններ: *K-oh-llective*-ի վրայ հրապարակած է յօդուած՝ 'Narratives of the City', հեղինակն է երկու գիրքի՝ *The Last Egyptian Armenian-Greek Family in Baehler* (2024) եւ *Remember Me, Will You?* (2025):

Մելանի Փարթամեան, երկու երիտասարդ արուեստագիտուհիներու հետ՝ Ֆաթմա Ապու Տումա եւ Ֆարահ Ալ-Մո'թասէմ, Գահիրէի կեդրոնը գտնուող Մաշրապիա Կալըրիին մէջ, Մայիս 25 - Յունիս 6-ին տուաւ ցուցահանդէս *Ի՞նչ կը մնայ* (What Remains?) խորագիրով:

Al-Ahram Hebdo ֆրանսերէն շաբաթաթերթին մէջ (18-24 Յունիս 2025, թիւ 1574, էջ 24) Նելին Լամէյ կը ստորագրէ ցուցահանդէսին քննախօսականը՝ «Բարի գալուստ յիշողութիւններու երկիրին մէջ» (Bienvenue au pays des souvenirs) խորագիրով:

Ստորեւ կը թարգմանեմ յօդուածին առաջին մասը՝ որ յատկացում է Մելանի Փարթամեանին:

«Կազմակերպուած Գահիրէի կեդրոնը գտնուող Մաշրապիա Կալըրիին մէջ, Ի՞նչ կը մնայ ցուցահանդէսը կը միաւորէ երեք երիտասարդ արուեստագիտուհիներ՝ Ֆաթմա Ապու Տումա, Մելանի Փարթամեան եւ Ֆարահ Ալ-Մո'թասէմ: Անոնք կը բաժնեն իրենց անձնական պատմութիւնները:

«Ժամանակակից արուեստի նորն ու տարբերը՝ ծնած իրական եւ երեւակայական առարկաներու հակադրութիւններէն, ահա թէ ինչ կ'առաջարկէ Մաշրապիա Կալըրին իր ցուցահանդէսին մէջ: Երեք երիտասարդ նկարչուհիներ կը մասնակցեն Գահիրէի կեդրոնը կազմակերպուած *Ի՞նչ կը մնայ* ցուցահան-

դէսին: Անոնք են՝ Ֆաթմա Ապու Տումա, Մելանի Փարթամեան եւ Ֆարահ Ալ-Մո'թասէմ: Իւրաքանչիւրն իր մօտեցումը ունի ձեռնամուխ ըլլալու յիշողութեան, ինքնութեան, ժամանակատարածութեան, ներկայ ժամանակաշրջանի գոյատեւումին հետ առնչուող հարցերուն: Անոնք առիթ կու տան անձնական աշխարհագրութիւններու, լուսանկարչական արխիւներու եւ բաց նամակներու բանաստեղծական ուսումնասիրութեան... ոգեկոչելու համար այն բաները որոնք կը

Մելանի Փարթամեան

Մելանի Փարթամեանի ցուցադրած նմոյշներէն՝ *Տարագրութիւն, ցեղասպանութիւն... անցեալը երբեմն դժուար է կրել*

շարունակեն մնալ իրենց վիճակին մէջ, եւ անոնք՝ որոնք կը փոխուին եւ կը ծառայեն իբրեւ միջնորդ անցումային փուլերու ընթացքին:

«Ցուցասրահի մուտքին իբրեւ նախաբան կախուած բնագիրը կ'ընդգծէ. *«Ի՞նչ կը մնայ* ցուցահանդէսը չի բացայայտուիր իբրեւ եզակի եւ անձնական պատմութիւն, որ կը բնորոշէ ցուցադրող երեք նկարչուհիներէն իւրաքանչիւրին: Ընդհակառակը, այս ցուցահանդէսը կը զարգանայ տարբեր ժամանակային եւ զգացական հարթութիւններու վրայ: Ան մեզի կը հրաւիրէ խորհելու յիշողութեան փխրուն եւ փոփոխուն էութեան վրայ, թէ ինչպէս ան կը պահպանուի, կ'ընդհատուի եւ կը վերակառուցուի սերունդներու ընդմեջէն: Ի՞նչը կը գոյատեւէ ժամանակի ընթացքին: Ո՞վ կ'որոշէ թէ ի՞նչ պէտք է յիշենք եւ ինչպէս ս յիշողութիւնը կը նպաստէ մեր ինքնութեան: Մենք մեզի կը հարցնենք նաեւ ի՞նչ կը մնայ երբ յանգի յիշողութիւնը»:

«Ծագումով հայ՝ հօր կողմէ, յոյն՝ մօր կողմէ, եգիպտացի արուեստագիտուհի Մելանի Փարթամեան կը յայտարարէ. «Անցեալի հետ յարաբերութիւններս ձեւաւորուած են ընտանեկան այլագան գրոյցներու պատմումներէն: Այս գրաւիչ գրոյցները, ըլլան անոնք երեւակայական թէ առասպելական, նշանակալի դեր կը խաղան անցեալի նկատմամբ իմ երեւակայութիւնս ձեւաւորելու համար: Ասկէ զատ, մասնակից ըլլալու համար ընտանեկան պահերուն, մենք սերունդէ սերունդ ժառանգած ենք քանի մը մոգական պատմութիւններ: Ասոնք գրոյցներ են՝ որոնք փոխանցած են պատմական բնոյթի կարեւոր տեղեկութիւններ: Այս ընտանեկան պատմութիւնները՝ որոնց կը դիմեմ իմ աշխատանքներուս մէջ, կ'արտացոլեն արժէքներ եւ աւանդոյթներ գորս կը շարունակենք կատարել»:

Կալըրիի մուտքին Փարթամեան ցուցադրած է անհամար բաց նամակներ՝ դասակարգուած փայտէ հնամենի մեծ ցուցափեղկի դարաններու վրայ: Հսկայ ճերմակ պատի վրայ փակցուած բաց նամակներուն կողքին, կը հանդիպինք *Ներածուած յիշատակներ* (Imported Memories)

4

2 ԶՐՈՅՑ ԱԼԻՆ ԳՈՒԹԱՆԻ ՀԵՏ

որ այս դերերը տարիքային եւ ձայնային հասունացումէ ետք անկարելի կ'ըլլայ կատարել նոյն դիրութեամբ եւ սահունութեամբ: Գութանի հասուն շրջանի երգացանկը լեցուն է տրամաթիք սովորանոյի դերերգերով, կը բաւէ ի թիւս այլոց յիշել Վերտիի եւ Պրամսի *Requiem*-ները: Վերջերս պատահաբար լսեցի *Carmen*-ի 'Habanera'-ի իր կատարումը նուագախումբի նուագակցութեամբ՝ Գիշերային թագուհիէն լեռ ու ձոր տարբերուող երգ մը: Զարմացայ ցած ձայնամասի լիարժէք հնչականութեան եւ պարարտութեան վրայ, երգչուհին մեծօ-սովորանօ կը թուէր ըլլալ: Ասիկա չի նշանակեր որ Գութան հեռացած է քոլորաթուրայէն: Հիմա բնականաբար հեռացած է Գիշերային թագուհիէն, բայց ոչ ուրիշ բարձր դերերէ, մէկ մենահամերգի ընթացքին կարողանալով փոխել ձայնին հնչականութիւնը մէկ երգէն միւսը, ինչպէս յստակօրէն տեսանք Գահիրէի մէջ Յունիս 15-ին: Եւ ոչ միայն մենահամերգէ ներս: Գահիրէ գալին առաջ երգեց Վերտիի *Requiem*-ը, Գահիրէէն վերադարձին պիտի երգէ Պեթոփօլէնի Իններորդը եւ *Carmina burana*-ն: Զայնային բոլորովին տարբեր պահանջներ ներկայացնող գործեր: Հարցոցի՝ ի՞նչ կը մտածէ այս հարցերուն մասին:

«2006-ին ունեցայ աղջիկս: Ծննդաբերութենէ ետք ձայնս կորսնցուցի: Չկրցայ վերագտնել շունչիս եւ ձայնիս համա- ձայնեցումը, կարծես նոր մարմինի մը մէջ ըլլայի: Գիշերային թագուհիի ներկայացում ունէի, զոր ստիպուեցայ ջնջել: Շունչի խնդիր կար: Օր մը, երեխայիս հետ նստած, հանդարտ երգեր կը փնտռէի մտիկ ընելու, եւ ձեռքս անցաւ օփերայի սովորանօ Քաթլին Պաթըլիի (Kathleen Battle) *So Many Stars* ճագի խոս- սալիկը: Երգ մը կար՝ *Hush, Somebody's Calling My Name*, զոր շունչով կը կատարէր: Փորձեցի կրկնօրինակել, չկրցայ: Շունչս չէր ենթարկուեր: Հասկցայ որ խնդիրը շունչս է: Սկսայ շունչս մարզել՝ երգելու ձեռով, բայց իրականութեան մէջ առանց եր- գելու, որպէսզի մարմինիս մկանները նորէն զարգացնեմ: Այդ ժամանակ իրագել դարձայ, որ մինչեւ հիմա թեքնիքի միայն 80 տոկոսին տիրապետած եմ: Հասկցայ որ շունչը պէտք է ձայնական կառոյցիս հիմքը ըլլայ: Շուրջ երեք ամիս միայն շունչով երգեցի, որպէսզի ամբողջ մկաններս կրկին խմորուին շունչին հետ եւ վերականգնուին: Եւ երբ վերականգնուեցաւ ձայնս, արդէն 100 տոկոս հասկցած էի թեքնիքը եւ ըմբռնած շունչին կարեւորութիւնը: Ժամանակին կրնայի 80 տոկոս թեքնիքով երգել Գիշերային թագուհին, քանի որ թեթեւ քո- լորաթուրայի երգ է, բայց լիրիք եւ տրամաթիք դերերու անցնե- լու համար պէտք ունէի 100 տոկոս թեքնիքի եւ շունչի: Եւ Պելլինիի կամ Տոնիօթթթիի արիաներ վերցնելով սկսայ կամաց կամաց այդ շունչս մարզել ու զարգացնել: Գտայ նաեւ շունչին չափը: Եթէ շատ ուժեղ շնչէի, արդէն կը կորսուէր ձայնը: Գտայ հաւասարակշռութիւնը, որմէ վերադարձաւ ձայնիս թրթռա- ցում-վիպրաթոն: Եւ անկէ ի վեր սկսայ անցնիլ ուրիշ դերերու՝ քոլորաթուրայէն անդին, եւ ձայնիս լիրիքը մէջտեղ եկաւ»:

Շունչը՝ մէկ գործօն: Անշուշտ, շատ կարեւոր գործօն: Բայց շունչին հետ մէկտեղ ուրիշ գործօններ ալ պէտք է գործած ըլլան: Երգչուհիէն խնդրեցի յաւելեալ բացատրութիւն:

«Մտածեցի ինչպէս աւելի արդիւնաւէտ օգտագործել կրծքա- յին հնչականութիւնս (resonance): Օր մը կը խօսէի գործընկե- րուհիիս հետ եւ ինծի ըսաւ՝ որ իր սովորանոյի ձայնը միշտ տեսած է իբրեւ կին: Ես ինքս երբեք չէի մտածած ձայնիս կնո- ջական կամ տղամարդկային ըլլալը: Յետոյ յիշեցի՝ որ փոքր տարիքիս քիչ մը տղայ-աղջիկ եղած եմ, այսինքն, աղջիկներէն բացի, տղոց հետ շատ կը խաղայի: Մտածեցի՝ որ ձայնիս մէջ թէ՛ կնոջականը կայ եւ թէ տղամարդկայինը: Եթէ չվախնաս՝ որ կին ըլլալով տղամարդու ձայն պիտի հանես, այդ տեղն ալ կրնաս գտնել ձայնիդ մէջ եւ կրնաս զարգացնել կրծքային ձայնդ: Բազմաթիւ սովորանոնք կը վախնան այնտեղ իջնել եւ շատ ուսուցիչներ նոյնիսկ չեն սորվեցներ ասիկա: Բայց ասոր համար ես պէտք է տեսնեմ տղամարդու ձայնը իմ մէջս: Այո, ես կին եմ, բայց ձայնիս մէջ այդ երկու գոյակցութիւնները կան: Ուրեմն աշխատեցայ ասոր վրայ եւ զարգացուցի կրծքային ձայնս: Աշակերտներուս ալ կը սորվեցնեմ եւ իսկապէս մեծ տարբերութիւն կը նկատուի անոնց մօտ»:

(Շար. 1)

1 «ԴԻԻԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՃԵՂՔՈՒՄՆԵՐ ՉԵՂԱՆ». ՓԱՇԻՆԵԱՆ-ԷՐՏՈՂԱՆԻ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

սահմանի Մարգարա-Ալիճան անցակէտին: Այդ հանդիպումներէն ետք, Երեւան եւ Անքարա յայտարարած են առանց նախա- պայմաններու բանակցութիւնները շարունա- կելու մասին, հնչեցուցած նաեւ ձեռքբերուած պայմանաւորութիւնները՝

- երրորդ երկիրներու քաղաքացիներուն ապահովել Հայաստան-Թուրքիա ցամաքա- յին սահմանը հատելու հնարաւորութիւն,

- գնահատել թեքնիքական կարիքները, որոնք հնարաւորութիւն կու տան գործար- կելու Ախուրիկ/Աքիաքա երկաթուղիի սահ- մանային անցակէտը,

- փոխադարձաբար դիրացնել վիզայի ընթացակարգերը դիւանագիտական/պաշ- տօնական անձնագիրներ ունեցողներուն հա- մար:

Մինչեւ այսօր, սակայն, նշուած համաձայ- նութիւնները կեանքի չեն կոչուած:

Թէեւ հայ-թրքական յարաբերութիւններու կարգաւորումին գործընթացը կ'ընթանայ երկկողմ ձեւաչափով եւ կողմերը կը յայտա- րարեն առանց նախապայմաններու կարգա- տրումի մասին, Թուրքիա կը շարունակէ Հայաստանի հետ ընթացող գործընթացը կապել հայ-ազրբպէյճանական բանակցու- թիւններուն հետ:

Հայ փորձագէտները կը կարծեն՝ որ կան նախապայմաններ, որոնցմէ մէկն է հրա- ժարիլ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչու- մէն: Դիտել կու տան՝ որ յաճախ նախապայ- մանները կը հնչեցնէ ոչ թէ Անքարան այլ Պաքուն:

ՄԵԿՆԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքագէտ Ռուբէն Մեհրաբեան կը կա- րելորէ այն հանգամանքը, որ Էրտողան Փա- շինեանին հրաւիրեց Թուրքիա եւ իրակա- նացուց երկկողմ ձեւաչափով հանդիպում: Ան կ'ըսէ՝ որ այդ հանդիպումի հայկական կող-

մին ակնկալիքները պէտք է ըլլան իրատե- սութեան շրջանակներուն մէջ:

«Թուրքիայի համար չափազանց կարեւոր նշանակութիւն ունեն յարաբերութիւններն Ադրբէջանի հետ: Ակնկալել, որ Թուրքիան դրա վրայով կ'անցնի եւ միակողմանի կեր- պով կը գնայ Հայաստանի հետ դիւանա- գիտական ճեղքումների, իրատեսական չէ», - նկատեց ան:

Ըստ քաղաքագէտին՝ Երեւան կարող է ակնկալել, որ Անքարա աշխուժացնէ Պաքուին ուղղուած յորդորները՝ որքան կարելի է արագ Երեւանի հետ համաձայնագիր կնքելու համար:

Մեհրաբեան անդրադարձաւ նաեւ քննար- կըող ամենէն խնդրայարոյց հարցին՝ տարա- ծաշրջանի հաղորդակցութիւններուն բացու- մը: Ըսաւ՝ որ կարելի է գտնել փոխգիջումային լուծում, որ չ'ենթադրէր միջանցքային տրա- մաբանութիւն: Ասոր համար, ըստ փորձա- գէտին, անհրաժեշտ է միայն Անքարայի քա- ղաքական կամքը:

«Եթէ Թուրքիան դա առաջնահերթութիւն համարի, ունի Ադրբէջանի նկատմամբ բա- ւարար լծակներ որոշումն իրականութիւն դարձնելու համար: Ադրբէջանը մեծ ռիսկի տակ կը մտնի, եթէ Եւրոպայից Ասիա տանող ճանապարհին վերածուի թիւ մէկ պորթլէմի»:

Գալով հայ-թրքական համաձայնութեան, մասնաւորապէս երրորդ երկիրի քաղաքա- ցիներու եւ դիւանագիտական անձնագիր կրողներու համար սահմանի բացումին, քա- ղաքագէտի խօսքով՝ ան պէտք է գործադրուի: Կ'ըսէ՝ թէ Փաշինեան-Էրտողան հանդիպումը զգուշաւոր լաւատեսութիւն կը ներշնչէ:

Արեւելահայերէնէ արեւմտահայերէն փո- յադրութիւն՝ Ա.

3 ՄԵԼԱՆԻ ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ ԿԸ ՅՈՒՑԱԴՐԷ...

-վերնագիրով վիտէօ-տեղադրութեան, որ կը համախմբէ փոքր ձեւաչափով քանի մը նկարներ, որոնք կը պատկերեն իր մեծ ընտանիքին անդամները: Գործը կենդանի կարօտախոս կ'արձակէ անցած ժամանակի նկատմամբ, օգտագործելով բազմաթիւ զգայական մանրամասնութիւններ՝ գոյներ, հնչիւններ, խոհանոցի բուրմունքներ, իր մեծ ընտանիքի բնակարանի ներքնամասի հնառճ յարդարանքներ... Արուեստագիտուհին կը համատեղէ արհեստական բանականութեան թեքնիքներ, բնագիրներ եւ նկարներ, անց- եալը եւ ներկան: «Կը սիրեմ վերակառուցել ներկան՝ միաժամանակ ուշադրութիւն դարձը- նելով հեռաւոր անցեալին վրայ: Արհես- տական բանականութեան շնորհիւ կրցայ գտնել պատմողական ուղի, որ թոյլ տուաւ հետախուզել նախնիներուս յիշողութիւն- ները: *Ներածուած յիշատակներ* տե- ղադրութիւնը հանդէս կու գայ իբրեւ յիշողութեան պահապան, իբրեւ կամուրջ՝ որ կը խթանէ սերնդափոխութիւնը, կամուրջ անցեալի եւ ներկայի միջեւ. ան վկայութիւնն է բազմաթիւ պայքարներու, ուրախութիւն- ներու, վիշտերու, բաժանումներու... Վեր- ծանել մեր ժառանգութիւնը, մեծարել այս

փոխանցումը, թափացնել մեր պատմութեան խորքը, ասոնք այն բաներն են՝ որոնց կը ձգտիմ ցուցահանդէսին ընդմէջէն, պեղելով նախնիներուս կենսագրութիւնը», կը վստա- հեցնէ Փարթամեան, որ առիթէն օգտուելով կը խօսի հայոց ցեղասպանութեան եւ իր նախնիներուն մասին՝ որոնք ողջ աշխարհով ցրուած են զանգուածային բռնութեան պատճառով, դառնալով անոր զոհերը: «Ուզեցի եղելութիւնները պատմել իմ ձեռովս, իմ անձնական պատմութիւնս՝ զոր հայր մը փոխանցած է դստեր: Եւ ասիկա՝ պահպա- նելու համար պատմութիւնը կորուստէ եւ մոռացումէ, առանց զարդարելու իրականու- թիւնը կամ քողարկելու զգացմունքները», կը բացատրէ Մելանի Փարթամեան, որ ար- լեստի եւ մշակոյթի տեսութիւններու մագիս- տրոսի աստիճանի կրող է Փարիզ 1 Փան- թէոն-Սորպոն Համալսարանէն: Իր աշխա- տանքը գլխաւորապէս կը կեդրոնանայ կորուստի, տեղահանութեան, բացակայու- թեան, գոյատեւումի եւ կարօտախոսի նիւթե- րուն շուրջ»:

3 ԷՐՈՂԱՆԸ ԿԱՐԾՈՒՄ Է՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ «ԱԵԼԻ ՃԿՈՒՆ Է» ...

Ըստ *Անադոլու* պետական լրատուական գործակալութեան՝ Թուրքիայի առաջնորդը պնդել է նաեւ, որ Զանգեզուրի Միջանցքը նոր հնարաւորութիւններ կը բերի ոչ միայն Ադրբէջանի, այլեւ ամբողջ տարածաշրջանի համար:

«Մենք այս գիծը դիտարկում ենք որպէս

աշխարհատնտեսական յեղափոխութեան մի մաս», - ասել է Էրդողանը եւ յոյս յայտնել, որ հայ-ադրբէջանական խաղաղութեան պայմանագրի ստորագրման շնորհիւ «նոր եւ պատմական հնարաւորութիւնների պա- տուհանների» բացման ականատեսը կը դառնան:

Հայկ. լր. կենտրոն - Երևան, 2025 թ.